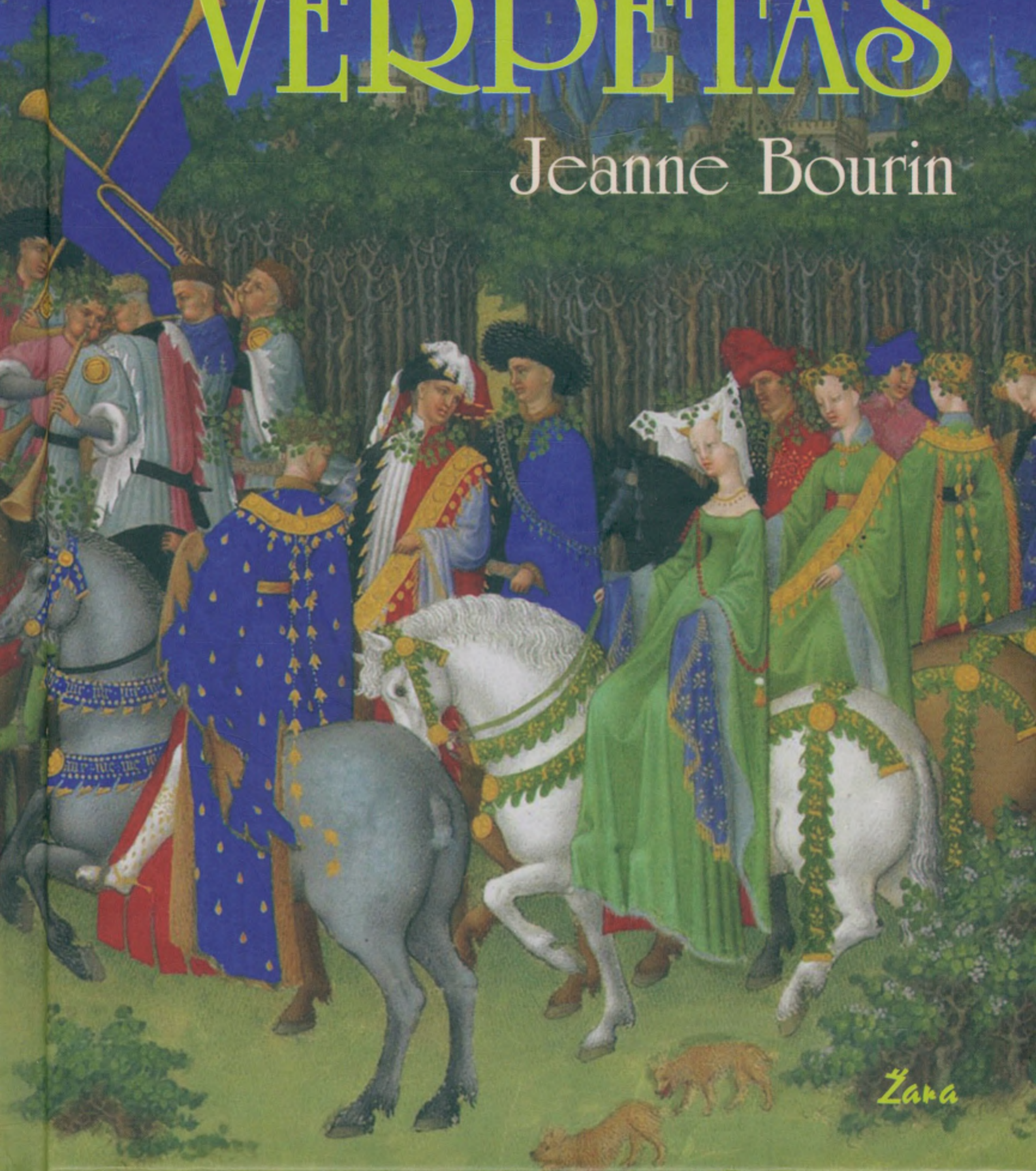
PAGUNDŲ VERPETAS

Jeanne Bourin

Pagundų verpetas

Jeanne Bourin

Iš prancūzų kalbos vertė
Stasė Banionytė

Žara

UDK 821.133.1-31
Bo-409

Versta iš:

Jeanne Bourin
Le Jeu de la tentation
La Table Ronde

Cet ouvrage, publié dans le cadre du programme d'aide à la publication « Oscar Milosz », bénéficie du soutien de l' Ambassade de France en Lituanie.

Knygos leidimą remia Prancūzijos ambasada Lietuvoje (O. Milašiaus programa knygų leidimui remti).

ISBN 978-9986-34-300-4

Skiriu Régine PERNOUD,
Briunelių krikštamotei.

Pagrindiniai veikėjai

Mari LEKLER, 27 metų – Robero LEKLERO našlė. Iliuminatorė. Dviejų vaikų motina. Etjeno ir Matildos Briunelių duktė

Vivjenas LEKLERAS, 10 metų – jos sūnus

Odė LEKLER, greit būsianti 9 metų – jos duktė

Matjė LEKLERAS, 60 metų – Mari šešuras. Iliuminatorių dirbtuvės šeimininkas

Bertranas BRIUNELIS, 36 metų – auksakalys. Mari brolis

Lodina BRIUNEL, 34 metų – Bertrano žmona

Blanša BRIUNEL, 18 metų – jų duktė. Mari dukterėčia

Tomas BRIUNELIS, 17 metų – auksakalių pameistrys. Jų sūnus. Mari sūnėnas

Reno BRIUNELIS, 14 metų – Bertrano ir Lodinos antrasis sūnus

Etjenas BRIUNELIS, 78 metų – auksakalys. Našlys

Šarlotė FROMAN, 62 metų – gydytoja terapeutė. Etjeno sesuo. Mari teta

Tiberžė la Begin – Etjeno BRIUNELIO ekonomė

Anjesė TOMASEN, 15 metų – Floros įdukra

Flora TOMASEN, 35 metų – „Damų kambario“ pagrindinė veikėja

Filipas TOMASENAS – truveras. Jos vyras

Komas PERENAS, 36 metų – galanterininkas. Mari draugas

Ersanda BONEVO, 47 metų – Komo sesuo

Anri BONEVO, 48 metų – Ersandos vyras

Pleputė Katelina, 32 metų – darbininkė iliuminatorė

Deniza Puatietė, 53 metų – darbininkė iliuminatorė
Žanas Gerasis Tarnas, 20 metų – darbininkas iliuminatorius
Džamalis, 18 metų – egiptietis studentas. Džunijos brolis. Tomo draugas
Žildas RENJO, 17 metų – siuvinėtojas. Tomo draugas
Ursina RENJO, 17 metų – siuvinėtoja. Žildo sesuo
Arno BRIUNELIS, 38 metų – diplomatas prie Sicilijos karaliaus
Džunija BRIUNEL, 28 metų – jo žmona. Egiptietė
Tibo BRIUNELIS, 11 metų – jų sūnus
Daktaras Garenas – chirurgas
Adelaidė Bonekost – Perenų galanterijos krautuvės pardavėja
Fulkas Lombardas, 50 metų – pinigų keitėjas, sukčius
Amori, 30 metų – sukčius. Fulko sūnėnas
Žoseranas, 25 metų – sukčius. Fulko sūnėnas, Amori brolis
Mabilė, 77 metų – sena ūkininkė
Leonaras, 45 metų – jos sūnus. Vienuolių Sodybos ūkininkas
Kato, 40 metų – ūkininkė. Leonaro žmona
Pero, pravarde Pjautuvų Laužytojas, 22 metų – jų vyriausiasis sūnus
Kolenas, 18 metų – jų antrasis sūnus
Raišys Polis, 12 metų – jų trečiasis sūnus
Almodi, 15 metų – jų duktė. Matjė Leklero virėjos parankinė
Vienakis Tiberas, 56 metų – Vieversio Nagų ūkio savininkas
Bertrada, 24 metų – jo duktė. Penkių vaikų motina
Gijemina, 20 metų – antroji Tibero duktė. Mari kambarinė
Ambruazas Liberžjė, 58 metų – Žantiji šikšnius
Juočkė Edelina, 40 metų – Matjė Leklero ekonomė
Žanekenas, 28 metų – Matjė Leklero arklininkas
Gėlininkė Rišilda – Žantiji vainikų pynėja
Martenas Žąsiaodis – jos vyras
Lamberas, 30 metų – jų sūnus. Matjė Leklero sodininkas
Radiulfas, 32 metų – Lambero pusbrolis, tapęs sukčiumi
Žerberžė, 45 metų – Matjė Leklero virėja
Audėja Enidė – Nekaltųjų Vaikelių kapinių atsiskyrėlė
Vaškininkė Giranda – vaško pardavėja Nekaltųjų Vaikelių kapinėse

I

NUOTYKINGA VASARA

1266 m. birželis–rugsėjis

1

Vasaros rytas žarstė pažadus.

„Ar jie išsipildys?“ – nuotaikingai pagalvojo Mari.

Smagiu žingsniu eidama iš vienkiemio, kur gyveno jos šešuras, į gretimą Žantiji kaimą, jauna moteris mielai perkratinėjo priežastis, skatinančias ją linksmintis kartu su gamta. Jų buvo trys: šiltojo metų laiko grožybės, ruošimasis šventei, kuria džiaugėsi drauge su vaikais, meilės malonumai...

Ką neseniai per kasdienes mišias pasakė miestelio klebonas?

„Kūniška nuodėmė, mano broliai, ne tokia jau baisi, bet, žinoma, nevalia prarasti saiko. Vienintelis sunkus, mirtinas nusidėjimas, trukdantis mūsų išganymui, – nusikalsti Dvasiai!“

Tikriausiai Dievas įkvėpė savo kunigą. Nors ir praleido naktį Komo glėbyje, Mari jautėsi išteisinta. Nurimęs kūnas, lengva siela niekaip negalėjo prisidėti prie blogio.

Lygių našlės kyko klosčių įrėmintas veidas, kuriame po šviesia oda tekėjo karštas kraujas, tiesiog žydėjo. Gana griežtas krakmolytas muslinas niekada nepajėgė sustingdyti bruožų, nuolat purtomų jaudulio bangų, nuotaikų kaitos, susižavėjimo ar pasipiktinimo šuorų, tačiau šį spindintį rytą gedulo apdaras gaubė džiugų, jokio šešėlio netemdomą patenkintos smaližės veidą.

Moteris sutiko kaimietę, ir ši jai plačiai nusišypsojo. Prispaudusi prie krūtinės, ji nešėsi glėbį pipirnių, nuskintų prie netoliese trykštančio šaltinio. Lininiai marškiniai buvo šlapi ir lipo prie odos.

Paskui, keldamas debesis dulkių, pro šalį pralėkė būrys įsiaudrinusių vaikų, rėklojančių ir lazdomis grasinančių nuplikusiam šuniui.

Mari domėjosi viskuo. Jausdamasi džiaugsmo nešėja, ji buvo perpildyta gerumo ir mandagiai atmetė pakelėje stovinčio prekeivio siūlymus. Kitomis aplinkybėmis, akinama nepasitikėjimo, būtų pavariusi jį šalin. Šią palaimingą dieną tai buvo neįmanoma. Ji atrado visiškai naują gyvenimo džiaugsmą, ragavo jį, mėgavosi.

„Pagaliau aš jam atsidaviau!"

Ji tik konstatavo faktą, bet nejautė nė lašelio aistros. Vien ramų pasitikėjimą. Nuo tada, kai prieš dvejus metus mirė vyras, ji buvo skaisti ir manė tokia liksianti dar ilgai. Prisiminimai apie santuoką su Roberu Lekleru buvo ne patys geriausi ir neskatino prisiimti naujų įsipareigojimų, be to, ji labai vertino našlystės teikiamą laisvę.

Šie gražūs ketinimai išgaravo, kai panūdo nusipirkti saracėnišką krepšelį. Kartą Rūmų prekybinėje galerijoje ji užėjo į Komo Pereno parduotuvę, vieną iš elegantiškiausių Galanterininkų salėje, ir pasiteiravo, kiek kainuoja siuvinėtas krepšelis. Jis jai atsakė pats... Paskui jie susitiko vėl...

Mari nebuvo abejinga taktiškam, sumaniam merginimui, trukusiam visą žiemą ir pavasarį. Ji gana greit deramai įvertino šio per trisdešimt perkopusio vyro nesivaržymą moterų akivaizdoje, jautrios širdies kilnumą, jai rodomą švelnų dėmesį, prie kurio Roberas nebuvo jos įpratinęs. Jis ją traukė ir fiziškai...

Perėjusi Bjevrą ir bendruomenės pievą, kurioje ganėsi keletas karvių, Mari pamatė pirmą Žantiji namą, gėlininkės Rišildos buveinę. Vainikų pynėjos duryse kiaurus metus smygsojo didelė vinis. Priklausomai nuo sezono ant jos drauge su trapiomis iškabomis puikuodavosi gėlių arba žalumynų girliandos.

Pasiekusi pardavėjos namus, Mari išvydo ant vinies kabantį erškėčių ir mėlynų sinavadų vainiką. Pasigrožėjusi šio gležno meno kūrinio dailumu ir skoningumu, pastūmė durų sąvarą.

Iš žilpinančios birželio šviesos patekusios į prietemą, neįpratusios akys iš pradžių nieko neįžiūrėjo. Tik sumišę išdavikiški saldūs

aromatai, vandens ir molio kvapai, prisodrinę orą, kuriuo kvėpavo, bylojo moteriai, kur ji atsidūrė.

– Prašom, prašom, ponia. Žinojau, kad ateisite.

Mari pasitiko išdribusi storulė, vilkinti išblukusia, drėgnomis dėmėmis nutaškyta kota*: niekad nebūtum pamanęs, kad ji verčiasi tokiu dailiu amatu.

– Tesaugo jus Dievas, Rišilda.

– Teduoda Jis jums gražią šventę ir gražų orą! – atsakė vainikų pynėja, kurios išraudęs veidas blizgėjo nuo riebalų lyg kepto kaplūno oda. – Žinote, kaip sakoma: „Joninių mėnulis valdo orus iki Kalėdų!“

– Diena žada būti nuostabi, – pritarė Mari. – Jau tokiu metu gana šilta.

Moteris dabar gerai matė visą ilgą kambarį – gėlininkės dirbtuvę ir sandėlį. Moliniuose puoduose, mediniuose kubiluose, sukrautuose ant plūktinės aslos, puokštės, kuokštai, glėbiai žydinčių augalų laukė, kada bus panaudoti. Prie galinės sienos ant ožių sudėtos lentos atstojo stalus. Vienoje pusėje – jau gatavi vainikai ir žiedų skrybėlės, o kitoje – pinti paruoštos rožės, vingiorykštės, pražirniai, sausmedžių šakelės, sinavadai, ramunės, laukinės gėlės ir švieži žalumynai.

Maža pameistrė darbavosi, dėliodama į puokšteles violetinius kardelius ir rišdama juos kanapinėmis virvutėmis.

Į lauką ėjo du langai. Vienas – į aptvertą darželį, uoliai prižiūrimą Rišildos vyro Marteno Žąsiaodžio, kitas – į kaiman vedantį kelią, ir šį spindintį rytą jie abu buvo plačiai atverti, bet pro siauras angas saulė menkai teįsiskverbė vidun. Nuskintoms gėlėms reikia šešėlio, kad ilgiau nenuvystų.

– Šiandien turime daug darbo, – pasakė storulė. – Martenas paryčiais išvažiavo į Paryžių, prisikrovęs pilną vežimą gėlių skrybėlių,

---

* Kota (*cotte*) – tunika, kurią viduramžiais ant marškinių nešiojo vyrai ir moterys. (*Čia ir toliau paaiškinimai vertėjos.*)

kurias reikėjo nupinti prieš aušrą, kad karaliaus miestiečiai gautų jas vos atsikėlę. O kur dar vainikai mūsų geriesiems kaimiečiams, žolynų barstymas vakare! Jis numatytas tik dienai baigiantis, per procesiją, bet kardelių turėjau parsinešti paankstėliais. Kitaip per tokį karštį būtų nuvytę dar net nenuskinti!

– Jūsų darbas tikrai ne iš lengvųjų, – pripažino Mari. – Paskaičiavau, kad mums reikės aštuonių vainikų, – pridūrė ji. – Dviejų mano vaikams ir šešių sūnėnams, dukterėčioms bei jų draugams, vakar sykiu atvažiavusiems iš miesto. Jie pasiliks pas mus per visas šventes. Jūs žinote, vyro šeima kasmet per Jonines priiminėja giminės ir svečius.

– Kol buvo gyva jūsų velionė anyta – tepriima Viešpats ją į savo rojų! – ji visada taip darydavo. Aš pripratusi. Be to, atidėjau į šalį tai, kas jums tikrai patiks. Pasikliaukit manim!

Teisybė, iš storumo formą praradę jos pirštai meistravo nuostabias puošmenas, kuriomis visi nuolat žavėdavosi.

– Pažiūrėsim, ką išrinkote.

Abi moterys valandėlę imliojo gražiausius pumpurus, derino spalvas ir sutarė, kaip jas sudėstyti, kad būtų harmoningos.

– Į dienos pabaigą Lamberas ateis jų parnešti.

Gėlininkės sūnus dirbo sodininku pas Mari šešurą Leklerą.

– Viskas bus gatava.

Iš sandėlio moteris išėjo į žilpinančią šviesą. Ji vėl leidosi keliu, kuriuo buvo atėjusi, sutiko keletą pažįstamų kaimiečių, pasitraukė į šalį, praleisdama verpste nešiną žąsiaganę, kulniuojančią paskui savo pulką ir verpiančią, išsilenkė kiaulių, kurios turseno kriuksėdamos ir ieškodamos atmatų, vėl perkirto Bjevrą ir jau norėjo grįžti prie malonių minčių, bet ūmai išgirdo tarškėjimą.

Iš tako, vedančio į apvalų bokštą, karaliaus dvaro griuvėsių liekaną, išniro ir jos link žengė vyras. Jis buvo su juodu drabužiu, paženklintu dviem baltomis rankomis, prisiūtomis prie krūtinės, su plačiakrašte skrybėle, po smakru surištu drobiniu galvos apdangalu ir baltu kaspinu ant jo; klibikščiavo sunkiai, pasiramsčiuodamas ilga

lazda. Laisvąja ranka suko tarškynę, taip pranešdamas praeiviams apie savo artėjimą.

Takas, kuriuo jis ėjo, tolėliau kirto Mari kelią. Moteris sustojo. Vyras atsigręžė į ją. Ji išvydo veidą suėsta nosimi ir šlapiuojančiais vokais.

Raupsuotasis! Netoli Arkejo, miestelio šalia Žantiji, buvo raupsuotųjų ligoninė, iš kurios nelaimingieji kartais trumpam išeidavo į nuošalius kampelius. Jie labai saugojosi, nesiartino prie gyvenamųjų vietų, kur jiems buvo draudžiama lankytis, ir laikėsi atokiai nuo sveikųjų. Tačiau, per nelaimę sutikę, žmonės juos keikdavo, o vaikai apmėtydavo akmenimis.

Pamatęs praeivę, vyras šiek tiek padvejojo, apsisuko ir nuėjo sau. Mari stovėjo nejudėdama. Tarškynės tratėjimas tilo, slopo...

„Viešpatie, privalėjau jį užkalbinti, pasisveikinti, duoti sidabrinį pinigėlį. Atleisk man, aš pristigau drąsos. Kaip ir visi, išsigandau... Viešpatie, ar šis susitikimas ką nors reiškia? Ar čia reikėtų įžiūrėti ženklą? Ar Tu norėjai priversti mane pagalvoti apie žmogaus kūno laikinumą? Tikra tiesa, mes – tik vargšai padarai, kuriems nuolat gresia pavojus, kurių džiaugsmai trumpalaikiai... Nemanau, kad norėtum juos iš mūsų atimti. Jei suvokiame savo silpnumą, tai argi nevalia pasimėgauti meilės malonumais? Tu mums juos leidai. Buvai gailestingas samarietei, savo gyvenime turėjusiai daug vyrų, Marijai Magdalenai, net pasileidėlei... Netikiu, kad kitaip pasielgtum su manimi... nes aš nieko neapgaudinėju ir nežadu ilgai gyventi nuodėmėje!“

Iš kelio Mari išsuko į taką, einantį palei vienkiemio sienas: jos šešuras po žmonos mirties prieš penkerius metus atvažiavo čia iš sostinės, vienturčiui drauge su juo plušėjusiam sūnui ir marčiai palikęs iliuminatorių dirbtuvę, kurią buvo įkūręs ir išugdęs. Dabar, tragiškai žuvus Roberui, Mari vadovavo dirbtuvei, tvarkė lėšas ir gyveno Paryžiaus bute... Ji suspaudė lūpas. Neverta šių gražių akimirkų gadinti nereikalingais prisiminimais.

Saulė pliskino slėnį; karštis darėsi slogus ir aštrino šieno, medaus, syvų kvapus. Skleisdama džiaugsmingą tokios puikios dienos

euforiją, vasara dovanojo paprastą, instinktyvią laimę. Kam pykti ant šios dabarties? Argi ji neturi brangiausio turto? Dviejų gražių vaikų, kuriuos myli ir kurie myli ją? Prie šio pagrindinio lobio teliko pridėti naujai atsiradusį švelnų meilužį...

Ji atidarė vartelius į sodą, supantį laukų namą, perėjo giraitę ir atsidūrė kitame sode, susisiekiančiame su gėlių ir daržovių lysvėmis.

– Tesaugo jus Dievas, dukterėčia!

Iš už alėjos kampo pasirodė teta Šarlotė su pintine agurkų.

– Kaip šįryt jaučiatės, teta?

– Taip gerai, kaip tik įmanoma, kai esi nebejauna, Mari!

– Kiek žinau, metais negalite skųstis. Jie neatėmė iš jūsų nė lašo energijos.

– Gal ir ne, jėgų dar užtenka, bet išvaizda vis labiau mane išduoda. Todėl ir nešuosi šitas daržoves. Iš jų išspausiu šviežių sulčių, sumaišysiu jas su geltonuoju vašku, spermacetu, švelniu migdolų aliejumi ir susitaisysiu kremą, kurio veiksmingosios savybės galbūt padės, bent aš taip viliuosi, kovoti su bjauriomis raukšlėmis ir odos vytimu.

Mari nusijuokė.

– Jei gyvenime yra tų, kurie išeina nugalėti, ir tų, kurie nelaimės akivaizdoje išsaugo drąsą ir viltį, tai jūs neabejotinai priklausote pastariesiems!

Šarlotei Froman patiko komplimentas. Ji buvo labai prisirišusi prie jauniausios dukterėčios. Mirus Mari motinai Matildai Briunel, ji stengėsi paauglei, paskui jaunai moteriai, užpildyti tuštumą, paliktą velionės. Matilda su moša buvo didelės draugės...

– Kur Odė su Vivjenu? – paklausė ji, bijodama susigraudinti.

– Veikiausiai žaidžia su svečiais miške ar pievoje. Nebijokit, teta. Jie niekada toli nenuklysta.

Jautei, kad moteris rami, pasitikinti savimi.

– Jie atsibudo labai anksti. Pasiruošimas šio vakaro šventei jaudina juos abu. Bet nevienodai. Odė laukia susikaupusi, o Vivjenas nenustygsta lyg blusų apsėstas!

Praleidusi naktį su Komu svečiams skirtame pirmo aukšto kambaryje, brėkštant ji vos spėjo grįžti į savąjį, kuriuo dalijosi su vaikais. Aušros gaiva nuplovė jai nuo odos nakties tvankumą ir meilės prakaitą... Senas šešuro namas visas braškėjo...

Laimė, ji įsmuko už didelės lovos užuolaidų nieko nesutikusi ir, svarbiausia, nepažadinusi mažylių. Netrukus tai padarė džiūgaujantys paukščiai.

– Joninės – keista šventė, – pasakė teta Šarlotė. – Suprantu, ji jaudina protus. Nereikia užmiršti, kad saulėgrįža žemę apgaubia stebuklais. Tai šventas laikas, palankus antgamtiškiems reiškiniams. Vivjeną su Ode, kaip ir visus, ji keri. Žmonės griebiasi neįprastų, paslaptingų dalykų... Aš ir pati, kai bažnyčios laikrodis išmuš vidurdienį, eisiu rinkti jonažolių, verbenų ir kai kurių man pažįstamų samanų, o vakare išrūkysiu jas tamsoje degančiuose laužuose. Tada gyduolės įgis dar daugiau galios.

– Jumyse, teta, ausis vis iškiša terapeutė!

– Ko gi jūs norit, mieloji, man patinka gydyti! Tokiame amžiuje jau neatsikratysiu įpročio, tapusio antra prigimtimi.

Šarlotė Froman palingavo galva. Po baltutėlaičio lino galvos ir smakro apdangalu didelis ant pakaušio susuktų kasų kuodas kone visas buvo žilas.

– Man rodos, aš ir mirsiu, stengdamasi palengvinti skausmus savo artimui, taip jau yra. Be vaikų, be vyro... arba beveik... Juk nenorit, kad, perkopusi per šešiasdešimt, užsisklęsčiau savyje? Tai būtų liūdna!

– Nemanau, kad jums grėstų toks pavojus.

Tarp šiaudų spalvos Mari antakių ir prie viršutinės lūpos iššoko smulkučiai prakaito lašeliai: šviesus jos gymis nepakentė didelių karščių.

– Garbės žodis, teta, šitame sode mes tuoj iškepsim! Einam namo!

Įžengusios į salę pirmame aukšte, moterys pamatė Matjė Leklero ekonomę Juočkę Edeliną, kritišku žvilgsniu sekančią sodininką

Lamberą. Jis barstė ant grindų žolynus, kurie nuklos plokštes ir per dieną teiks patalpai truputėlį gaivos.

Nuolat bruzdanti, mažo ūgio, smulkutė, juodbruvė ekonomė didelėmis, išsprogusiomis akimis panėšėjo į skruzdėlę. Panašumą dar labiau ryškino jos vikrumas, mitrumas prie darbo, atkaklumas ir nepaprastas mokėjimas taupyti. Mari žinojo, kad Juočkė Edelina, nors atrodė labai sausa, pas Leklerą jautėsi kaip namie ir viską prižiūrėjo su smulkmenišku reiklumu, liudijančiu apie šeimininkavimo aistrą. Mari draugiškai su ja pasisveikino, nusišypsojo Lamberui, iš gėlininkės motinos paveldėjusiam storą, lėtą, bet stiprų kūną, ir paprašė tetą, kad ta darytų, ką nori, ir ja nesirūpintų.

Paskui jaunoji našlė nuėjo į savo kambarį. Ji mėgo šią paprastą, bet jaukią patalpą. Visas namas, baltas, su karkasais, gana žemas, jai patiko, nors ir turėjo tam tikro charakteringo griežtumo, kaip dažnai būna vienišų vyrų buveinėms, ir ji visada mielai čia atvažiuodavo. Už plačiai atverto lango gėlių ir daržovių lysvės, vaismedžių sodas, paskui miškelis pakopomis ėjo iki pievos, kurios žolėti šlaitai nuožulniai leidosi prie upės. Žalias nuo vagą nuklojusių augalų pro gluosnius žemyn tekėjo Bjevras...

Pasislėpusi giraitėje, lyg barbakanas išsikišusioje miško pakraštyje, Odė savo papratimu įsitaisė po šakomis. Mergaitė su nuoširdžiu, gosloku džiaugsmu traukė į save žemės kvapą, sumišusį su dvelksmu, skleidžiamu saulės sušildytų lapų, lopšiu susipynusių virš galvos. Atsisėdusi ant medinio trikojo, paimto iš ūkio tvarto, Odė sustatė aplinkui molinius puodelius, kuriuose taisė mikstūras iš grūdų, žiedlapių, minkštų ūglių, šaknų ir lapų, surinktų nustatytomis valandomis, kaip patarė senoji Mabilė, kaimynystėje gyvenančio ūkininko motina.

Užpilti vandeniu atskiestu vynu, šie gana nemalonūs mišiniai atrodė kaip drumzlini skysčiai: įvairios jų fermentacijos domino mergaitę ir žadino smalsumą.

Paprastai slėptuvėje ji, tyliai džiūgaudama, ištisas valandas ruošdavo tuos keistus eliksyrus, be paliovos pasakodama sau istorijas apie riterius... bet ši diena, kaip sakė motina, skyrėsi nuo kitų.

Iš savo užmaskuoto sekimo punkto ji stebėjo pulkelį vaikinų ir merginų, dūkstančių pievoje. Gaudydami vieni kitus, jie siuvo pirmyn atgal tarp upės ir dviejų ant kalvelių pastatytų palapinių. Ištemptos virvėmis ir kuoliukais, auksiniais obuoliais papuoštais stogais, violetinės ir purpurinės drobės, po kuriomis įsikūrė troboje netelpantys berniokai, ryškiai išsiskyrė birželio žolėje. Jaunuoliai, taip pat apsirengę ryškiaspalviais drabužiais, garsiai kvatodami, gainiojo vieni kitus tarp šieno kupetų. Kai atsidurdavo ant upės kranto, jų šūksniai ir riksmai ausis ištempusią mergaitę pasiekdavo vandens sustiprintais vibruojančiais atgarsiais, primenančiais kitas vasaras, praleistas pas senelį čia, Žantiji.

Odė su palengvėjimu pastebėjo, kad brolio tarp šių paauglių nėra. Kai jis užsimanydavo su jais pažaisti, jie jį priimdavo su globėjišku, nekantriu atlaidumu, kuris jai atrodė užgaulus, ir jos savimeilė kentėjo dėl brolio. Odės akimis, Vivjenui stigo orumo. Jam greit sukaks vienuolika, jis už ją vyresnis. Tačiau ji tarėsi suprantanti daugiau už jį ir tokiais atvejais labiau save gerbianti. Nors taip pat žavėjosi „dičkių" autoritetu, jiems to neparodė ir elgėsi santūriai, slėpdama tikruosius jausmus. Linkusi į paslaptis, vienatvę, mistiką, ji iš tolo instinktyviai stebėjo linksmybes ir įtarė, kad jos ne tokios jau nekaltos, kaip mėginama pavaizduoti.

Tai, ką įžvelgė nuo kitų slepiamuose šių vaikinų ir merginų santykiuose, dar labiau kurstė Odės smalsumą, tačiau jų keliamą jaudulį ji nusprendė pasilaikyti sau.

Gamtos vaizdai – ypač tie, kuriuos matydavo dviejuose gretimuose ūkiuose, dažnai jos lankomuose, – jau senokai atskleidė jai nemažai tiesų, padėjo padaryti nemažai atradimų. Ji juos pavydžiai saugojo savyje.

Rytą, prasidedant tokiai nepaprastai dienai, Odė mąstė, kad švenčių naktis bus turtinga naujų patirčių ir kupina pamokymų.

Jos mintis nutraukė lapų šnaresys virš galvos. Pakėlusi akis, ji pamatė voveraitę, grakščiai tupinčią ant šakos ir kažką kremtančią. Odė valandžiukę nejudėdama stebėjo rusvą miškinukę ir pagalvojo, kad žvėrelio kailis lygiai tokios pat spalvos, kaip jos pusbrolio Tomo plaukai, Tomo, negincijamai vadovaujančio linksmai šutvei, šėlstančiai aplink šieno kupetas.

Sunerimusi voverė liuoktelėjo ir, suvilnijusi uodega, dingo lapijoje. Odė vėl sutelkė dėmesį į pievą. Ir tada pro šakas išvydo jos link einančią porą: ieškodama pavėsio ar nuošalės, ji atsiskyrė nuo kitų žaidėjų.

„Nagi, nagi, – tarė sau mergaitė, – Anjesė ir Džamalis vėl kartu!"

Laikydamas draugę už rankos, jaunasis egiptietis vedėsi ją į pamiškę.

– Ateikite. Valandėlę pailsėsim po šitais medžiais.

– Jūs bijote saulės?

– Nesityčiokit iš mano tamsios odos, Anjese! Jums bepigu, nes esate... kaip jūs ten sakot?.. lyg iš pieno plaukusi.

– Jūsų gymis čia niekuo dėtas, Džamali, patikėkit manim, aš kalbu apie jūsų polinkį į nuošalias vietas ir pavėsingus kampelius... bent jau tada, kai norit mane ten nusivilioti!

– Niekada neregėjau tokios gražios merginos kaip jūs!

– Tai, ką sakote, nelabai malonu jūsų šalies gražuolėms!

– Nuo tada, kai atvažiavau į Prancūziją, mėgstu tik šviesiaplaukes.

– O kas būtų buvę, jei nebūtumėt palikęs Nilo krantų?

– Nežinau... Ak, kaip norėčiau egiptietiškai pasakyti tai, ko nesugebu išreikšti Prancūzijos kalba!

– Mūsiškai jūs kalbat gana gerai, Džamali. Jei ne akcentas, niekada nepamanytum, kad atvykote iš taip toli!

– Kai mano šeima atsivertė į krikščionybę, o sesuo Džunija ištekėjo už jūsų dėdės Arno Briunelio, aš jau buvau atvykęs į Paryžių, jūs žinot.

– Žinau. Ir kelionėse matėte moterų, daug gražesnių už mane.

– Jūsų nė viena neverta. Nėra ko nė lyginti.

– Na ką jūs! Tuo manęs niekada neįtikinsit! Neužmirškite, mane užaugino vienas iš mūsų siro karaliaus bendražygių Šventojoje žemėje. Vaikystėje prisiklausiau pasakojimų apie tai, kas ten dėjosi.

– Jei jau taip norit, pripažinsiu, kad Egipte yra žavingų merginų, bet jūs man patinkat labiau. Galiu prisiekti Šventosiomis Relikvijomis.

– Nedarykite to, prašau! Tai draudžiama.

– Dėl Dievo! Baikite šitą žaidimą ir paklausykit manęs!

Anjesei šypsantis, skruostuose atsirasdavo dvi duobutės.

– Jūs pasmerktumėt net šventąjį!

– Na jau, būkite nuolankesnis, Džamali! Kiek žinau, neturite nieko, kuo pasižymi šventasis!

– Turiu! Galimybę būti dėl jūsų pasmerktas!

Jie šypsodamiesi žiūrėjo vienas į kitą. Odė pamanė, kad jie jai panašūs į katinus, kovo mėnesį besimeilinančius vienas kitam po jos langais Paryžiuje.

– Po velnių, ką judu čia veikiat?

Prieš juos visas švytėdamas išniro Tomas. Bertrano Briunelio sūnus, auksakalių dirbtuvės šeimininko Etjeno Briunelio anūkas, dirbo drauge su jais kaip kompanionas ir atrodė nuo gimimo susietas su auksu, kurio spalvą ir blizgesį atspindėjo jo plaukai. Stovėdamas žilpinančioje šviesoje, kumščiais įsisprendęs į klubus, jis žiūrėjo į pavėsyje pasislėpusią porą.

– Man buvo baisiai karšta, ir tiek.

Anjesė atrodė visai smulkutė šalia ručkio atleto, kuriam buvo skirti jos žodžiai.

– Reikėjo pasakyti! Visi būtume sulindę į pavėsį.

– Tai ateikit dabar! Nuoširdžiai prisipažinsiu, bijau, kad saulė nesugadintų odos.

Lyg spindinčių gijų šydu ji prisidengė veidą paskleista sruoga plaukų, gaubiamų tik lengvučio muslino, patikrino, ar neatsirišo šilkinė, rožių prismaigstyta virvelė, laikanti apdangalą ant kaktos, ir nusišypsojo. Abu jaunuoliai ją stebėjo.

– Kas čia dedasi? – paklausė Blanša, paskui brolį atėjusi į pamiškę. – Jūs slapstotės?

Rami, giedra vyresnioji Tomo sesuo buvo vienintelis šeimos narys, gebantis apmaldyti audringą jaunėlio temperamentą.

– Mieloji, jis kabinėjasi prie manęs, kad ginuosi nuo kepinančios saulės! – juokdamasi pasiskundė Anjesė. – Pagailėkit manęs!

– Jūs teisi: dabar nežmoniškai karšta, – pritarė Blanša. – Verčiau jau pasisaugoti.

– Eime į mano palapinę, – pasiūlė Tomas.

– Ką jūs sau manot, broli? Ten taip pat tvanku, kaip ir lauke.

– Ką jūs čia žaidžiat?

Paskutiniai prisiartino Žildas ir Ursina. Dvyniai buvo panašūs, tačiau vaikinas, nors ir didesnis už merginą, atrodė labiau pažeidžiamas. Tomas tvirtino, kad Žildas – jo geriausias draugas, bet priekaištavo jam už ryžto stoką ir perdėtą jautrumą. Vis dėlto per Jonines pakvietė brolį ir seserį į Žantiji.

– Mes norim ne žaisti, o veikiau atsigaivinti, – pasakė Blanša. – Gal eime į žaliąją salę ant upės kranto?

Pulkelis patraukė prie apgenėtų skroblų, kurių šakos buvo pasuktos ir supintos taip, kad sudarytų žalią keturkampį tunelį; jame stovėjo suolai pailsėti.

Odė atsitiesė, pasimuistė ant trikojo. Šviesios jaunuolių kotos žydėjo neseniai nušienautoje pievoje kaip didžiuliai žiedai.

Mergaitė sutrikusi timptelėjo tamsias kasas, pasilenkusi mediniu šaukštu pamaišė vieną puodą, pauostė, bet, regis, nerado atsakymo į savo klausimus.

Kažkas pasitrynė į jos raudonos kotos apačią ir atitraukė dėmesį.

– Čia tu, Meilute?

Mergaitei aplink kojas glaustėsi geneta šviesiu, juodai taškuotu kailiu, ir ji užsikėlė ją ant kelių, kad būtų patogiau glostyti.

– Tu užmiršai, kad esi kvailutė, tad pasakyk, mažyte, ką apie visa tai manai?

Odė mąstė.

– Jei nenori man atsakyti, einu pas senelį. Mėgstu su juo pasikalbėti.

Atsistojusi ji padėjo mažą prijaukintą plėšrūnę ant žemę nuklojusio sausų lapų kilimo ir išlindo iš slėptuvės.

Kol sėdėjo miške, karštis, dar neprasiskverbęs pro lapus, atrodė pakenčiamas. Saulės dėmės išmušė žemę, ir ji skeldėjo lyg raukšlių išvagotas senosios Mabilės veidas. Bet, kai pasiekė sodą, ant Odės tarsi nusileido įkaitęs dangtis. Nuo sausros žolė nubluko, todėl tamsiai žali vaismedžiai atrodė dar sodresni ir tvirtesni. Ant šakų raudonavo pirmosios vyšnios. Eidama pro šalį, mergaitė prisiskynė saują uogų ir kraujo spalvos sultimis išsitepliojo pirštus. Ji traukė sau ir pramogavo, spjaudydama tolyn lengvus kauliukus. Nors į medžius buvo įkeltos baidyklės, raudoną derlių vogė strazdai, kėkštai, varnėnai, žvirbliai. Ore purptelėjo geltona it žydintis prožirnis volungė, įsigeidusi kitokio maisto.

Odė žinojo, kur rasti senelį. Buvęs iliuminatorių dirbtuvės šeimininkas išsaugojo savo amatui būdingą knygų pomėgį ir šviesųjį paros metą praleisdavo skaitydamas kambaryje.

Ieškodama šešėlio, mergaitė išsuko iš tako, vedančio tiesiai į namus, ir smuko į lapotų, žiedais apsipylusių liepų alėją, rėminančią vakarinę sodybos pusę. Virš jos, zvimbdamos it pasiutęs spiečius, nektarą rinko šimtai bičių, ir nuo jo saldaus aromato beveik pykino – toks jis buvo šleikštus.

Odė staiga sustojo. Ganykloje, tarp vienkiemio ir ūkio, ji pamatė Koleną, antrąjį ūkininko sūnų. Jis ėjo palei gyvatvorę, skiriančią ganyklą nuo kviečių laukų ir tįstančią iki kalvos viršūnės. Kai pasiekė tą vietą, kur buvo sukrautos paskutinių žiemos genėjimų šakos, Odė suprato, ką jis darys. Ji žinojo, kad kiekviena sodyba privalo Joninių laužams atnešti vieną ar keletą ryšulių žabų iš savo kirtimų, tada žemė, ant kurios tie krūmai augo, būsianti derlinga.

Nejudėdama, sustingusi it medžioklinis šuo, mergaitė žiūrėjo į dvidešimtmetį jaunuolį, netoliese renkantį ir rišantį nukirstas šakas ir nė nenumanantį apie jos buvimą.

Tvirtas, įdegęs sprandas po plačiakrašte šiaudine skrybėle blizgėjo nuo prakaito. Storos drobės kota su tamsiais ratilais pažastyse buvo pakelta, ir jos kraštai, sukišti už liemenį juosiančio plataus odinio diržo, neslėpė rudų raumeningų šlaunų.

Mergaitė pamatė iki kelių užtemptas storas vilnones kojines, saugančias nuo gervuogių, spyglių, dygių krūmų, ir jai tai patiko. Nuogi dilbiai buvo tokie pat įjuodę, kaip ir visos drabužiais nepridengtos kūno vietos. Ši spalva, panaši į gerai išdirbtą odą, darė jėgos ir sveikatos įspūdį. Mergaitė žinojo, kad jos šeima ir aplinkiniai vertina tik šviesų, švelnų gymį, rūpestingai saugomą nuo saulės ir vėjų. Pusseserės neseniai vėl apie tai kalbėjo. Kaimišką įdiržimą visi laikė negražiu. Ji šiai nuomonei nepritarė.

Odė ilgai stovėjo, sekdama akimis Koleno judesius. Surišęs du ryšulius, jis užsimetė juos ant nugaros ir nužingsniavo kaimo link.

Mergaitė nulydėjo jį žvilgsniu, pakreipusi galvą į šoną, kad būtų patogiau kramtyti kasos galiuką, keletą sykių įkvėpė žydinčių liepų aromato ir nubėgo taku.

Senelis, pagal Odei nuo seno žinomą įprotį, buvo kampiniame kambaryje, kur mėgo leisti šiltąjį dienos metą. Ji rado jį stovintį prie piupitro ir skaitantį storą knygą: jis buvo gunktelėjęs nuo aukštumo, liesi pečiai išsišovę iš po siurko*. Dėl ereliško profilio ir žilų garbanotų plaukų buvęs iliuminatorių dirbtuvės šeimininkas Odei atrodė panašus į malonų, atlaidų grifą.

– Džiaugiuosi jus matydamas, anūkėle.

Jau dveji metai našlaitė, miglotai prisimenanti žuvusį tėvą, nepanaudotą dukters meilę ji instinktyviai atidavė seneliui.

– Atėjau jūsų aplankyti.

Odė atsisėdo Matjė Leklerui prie kojų ant pagalvėlės su dideliais vilnoniais spurgais.

– Gerai darot būdamas čia, kur taip vėsu, – tarė mergaitė. – Lauke karšta kaip krosnyje!

---

* Siurko (*surcot*) – ilgas vyrų ir moterų drabužis, XIII–XVI a. nešiotas ant suknelės arba kotos.

– O juk dar nesibaigė rytas, mano mažoji Ode. Vidurdienį neabejotinai bus daug blogiau.

– Paskaitykite man kokią istoriją, tėve.

– O kodėl neskaitot pati, juk mokat?

– Aš mėgstu klausytis jūsų...

Senis nusijuokė. Po sūnaus mirties tik anūkai pajėgdavo išsklaidyti jo liūdesį, atmieštą nerimu ir apsunkintą daugybės klausimų.

– Jūs jau tikra moteris, Ode, nors dar neturite nė devynerių!

Kažkas pabeldė į duris. Į kambarį įėjo Vivjenas. Net jam einant atrodydavo, kad jis bėga, – tokie greiti buvo jo judesiai.

– Tėve, atnešu jums uosinę lazdą ir kanapinę virvutę, sumeistraukit man lanką. Strėlių pats prisidariau, kaip jūs išmokėte.

Taip kalbėdamas jis parodė prie diržo kabančią odinę strėlinę. Iš jos kyšojo sauja smaigų.

– Prisiekiu savo šventuoju globėju, aš rodžiau ir kaip išlenkti lanką!

– Bet mano lankai šaudo ne taip toli, kaip jūsiškiai.

Odė stipriai sučiaupė lūpas. Amžinai skubantis brolis ją erzino. Mielai būtų pasiuntusi jį kuo toliau. Bet buvęs iliuminatorius didelėmis, kantriomis, gyslotomis rankomis ir įgudusiais pirštais jau paėmė lazdą su rantais abiejuose galuose.

– Matau, uždavėt man darbelio.

Jis buvo laimingas, ir anūkė neparodė nusivylimo.

Pririšęs virvelę prie vienos įrantos, Matjė atsargiai sulenkė lankstų uosio ūglį ir, padaręs iš jo gražų lanką, kitą galą įkišo į iš anksto užmegztą slankiąją kilpą. Tada teliko patikrinti mazgų tvirtumą.

– Štai jūs ir ginkluotas, Vivjenai, jei tik gerai išaštrinote strėles.

– Nebijokit, tėve, nudrožiau kaip reikiant.

Iš Mari jis buvo paveldėjęs šviesumą ir kažkokios vibruojančios, kibirkščiuojančios energijos, kurios dar nemokėjo tramdyti, ir todėl buvo panašus į pabėgusį iš pievos kumeliuką.

– Raišys Polis su manim ir kaimo berniukais rengia šaudymo iš lanko varžybas, – reikšmingai pasakė Vivjenas.

– Argi jie visi nekrauna žabų šio vakaro laužams?

– Dičkiai ten išėjo be mūsų. Pasakė, kad mes tam dar per maži.

Matei, jog jam maga greičiau bėgti ir išbandyti lanką.

– Dėl Dievo, vaike, aš jūsų nelaikau! Būkite atsargus. Neužmirškit, kad Leonaro sūnus vyresnis ir stipresnis už jus.

– Moku naudotis rankomis ne blogiau už jį!

Jis iškėlė galvą ir nusišypsojęs išdūmė lauk.

Polis, jauniausias ūkininko sūnus, laukė jo sode. Dar kūdikis jis nesėkmingai nukrito ir liko šlubas, bet tai netrukdė jam tapti vaikėzų šutvės vadeiva: Žantiji į juos buvo žiūrima kreiva akimi, tačiau Vivjenas, dviem ar trim metais jaunesnis, žavėjosi jų vikrumu medžioklėje ir sodria kalba.

– Draugai jau kitoje upės pusėje. Eime tenai.

Bičiuliai nuskuodė per mišką, per pievą, net nesustoję pasivartyti šieno kupetose, ir atbėgo netoli žaliosios salės, prie tiltuko per Bjevro upę. Ten rymojo porelė. Ją aplenkdami, berniukai kumštelėjo vienas kitam alkūnėmis ir nurūko toliau.

Blanša nulydėjo akimis baltagalvį pusbrolį, tolstantį prie tuopų guoto, lyg užuolaida skiriančio upę nuo pirmųjų kaimo namų.

– Dar gerokai prieš baisią, nepaaiškinamą vargšo dėdės Robero mirtį mano teta Mari neturėjo kitų džiaugsmų, tik sūnų ir dukrą, – pasakė ji. – Nemanau, kad ji būtų buvusi labai laiminga su savo vyru.

– Ar jie nesutarė? – paklausė Žildas, atidžiai žiūrėdamas, kaip po tiltu teka žalias vanduo, per kurį staigiais yriais čiūžinėjo vandeniniai vorai.

– Nežinau. Anot mano tėvų, teta negalėjusi ištverti tuštumos, atsiradusios po motinos mirties. Ji ją dievino. Reikia pasakyti, senelė Matilda Briunel buvo visos šeimos siela. Jai nelauktai iškeliavus iš šio pasaulio, vyras nugrimzdo į prisiminimus. Vaikai pasijuto vargšai, apleisti. Tėvas dažnai ją prisimena. Ir nesiliauja gailėtis, nes be galo ją mylėjo.

– O jūs ar pažinojot senelę?

– Neilgai. Man nebuvo nė septynerių, kai ji mirė. Matau ją sėdinčią prie pietų stalo ir viskam vadovaujančią, mums susirinkus į

Burdonė gatvę. Ausyse tebeskamba jos balsas. Žemo tembro greitakalbė. Dar prisimenu jos akis, panašias į du dangaus lopinėlius po antakiais. Ne pilkai mėlynas, kaip jūsiškės, o tokio atspalvio, kokį dabar matome pro šakas. Tokia spalva nedažnai pasitaiko. Odė labai į ją panaši. Toks pat žvilgsnis.

Už tuopų nuaidėjo šūksnis. Paskui pasigirdo riksmai, juokas.

– Mudu su Ursina neseniai buvome apsigyvenę Paryžiuje, – pasakė Žildas, – kai jūsų dėdė buvo rastas negyvas. Aš dar nepažinojau Tomo, bet pamenu tą žmogžudystę, apie ją sklandė daug kalbų. Vargšas vyrukas, rodos, buvo dar jaunas.

– Jam turėjo būti dvidešimt aštuoneri ar dvidešimt devyneri metai. Jis nelabai mėgo bendrauti, ir aš apie jį ne kažką težinau.

– Tai jiedu su jūsų teta susituokė ne iš meilės?

Blanša sukryžiavo rankas apvaliais nagais ant karties, atstojančios tilto turėklus. Nuo jos putloko, bet tvirto kūno sklido nuoširdumas, pusiausvyra, švelnumas. Žalsvai rudos, į agatus panašios akys galėjo juoktis arba ūmai surimtėti, kaip dabar.

– Nežinau, ką jie tada vienas kitam jautė, bet galiu įsivaizduoti, ką teko išgyventi tokiai jaunutei merginai, kokia tada buvo Mari. Jos sesuo Žana, neseniai ištekėjusi už gelumbininko iš Blua, išvažiavo į tą miestą prieš pat motinos mirtį. Didžiuliame name staiga nebeliko šilumos, o tėvo sielvartas jai buvo nepakeliamas. Pats pagalvokit: senelis Briunelis našlauja jau vienuolika metų, tačiau su našlyste vis dar nesusitaikė! Kambarys, kuriame užgeso Matilda, liko koks buvęs. Jis taip pageidavo. Senelis miega kitur, bet kas vakarą, po vakarienės, eina ten kaip į šventyklą ir ilgai užsibūna. Vienas. Girdėti, kaip jis kalba. Pasakoja velionei, kas per dieną nutiko jų namuose ir mieste. Niekas nedrįsta jam trukdyti.

Blanša nutilo.

– Gražus ištikimybės mylimajai įrodymas, – tarė Žildas stengdamasis, kad jo balsas skambėtų neutraliai.

– Žinoma... Bet santuoka tetai Mari visų pirma buvo prieglobstis nuo nepakeliamos tikrovės. Jai ką tik buvo sukakę šešiolika metų.

Kai, praėjus trims mėnesiams po motinos mirties, ji pranešė nusprendusi tekėti už Robero Leklero, iliuminatoriaus, kaip ir ji, sutikto dirbtuvėje, kurią abu lankė, šeima suprato ir pritarė.

– Gal jie vis dėlto mylėjo vienas kitą?

Blanša nusijuokė.

– Jums tai labai svarbu!

– Nesuprantu, kaip galima susieti gyvenimą su žmogumi, kuris tavęs visiškai netraukia...

– Tiesa, meilė dabar madinga, pageidautina santuokinė. Bet dar visai neseniai vestuvės ir jausmai buvo du skirtingi dalykai.

– Vis dėlto teisūs mes.

– Galbūt...

Blanša atsitiesė.

– Jūs žinote, mano drauge, meilė manęs nedomina... Bent kol kas, nors man jau aštuoniolika metų. Neskubu susieti likimo su kažkieno kito likimu.

– Žinau, Blanša, žinau.

– Sutikit su tuo nemurmėdamas, Žildai. Draugystė turi daugybę privalumų, patikėkit manim. Ji tvirtesnė, patvaresnė už meilę. Argi mums bloga, kaip dabar, būti geriems bičiuliams?

– Jūs išgavote iš manęs pažadą nekalbėti apie jausmus, apie kuriuos nenorit nieko žinoti. Tebūnie taip. Bet nereikalaukit, jūsų pavyzdžiu, tvirtinti, kad prisirišimo forma, kuri man tik blyškus ko kito atspindys, yra pranašesnė!

– Gana jau. Tokios kalbos, kaip ši, nieko neduoda nei jums, nei man. Aš nemėgstu ilgų aiškinimųsi. Nereikalingos šnekos galop baigiasi tuo, kad pasakoma visai ne tai, kas norima pasakyti.

Šiuos žodžius ji pabrėžė ryžtingu galvos krestelėjimu, variniais atšvaitais nužėrusiu jos sunkius kaštoninius plaukus, surištus paprasta violetinio šilko virvele.

– Gal eime pas kitus? Net čia girdžiu garsų Tomo juoką.

Jie nužingsniavo palei upę. Saulės sušildyto vandens išgaros gožė jaudulingus šieno kvapsnius.

Priešais žaliąją salę Tomas vertė šokinėti per lazdą juodą Matjė Leklero šunį, ragindamas jį riksmais. Jo balsas buvo griausmingas, ir tai jį linksmino.

Blanša vėl pagalvojo, kad brolis – lyg greit supykstantis bulius. Tokio pat sudėjimo ir tokio pat būdo. Sveikata ir energija trykštantis jaunuolis niekada nepavargdavo ir pasižymėjo nepasotinamu apetitu viskam, kas pasitaikydavo po ranka, bet ji žinojo, kad jis neturi savitvardos ir visada gali pasiduoti veržliai kaip srautas prigimčiai. Šeimai pažįstami pykčio priepuoliai jau gąsdino nemažai žmonių. O kas bus, kai jis taps pats sau ponas?

– Pagaliau pasirodėt! Mes nutarėme pietauti žaliojoje salėje. Lauke pernelyg karšta. Tuoj čia bus pristatytos pintinės vaišių.

Toks jau jis buvo! Nusprendė ir kaip kirviu nukirto, neklausdamas kitų nuomonės!

Anjesė su Ursina, sėdėjo skroblų pavėsyje ant vieno iš suolų, sustatytų prie trijų žaliojo namo sienų, ir klausėsi Džamalio. Įsitaisęs joms prie kojų, jis dainavo graudžią, kimią, ilgesingą savo šalies dainą.

Lauke plieskiant saulei, spindulių smaigstoma prietema ramino ir gaubė it vėsus vanduo.

– Ar galiu įeiti?

Lydima tarno ir tarnaitės, boginančių dideles, baltomis drobulėmis užtiestas pintines, į skroblų pavėsinę įžengė Mari. Rankose ji atsargiai laikė alavinį padėklą, ant kurio pūpsojo storas migdolų pyragas.

– Pamaniau, kad jums reikia sočiai pavalgyti.

Ji juokėsi.

– Žinau, koks Tomo apetitas!

Salės viduryje buvo patiesta staltiesė ir sustatytos pintinės.

– Šitoje – puikus ungurių paštetas, du kepti kaplūnai ir jautienos kroketai su kmynais. O štai šitoje – sūris ir grietinė iš ūkio, salotos su žolelėmis ir anyžiais apibarstyta duona, kokią jūs, Blanša, mėgstat. Trečia pintinė pilna vyšnių, valgykit jas su mano pyragu.

Paskutiniojoje – ąsotėliai vėsaus vyno ir tyro vandens. Ir servetėlės, vos jų neužmiršau.

– Garbė Dievui, teta, čia nieko netrūksta ir šiandien badu dar nemirsime! – tarė Tomas.

– Aš jus palieku. Namiškiai manęs laukia pietų, o jūs žinot, kad Juočkei Edelinai valgymo metas – šventas dalykas! Dieve, kad tik vaikai nepavėluotų!

Mari išėjo laukan, ir į ją vėl tvoskė karštis.

– Greitai grįžkit, – paliepė ji tarnams. – Aš užsuksiu į sodą, gal kartais Vivjenas ten smaguriauja vyšniomis...

Įžengusią į mišką, ją sučiupo, pritraukė, apkabino, apvijo dvi didelės rankos. Pasislėpęs už medžio kamieno, jos laukė Komas, dabar glaudžiantis ją prie savęs.

– Mieloji, aš laimingas! Aš toks laimingas!

Jo šviesūs plaukai, kuriuose jau bangavo keletas baltų gijų, krito abipus protingo veido malonumus mėgstančio žmogaus nosimi, stangria burna ir virš apatinės išsikišusia viršutine lūpa – tai buvo ne tik kilnumo, bet ir valdingumo, atkaklumo ženklas. Pilkos akys dažniau atspindėdavo linksmą prielankumą ar dėmesingą smalsumą, nei dideles aistras. Paprastai jis būdavo labai nuosaikus ir susitvardantis.

Šį ramų nusistatymą dabar sudrumstė ir nutvieskė naujas džiaugsmas.

– Tai mūsų pirmoji diena, Mari! Ar kada nors išgyvenot gražesnę?

Išsitraukęs iš krepšio dailių aukso grandelių diržą, ploną, lankstų lyg odos juosta, apjuosė jai liemenį ir susegė.

– Kažkada mūsų senoliai turėjo paprotį kitą dieną po vestuvių dovanoti jaunamartei brangų daiktą, simbolizuojantį tai, kaip jie ją vertina. Šiandien, mus sujungusiam ryšiui ir mudviejų nakčiai atminti, leiskite įteikti jums šią aukso grandinę kaip ryto dovaną!

2

– Joninių laužuose sudega visos blogybės, gresiančios mūsų laukams ir kaimams, – paaiškino motušė Mabilė. – Jie turi ir kitų galių!

Senoji ūkininkė buvo be dantų ir kalbėjo švepluodama, todėl Odė klausėsi labai atidžiai, kad nieko nepraleistų iš jos vertingų pamokymų.

Nukaršusi moteris ir mergaitė ėjo keliu, vedančiu prie Baltojo Šerno kūdros.

– Aš skubiai papietavau ir išbėgau, kitiems ruošiantis pogulio, – tarė Odė. – Nenorėjau pražiopsoti kiečių rinkimo.

– Jūs dar per jauna, panele, užsiiminėti tokiais dalykais, – pasakė septyniasdešimtmetė senutė.

– Niekada ne per anksti sužinoti, kas laukia ateityje, – pamokomai atrėmė mergaitė.

– Ką gi, sakykime, jūs bent jau nepavėlavot, panele!

Kalbėdama Mabilė dairėsi po šlaitus, apaugusius pašėlusiai vešlia birželio žole.

– O štai ir kiečiai!

Ji sustojo prie kuokšto aukštų rantytų stiebų tamsiai žaliais, it nėriniai karpytais lapais.

– Neabejojau, kad rasiu. Nuo seno ateinu čia jų prisiskinti. Dar niekada negrįžau tuščiomis.

– Juk nenorit sužinoti, į ką bus panašus jūsų būsimas vyras! – nesusilaikiusi prunkštelėjo Odė, nors ir labai gerbė ūkininko motinos žinias apie vaistažoles.

– Tikrai ne, panele. Toks smalsumas manęs seniai nebekankina! Bet tarp mano pažįstamų visada atsiranda jaunų vištelių, nekantraujančių sužinoti, koks bus jų gaidys!

– Maniau, kiečių reikia prisiskinti pačiai.

– Žinoma, tai pageidautina, bet galima pasikliauti ir patikimu žmogumi, tik svarbu, kad dominančio asmens vardas būtų ištartas reikiamu metu.

Įkaitusiame ore nuskambėjo pirmas vidurdienio dūžis.

– Negaiškime laiko, – sumurmėjo senutė. – Dabar pats metas.

Pasilenkusi prie žemės su tokiu miklumu, kokį galėjai paaiškinti tik ilgu įgudimu, Mabilė ėmė skinti šilkinius lapus. Ji rinko juos, braukdama ranka per stiebą. Darbuodamasi šnibždėjo negirdimą užkalbėjimą.

Sulig paskutiniu vidurdienio dūžiu baigusi skinti, ji, skausmingai raukydamasi, ištiesė nutirpusią nugarą. Paskui sopulių susuktais pirštais, kiek nerangiai, kaip ir dera jos amžiui, susikišo salsvai kvepiantį laimikį į didelę kišenę, kabančią po kota prie virvutės, juosiančios pilvą ant ne visai švarių marškinių.

– Jei šitų augalų nori žmonėms gydyti, irgi reikia rinkti tokiu metu, ką tik peržydėjusius, – žinovės tonu pasakė mažajai kompanionei Mabilė.

Laikrodžiui mušant vidurdienį, Odė taip pat nusiskynė keletą lapų. Ji laikė juos suspaudusi saujoje.

– Jei vakare padedi lapus po pagalve, ar naktį sapne tikrai pamatysi veidą to, už kurio vėliau ištekėsi? – paklausė mergaitė džiugiai plakančia širdimi. – Ar tai tiesa? Ar jūs tuo įsitikinusi?

– Tenujoja mane velniai, jeigu meluoju! – prisiekė senutė, ir jos šviesios akys raukšlių išvagotame veide blizgėjo vylingu pasitenkinimu. – Burtai niekada neapgauna! Niekada!

Odė įsidėjo į krepšelį saują brangiųjų lapų.

– Labai ačiū, motuše Mabile. Jūsų dėka aš greit sužinosiu!

Ji mielai būtų pabučiavusi ūkininkę už paslaugumą, jei ši nebūtų buvusi tokia purvina. Senutė aiškiai buvo švaros priešė ir, matyt, tvarkėsi labai retai.

– Ji prausiasi tik tada, kai įkrinta į vandenį! – dažnai sakydavo apie ją sūnus, kuris kas rytą, ar vėjui pučiant, ar šąlant, iki pusės nuogas mazgodavosi prie šulinio su kitais ūkio vyrais.

Šią išvadą jis padarė sukaupęs daug sūniškos patirties. Kiekviena Mabilės raukšlelė buvo pridulkėjusi, nosis, smakras ir skruostų apačia nuberta juodais riebiais spuogais.

– Ar žinote, kad mano senelio sesuo Šarlotė tą pačią valandą, kaip ir jūs, miške ir pievoje renka kitus žolynus? – paklausė mergaitė, nenorėdama baigti pokalbio iškart po to, kai gavo, ko įsigeidusi.

– Suprantama. Juk tai stebuklų diena!

– Su ja ne taip linksma, kaip su jumis. Ji domisi tik gyduolėmis, o žolės, padedančios sužinoti ateitį, jai nerūpi.

– Štai dar viena, žinanti savo ateitį ir be kiečių! – su užuomina burbtelėjo Mabilė. – Jos vardas Bet Kas!

Prie tos vietos, kur stovėjo senoji ūkininkė su Ode, artėjo šviesiaplaukė, putli, įžūliai linksmos išvaizdos mergina. Apsirengusi žalia, nunešiota, nutįsusia kota, ji žengė basa, atkišusi pilvą, visai neslėpdama įpusėjusio nėštumo. Tankius geltonus plaukus laikė baltos drobės skiautė, nerūpestingai surišta ant pakaušio, kad apsaugotų nuo saulės.

– Laba diena, Bertrada, – pasisveikino Odė, jaunai moteriai priėjus prie jų.

– Tesaugo jus Dievas, panele. Matau, jums jau rūpi kiečiai?

– Ar tu tam prieštarauji?

– Anei kiek, motuše, bet metro Leklero anūkė man atrodo dar truputį per maža domėtis, į ką bus panašus būsimas vyras.

Ji juokėsi. Odė žinojo, kad tarp turtingo jos senelio ūkininko ir vargšo žemdirbio, laisvo, bet tikro skurdžiaus, koks buvo Bertrados tėvas Vienakis Tiberas, nuo seno vyko varžybos.

Kūdros skiriami du ūkiai buvo panašūs į savo šeimininkus. Vienuolių Sodyba, priklausanti Matjė Leklerui ir tvarkoma Leonaro ir Kato Brišarų, didžiavosi tvirtu akmeniniu namu su čerpių stogu, dideliu kiemu ir šuliniu jo viduryje. Erdvios arklidės, jaučių ir karvių tvartai, kiaulidė, avių ir ožkų pašiūrės, nemaža vištidė, grietinėle kvepianti pieninė, maisto ir vyno sandėlis, įspūdingas kluonas ribojosi su sodu, kuriame apsčiai derėjo vaisiai ir daržovės. Pastatai ir priestatai buvo apjuosti storais basliais, o basliai nuo plėšrūnų dar apsaugoti vandens pilnu grioviu, kuriame Odė su Vivjenu ir Raišiu Poliu kartais žvejodavo varles.

Vieversio Nagų trobelė, kurioje gyveno negausi Vienakio Tibero šeimyna, tiksliai atspindėjo jos gyventojų skurdą. Ji buvo žema, iš molio ir šiaudų mišinio nudrėbtomis sienomis, sutvirtintomis negražiais karkasais, ir teturėjo vieną gyvenamąjį kambarį, blogai apšviestą, esantį greta tvarto, bjauriai dvokiančio mėšlu. Vienintelės valdos – siauras maknotas kiemas, nuo plūdenų žalia bala, kurioje turškėsi antys, ir apgailėtinas daržas. Keletas vištų, įžūliai elgetaujančių ožkų ir nuo giliavimo kaimyninio vienuolyno miškuose pusiau sulaukėjusių kiaulių buvo visas Vienakio Tibero turtas. Luošas našlys varganai gyvaliojo su savo motina ir vaikais mažame ūkelyje, kuriuo labai didžiavosi, mat buvo jo šeimininkas.

Antroji Vienakio Tibero duktė Gijemina, jaunesnė už Bertradą, buvo Mari kambarinė ir neslėpė nuo šeimininkės žemdirbio sunkumų. Iš jos Odė žinojo, kad Mari dažnai padeda Tiberui susimokėti pasiturintiems kaimo gyventojams, kuriems šis būdavo įsiskolinęs. Bet netrukus jam prireikdavo įrankių, namų apyvokos daiktų, antro asilo arba grūdų ir jis vėl įsiskolindavo, vėl prisidarydavo rūpesčių.

Vargšą šeimos tėvą dar labiau liūdino audringai gyvenanti Bertrada, visų aplinkinių plakama liežuviais dėl palaidumo, pulko vaikų ir potraukio prie vyrų.

– Verčiau jau vyru pasidomėti anksčiau, negu paleisti į pasaulį penkis vaikus nuo skirtingų tėvų! – bedante burna iškošė Mabilė.

Užsipulta Vienakio Tibero vyresnėlė nesuglumo.

– Greit bus šeši, motuše, – su pašaipa atkirto ji, išdidžiai glostydama pūpsantį pilvą. – Jums reikės su tuo susitaikyti! Jums ir kitiems!

– Man jie netrukdo!

– Man taip pat. Aš myliu savo pagautinukus!

Senoji ūkininkė truktelėjo pečiais.

– Bent tiek gerai, – suniurnėjo ji. – Turbūt malonu buvo, kai juos dareisi, jei jie tau tokie brangūs!

Tada įsiterpė Odė:

– Per Jonines negalima ginčytis. Taip nedera. Užuot barusios, išsiskirkite kaip geros draugės.

– Aš draugauju su visais, – patikino Bertrada, kuriai, atrodo, niekas negalėjo sugadinti ūpo. – Nepykstu ant jūsų, motuše. Tesaugo jus Dievas!

– O tau velnias tepapučia po sijonu! – vis nenurimdama burbtelėjo Mabilė.

Neišgirdusi senolės žodžių, Bertrada nuplumpino sunkiu nėščios moters žingsniu.

– Kodėl negalite būti jai malonesnė? – nepatenkinta paklausė Odė. – Krikščionys privalo sutarti!

– Ji besarmatė.

– Mama visada sako, kad teisti valia ne mums, o Viešpačiui.

– Viešpačiui Dievui pilna ir kitokių darbų, ne tik rūpintis tokiomis ledergomis, kaip šita!

– Kodėl? Ji gera mergina... Be to, aš buvau mokoma, kad nieko negalima žeminti, visi turime mylėti vieni kitus.

Odė mėgo pasipuikuoti savo žiniomis, ir senąją ūkininkę kartais tai erzindavo. Mergaitė, šitai žinodama, dar kartą padėkojo kiečių skynimo bendrei ir atsisveikino. Mabilė nudūlino į ūkį, o Mari duktė nusprendė grįžti į savo slėptuvę miškelyje.

Šlaito viduryje išmintas takas, kuriuo kulniavo Odė, ėjo lygiagrečiai su Paryžių ir Orleaną jungiančiu keliu, nutiestu per kalvos viršūnę, priešais vienuolyno pastatus, kuriuos karalius prieš dešimt

metų padovanojo kartūzams. Likę tušti išvykus vienuoliams, gana greitai nutarusiems įsikurti arčiau sostinės, bokštai, varpinių miškas, sienos, nuleistas pakeliamasis tiltas, darė mergaitei didelį įspūdį. Buvo žinoma, kad šias plačias valdas perpirko Vinčesterio vyskupas, Anglijos karaliaus ambasadorius Paryžiuje, bet jis čia dar neatsikėlė. Kol kas vienuolyne gyveno tik du sargai.

Iš tos vietos, kurioje stovėjo, dešinėje pro medžių šakas Odė matė aukštas nebylias sienas, kairėje, miškingo slėnio įduboje, linksmoje šiltos vasaros pradžios žalumoje, – Žantiji kaimą ant Bjevro kranto. O per vidurį – vynuogynus, pievas, dirbamus laukus, svetingas sodybas, tokias kaip jos senelio.

„Myliu šį kraštą", – tarė sau mergaitė.

Kas be ko, jai patiko ir motinos namuose Paryžiuje, Kokijė gatvėje, kur buvo iliuminatorių dirbtuvė, bet erdvė ir laisvė ten buvo ribota. O Žantiji – ne.

Medžiai abipus tako, kuriuo ėjo Odė, staiga pasibaigė. Ten, kur nesiekė jų pavėsis, liepsnojantis dangus svilino kelią, akmenis jo pakraščiuose, išdžiūvusią šlaitų žolę, kurioje it pamišę iki apkurtimo čirpė svirpliai. Jokio vėjelio. Tiesiai virš galvos į zenitą pakilusi saulė naikino, gėrė šešėlius. Karštas nejudrus oras tarytum virpino tarp žemės ir žydrynės neregimą užuolaidą, nuaustą iš ribuliuojančių, spindinčių, sidabriškų bangų. Uždusę paukščiai tylėjo.

„Reikėjo pasiimti šydą galvai prisidengti, – pamanė mergaitė, kaktą apsijuosusi tik mėlyno šilko virvute į kasas supintiems plaukams prilaikyti. – Gausiu barti!"

Tada, lyg atsakydamas į neištartą Odės pageidavimą, pasirodė prekijas su dėže ant nugaros ir lentele ant kaklo: nepaisydamas kepaties, jis ėjo jos link. Odė žinojo, kad tie smulkūs keliaujantys prekeiviai, sutinkami beveik visur, garsėja bloga reputacija. Jai nuolat buvo patariama jų vengti.

– Tesaugo jus Dievas, panele!

– Tesaugo ir jus.

– Sustokite valandėlei ir pažiūrėkit, ką gražaus turiu jums pasiūlyti.

– Aš negaliu būti saulėje nepridengta galva. Mama draudžia.

Vyras nusijuokė bendrininko juoku.

– Regis, jūs jos neklausot!

– Užmiršau užsidėti šydą.

– Ką padarysi! Aš parduodu labai gražius.

– Neabejoju, bet neturiu kuo užmokėti.

– Nė mažiausio pinigėlio?

– Gal vieną ar dvi monetas krepšelyje.

– Užteks ir tiek.

Jis nusmaukė nuo pečių du odinius diržus, laikančius ant nugaros dėžę, ir pastatęs ją ant šlaito, atidengė. Joje buvo prikrauta mažų lobių.

– Štai šydai. Argi jie ne gražūs?

– Gražūs. Aš paimsiu šitą.

– Mėlyną?

– Tai mano spalva.

– Tinka prie akių?

Vyras pasilenkė prie jos, šypsodamasis tokia šypsena, nuo kurios Odė instinktyviai sunerimo. Ji pastebėjo, kad kairėje ausyje jis segi sidabrinį auskarą, o dešinėje – nieko. Nuo nosies iki smakro ėjo gana gilus randas.

– Štai mano dvi monetos. Daugiau neturiu.

Imdamas pinigus, prekijas čiupo mergaitės ranką ir suspaudė savojoje.

– Kiek tau metų?

– Kas jums rūpi?

– Tu dailutė, žinai...

– Paleiskit mane!

– Bijai?

Odė pervėrė jį piktu žvilgsniu.

– Aš nieko nebijau.

Toli kelyje sukaukšėjo arklio kanopos. Vyras paleido plonyčius pirštus, kuriuos buvo suspaudęs, užvožė dėžę ir, kryptelėjęs pečiais, užsikėlė ją ant nugaros.

– Iki pasimatymo!

Jis spoksojo į mergaitę tokiu pašaipiu žvilgsniu, kad ji skubiai atsitraukė, užsimetė šydą ant galvos, į kurią kalė saulės kūjai, ir neatsigręždama nubėgo į senelio namus.

Kumščiais įsisprendęs į klubus, prekijas žiūrėjo į sprunkančią mergaitę – medžiotoją užuodusį grobį.

Pasiekusi ganyklą juosiančios gyvatvorės šešėlį, Odė sustojo. Prakaitas tekėjo jai per nugarą, per kaktą, graužė akis. Ji duso, nes krūtinėje staiga pasidarė per ankšta, burnoje jautė kraujo skonį.

Pati gerai nežinodama, kodėl, ji pravirko, ir deginanti ašarų druska ant skruostų susimaišė su ėdančiu prakaitu.

Kol atgavo kvapą, arklio kanopų kaukšėjimas, kurį prieš valandėlę išgirdo, priartėjo. Su baime pakėlusi galvą, ji pamatė Koleną, jojantį jos link. Be balno apžergęs vieną iš ūkio arklių, jis tempė vežimaitį žagarų.

„Viešpatie, būk palaimintas, kad išgelbėjai mane nuo prekijo ir jo pinklių, ir ačiū Tau, kad nukreipei Koleną šiuo keliu!..“

Ūkininko sūnus pasisveikino su mergaite ir nujojo.

Po didelės šiaudinės skrybėlės atbrailomis sublizgo akys ir dantys, ryškiai išsiskiriantys apskrudusios duonos spalvos veide. Odei jis buvo gražus. Trumpa nosis, tvirti kaip sarginio šuns žandikauliai. Jis ir yra jos sargas! Ją užliejo jaudulys, apie kurį nežinojo nė ką galvoti. Sumišęs su neseniai patirta baime, šis naujas jausmas vėl išspaudė iš akių ašaras. Odė atsitiesė. Ir verkdama, ir svajodama, ji patraukė prie vartelių, iš šito šono atsidarančių į mišką, kur buvo jos slėptuvė.

Atvėrusi vieną vartelių sąvarą, Odė pamatė motiną, sėdinčią pavėsyje ant akmeninio suolo su Komu Perenu, draugu, atvažiavusiu švęsti kartu su jais.

– Dukrele, štai ir jūs! Aš jau svarsčiau, kur pradingot!

Mergaitė priėjo prie motinos.

– Bet juk jūs verkiat!

Mari prisitraukė Odę prie savęs ir suėmė delnais mažą drėgną veiduką.

– Kas atsitiko, širdele?

Ašaros vėl plūstelėjo upeliu, bet iš drebančių lūpų neišsiveržė joks garsas. Apglėbusi gležną kūnelį smulkučiais kaulais, kyšančiais pro odą, – tokį trapų, kad net graudu, – jaunoji motina ėmė sūpuoti dukrą daugiau neklausinėdama, ko ji liūdi, nes nemanė, kad tai svarbu.

Ranka praskleidusi rudas garbanas, nuo prakaito prilipusias mergaitei prie smilkinių, ji nubraukė plaukus nuo aukštos, iškilios, šlapios kaktos ir lūpomis prigludo prie jos.

– Mano plunksnele, mano aukseli, mano gėlyte, mano zylute... – šnibždėjo ji.

Švelnybės, kurias kuždėdavo vaikams prieš miegą arba tokiomis užsimiršimo valandėlėmis, kaip ši, buvo žaidimas, kuris juos visada žavėjo. Šio mielo užkalbėjimo magija nuramino Odę, ir ji vėl nusišypsojo.

Nutrauktas vidury pokalbio, nuo kurio priklausė jo laimė, Komas iš pradžių nekantravo, bet dabar susijaudinęs žiūrėjo į motiną ir dukterį, apsikabinusias viena kitą.

– Kokia jūs nuostabi mama! – nesusilaikęs pasakė jis.

Kerai išsisklaidė. Odė atsimerkė, atsitiesė ir priekaištingai pažvelgė į vyrą, taip nelaiku įsiterpusį į intymią sceną, kurioje turėjo dalyvauti tik juodvi. Ji išsivadavo iš motinos glėbio, nes norėjo prie jos glaustis be liudytojų.

– Vaikai – mano gyvenimas, – karštai pareiškė Mari.

Kad sušvelnintų teiginį, tarsi išstumiantį Komą iš to, kas jai svarbiausia, Mari su šypsena atsigręžė į jį; mergaitė suprato, ką ta šypsena reiškia.

– Dabar, mieloji, pasakykite, ko verkėt, – pridūrė ji bučiuodama dukrą, kad vėl nusistovėtų trapi pusiausvyra.

Klausimas buvo šiek tiek pavėluotas. Odė atšlijo ir išsilaisvino iš ją tebelaikančių rankų.

– Dėl nieko, – atsakė mergaitė. – Visiškai dėl nieko. Aš jau užmiršau.

Vikri kaip kirstukas, šmirinėjantis tarp medžių šaknų, ji apsisuko ir nubėgo.

– Vaikų rūpesčiai beveik visada menki, – tarė Komas, skubėdamas grįžti prie to, apie ką jie kalbėjosi prieš motinos ir dukters mylavimąsi, kurio kerus jis išsklaidė.

– Nemanykite taip, mano drauge, nemanykit! Tų mažų širdelių skausmai atitinka jų amžių ir yra tokie pat žiaurūs, kaip mūsų. Suaugusieji be reikalo tai neigia, kai nenori kvaršinti galvos!

Jis pagavo jos ranką, pakeltą prieštaraujant jo teiginiams, ir priglaudė prie lūpų.

– Šiuo klausimu, kaip ir visais kitais, aš linkęs pasitikėti jumis, mano gražuole. Padėsite man pažinti jūsų vaikus.

Mari ištraukė pirštus iš juos laikančio didelio šilto delno.

– Pasisaugokim, kad neišsiduotume, Komai, – tarė ji. – Man tai labai svarbu. Būdama tokioje padėtyje, privalau vengti apkalbų.

– Našlės niekam neprivalo atsiskaityti, brangioji!

– Jei nereikia niekam būti pavyzdžiu, jos iš tiesų gali elgtis kaip tinkamos. Mano atvejis kitoks.

– Tada susituokim nedelsdami!

Grįžęs į tą patį pokalbio tašką, kuriame buvo atėjus Odei, Komas vėl griebė jautį už ragų.

– Ne, mano drauge, ne. Aš labai nepasitikiu lengvabūdiškomis sąjungomis. Man reikia pagalvoti. Jei kada už jūsų tekėsiu, tai tikrai ne paskubomis, ne plykstelėjus aistrai!

– Bet aš jus merginu jau keletą mėnesių!

– Taigi, merginat. Tuo viliojimo laikotarpiu visi stengiasi pasirodyti kuo palankiausioje šviesoje. Jei norime sujungti savo gyvenimus šventais ryšiais, svarbu ne gražūs išoriniai santykiai, o visai kas kita. Atsiprašau, kad tai kartoju, Komai, bet noriu pažinti ne jūsų

sielos paviršių, o gelmes. Matote, gyvenimas mane išmokė atsargumo. Be to, iki šios nakties temačiau įsimylėjėlį, geidžiantį patikti... o dabar susidūriau su vyru. Tai visai skirtingi dalykai! Leiskite per atstumą pažvelgti į mūsų naujus intymius santykius... Juk malonumas trukdo susidaryti teisingą nuomonę! Tarp mūsų viskas dar pernelyg nauja, pernelyg jaudulinga, kad galėčiau blaiviai mąstyti... Žinote, meilė man truputį apsuko galvą!

Pilkose besimainančiose Mari akyse žybtelėjo linksmos, viliūgiškos kibirkštėlės.

– Nežiūrėkit į mane taip, brangioji gražuole! Jūs išvarysit mane iš proto!

– Pasisaugokit, Komai, jums kaip tik reikės būti labai šaltakraujiškam! Turime elgtis kaip geri draugai, nei daugiau, nei mažiau.

– Jūs man skiriat nepakeliamą išbandymą, Mari!

– Visai ne. Paslaptis, žinoma tik mudviem, bus dar pikantiškesnė!

Moteris atsistojo, pasitaisė baltos kotos klostes, nusismaukė nuo įkaitusių skruostų lininį gobtuvą ir vėl jį užsidėjo.

– Einam pas tetą Šarlotę ir šešurą. Po pogulio jie turbūt įniko į dar vieną šachmatų partiją. O aš tuo tarpu parodysiu jums savo eskizus, nupieštus ant paskutinio neįrišto sąsiuvinio, kurį davė vienas klientas, puikus kopijuotojas. Reikia iliustruoti man labai patinkantį romaną, „Flamenką“*. Ar jūs jį skaitėt?

– Dar ne.

Komas taip pat atsistojo ir, prisiartinęs prie Mari, staiga apkabino ją per liemenį ir prispaudė prie savęs. Jį buvo pagavęs džiugus godulys.

– Žinokit, mieloji, labai nenoromis leidžiu jums iki vakaro vaidinti jūsų trokštamą dorybingos motinos vaidmenį, – pasakė Komas, nutaisęs jai taip patinkančią miną, rodančią, kad jis kalba nerimtai. – Užtat paskui, paskui, balandėle, mūsų laukia pašėlusi naktis!

---

* „Flamenką“ apie 1250–1270 m. parašė nežinomas trubadūras. Šis kūrinys laikomas kurtuazinės meilės romanų prototipu.

Jo glėbyje ji pasijuto visiškai saugi ir vėl prisiminė naktinį stambaus, tvirto kūno kvapą, saldų jo lūpų skonį. Visa jos laiminga esybė sakė „taip“.

„Vadinasi, meilė gali būti tokia raminanti, tokia linksma, – pagalvojo moteris. – Kažkada aš tai nujaučiau, bet paskui užmiršau!“

Nuo vakar nuolat lygindama tai, ką patyrė, ir tai, ką kitados išgyveno su vyru, Mari suprato, kad jos santuoka, nekalbant apie motinystę, buvo skaudesnė nesėkmė, nei iki šiol manė. Ji ištekėjo už Robero, nes jis jai nebuvo atgrasus, bet, būdama su juo, niekada nejautė tokio meilės siautulio, koks kaitino širdį ir kraują šalia Komo. Niūrus trynimasis po vienu stogu – štai koks buvo jos gyvenimas su savo vaikų tėvu, arba veikiau ramybės periodas, atvanga po kančių, laimės šešėlis, spąstai, privedę prie tragiškos baigties. Dabar ji suvokė visada klydusi dėl svarbiausio dalyko. Motinos mirtis ir tėvo sielvartas pasėjo joje sumaištį, todėl užuovėjos nuo skausmo, prisiminimų apie praėjusią laimę ieškojo pirmo pasitaikiusio vyro glėbyje... Tie dešimt metų apgaulingai ramios santuokos buvo dešimt metų nesusipratimų! Tik Odė su Vivjenu teikė jai šilumos ir švelnumo.

„Roberas buvo šaltakraujis gyvūnas, – mąstė ji, eidama po šakomis greta Komo. – Būk palaimintas, Viešpatie, kad pagaliau leidai man sušilti!“

Sode pora užtiko vyšnias siaubiančius šešis jaunuolius, atvažiavusius į Žantiji švęsti Joninių. Papietavę gryname ore, jie, be abejonės, įsigeidė papildyti davinį ir papramogauti. Įsikoręs į medį, Tomas saujomis mėtė uogas draugams, o šie, užvertę galvas, stovėjo aplink kamieną lygia, blizgančia žieve.

– Tik būkit geras, per daug nelaužykit mažų šakelių, sūnėne, – įspėjo Mari, – nes nukentės kitų metų derlius.

Tiesdama rieškučias vyšnių, prie jos priėjo Anjesė.

– Gal suvalgysit keletą?

Jos šilkiniai plaukai draikėsi aplink veidą – gyvą kerų ir koketiškumo paveikslą.

– Ši velniūkštė nestokoja žavesio, ji juo naudojasi ir piktnaudžiauja, – pasakė Mari, kai jie su Komu nuo jos nutolo. – Tikra Meliuzina!

– Jūsų sesuo turi tik šią vieną dukrą?

– Flora kažkada turėjo sūnų, bet jis mirė tragiškomis aplinkybėmis. Po to ji tapo nevaisinga ir įsidukrino Anjesę, paliktą vos gimusią.

– Ji panaši į elfą.

– Jei tikėtume legendomis, iš tiesų galėtume įsivaizduoti, jog tai fėja padėjo šią mažą būtybę seseriai pasiekiamoje vietoje, kad ši į ją palinktų. Ar ta fėja buvo gera, ar bloga? Čia ir yra visa esmė.

– Atrodo, jūs ją nelabai mylit.

– Aš nepakankamai ją pažįstu. Ji gyvena Turenėje su Flora ir jos vyru, gana uždaru žmogumi, besidominčiu astronomija. Reti susitikimai pas seserį arba Paryžiuje, kai jos ten viešėdavo, niekada nebūdavo tokie ilgi, kad galėčiau apie ją spręsti ne vien pagal išvaizdą.

Saulės nutviekstame sode lyg svaiginantys smilkalai tvyrojo lelijų kvapas. Jų aukšti kuokštai baltais, auksu nutaškytais žiedais, įsimaišę tarp morkų, pupų ir piliarožių, karališkai vešėjo lysvėse.

– Puokštę lelijų buvau pamerkusi savo kambaryje, bet teko išnešti. Nuo jų kvapo vaikams darėsi bloga.

– Ar visada ir visur miegate su jais?

Mari linktelėjo galva.

– Kaip višta su viščiukais... Mums visiems trims tai labai patinka.

– Juo blogiau man! Tik jau nemanykit, kad šis nelemtas įprotis bent kiek pakeis mano ketinimus... Susitikinėsime kitur, ir tiek!

Nuo praeitos nakties jo žvaliame balse buvo girdėti ir meilės pergalės gaidos, kurios jam tiko. Nors Komas nebuvo gražuolis, jauną moterį kaip magnetas traukė savo pusiausvyra, gera nuotaika, protu.

– Mama, mama, jūs nubaidėte kėkštą, kurį norėjau nušauti!

Nuo pašiūrės, kurioje buvo kraunamos malkos žiemai, apmaudaudamas atbėgo Vivjenas. Rankoje jis tebelaikė lanką su įstatyta ir nepanaudota strėle.

– Man labai gaila, sūnau!

Mari prisitraukė vaiką prie savęs; iš pradžių jis spyriojosi, bet greit nustojo prašydintis ir puolė motinai į glėbį su jo prigimčiai būdingu veržlumu. Jis buvo panašus į išdykusį alkaną ožiuką.

– Juk yra ir kitų paukščių, kuriuos galėsite nušauti, širduk.

– Aš persigalvojau! Dabar noriu eiti pas Ambruazą.

Jis pabučiavo Mari, suglamžydamas jos kyką, ir guviai nurūko, kaip buvo įpratęs.

– Kas tas Ambruazas?

– Kaimo šikšnius. Jis labai nagingas, Vivjenas juo žavisi ir ištisas valandas stebi, kaip jis dirba. Niekada gerai nesupratau, kodėl vaikas prie jo taip prilipo. Jie tokie skirtingi! Mano sūnus energingas, nenustygstantis, pašaipus, o tas senbernis – rambus, nuolankus, mažakalbis ir neapsakomai drovus. Šnekama, kad jis buvo susižadėjęs, bet jo mergina nuėjo pas kitą, nes jis nedrįso jos pabučiuoti!

– Tai romusis! Laimingi romieji...

– Ar nenutilsit?

Jie kvatojo iš laimės su vaikišku nekaltumu.

– Jei atvirai, turiu prisipažinti, kad mažumėlę pavydžiu tam šikšniui, užimančiam tokią svarbią vietą mano Vivjeno gyvenime.

– Kokia jūs savininkiška, brangioji! Juo geriau! Viliuosi, tokia būsit ne tik savo vaikų, bet ir mano atžvilgiu.

3

„Kas man atsitiko, Viešpatie? Ar aš mirsiu? Kas man darosi? Viskas pasikeitė... Aš – kaip ką tik gimęs kūdikis... kaip Auksaplaukė Izolda, išgėrusi meilės gėrimo... Kitokia, visiškai kitokia! Pasikeitusi... pasikeitusi amžiams. Žinau. Jaučiu. Dabar aš kita!“

Tik pusiau atgavusi sąmonę, Anjesė nenorėjo iš karto atmerkti akių. Ją pasiekė garsai, kvapsniai. Ji jau nebe miške. Jaučia ne laukinius samanų, grybų, paparčių, o maisto, pieno produktų, malkų, žvakių kvapus. Kur ji atnešta? Į Vienuolių Sodybą? Jai buvo vis vien...

Riešą varstė skausmas. Kamavo troškulys. Žandikauliai buvo surakinti... Sopėjo visą kūną. Baisus dieglys pažadino iš šleikščios letargijos, į kurią buvo nugrimzdusi... kiek laiko? Jai buvo šalta, bet širdis daužėsi kaip pašėlusi. Ar dėl gyvatės, ar dėl Tomo? Tomas! Atvėręs žaizdą, jis keletą kartų čiulpė jai kraują, sumišusį su bjauraus gyvio nuodais... keletą kartų traukė syvus, kurie galėjo būti mirtini, bet, svarbiausia, tai buvo jųdviejų susijungimas prie jos gyvybės šaltinio!

Ji kentėjo, ją tampė traukuliai...

Kol kas jos galvoje tvyrojo rūkas, tačiau šiose ūkanose buvo vienas aiškus dalykas: prieš valandėlę gerdamas jos kraują, Tomas amžiams sujungė jų likimus...

Ji žinojo, kad riteriškas neišardomos Draugystės ritualas atliekamas per išmėginimą krauju. Riteriai, arba išgerdami su kokiu nors

gėrimu, arba suglausdami įpjovas ant rankų ar kojų, susibroliaudavo, sumaišę savo gyvybės eliksyrus. Paskui, surišti iki mirties, jie turėdavo bendrą sielą. Peržengę kūniškąsias ribas ir pasiekę tobulą dvasinį susiliejimą, per šią brolišką mistiką jie patirdavo būvį, kai du tampa vienu.

Anjesė prisiminė girdėjusi, kad kraujo brolystės ritualai dar praktikuojami kai kuriose slaptose didžiųjų Brolijų kuopelėse. Jų nariai gyvena viskuo dalydamiesi nuolatinėje sielų sąjungoje. Daugelyje jos mėgstamų poemų buvo apdainuojama šių apeigų permaina, iš riterių pasaulio prieš kurį laiką persimetusi į vyrų ir moterų santykius. Jose visose buvo garbinamas naujasis Meilės veidas. Apsikeitimas krauju, apsikeitimas širdimis, stebuklingas apsikeitimas... Visi trokšta patirti abipusę Meilę! Bet, regis, nedaugeliui įsimylėjėlių tai pavyksta... Nuo šios dienos Tomui ir jai bus leista pažinti dviejų sielų, dviejų gyvenimų, dviejų likimų susiliejimo džiaugsmus ir negandas, pažinti dieviškąją brangiausios dovanos palaimą!

Jai gniaužė gerklę. Krėtė šaltis ir pylė karštis.

Šalia jos pusbalsiu kalbėjosi draugai, bet ji nenorėjo žinoti, ką jie sakė. Miglų aptrauktą sąmonę pasiekė tik įkyrus musių zyzimas, tolimas ūkio vištų, žąsų, ančių klegėjimas, asilo bliovimas...

Ar ji ilgai buvo apalpusi?

Sujauktoje atmintyje viskas pynėsi. Pasiruošimas iškilmingai šventinei vakarienei, sujudimas Matjė Leklero virtuvėje... Mari paprašė šešių jaunųjų svečių, jei ir jie norį būti naudingi, vienuolyno miške pririnkti žemuogių ir aviečių, kurių ten gyvas galas... Beje, pilnos pintinės, nepaliktos miške net ištikus nelaimei, turbūt stovėjo ne per toli nuo tos vietos, kur ji gulėjo, nes šnerves net nuo menkiausio dvelktelėjimo pasiekdavo uogų aromato gūsiai...

Taigi jie visi šeši lalėdami išgarmėjo. Ji pamena juokavusi su Džamaliu, žingsniuodama per ganyklas ir palei dirbamus laukus bei vynuogynus. Jie praėjo pro Leonaro ūkį, pasiekė Baltojo Šerno kūdrą, kurią reikėjo aplenkti, kad patektum į kartūzų miškus.

Kaip ji galėjo taip ilgai vaidinti koketę, mėgstančią traukti vaikinų dėmesį? Argi įmanoma taip baisiai dėl savęs klysti?

Jai skaudėjo visur... Kurį laiką ji paliovė galvojusi ir tarsi susmego į vatą.

...Ką ji pasakė Blanšai, landžiodama po medžiais? Buvo nutarta, kad juodvi rinks avietes, o kiti tuo tarpu pripildys pintines žemuogių. Jos neatsitiktinai buvo drauge. Ji pasistengė atsiskirti nuo būrelio su pussesere, nes norėjo su ja pasikalbėti, pasipasakoti rūpesčius. „Man jau daugiau nei šešiolika, privalau susitvarkyti gyvenimą. Reikia susirasti vyrą." Blanša prapliupo kvatoti linksmu, sveiku, šiek tiek pašaipiu juoku. „Aš dvejais metais už jus vyresnė, brangioji, ir nesuku galvos dėl ateities. Dievas tuo pasirūpins!"

Ji pamena atsakiusi, kad jųdviejų likimai labai skirtingi. „Jūs turite darnią, mylinčią šeimą, tėvus, kurie visada jus globojo, jumis rūpinosi... O aš ne. Kad ir ką sakytumėt, aš tik našlaitė, įdukrinta iš nevilties, gedint kito vaiko!" – „Teta Flora jus labai myli." – „Žinau, bet ji turi didelių rūpesčių, atimančių laiką, graužiančių sveikatą ir temdančių meilę man. Patikėkit, Blanša, mano vaikystė buvo ne tokia kaip jūsų!"

Ji skundėsi, gailėjo savęs, o po valandėlės jos gyvenimas staiga apsivertė aukštyn kojomis!

Kalbėdamos jos skynė raudonas uogas, kvėpinančias ir purpuru dažančias pirštus. Aplinkui lakstė, šmirinėjo, vaikščiojo, skraidė nematomi padarai. Knibždanti grobio, smulkių graužikų, paukščių ir žvėrių jauniklių, pilna tylių dramų ir triukšmingų tuoktuvių, laukinė, paslapčių kupina giria savaip, gyvuliškai, vogčia dalyvavo Kūrybos procese...

Pro užmerktus vokus paauglė vėl regėjo būrius elnių ir stirnų, keletu šuolių peršokančių siaurą takelį, kur jos su Blanša uogavo, jas užuodusių gražių žvėrių nerimą, bėgsmą, žvilgantį kailį po nusvirusiomis šakomis...

Norėdama pasiekti avietojus, nukarusius virš akmenuotos per karščius išdžiūvusio upelio vagos, už prinokusių uogų ji staiga

pamatė atsistojusią gyvatę. Jos ranka buvo ištiesta, niekaip neapsaugota... Greita it žaibas ir į jį panaši piktoji kirto. Smeigė lyg dviem aštriomis plieninėmis adatomis, nušliaužė tarp akmenų, ir netrukus vingiuotas, rudas su juodais taškeliais šliužas dingo kažkokioje skylėje...

Anjesė sukliko. Blanša atsigręžė.

– Kas atsitiko?

– Gyvatė... ji man įkando...

Jai drebėjo kojos, iš pasibjaurėjimo norėjosi vemti. Ant riešo, prie pat rankogalio buvo ištryškę du mažyčiai kraujo lašeliai...

– Dieve mano, Dieve!

Nors papratai nestokodavo savitvardos, Blanša pametė galvą. Ką daryti šiuose miškuose, kur neprisišauksi pagalbos, kaip kovoti su nuodais, pasalūniškai dirbančiais juodą darbą Anjesės gyslose, ir tikėtis nors trupučio sėkmės?

Reikėjo galvoti greitai. Įspėti... Prašyti vienintelės malonės.

– Švenčiausioji Mergele, padėk mums!

Drebančiais pirštais Blanša išsitraukė iš krepšelio dramblio kaulo rožinį, kurį kartais varstydavo, užvyniojo ant skaudamos rankos, užveržė, kad nenuslystų, ir pasistengė kryželį uždėti ant įkandimo.

– Bijau, kad tuoj apalpsiu...

Sužeistoji atsišliejo į medžio kamieną ir susmuko...

– Reikia pašaukti kitus, – tarė Blanša.

Jos virpantis, baimingas balsas perplėšė miško tylą. Ji suriko keletą kartų, šūkavo ir šūkavo.

– Kas atsitiko?

Jie išgirdo... ir pagaliau atėjo!

– Anjesei įkando gyvatė.

– O Dieve!

Kokiu balsu Tomas išspaudė šį šūksnį, šią aimaną, šią maldą! Vienu šuoliu atsidūrė prie jos ir atsiklaupė rimtas, įsitempęs, visiškai kitoks nei paprastai! Netaręs daugiau nė žodžio, suėmė riešą, jau

pradėjusį tinti aplink raudonus taškus, ir su nerimu jį apžiūrėjo... Tada ryžtingai nuvyniojo rožinį ir paraitojo rankovę.

– Jums skaudės, Anjese, bet taip reikia.

Jis išsitraukė iš makšties durklą, visada nešiojamą prie diržo, ir nykščiu patikrino ašmenis.

– Nejudėkit.

Jaunuolis dar labiau palinko prie sužeistosios. Jo rusvų plaukų kupeta užstojo jai kitus draugus, mišką, visą likusį pasaulį... Staigiu brūkštelėjimu jis perrėžė švelnų riešą, sujungdamas du dūrius tiksliu, giliu pjūviu, spustelėjo žaizdą, kad ištrykštų kuo daugiau kraujo, ir viską nulėmusiu aistringu gestu, sukrėtusiu Anjesę iki širdies gelmių, priglaudė karštas lūpas prie kraujuojančių įpjovos kraštų ir ėmė čiulpti su nuodais sumišusį kraują, išspjovė jį, vėl pačiulpė ir kartojo tai tol, kol jai pasidarė bloga...

Tomas! Ar ji anksčiau jį mylėjo, pati to nežinodama?

Anjesė išvydo save mažą, atvažiavusią su Flora į Paryžių prieš grįžtant kryžininkams. Priimta Briunelių šeimos, ji pamena buvusi pakerėta jų vienybės, santarvės, artumo, švelnaus bendravimo, laisvumo... Nieko neišskirdama, ji žavėjosi jais visais dėl to, kokie jie buvo ir ko jai taip skausmingai trūko, bet ar jos ypač nepatraukė šis rudaplaukis, linksmas, gyvybe kunkuliuojantis berniukas? Dabar ji buvo tuo tikra. Negalimas daiktas, kad anuomet, jam prisiartinus, joje nebūtų pabudęs instinktas, savotiškas išankstinis pasirinkimas...

Jos kaktą palietė kažkieno ranka.

– Anjese?

Pagaliau ji ryžosi atsimerkti ir pamatė šalimais tebeklūpantį Tomą, bet dėl to nenustebo.

– Kaip jūs jaučiatės?

Ji norėjo atsakyti: „Apsvaigusi!“ – bet tik nusišypsojo ir vėl užsimerkė.

– Daugiau nieko nebijokit, brangioji, – iš tolėliau atsklido raminantis Blanšos balsas. – Jūs išgelbėta! Prie pat tos vietos, kur mes buvome, augo žydintys prožirniai.

„Kodėl aš nuo jų išgijau?“ – miglotai svarstė paauglė, bet paskui prisiminė tikras medicinos paskaitas, kurias, būdama jų draugijoje, visada pravesdavo Šarlotė Froman. Ji daugybę kartų buvo sakiusi, kad geriausias vaistas nuo gyvatės įkandimo vis dar tebesąs į košelę sutrintų prožirnio žiedų kompresas.

Vėl atmerkusi akis, Anjesė pažvelgė į savo riešą, jau nebeveržiamą rožinio, apvyniotą jos muslino šydu, atstojančiu tvarstį. Iš po jo buvo ištiškusi geltona tyrė, pagaminta iš žiedlapių, be abejonės, sutrintų dviem akmenimis. Katos rankovė buvo atraitota žemiau alkūnės.

– Aš atnešiau jus į Leonaro ūkį ramiai pailsėti, – paaiškino Tomas. – Mabilė verda jums savišką gėrimą, kad visiškai atsigautumėt. Ar jums nešalta?

Palaimintas įkandimas! Jei ne gyvatė, pasislėpusi po avietojais, ar jie kada nors būtų supratę, kaip traukia vienas kitą?

„Nė akimirkos neabejojau, kad šis srautu mane užliejęs jausmas abipusis! Kaip neseniai atsivertęs žmogus, dabar aš žinau perpratusi Tiesą. Meilė yra Tiesa. Meilė yra Akivaizdybė. O Akivaizdybe neabejojama!“

– Imkit, panele, jums reikia išgerti šį nuovirą. Jis pastatys jus ant kojų. Sutaisiau jį iš kanapinių kemerų... Tai geriausias vaistas nuo gyvatės įgėlimo!

Senoji Mabilė palinko prie jos, tvoksdama nešvaraus kūno ir šlapimo smarve. Iš jos laikomo medinio puodelio kilo prėskas, stiprus, nemalonus kvapas.

– Gerkit. Reikia!

Anjesė prarijo gėralą vienu mauku. Koks skirtumas? Ji gyvens, ji mylės... visa kita nesvarbu.

Ją apėmė palaima. Dabar jai užteko jėgų žiūrėti, kas dedasi aplinkui. Ji gulėjo ant didelės ūkininkų lovos, kurioje miegodavo Leonaras su Kato ir mažiausiais vaikais. Lovos užuolaidos buvo pakeltos. Prie medinio gulto klūpojo Tomas, šalia jo stovėjo Blanša, su tuščiu

puodeliu tiesėsi Mabilė, prie ugnies blusinėjosi šuo, abejingas viskam, kas vyksta, – nieko nebuvo galima užmiršti...

– Aš buvau viena, kai jie jus atnešė, – pasakė senutė. – Kiti dirbo laukuose. Laimė, pakliuvote pas mane! Aš žinau augalų paslaptis.

Ant tamsaus ąžuolinio stalo pintinėse kvepėjo raudonos uogos. Muskusinis jų aromatas keistai maišėsi su virtuvės kvapais. Po talpaus židinio kakta, kur žiemą galėjai atsisėsti sušilti, dienų dienas lėtai rūkėsi kumpiai, dešrų ir dešrelių virtinės. Pakabintas ant kablio virš ugniakuro, kuriame be ugnies smilko pliauskos, didžiulis puodas, jaukiai marmėdamas, leido iš po dangčio mėsos, karšto vyno, prieskonių garus.

– Marti užkaitė galimafrė* šiandienos vakarienei, – pridūrė Mabilė. – Užgesus Joninių laužams, visi, jauni ir seni, ateisim čia prisikimšti pilvų!

Šuo pakilo ir prisiartinęs apuostė kambaryje esančius žmones, lyg tik dabar būtų juos pastebėjęs. Kieme buvo girdėti Žildo balsas – turbūt jis kalbėjosi su Džamaliu.

– Kiti liko lauke, – paaiškino Blanša. – Bijojom, kad per didelis susibūrimas jums nepakenktų.

Anjesė padėkojo šypsena. Jai skaudėjo mažiau, bet ji dar jautėsi pavargusi ir sukiužusi.

– Kadangi jums pagerėjo, galime grįžti tuojau pat, – pasakė Blanša. – Vis dėlto nereikėtų jūsų varginti. Gal pargabenti jus ant asilo nugaros?

– Dėl Dievo! Apie tai negali būti nė kalbos!

Tomas pasilenkė prie Anjesės.

– Ar sutiktumėt, kad parneščiau jus namo, brangioji?

Kaip atsargiai, kaip rūpestingai jis su ja kalbėjo, nors paprastai nukirsdavo kaip kirviu!

– Nenorėčiau joti ant asilo...

– Marti jį paėmė. Nuvežė metro Leklero virėjai pipirnes, salotas ir portulakas. Bet liko asilė.

---

* Valstiečių valgis iš pupų (*autorės paaiškinimas*).

– Ačiū, motuše. Tikiuosi, jūsų asilę sėkmingai pakeisiu aš...

Tomas vėl juokėsi. Anjesė žinojo esanti išgelbėta.

– Laikykitės man už kaklo.

Puiki, laiminga dingstis!

Vieną ranką pakišęs jai po pečiais, antrą po keliais, jis pakėlė ją taip švelniai, kaip nebūtų gebėjęs truputį anksčiau. Atsistojęs jis priglaudė ją prie krūtinės.

– Ar jums gerai?

– Geriau ir būti negali.

Ji atsipalaidavo, užsimerkė, iš laimės užmiršusi skausmą ir šleikštulį.

Blanša per kambarį nusekė paskui juos į lauko tvankumą, atsiduodančią tvartu, srutomis, šiltais sutryptais šiaudais.

– Ar ji išsikapstė? – paklausė Ursina.

– Ji ne tokia išbalusi, – tarė Žildas.

– Garbė Dievui! – sušnibždėjo Džamalis.

Žilpinanti šviesa skverbėsi net pro užmerktus vokus, ir karštis nebuvo nuslūgęs.

– Einam, – paragino Tomas, – negaiškime.

Kas anksčiau, amžių glūdumoje (nuo šiol Anjesės gyvenime buvo „anksčiau“ ir „vėliau“, visiems laikams atskirti piktos gyvatės), prasimanė, kas tvirtino, kad rusvaplaukiai dvokia?

Ji būtų iš to pasijuokusi. Labiau už miško, lelijų aromatus, už šieno dvelksmą ji dabar mylėjo laukinį šio kūno kvapą, nes jo kūnas buvo pati meilė!

Juodu tylėjo. Drauge. Jėga trykštantį, valdingą vaikiną, kuris, skambiai kvatodamas, kupinas jaunatviško pasitikėjimo, apie trečią valandą įžengė į kartūzų miškus, meilės ugnis pavertė tyliu, dėmesingu vyru, įsiklausančiu į kitos būtybės alsavimą, gyvybės tvinksnius.

Visi kalbėjo apie įvykį.

– Laimė, teta Šarlotė mėgsta davinėti medicininius patarimus, – pasakė Žildui Blanša. – Būtų ilgai užtrukę, kol būtume grįžę ir uždėję ant įkąstos vietos pro žirnių kompresą.

– Jei ta gyvatė būtų įgėlusi jums, Blanša, nežinau, kaip būčiau išsaugojęs šaltakraujiškumą. Man rodos, būčiau pametęs galvą.

– Be to, jūs nežinote prožirnių gydomųjų savybių, – įsiterpė Ursina, einanti įkandin brolio.

– Vadinasi, aš būčiau mirusi, – ramiai pasakė Blanša.

– Dėl Dievo Motinos, nesijuokit! – sudraudė Žildas.

– Kodėl? Argi amžinasis gyvenimas ne vertesnis už šį?

– Žinoma, vertesnis, bet pirma reikia atbūti skirtą laiką šioje žemėje. Jūs per jauna iškeliauti!

– Ar manot, kad kuris nors amžius tinkamesnis stoti prieš Viešpatį Dievą?

– Jūs dar nepasimėgavot džiaugsmais, duodamais mums šiame pasaulyje!

– Nesu tikra, ar, užtrukdami čia ir juos ragaudami, nešvaistome laiko.

– Meilė – tai laiko švaistymas?

– Ak, jūs galvojate apie meilę?

– O apie ką turėčiau kalbėti?

– Nežinau... man rodos, šiame pasaulyje yra ir kitų džiaugsmų.

– Vadinasi, amžinai atsimušime į šią kliūtį?

– Pats kaltas, broli! Kodėl atkakliai grįžtate prie šios temos, jei ji akivaizdžiai Blanšos nedomina?

– Todėl, kad...

Žildas nutilo ir sviedė priekaištingą žvilgsnį į seserį, kurios profilis, visiškai toks pat, kaip ir jo, buvo įsirėžęs iki baltumo įkaitusio dangaus fone.

Dvyniai Žildas ir Ursina, drauge išvykę iš Dižono, kur jų tėvai, užauginę vaikus, bendru sutarimu įstojo į vienuolyną, niekada nesiskirdavo. Jie pardavė šeimos siuvinėjimo įmonę ir nusipirko kitą Paryžiuje, tad dabar kartu turėjo ten arnotų siuvinėtojų dirbtuvę. Nors ir smulkesnė už brolį, Ursina buvo tikra jo kopija. Toks pat siauras nerimastingas veidas, tokie pat kaštoniniai plaukai, tokios

pat akys. Tačiau vaikinas buvo patiklesnis, jautresnis, net gležnokas, o mergina – tvirtesnio, atsparesnio būdo. Jautei, kad ji karinga ir be iliuzijų.

– Todėl, kad užsispyręs nematote tikrovės, broli, ir puoselėjat bergždžias viltis, – tiesmukiškai, be užuolankų rėžė ji.

– Aš tikiu tuo, kuo noriu tikėti, Ursina! Jūs manęs tikrai neperkalbėsit.

– Argi nesuprantat, kad Blanša niekada nejaus jums nieko kita, tik šiltą draugiškumą?

– Kartais draugystė perauga į kitokius jausmus.

Jaunoji siuvinėtoja irzliai patraukė pečiais.

– Jūs vis nesiliaujat svajojęs!

– Nenorėčiau tapti jūsų nesantaikos priežastimi, – tarė Blanša. – Visi žino, kad dvynius jungiančių saitų nutraukimas būna labai skausmingas.

– Nebijokit, mieloji. Niekas niekada neįstengs nutraukti mus su Žildu siejančių ryšių!

Jos žodžiuose nebuvo jokio pagyrūniškumo, tik absoliutus įsitikinimas.

Paskui juos einantis Džamalis pasivijo Blanšą.

– Ar jūs visiškai tikra, kad ji išgelbėta?

– Aš manau. Jums daugiau nėra ko baimintis.

Jaunasis egiptietis nuleido galvą, kažką sumurmėjo savo kalba ir nutilo. Aplenkęs juos keliais žingsniais, atletiškasis Tomas, be regimų pastangų nešdamas lengvutę, juo pasikliaujančią būtybę, žingsniavo plieskiant kaitriai vasaros saulei per storą dulkių sluoksnį, pašėlusio vabzdžių čirpimo užgultomis ausimis, nematydamas ir negirdėdamas daugiau nieko, tik baltos, švelnios krūtinės plastėjimą ir širdies dūžius, aidinčius tokiu pat ritmu, kaip ir jo. Prakaitas nuo kaktos žliaugė per skruostus, per kaklą, tekėjo už drobinės kotos apykaklės, bet jam tai nerūpėjo. Jis ėjo susikaupęs, pagarbus, lyg nešdamas Šventąsias Relikvijas.

Anjesei buvo gera, naujai užgimusioje laimėje užmiršusi negandas ir įsikniaususi į ją kaip į šilko kokoną, ji galop atmerkė akis. Tomo alsavimas glostė jai veidą, virpino palaidus plaukus.

– Ar aš nelabai sunki?

– Daug sunkesnė ir daug lengvesnė, negu atrodo.

„Ar ir jis galvoja apie tas kraujo vestuves, kurios mus neseniai sujungė?“

Iš arčiau nei kada nors, iš apačios ir lyg pro didinamąjį stiklą, ji apžiūrinėjo nosį apvaliomis šnervėmis, storas lūpas, kovotojo smakrą.

„Mano Dieve, Tu skyrei mus vieną kitam, tad sutvirtink šią meilę nuo pat jos išsiskleidimo. Globok ją. Išsaugok neišblėsusią, nesudužusią iki pat mūsų mirties!“

Jie priėjo vartelius į sodą prie namų. Žildas juos atidarė. Tomas žengė pro juos kaip lunatikas, ir niekam nekilo mintis paklausti, ar jam nereikia pamainos.

– Paguldykime ją mūsų kambaryje, – pasiūlė Blanša.

Trijoms paauglėms buvo skirtas erdvus kambarys antrame aukšte, kur jos miegojo vienoje plačioje lovoje.

Atsargiai, be nereikalingų judesių, kas buvo taip svetima jo įprastiniam veržlumui, Tomas paguldė Anjesę ant drobinės antklodės, kuria buvo užtiestas patalas.

– Ar kelionė jūsų per daug nenuvargino?

– Nė kiek.

Jie tylėdami žiūrėjo vienas į kitą lyg apduoti.

– Ką gi. Einu paieškoti tetos Šarlotės, – tarė Blanša, bet atsako nesulaukė.

Visi namo pašaliai dūzgė.

Pirmo aukšto virtuvėje Mari ir Juočkė Edelina talkino Matjė Leklero virėjai, storai moteriškei violetiniais skruostais, nuo kurios smarkiai tvoskė česnakais. Jos penkiolikmetei parankinei Almodi, vienturtei Vienuolių Sodybos ūkininkų dukteriai, šia proga padėjo Mari kambarinė Gijemina, šiaip jau labiau mėgstanti siūti, o ne kepti.

Moterys, apgaubtos sunkių maisto kvapų, ištisas valandas lupo daržoves, pešė, darinėjo ir movė ant iešmų paukščius, skuto žuvis, kočiojo tešlą, sunkė rūgusį pieną, maišė padažus, spaudė rūgščias neprinokusių vynuogių sultis, skrudino duoną, kepė svogūnus, grūdo migdolus, minkė pyragus, krovė kalnus sūrių, dėliojo į pintines vaisius...

– Per tokį karštį nekrikščioniška taip dirbti prie ugnies, – tarė Mari liepsnojančiu veidu, jausdama, kaip per nugarą žliaugia prakaitas.

– Ar tetos Šarlotės čia nėra?

Į virtuvę įkišo galvą Blanša.

– Teta baisiai nemėgsta šeimininkauti! Tikriausiai ji salėje su šešuru ir Komu.

Sužinojusi, kas nutiko, Šarlotė Froman nuskubėjo paskui Blanšą, paprašiusi papasakoti, kaip buvo gydoma Anjesė.

– Prožirnių žiedai buvo geriausia, ką galėjote rasti nuodų veikimui sustabdyti, – su palengvėjimu pasakė ji. – Ačiū Dievui, esu kalbėjusi apie tai jums girdint!

Pirmiausiai ji užsuko į savo kambarį pasiimti dėžės, kurioje vežiodavosi mikstūrų, balzamų, miltelių ir medaus mišinių, visada rasdama, kur juos panaudoti.

Smulkutė kaip vaikas didžiulėje lovoje, į kurią buvo paguldyta, Anjesė, Tomo laikoma už rankos, svajojo atmerktomis akimis.

– Tai ką, mieloji, vaidinat Ievos dukterį, leisdamasi įgeliama gyvatės?

Nuvyniojusi nuo sužeisto riešo laikiną tvarstį, gydytoja nuplovė žaizdą dirvuolių vynu iš mažo buteliuko, ant plonytės drobės juostos uždėjo sutrintų žiedų ir šiuo kompresu vėl aprišo įkąstą vietą.

– Dabar ilsėkitės, vaikeli, ir svarbiausia, nesijudinkit. Kad užmigtumėt, duosiu jums šlakelį vandens su keletu lašų narkotikų. Juose yra aguonų.

Anjesė klusniai išgėrė.

– Ar galiu likti prie jos, teta? – nė kiek nesivaržydamas, paklausė Tomas.

Šarlotė pasižiūrėjo į abu jaunuolius. Ji visada puikiai mokėjo įžvelgti priežastis ir pasekmes.

– Man rodos, verčiau duoti Anjesei ramybę, – griežtai tarė ji. – Jei norite, mano mažasis sūnėne, kad jūsų pusseserė eitų su jumis prie Joninių laužų, privalot leisti jai atsigauti nuo patirto šoko. Tam reikia tylos ir ramybės. Nemanau, kad, sėdėdamas prie jos lovos, padėtumėt jai pasveikti... Todėl, jeigu pageidaujate, prie jos, kol atsibus, pabūsiu aš viena.

Sužeistoji užmerkė akis. Tomas padvejojęs nusileido.

– Gerai. Aš eisiu išsimaudyti upėje. Man neprošal paplaukioti.

– Puiki mintis! Atsigaivinkite, mano gražusis sūnėne, jums tai bus į naudą!

Šarlotė uždarė paskui jį duris ir, sugrįžusi prie patalo, pažvelgė į besiilsinčią paauglę.

„Štai ir jie įkliuvo į meilės pinkles! – tarė ji sau. – Vargšai bepročiai! Jie nežino, kad tai spąstai!“

Ji truktelėjo pavargusiais pečiais.

„Turbūt tai senėjimo ženklas, bet kitų meilė man vis labiau gadina ūpą. O šįsyk ypač. Nejau, nugrimzdę į svajones, jie nepagalvojo apie sunkumus, kurie netrukus iškils? Apie kliūtis, kurios jiems bus statomos?“

Šarlotė atsisėdo. Jai skaudėjo nugarą. Pasiėmusi pagalvėlę, įkišo ją tarp krėslo atkaltės ir geliančių kaulų.

„Jie norės susituokti! Viešpatie! Jau dabar matau Bertrano veidą, kai sūnus praneš jam apie savo ketinimus! Argi jie užmiršo, kad, Florai įsidukrinus Anjesę, tapo tikrais pusbroliais? Šiame amžiuje prasidėjęs meilės garbinimas padarė daugiau žalos negu naudos. Bent aš taip manau. Užtenka prisiminti, kaip jis nusiaubė mūsų šeimą... Ką iš jo gavau aš? Lašelį džiaugsmo ir marias nusivylimo. Ar ne geriau dėti viltis į protingą santarvę, negu į visus tuos nežabotų jausmų siautulius? Truverų poezija ir iš Bretanės atkeliavę pasakojimai daugeliui apsuko galvas...“

Ji atsiduso ir pasikrapštė apgamą ant smakro.

„Ar aš nuoširdi šitaip niurnėdama? Sendamas žmogus turi darytis geresnis, siekti išminties, o aš elgiuosi priešingai. Apskritai, veltui neigčiau, aš negaliu susitaikyti su tuo, kad laimė praėjo pro šalį... Bet ar šioje žemėje įmanoma ilgai ją išlaikyti? Štai kur klausimas. Aš ją įsivaizduoju kaip skubantį, niekada neužtrunkantį svečią... Kiekvieno patirtis aiškiai įrodo, jog gyvenimas – tai išbandymas, kurį privalome ištverti, kad atgimtume. Tai vienintelis paaiškinimas. Tą bandomąjį laikotarpį turime praeiti, stengdamiesi nepražudyti sielos ir tobulėti... Man dar reikia daug nuveikti šiame sunkiame kelyje!“

Atsistojusi ji priėjo prie lango, atverto į vasarą. Ant upės kranto, kitapus pievos, pamatė du nuogus vaikinus (be abejonės, Tomą ir Žildą), brendančius į vandenį. Rusvi Tomo plaukai netrukus sublizgo srovėje kaip didžiulis aukso grynuolis.

„Jis laimingas. Pasaulis per mažas jo jauduliui sutalpinti. Jis apsvaigęs iš džiaugsmo, apsvaigęs... todėl, kad ši gležna mergaitė, mieganti mano priežiūroje, leido jam su nuodais gerti savo brangųjį kraują... Dėl to jis pametė protą ir nuovoką nesuprasdamas, koks dviprasmiškas šis simbolis! Pasityčiojimas! Ir aš kažkada tariausi prisilietusi prie amžinybės. Mano širdis plakė pasaulio ritmu... Ir kas iš to? Metai ar dveji, per kuriuos iliuzijos kasdien vis labiau sklaidėsi, o aiškumas kaip šaltas vanduo pamažu kilo ir užliejo menką virpančią ugnį... Mano vyras įsimylėjo kitą, išėjo ir galop nugrimzdo į pamišimą... Per tą laiką beviltiškai ieškojau laimės kitur, stengdamasi nugriebti keletą trupinių nuo puotos stalo, prie kurio man nebuvo vietos... Ir štai dabar, baigiantis, arba beveik baigiantis, gyvenimui, žarstau seniai užgesusius pelenus ir gailiuosi savęs! Laikas susipurtyti...“

Šarlotė grįžo prie lovos, pažiūrėjo į miegančią Anjesę, paskui atsiklaupė ant pagalvėlės priešais medinę, dažytą Mergelės Marijos statulėlę, pastatytą ant skrynios.

„Dievo Motina, atleisk man už šias silpnumo akimirkas. Krikščionei jos nederamos. Šiaip ar taip, gyvenimas yra gražiausia dovana, kokią Viešpats galėjo mums įteikti. Blogai darau, kad ją peikiu. Tiesiog dabar dažniau nei kitados būnu pavargusi ir tai atsiliepia mano nuotaikai. Senti nelengva... Reikia pripažinti, aš anaiptol ne tokia stipri, kaip atrodau. Tu tai žinai. Prašau Tavęs, padėk man nenutolti nuo Tiesos, neprarasti tikėjimo Tavo pagalba ir Viešpaties Dievo gailestingumu!"

Atsidarė durys. Įėjo Mari. Jos pirštai dar buvo miltuoti.

– Blanša pasakė, kas nutiko Anjesei... Ar tikrai daugiau nėra ko baimintis?

Šarlotė atsistojo ir mašinaliai nusipurtė kotos apačią.

– Dėl įkandimo galite būti rami, dukterėčia. Nėra ko bijoti. Tačiau noriu su jumis pasikalbėti apie kitą dalyką, neduodantį man ramybės...

4

– Šventasis Jonas Krikštytojas – visų odininkų globėjas, – pasakė Ambruazas.

Jo pirštai, pajuodę nuo dervos, kuria tepė siūlą, judėjo siūdami lopą ant nusitrynusio krūtindiržio.

– Taigi ir mano, – toliau kalbėjo jis. – Todėl šįvakar privalau eiti su jumis į šventę, nors labai nemėgstu minios.

Aplink šikšnių tvyrojo odos, arklių, karštų klijų, lajaus kvapai.

Sėdėdamas ant trinkos, Vivjenas žiūrėjo, klausėsi, ilsėjosi. Jis vilkėjo raudoną kotą, o ant galvos buvo užsidėjęs rugiagėlių vainiką.

Ilgos siauros dirbtuvės sienos buvo nukabinėtos pavalkais, balnų dalimis, vadžiomis ir visais pakinktais darbiniams ir nešuliniams gyvuliams. Ant aplink išrikiuotų lentynų buvo galybė vinių, siūlų ir virvių kamuolių, išraugintų, nudažytų, suminkštintų jaučio odų, suvyniotų ir lyg pergamento ritiniai sukrautų į krūvą, galinčią sugriūti net nuo menkiausio stumtelėjimo. Šitoje maišalynėje susigaudė tik Ambruazas.

– Odadirbystė – kilnus, gyvas amatas, – mėgdavo sakyti jis savo jaunajam klausytojui. – Jį reikia gerbti.

Vivjenas, kaip ir jo senasis draugas, galėjo išvardinti visas procedūras, kurias odininkai atliko su nudirtais gyvulių kailiais, iki jiems patenkant pas šikšnių.

Tačiau iš pagarbos to nedarydavo ir visada atidžiai klausydavosi smulkaus aprašymo, prasidedančio grėsminga įžanga:

– Kiekviena blogai išdirbta oda sudeginama priešais namus žmogaus, kuris dėl to kaltas! Taip nutarė amato meistrų susirinkimas – aukščiausioji valdžia.

Stodavo tyla, kuria buvo matuojamas pasakotojo menas.

– Kailiadirbiui, kaip ir šikšniui, svarbiausia kantrybė, – linguodamas galva, toliau porindavo Ambruazas. – Žinote, berniuk, kailiadirbystė – ilgas ir kruopštus darbas.

Vivjenas sėdėdavo, atsirėmęs į medinę atkaltę, aukštesnę už jį. Judrus, pašaipus vaikas, taip dažnai erzinantis Odę, Ambruazo dirbtuvėje mokėdavo būti atidus.

– Pradžioje, – sakydavo amatininkas, lyg cituodamas Pradžios knygą, – pradžioje reikia pasūdyti ir išdžiovinti odas, kad nesugestų vežamos...

Drovus, nepastebimas, niekuo neišsiskiriantis žmogelis, koks buvo šikšnius, tapdavo gražbylys, rimtu tonu mielai pasakojantis apie milžiniškus katilus, kuriuose odos mirkomos ir minamos, kad nepūtų. Jis smulkiai aiškindavo apie taninų gamybą iš kai kurių žievių ir žuvų taukų. Lygindavo jaučio kojų taukus su avių kojų taukais, vartojamais odoms minkštinti... Mėgo perteikinėti buvusio pameistrio, kompaniono, paskui meistro patirtį.

– Viskas, kas susiję su arkliais, labai svarbu, – baigdavo jis.

Tačiau šįvakar Ambruazas nenorėjo per daug užgaišti ir sutrumpino paskaitą.

– Beje, jūs visa tai žinot, – pasakė pagautas atvirumo, taip nesiderinančio su įprastiniu iškalbingumu.

Jis padėjo šalimais sutaisytą krūtindiržį.

– Šiai dienai užteks. Einu nusiplausiu rankas ir apsivilksiu švarų siurko. Palaukit manęs. Aš ilgai neužtruksiu.

Ant drobinės kotos jis ryšėjo plačią odinę prijuostę, apvyniojusią geibų kūną.

– Paskubėkit, – paragino Vivjenas. – Nenorėčiau pražiopsoti procesijos atėjimo.

Berniukas atsistojo ir žengė prie dirbtuvės durų, atvertų į gatvę.

Virš Žantiji savo gražmenas skleidė prietema. Lyg norėdama dalyvauti rengiamoje šventėje, saulė gaubėsi purpuru.

Karštis nuslūgo. Vivjenas alsavo atvėsusiu vakaro oru. Pro šikšniaus namus traukė linksmi pulkeliai. Susikibę už parankių, užsidėję gėlių, pintų šiaudų ar žalumynų vainikus, kaimiečiai, slėnio ir kalvų gyventojai, iš savo ūkių suplaukę valstiečiai ir paryžiečiai, rytą arba iš vakaro atvažiavę pas tėvus bei draugus švęsti Joninių linksmoje kompanijoje, šnekučiuodami garmėjo į bendruomenės pievą, plytinčią gatvės gale.

Visi vilkėjo šventiniais drabužiais, kur, kaip ir derėjo Joninėms pagerbti, dominavo ryškios, linksmos spalvos: raudona, mėlyna, žalia, geltona.

– Dabar jau galiu pasirodyti žmonėms, – pasakė šikšnius, išlindęs iš savo kambarėlio, esančio už dirbtuvės. – Uždarau langines, ir einam.

Jis buvo pasipuošęs šviesiai geltonu siurko, tinkančiu jam ne taip gerai, kaip odinė amatininko prijuostė.

– Paskubėkime! Paskubėkim! – tepasakė vaikas, nelepteldamas Ambruazui savo pastabos.

– Ramiai, mažiau, ramiai! – sudraudė senukas. – Matyt, ne veltui esat pakrikštytas Vivjenu: jūs judrus kaip žebenkštis*!

Jis santūriai nusijuokė iš savo sąmojo, dar labiau suplodamas buką nosį, rodos, išteptą tais pačiais riebalais, kaip oda, ir atidengdamas dantenas, kuriose tebuvo keletas ištrupėjusių dantų. Šis liesas, iš prigimties nedailus žmogus gunktelėjusia nugara, retais žilais plaukais apaugusiu pakaušiu, nusėtu strazdanomis, teisybė, rūpestingai slepiamomis po fetro skrybėle, pasišiaušusiais antakiais ir skirtingų spalvų akimis, buvo visiškai nepatrauklus. Vis dėlto jis mokėjo pelnyti daugelio simpatiją ir draugiškumą. Pagarba savo amatui, puikus darbas, tobulas savo meno ir jo paslapčių išmanymas, be to, nepalenkiamas sąžiningumas, malonus būdas, retas mandagumas ir

* Vivjenas (*pranc. Vivien*) – nuo žodžio *vif*, reiškiančio „gyvas, judrus“.

santūrumas, kuriuo žmonės žinojo galį pasikliauti, – dėl šių savybių Žantiji šikšnių visi mėgo. Kas be ko, buvo keletas tulžingų asmenų, teigiančių, kad iš tiesų jis esąs baisus egoistas, kuriam užvis labiau rūpi savi patogumai, kad jo mandagumas – tik būdas apsisaugoti nuo kitų pasmerkimo ir kad jis nevedęs ne tiek dėl drovumo, kiek dėl ramybės, dėl kurios lengvai paaukojęs sužadėtinę, bet tokių šnekų niekas neklausė.

Ambruazui uždarius langines, Vivjenas paėmė jį už rankos ir nusivedė.

Priėję prie bendruomenės pievos, kurioje būriavosi minios žmonių, jie pamatė Matjė Leklero šeimą ir draugus, mojančius jiems ranka. Jie sunkiai nusiyrė prie pulko, susispietusio aplink laužą, kuris netrukus turėjo būti uždegtas.

Tarp žagarų kaimo vaikinai buvo pastatę jauną alksnį, nukirstą ant Bjevro krantų. Jį vainikavo puokštė šakų ir lapų.

– Kam tokia didžiulė malkų krūva? – priėjus Vivjenui su Ambruazu, pasiteiravo Džamalis.

– Šio vakaro laužai turi liepsnoti aukštai ir ryškiai, kad būtų matomi iš visur, – paaiškino Mari. – Išsibarstę po visą šalį, jie tartum džiaugsmo ženklai, iš tolo duodami vienų kitiems.

– Kiekvieni bendruomenės namai privalo atnešti ryšulį žabų iš savo gyvatvorių, – pridūrė Matjė Lekleras.

– Iš tiesų, daugelis atbogina ne vieną ryšulį, norėdami pasipuikuoti arba duoti viršaus, – pasakė Šarlotė Froman.

– Teisybė, – sutiko Blanša. – Net per šią religinę kaimo šventę siekiama perspjauti kaimyną!

Aplink metrą Leklerą susibūrė visi šeimynykščiai. Pradedant svečiais, susimaišiusiais su šeimos nariais, ir baigiant sodininku Lamberu bei arklininku Žanekenu. Šis lieknas, įžūlus pašaipūnas, mėgstantis lakstyti paskui sijonus, spaudė prie savęs virėjos parankinę mažąją Almodi, kurios nekaltybė, regis, jį kaitino. Odė laikė už rankos Mari, Anjesė, išbalusi labiau nei paprastai, rėmėsi Tomui į parankę. Ryškios kotos, siurko, gėlių vainikai dabino visus spalvomis

ir vasaros trofėjais. Tik Matjė Lekleras buvo apsirengęs juodai. Mari vilkėjo baltais drabužiais, o Komas – violetinio šilko siurko.

Jie pasisveikino su Ambruazu, ir pokalbis tęsėsi.

– Lygiadienis švenčiamas daugelyje religijų, – pasakė Džamalis. – Žinau, kad žydai taip pat turi paprotį deginti laužus ir deglus vienos savo šventės uždarymo dieną. Atrodo, Palapinių.

– Ši ugnies auka mane mažumėlę trikdo, – tarė Blanša. – Ji pagoniška! Net jei taip prašoma šventojo Jono Krikštytojo globoti mūsų žemes, padedant kažkokiai augalijos dievybei!

– Verčiau nesigadinkite ūpo, – šypsodamas patarė Komas. – Dabar šventė. Tai svarbiausia. Prisiekiu Jonu Krikštytoju, tegyvuoja šventė! Be jokių atbulinių minčių pasinaudokim jos teikiamais malonumais.

Vis žemiau besileidžianti saulė akimirkai stabtelėjo ant kalvos, apvainikuotos kartūzų vienuolynu, – tartum liepsnojanti ostija virš tamsios komunijų taurės.

Nuo netolimos upės su šešėliais kilo vėsa, stiprinanti vandens augalų, išdžiūvusios žemės, vingiorykščių, šieno dvelksmą. Šie kaimo kvapai keistai maišėsi su įkyriu sušilusių kūnų dvoku, vynu tvoskiančiu alsavimu, svogūnų ir česnakų smarve.

Iš spaudyklos staiga išėjo Vienuolių Sodybos ūkininkai Leonaras ir Kato, trys jų sūnūs ir senelė. Jie prisijungė prie Leklero šeimos, kur jau buvo jų duktė Almodi, šnektelėjo apie karščius, kurie, jei nesiliaus, atneš sausrą, ir nuėjo sau.

Iš judančios minios nuolat išnirdavo pažįstami, bet juos netrukus pakeisdavo kiti, ir su jais būdavo persimetama tomis pačiomis frazėmis.

– Štai ir procesija! – šūktelėjo kažkas.

Pirmiausiai pasirodė siuvinėtos parapijos vėliavos ir didelis sidabrinis kryžius, nešamas patarnautojų. Paskui ėjo bažnyčios sargas su ilga, raudona, jo pareigoms privaloma kamža, papuošta ant kairės rankovės prisiūta sidabro plokštele, ant kurios buvo išraižytas bažnyčios globėjo šventojo Saturnino paveikslas, už jo – diakonai ir

subdiakonai; pačiame gale žengė kunigas Piošonas, apsivilkęs žaliu arnotu su išsiuvinėtu plačiu aukso kryžiumi.

Procesijai traukiant pro šalį, žmonės klaupėsi.

Priėjęs laužą, kunigas iš kaimo vaikino rankų paėmė liepsnojantį deglą ir pakišo jį po šakaliukų krūva statinio apačioje. Saulei dingstant už kalvos, viršun šovė aukšti, spragsintys ugnies liežuviai. Juos palydėjo riksmai, džiaugsmo šūksniai. Patarnautojas padavė kunigui sidabrinį šventinto vandens indą. Kunigas plačiu mostu apšlakstė šokančią, ūžiančią ugnį, laidančią auksines strėles į danguje tebesiplaikstančias rožines driekanas, ir užtraukė galingą *Te Deum**, kurį tuoj pat pasigavo susirinkusieji.

Kupini įkarščio, apšviesti bruožus nudažiusių ir išryškinusių liepsnų, gaubiančių juos mirgančiais šešėliais ir atšvaitais, iš visur čionai suplaukę žmonės giedojo, choru reikšdami savo tikėjimą į Dievą, viltį.

– Po kraujo vestuvių prasidėjo ugnies vestuvės, – Anjesei į ausį sušnibždėjo Tomas.

– Tai dvigubas ženklas... dvigubas antspaudas...

– Greit bus ir trečias!

Jie nesiliaudami stebėjo vienas kitą, viens kito veide kas akimirką atrasdami naują, lig šiol nepažintą savybę. Jų akyse liepsnos atspindžių įžiebta ugnis dar smarkiau kurstė kitą, intymesnę, ugnį.

Po *Te Deum* procesija nutolo bažnyčios link. Vaikinai ir merginos tučtuojau susibūrė aplink laužą į netvarkingą ratelį ir ėmė suktis juokdamiesi, dainuodami. Jie pokštavo, stumdėsi, grumdėsi.

Pasinaudojusi sumaištimi, Odė valdingai suėmė Koleną už rankos, norėdama šokti kiek įmanoma arčiau jo.

Blanša, Žildas, Ursina, Džamalis, Vivjenas, arklininkas, sodininkas, tarnaitės, valstiečiai, miestelėnai, mokiniai, atvykėliai iš Paryžiaus, net pats Žantiji senjoras – visi, pagauti vis greitėjančio tempo, sukosi iki uždusimo.

---

* *Te Deum laudamus* – Tave, Dieve, garbinam (*lot.*).

Tomas, ankstesniais metais visada pirmas puldavęs sudarinėti ratelio ir iki galo likdavęs jo pajėgiausiu vedliu, atsiskyrė nuo šokėjų, vos prasidėjus linksmybėms, ir su Anjese pasitraukė į šalį. Jis pasodino draugę ant žolės.

– Šįvakar jums negalima pavargti, mano meile, – tarė jaunuolis. – Jau gerai, kad valiojot ateiti čia po to, ką iškentėjot šią popietę.

Švelniai pasilenkęs prie sužeisto riešo, ant kurio tebuvo plonas tvarstis, jis priglaudė prie jo lūpas.

– Mes esam drauge, Tomai!

Koketė, mėgusi rodomą dėmesį ir taip puikiai gebėjusi jį atkreipti, neatpažįstamai pasikeitė. Mergina, atgręžusi į Tomą atvirą kaip tiesa veidą, nebemokėjo žaisti jausmais: savo širdį ji amžiams išmainė į kitą...

Ugnis blėso. Tačiau ratelis tebesuko vingius.

Komas pasilenkė prie Mari, kuri, būdama našlė, kukliai laikėsi greta šešuro tarp scenos žiūrovų.

– Labai norėčiau pašokti su jumis kitą šokį, brangioji, – tyliai šnipštelėjo jis.

Moteris nieko neatsakė, tik droviai nusišypsojo ir jos skruostus užliejo kraujo banga. Virpčiojančiuose laužo atšvaituose jos mylimasis tai pastebėjo. Padrąsintas jis apglėbė apvalų klubą, aptemptą lengvos drobės kota. Mari pakreipė galvą ir pažvelgė į jį linksmu bendrininkės žvilgsniu, paskui apdairiai atsitraukė.

Šarlotė, vos įsižiebus laužui prisiartinusi prie ugnies aprūkyti Joninių žolynų, prisirinktų mušant vidurdienį, kaip tik tuo metu atsisuko į dukterėčią, norėdama jai kažką pasakyti. Poros manevras neprasprūdo jai pro akis.

„Ir šitie! – tarė ji sau. – Čia iš tiesų siaučia meilės epidemija! Prieš ją, kaip ir prieš raupsus, mano vaistai bejėgiai..."

Ūmai ji pasijuto senesnė ir labiau pavargusi nei anksčiau, visiems laikams išvaryta iš abejotinos, bet tokios brangios širdžių ir kūnų šventės ir išmesta į pilką senatvės krantą. Tuo metu ją užkalbino Matjė Lekleras.

– Tikiuosi, jūsų gyduolės, Šarlote, po šito rūkymo žiemą apsaugos mus nuo visų ligų!

Nors ir vyresnis už ją, jis, regis, nejautė kartėlio, matydamas jaunimo linksmybes, ir ramiai jas stebėjo.

– Deja, mano vargšas drauge, yra ligų, kurių jokia medicina negali išgydyti, – atsakė ji nusukdama akis.

Laužai baigė degti. Nuodėguliai griūdami pažerdavo spiečius kibirkščių.

– Dabar jau galima šokinėti! – sušuko Koleno brolis Pero, vadinamas Pjautuvų Laužytoju.

Tai buvo jukus, menko proto milžinas, anot jo tėvo, labiau mėgstantis linksmintis, negu dirbti. Vis dėlto Vienuolių Sodybos ūkininkas priversdavo jį paklusti ir sunkiai plūkti.

Ratelis išsiskirstė. Pero įsibėgėjęs stryktelėjo per krūvą žarijų, kuriose dar blykčiojo ugnies liežuvėliai. Jo pavyzdžiu pasekė brolis ir kiti vaikinai.

Odė, grįžusi prie Mari, žiūrėjo, lygino ir sakė sau, kad Kolenas gražus ir kad ji jį myli.

Moterys, vaikai, įvairaus amžiaus žmonės skubėjo prie to, kas liko iš gęstančio laužo, su sauja žolių ar lapų pasiimti žarijų ir dar rūkstančių anglių: Joninių laužo degėsiai, parsinešti į namus, saugo nuo žaibo ir gaisrų.

– Nusičiupau štai kokį didelį, – patenkinta pasigyrė šeimininkui Juočkė Edelina, rodydama nuodėgulį, kurį drauge su kitomis kūmutėmis buvo užgesinusi upės vandenyje. – Padėsiu jį virtuvėje, virš duondėžės, ir iki kitų metų būsime apsaugoti nuo audros grėsmių!

– Eime vakarieniauti, – pasiūlė Matjė Lekleras. – Aš išalkau.

Iš sutrypto, išgraibyto, išžarstyto laužo teliko užgesę pelenai.

Nors vakaruose dangus buvo šviesesnis, slėnį pamažu gaubė sutemos. Žmonės linksminosi, vaikštinėjo takeliais, bet ne per daug, nes, nepaisydami šios valandos žavesio, skubėjo namo sėsti prie stalo ir ugnies šventę pratęsti pilvo švente.

Naktis pavijo susivėlinusius ir apsiautė juos alsinančia gražių vakarų šiluma. Gatvėse ir gatvelėse, giliuose keliuose, prie gyvatvorių, aptvarų buvo girdėti juokas, šnabždesiai, šūksniai.

Perėję per Bjevrą, blizgantį pro gluosnių šakas, Matjė Leklero šeimynykščiai patraukė per pievą. Nakties šviesa mėlynai dažė palapines, kuriose miegojo vaikinai. Jie įžengė į miškelį. Jame tebetvyrojo dienos tvankuma. Arklininkas Žanekenas ir sodininkas Lamberas gavo barti nuo Gijeminos ir Almodi už tai, kad ketino pasinaudoti šiuo palankiu metu. Tomas laikė apkabinęs Anjesę, bet ši nė nemanė tuo skųstis, o Komas tamsos priedangoje apglėbė per liemenį Mari, einančią priešais jį tarp savo vaikų.

Pasiekusius sodą, į juos tvokstelėjo aštrūs aromatai, kylantys nuo gėlynų ir lysvių.

Priešais namą, ant terasos, buvo pastatytas ilgas, iš lentų sukaltas stalas, užkeltas ant stovų. Jis buvo užtiestas balta staltiese.

Virėja Žerberžė, pasilikusi nudirbti paskutinių vakarienės ruošos darbų ir saugoti namų drauge su juodu šunimi, šūktelėjo, kad viskas gatava ir kad kas nors ateitų jai padėti.

Namiškiai nusiplovė rankas ir sėdo prie stalo.

Matjė Lekleras įsitaisė galustalėje ant krėslo aukšta atkalte, jam įkandin iš abiejų pusių sustatytus suolus užtūpė visi kiti: draugai, šeimos nariai, tarnai.

Ant staltiesės buvo padėti keli sunkūs daugiašakiai kandeliabrai, o svečiams už nugarų, tiesiai ant žemės, – žibintai, apšviečiantys aplinkinį plotą. Nors nepūtė nė menkiausias vėjelis, jų liepsnos virpėjo, mesdamos rusvus atšvaitus ant dubenų, ąsočių, alavinių puodelių ir blizgindamos peilių ašmenis, akių vyzdžius, dantų emalį.

Iš pradžių buvo atnešti trys dideli indai. Viename buvo vyšnios, antrame – piramidė vėžių, trečiame – žalios daržovės sultyse.

Mari, atsisėdusi šešurui iš kairės, Komą pasisodino šalia savęs. Šarlotė, užėmusi vietą namų šeimininkui iš dešinės, neleido nuobodžiauti Džamaliui. Ji pasakojo jam, kaip piemenys, pamatę, kad jų

avys, užėdusios žydinčių prožirnių, nustojo bijoti gyvačių įgėlimų, padėjo atrasti gydomąsias šių augalų savybes.

Kiti, juokdamiesi ir pokštaudami, susėdo kaip pakliuvo.

Vis dėlto Matjė Lekleras pareikalavo valandėlės tylos, kad mažoji Odė sukalbėtų padėkos maldą. Iškart po to vėl kilo erzelis.

Upeliais liejosi rausvasis vynas, alus, midus. Vanduo, įpiltas dėl visa ko, taip ir liko ąsočiuose.

Pirmiausiai buvo sušveistos vyšnios su šviežia duona.

Paskui, kai valgytojai griebėsi keptos avienos, triušiukų su aštriu padažu ir vėžių, Ursina atsistojusi pasiūlė:

– Mudu su Žildu per vakarienę galėtume paeiliui pagroti viola ir birbyne, – pasakė ji. – Vienas valgys, kitas gros.

Pasiūlymas buvo entuziastingai sutiktas.

Odė, iš pradžių sėdėjusi tarp Vivjeno ir Blanšos, staiga pakilo iš savo vietos ir nuėjo pas motiną.

– Norėčiau atsisėsti prie jūsų.

– Ar jums ne smagiau prie jaunimo, dukrele?

– Ne. Verčiau prie jūsų.

– Tai sėskitės tarp senelio ir manęs.

Mari pasislinko arčiau Komo, koja jau ir taip prisispaudusio prie jos kojos. Sėdėdama tarp meilužio ir dukters, ji dar geriau suprato, su kokiais sunkumais jai nuolat teks susidurti. Plėšoma tarp šių dviejų savininkiškų būtybių ir jokiais būdais nenorėdama skaudinti mergaitės, kurią žinojo esant baisiai prie jos prisirišusią, jaunoji našlė mąstė, kad nuo šiol teks palaikyti trapią pusiausvyrą tarp moters ir motinos gyvenimo.

Prireiks beribio švelnumo, beribio dėmesio, kad neužgautų nei Komo, nei Odės...

– Gal paragautumėt šitos lydekos drebučiuose? – tuo tarpu klausinėjo Anjesės Tomas.

Jie nesistengė slėpti meilės. Aplink juos, rodos, niekas tuo nesistebėjo. Veikiausiai todėl, kad rimtai į ją nežiūrėjo. Išgirdusi šią naujieną iš Šarlotės Froman, Mari nusprendė palaukti ir tada pasikalbėti su

sūnėnu, paaiškinti jam, kad šventė pasibaigė, kad popietės nutikimo sukeltas jaudulys išsisklaidė. Tik Džamalis, dėl kankinančio pavydo persiėmęs sielvartingu įžvalgumu, kartkartėmis kreipė į porą apgailestavimų kupiną žvilgsnį...

– Aš nealkana, Tomai, jaučiuosi pavargusi...

– Nekeista po tokios dienos, kokią išgyvenote, mieloji. Gal jau norėtumėt eiti?

– Vėliau. Man taip gera prie jūsų...

Vivjenui nukrito šaukštas, ir jis pasilenkė, kad juodas šuo, uostinėjantis viską, kas yra ant grindų, jo neaplaižytų. Ant žemės stovinčių žibintų šviesoje jis pastebėjo, kad Almodi, be abejonės, iš karščio, po stalu pasikaišiusi kotą aukštai ant šlaunų. Ant apnuogintos baltos odos aiškiai pamatė slenkant tamsią Žanekeno ranką. Sujaudintas šio atradimo, berniukas staiga atsitiesė. Ir kakta smarkiai trinktelėjo į nelygiai nupjautą lentų briauną, užtiestą staltiese. Puodelis persivertė. Rausvasis vynas ėmė tekėti tarp duonos riekių, ant kurių buvo pjaustomas maistas.

– Užsigavot? – paklausė Blanša, sėdinti vaiko kairėje.

– Ne. Niekis!

– Bet jūs nusibrozdinot kaktą! Pažiūrėkite į mane.

Mergina norėjo prisitraukti Vivjeną prie savęs. Supykęs jis staigiai iš jos ištrūko, pašoko ir nubėgo.

– Kur jūs? – sušuko Blanša.

– Palikite jį, – pasakė Ambruazas. – Jis protingas, bet ūmus ir dirglus. Geriausia leisti jam susitvarkyti pačiam.

– Žinoma, bet jis susižeidė...

Tada įsiterpė greta šikšniaus sėdintis sodininkas Lamberas.

– Nesirūpinkit, panele. Aš jį surasiu.

Neskubėdamas, su jam būdinga jėga ir vangumu, jis atsistojo ir pasiėmė nuo žemės žibintą keliui pasišviesti.

Vivjenas nubėgo į sodą. Nors seniai prasidėjo naktis, tarp lysvių nebuvo labai tamsu. Švietė mėnulio pjautuvas ir žvaigždės, kuriomis

buvo nusėtas dangus. Galėjai įžiūrėti lapų, stiebų, šakų formas, bet viskas buvo išblukinta blyškios blandos, sruvenančios virš kaimo lyg ramus vanduo. Lelijos atrodė mėlynos, rožės pilkos, kvadratais susodinti kopūstai peleniški.

Vakarienės garsai ausis pasiekė jau tik kaip neaiškus, ne itin malonus ūžesys, trikdantis gamtos ramybę ir tildantis naktinius paukščius.

Sodininkas priėjo prie Vivjeno, stovinčio vidury alėjos.

– Kas jums, mažyli? – geraširdiškai paklausė jis.

Lamberas pakėlė žibintą, kad geriau matytų vaiką.

– Nusibruožėt kaip reikiant, – pasakė su įprastu švelnumu. – Kraujavimui sustabdyti nėra geresnio vaisto, kaip kopūstlapio gabalėlis. Ar jūs tai žinojot?

Sodininkas pasilenkė, nusiraškė platų, garbanotą lapą, atplėšė skiautę ir gerai sumaigęs tarp pirštų, nušluostė įdrėskimą, iš kurio dar tekėjo kraujas.

– Dabar ant žaizdos uždėsiu kitą, šviežią lapą, – tarė jis. – Bet reikės stipriai prispausti jį prie odos, kad padėtų.

– Negaliu ištisai laikyti jo ranka!

– Žinoma. Sandėliuke turiu plonų virvelių. Eime pasiimti. Pririšiu lapą jums prie kaktos.

Mažas kvadratinis pastatas stačiu stogu, skirtas sodininko įrankiams sudėti, buvo uždarytas suskeldėjusio medžio durimis. Lamberui jas pastūmus, mėnulio apšviestame tarpduryje išdygo tamsus siluetas.

Sodininkas vėl pakėlė žibintą.

– Prisiekiu visais šventaisiais! Čia tu!

Vivjenas išvydo siaurą veidą, šviesius plaukus, akis, kurių spalvos neįžiūrėjo, bet jos buvo panašios į dvi duobes, blizgančias lyg vandens balos. Vaikui nepatiko pašaipus beveik belūpės burnos brūkšnys. Žmogus jam pasirodė jaunesnis už sodininką. Jis buvo toks pat aukštas ir vilkėjo raudoną kotą.

– Noriu su tavim pasikalbėti.

– Šiandien? Tokiu metu?

– Reikia.

Lamberas kažką suniurzgė.

– Kas jis? – paklausė Vivjenas, šiek tiek ramesnis, kad šalia yra globėjas.

– Senas šeimos draugas, – kikendamas atsakė nepažįstamasis.

– Ateikit, pririšiu jums prie kaktos kopūstlapį, – tarė sodininkas, regis, jausdamasis labai nejaukiai. – O tu pasitrauk!

Sandėliuke buvo šilta. Po čerpėmis tvyrojo kanapių ir atsargai paliktų svogūnų kvapas.

– Na štai. Tvarstis laikysis. Galite eiti. Pasiimkit žibintą.

– O jūs?

– Man užteks mėnulio šviesos. Aš žinau kelią.

Berniukas paskutinįkart pažvelgė į paslaptingąjį svečią, dabar jau tylintį, ir švilpaudamas nuėjo. Bėgti trukdė tik savimeilė.

Kas tas žmogus? Ką jis šįvakar veikia, pasislėpęs sodininko sandėliuke?

Iš tolo stalas, apgaubtas šviesos, juoko, muzikos, linksmo šurmulio aureole, atrodė it saugus uostas. Berniuką apėmė toks įspūdis, lyg jis būtų išvengęs pavojaus, lyg nuo nepažįstamojo būtų sklidęs blogis.

Vivjenas atsisėdo į savo vietą.

– Ar dabar viskas gerai? – pasiteiravo Blanša.

– Daug geriau. Dar truputį skauda, bet kraujas jau nebeteka, – atsakė vaikas, rodydamas prie kaktos pririštą kopūstlapio skiautę.

Buvo paduotos salotos, sūrio pyragai, karvelių ir ungurių paštetas. Erzelis garsėjo. Žildas, pavargęs dainuoti tokiame triukšme, atsisėdo.

– Valandėlei palikime muziką ir pavalgykim, – pasakė jis seseriai.

Vivjenas pasilenkė prie Ambruazo.

– Lambero sandėliuke yra vyras, kurio aš nepažįstu, – sušnibždėjo jis.

– Vyras? Koks vyras?

– Nežinau. Čia niekada nebuvau jo sutikęs.

– Ką jis darė?

– Pasakė Lamberui norįs su juo pasikalbėti.

– Ir nieko daugiau?

– Nieko. Prieš aiškindamiesi, jie palaukė, kol aš išeisiu... bet pastebėjau, kad jie gerai vienas kitą pažįsta ir abu yra sunerimę.

– Šit kaip?

– Ar numanot, kas tai galėtų būti?

– Man kilo viena mintis, bet kol kas pasiliksiu ją sau.

Vivjenas pasilenkė dar labiau ir beveik palietė neskustą šikšniaus smakrą; jo paslaptingumas staiga suerzino vaiką.

– Nenorite nieko sakyti net man?

– Nei jums, nei kam kitam... tikriausiai aš klystu... šiaip ar taip, jei jūsų matytas vyras yra tas, apie kurį galvoju, tai, patikėkit manim, jis neįdomus ir su juo neverta bendrauti. Verčiau jį užmiršti.

Almodi, prieš valandėlę po stalu glostyta Žanekeno, dabar padėjo Gijeminai nunešti tuščius indus ir atnešti kitus valgius: braškes, dieną surinktas avietes, kreminius pyragaičius, cukruotus sausainius, sūdytą kumpį, vaflius, keptą sūrį.

Vivjenas, sekantis akimis virtuvės darbininkę, pastebėjo, kaip ji pamerkė arklininkui.

– Tos švenčių vakarienės labai ilgos, – atsisukęs į Mari, pasakė Komas.

Jis atidavė duoklę mandagumui, pasišnekučiavęs su Ursina apie fleitos ir dūdelės privalumus.

– Po vakarienės eisim į kaimą pašokti, – vylingai atsakė ji.

– Kodėl gi ne? Šokant galima pasiglaustyti...

– Visoms šokėjoms reikia rodyti vienodą dėmesį, Komai, jūs puikiai tai žinot!

Nuo vakarienės pradžios sulipusios jų kojos atstojo prisipažinimus.

Komas numetė rankoje laikytą gabalėlį sausainio, pasilenkęs jo pakelti, pabučiavo draugei kelius ir atsitiesė.

– Jūs visas susitaršęs!

Odė šitai pasakė šiurkščiai. Klausydamasi senelio, deklamuojančio poemą apie Gingamorą*, ji nuolat žvilgčiojo į motiną.

– Kodėl jūs nevedęs? – be jokio sąryšio paklausė ji Komo.

– Todėl, kad anksčiau nesutikau tokios moters, kokios man reikėjo, mažoji Ode.

– Seniai laikas! Jūs jau ne jaunas.

– Žinoma, ne! Ko gi jūs norit, kol ieškojau, laikas ėjo.

– Ką čia kalbat, dukrele? Argi galima svečią to klausinėti?

Mari barė Odę, bet jos akys juokėsi.

Mergaitė vyptelėjo.

– Atsiprašau mama, bet jau seniai norėjau to paklausti jūsų draugo.

– Jūs labai smalsi!

– O jūs ne?

Buvo akivaizdu, kad jas jungia glaudūs ryšiai.

– Martele, mano galva, jūs per daug atlaidi šitai mažytei, – papriekaištavo Matjė Lekleras, baigdamas valgyti keptą sūrį.

Visi žinojo, kad senis rūpinasi anūkų ateitimi. Jie neturėjo tėvo, todėl jis norėjo saugoti griežtas tradicijas, kurios jam atrodė būtinos suaugusiesiems, kokiais jie taps vėliau.

– Mari lepina juos kaip kūdikius, nors jie tokie jau nėra, – dažnai sakydavo jis Šarlotei. – Ji užmiršta, kad vaikystė trumpa ir kad Odę su Vivjenu privalu auklėti kaip vyrą ir moterį, kuriais jie bus po kelerių metų. Reikalui esant, ji nedvejodama turėtų juos priversti, užuot visada nusileidusi!

– Ką gi, juos išauklės gyvenimas, – atsakydavo daktarė.

---

* Viduramžių poema apie tyraširdį ševaljė Gingamorą, kuris, priėmęs klastingos karalienės mestą iššūkį, turėjo sumedžioti baltąjį šerną. Bemedžiodamas pasiklydo ir pateko į kitą pasaulį.

– Deja, jiems tai bus ne į naudą.

Mari narsiai gynė savo motiniškas teises įsitikinusi, kad elgiasi teisingai, ir taip paprastai nesitaikstė su šešuro drausminimais. Šį vakarą ji apkabino gležnus dukters pečius.

– Nereikia, tėve, negadinkim vaikams nuotaikos per šventadienį, – apsimestinai lengvu tonu tarė ji. – Galvokim tik apie pramogas.

Jos žvilgsnis sugriežtėjo.

Vakarienė baigėsi. Į stalą buvo paduotos taurės žirniukų ir cukruotų vaisių.

– Jau eisiu, – pasakė Ambruazas Vivjenui. – Džiaugiuosi, praleidęs šį vakarą su jumis visais, bet aš nepratęs užsisėdėti iki vėlumos ir man jau merkiasi akys.

– Greit aplankysiu jus dirbtuvėje, – pažadėjo vaikas, daug labiau mėgstantis susitikinėti su draugu jo namuose, negu kitose vietose, kur iš drovumo šis prarasdavo visus sugebėjimus.

Kaip tik tuo metu iš keisto naktinio pasitarimo grįžo Lamberas. Jis atrodė susirūpinęs ir pėdino dar sunkiau nei visada.

– Žantiji aikštėje turbūt jau seniai šokama, – tarė Žanekenas. – Gal ir mes einam prisidėti prie kitų?

Stovėdamas jis išrietė nugarą ir sutrepsėjo koja, kaip arklidėje už namo daro arkliai, kuriais jis visą dieną rūpinasi.

– Trypiat kaip eržilas! – drėbė Juočkė Edelina, kurią arklininko žvitrumas aiškiai erzino. – Dėl mano šventosios globėjos, raminkitės, vaikine!

– Kodėl, Juočke? Aš jaunas, o šventė būna ne kasdien!

Jo aštrūs dantys ir juodos akys godžiai blizgėjo.

– Na, panelės, eime linksmintis!

Šeimyna ėmė kraustyti stalą. Kad būtų greičiau, prie darbo stojo visi, ir nuo terasos iki namų prasidėjo intensyvus judėjimas.

– Kas eina šokti? – paklausė Komas.

Jis nešė į virtuvę tuščius ąsotėlius. Mari, einanti priekyje su dviem gerokai nuvalgytomis taurėmis žirniukų, metė per petį:

– Jūs, aš ir visi, kurie nori pasilinksminti!

Per dvejus našlavimo metus moteris skrupulingai saugojosi bet kokių matomų džiaugsmo proveržių. Šįvakar ji nusprendė atsikratyti šio santūrumo: gedulas buvo seniai pasibaigęs... Rizikuodama sudaužti taures vieną su kita ir išbarstyti jų turinį, Mari atsigręžė ir pažvelgė į meilužį besijuokiančiomis akimis.

– Visą naktį būsim ant kojų, – provokuojamai pareiškė ji.

Komas nieko neatsakė, bet taip pat nusišypsojo.

„Kai nutaiso tokią išraišką, jis pasidaro kaip katinas, žiūrintis į lašinius“, – smagiai tarė sau moteris.

Nukrauscius, išardžius ir išnešus stalą, Blanša, Žildas, Ursina ir Džamalis išėjo į sodą.

Šilta, balzgana naktis, nuberta pasklidomis žibintų ir deglų šviesomis, skambėjo nuo muzikos garsų.

– Paklausykit! Net čia girdėti kaime dundantys būgnai ir skambantys cimbolai bei fleitos, – tarė Ursina.

– Šitaip jie mus šaukia, – antrino seseriai Žildas. – Neverskime jų laukti... Eime, Blanša.

– Šitas jaunimas lengvabūdis kaip vėjo pamušalas, – atsiduso Šarlotė. – Ieško malonumų ir nepagalvoja apie padarinius!

Atsirėmęs į namo sieną prie svaiginamai kvepiančio sausmedžio, Matjė Lekleras glostė juodą šunį. Jis atsigręžė į terapeutę.

– Dabar jie mokosi, Šarlote. Aš čia matau natūralios pasaulio tvarkos apraiškas... Dievo sumanytos ir įvestos tvarkos, padedančios žmogiškosioms būtybėms pavojingame kelyje į anapus. Jis ją nustatė visiems padarams, nesvarbu, ar jie tai žino, ar ne. Mano akimis žiūrint, tokia ir yra kartų kaitos prasmė. Kiekvienas amžius įneša į klojimą savą derlių. Mūsiškis, prikaupęs patirties, yra svarstymų, pamokymų, vaisingų apmąstymų amžius...

Jis nutilo ir, suėmęs delnais šuns galvą, nieko nesakydamas, įsižiūrėjo į žvilgančias gyvulio akis.

Kaimo tylą, stojusią jaunimui išėjus, trikdė tik tolimi ritmai ir įprasti virtuvės garsai.

– Atleiskite už rimtumą, tokiu metu galintį pasirodyti ne vietoje, – tarė buvęs iliuminatorius, – bet, matote, aš turėjau laimės dalyvauti keliose Tomo Akviniečio paskaitose, skaitytose, jei gerai prisimenu, 1258 metais, kai jis dėstė Paryžiaus universitete. Aš užsirašiau esminius jo doktrinos dalykus ir neseniai dar kartą juos perskaičiau savišvietos dėlei. Iš jo pamokymų pasisemiu daug sielos ramybės.

– Pavydžiu jums, Matjė. O man nepavyko rasti normalios pusiausvyros tarp netekčių kupinos praeities ir neabejotinai trumpos ateities, per kurią turiu tiek daug nuveikti, kad, išmušus valandai, būčiau pasirengusi stoti prieš Kūrėją.

– Priešingai, man atrodo, kad jūs – tobulas protingos ir išmintingos moters paveikslas.

– Teišgirsta jus Dievas! Tik Jis permato mūsų kūnus ir sielas... Tikiuosi, mane apsėdęs troškimas darytis geresnei bus užskaitytas, nes jo rezultatai gana menki!

Odė pavijo brolį žibintų apšviesto rato pakraštyje, ten, kur tamsa ir gamta atgauna savo teises.

– Mūsų mama eina šokti, – pasakė ji. – O ką veiksim mes?

– Eisime su ja. Pažiūrėti linksmybių.

– Aš nenoriu. Liksiu su seneliu.

– Jis lieps miegoti.

– Žinoma, lieps, bet aš darysiu, kas man patiks!

Vivjenas patraukė pečiais.

– Jūsų valia. Aš su kitais trauksiu į kaimą.

Odė palydėjo brolį užjaučiamu žvilgsniu. Kadangi šįvakar motinai jie, regis, ne galvoj, ji tuo pasinaudos savaip...

Tuo metu suskambo Mari balsas:

– Kur vaikai?

Vadinasi, ji dar čia! Odės krūtinę užliejo džiaugsmo banga.

– Maniau, jūs jau išėjot...

– Pirmiausiai, dukra, man rūpite jūs!

Mergaitė įsispraudė motinai į glėbį ir pažvelgė į Komą, stovintį už keleto žingsnių.

– Per daug neužtrukit, – pasakė ji. – Lauksiu jūsų čia su seneliu ir teta Šarlote.

– Argi nenorit valandėlę pabūti su manim kaimo šokiuose?

– Verčiau liksiu namie.

Mari pabučiavo lygų dukters skruostą.

– Aš greit grįšiu.

– Tikiuosi, – atsakė mergaitė.

Žiūrėdama į tolstančią su Komu motiną, Odė mašinaliai trūkčiojo kasas.

– Ką mes darysime? – tuo pat metu paklausė Tomo Anjesė.

Kol visi siuvo pirmyn atgal, jiedu sėdėjo po dideliu kukmedžiu, teikiančiu terasai pavėsį vakarinėje namo pusėje. Išsitiesusi ant vilnonės antklodės, galvą padėjusi ant pagalvėlės, paauglė nekreipė dėmesio į aplinkinį bruzdesį. Laikoma už rankos greta sėdinčio Tomo, ji plūkavo ekstazės rūke toli nuo viso pasaulio.

Vaikinas pasilenkė prie draugės veido, šviesia dėme boluojančio tirštame šešėlyje.

– Noriu nusivesti jus į savo palapinę ir ten praleisti naktį su jumis, – sušnibždėjo jis.

– Kaip pageidausit...

– Neapsirikit dėl mano ketinimų, mieloji! Mes būsime kartu, bet aš jūsų neliesiu. Kaip Tristanas ir Auksaplaukė Izolda Morua girioje, miegosime pasidėję per vidurį mano aštrų durklą!

– Tebūnie, kaip jūs norite.

– Rytoj po mišių vyksiu į Paryžių pasimatyti su tėvu: ačiū Dievui, jis dabar ne kelyje. Jį sulaikė Lendi mugė. Papasakosiu jam apie mūsų vedybinius planus. Man svarbu pasikalbėti su juo apie jus, kaip apie skaisčią sužadėtinę. Nepaliestą. Gavęs jo ir motinos sutikimą, keliausiu į Turenę prašyti jūsų įtėvių leidimo. Paskui labai greit susituoksime. Tada, tik tada, tapsite mano žmona ir mums nereikės tarp savęs dėti durklo!

Jis pasilenkė ir, šiek tiek padvejojęs, galop prigludo prie švelnių lūpų, kvepiančių gėlėmis kaip žydintis sodas. Šitaip jie bučiavosi pirmą kartą: jų alsavimas, seilės, kraujo tvinksėjimas susiliejo į viena. Susiglaudusių širdžių dūžiai purtė juos abu tuo pačiu ritmu.

Vasaros dangus virš galvų, mėnesiena, besiliejanti pro juos globiančio medžio šakas, stiprus apvaisintos žemės kvapas, tolimos šventės šurmulys sukosi lyg šokėjai aplink neseniai liepsnojusį laužą...

– Saugok savo kūną, galvok apie sielą! – netoliese pasigirdo nežinia iš kur atsklidęs pašaipus šnibždesys, kuriame buvo girdėti nepakenčiamos sąmokslininkiškos gaidelės.

Tomas pašoko ir puolė už kukmedžio kamieno, nes atrodė, kad pastaba buvo sviesta iš ten. Nieko. Ničnieko.

Tamsioje alėjoje, einančioje miško link, buvo sunku įžiūrėti, kas dedasi už keleto sieksnių. Pro mažus plyšelius birželio lapijoje vargais negalais prasimušė tik plonyčiai šviesos ruoželiai. Vis dėlto jam pasivaideno, kad tolėliau, tarp medžių, sušmėžavo šešėlis, slenkantis į laukus.

– Tomai! – išgąstingai sušuko Anjesė.

Jis padvejojo, apsisuko ir grįžo prie jį šaukiančios merginos.

– Aš bijau, mano meile. Likite su manim. Nuo šių žodžių man kraujas sustingo gyslose.

– Prisiekiu Viešpačiu! Daug duočiau, kad sučiupčiau tą velnią, taip įžūliai čia pasirodžiusį! Kas jis galėtų būti?

– Pamirškime jį, Tomai. Einam į jūsų palapinę.

5

– Ne, Žildai, ne! – pasipriešino Blanša. – Aš ne iš tų, kurioms ši naktis susuka galvą. Jei norit pasismaginti su mergina, paieškokite kitos!

– Bet, prisiekiu Kristaus krauju, aš jus myliu!

– Jūs man pažadėjot niekada daugiau nekalbėti apie savo... prisirišimą prie manęs.

– Tai viršija mano jėgas! Kaip galite būti abejinga šitokios valandos kerams?

– Kas jums sakė, kad aš abejinga? Puikiausiai galiu mėgautis jos žavesiu, neįsipainiodama į jūsų tinklus.

– Dieve! Man tikrai nesiseka! Nežinau, kokiu spinduliu aplinkui, jūs – vienintelė moteris, nepuolanti mylimajam į glėbį! Aplink mus turbūt visi mylisi!

Apie vidurnaktį grįžę iš šokių, pasilinksminimo draugai netrukus paliko juodu kalbėtis, nors jie negirdėjo viens kito argumentų, lyg būtų buvę kurti. Net Ursina, rodos, pavargo ganyti brolį prieš jo valią ir, praradusi viltį, grįžo į merginų kambarį. Likę terasoje vieni, jaunuoliai stovėjo priešpriešiais, bet šiuo pasimatymu nebuvo patenkintas nei vienas, nei kitas.

– Mums niekad daugiau nepasitaikys tokios progos, – nesiliovė Žildas. – Net jei tariatės manęs nemylinti, prašau jus, Blanša, būkite draugiška... Argi Tyra Meilė, padedanti meilužiams geriau vienas kitą pažinti, nesuteikia laisvių, galinčių nueiti gana toli?

Net santūrumu garsėjančios damos kartais pakviečia pasirinktus garbintojus praleisti keleto valandų šalia savęs, savo guolyje. Jie spaudžia jas glėbyje, bučiuoja, glamonėja, bet elgiasi mandagiai ir niekada neperžengia leistinų ribų. Štai kur pasitikėjimo įrodymas, ir aš degu noru tokio iš jūsų sulaukti, mano drauge!

– Jūs išprotėjot! Prisiekiu Dievo Motina, tarp mūsų niekada nieko panašaus nebus!

– Kodėl? Viešpatie, kodėl?

– Todėl, kad iki šiol joks vyras, nei jūs, nei kas nors kitas, nesujaudino manęs taip, kad pasiduočiau tokiam meilės išbandymui, apie kokį kalbate. Tas didžiausias Tyros Meilės išmėginimas ir tas gulėjimas nuogiems, apie kurį kurtuazinė literatūra išūžė mums ausis ir kurį aš laikau nederamu ir nesveiku, manęs nė kiek nevilioja. Jei vieną dieną ką nors įsimylėsiu, atsiduosiu be tokių ceremonijų. Matote, mintis apie meilę be akto man atrodo tokia pat absurdiška, kaip ir mintis apie aktą be meilės!

– Ir jūs tai sakote man! Dėl Dievo, žinokit, man kančia įsivaizduoti jus mylint kitą!

– Būkite ramus: dar niekas nesugebėjo man patikti, ir mūsų pokalbis neturi prasmės. Eikim katras sau, prašau. Aš noriu miego. Labanakt.

– O ne! Jūs manęs taip nepaliksit!

Pagautas įkarščio, būdingo iš kantrybės išvestiems drovuoliams, Žildas čiupo merginą už pečių, prisitraukė prie savęs ir, neleisdamas aukai atremti puolimo, stipriai pabučiavo į lūpas.

Nakties tyloje nuskambėjo antausis.

– Sakiau, kad jūs beprotis!

Blanša nubėgo ir dingo namo viduje.

Barnis ir skambus antausis pažadino Odę, miegojusią motinos kambaryje antrame aukšte prie atdaro lango. Jai iš kairės visas suprakaitavęs toliau parpė Vivjenas, blaškydamasis per miegus ir nenurimdamas net poilsio metą.

Mergaitė atsisėdo plačioje lovoje su kolonomis; jos užuolaidos buvo pakeltos, kad netrukdytų vaikščioti gaiviam nakties orui. Ji

iškart pakišo ranką po pagalve norėdama pažiūrėti, ar tebėra kiečių lapai, kuriuos ten padėjo guldamasi. Jie buvo savo vietoje, bet jokio jų poveikio Odė nepajuto: ji neprisiminė ką nors sapnavusi. Neišryškėjo joks vyriškas veidas. Lauktas vaiduoklis veikiausiai pasirodys vėliau, kai ją vėl apims snūdas... Mergaitė mašinaliai pagrabinėjo dešinėje pusėje, kur miegodavo Mari. Ten buvo tuščia!

Ar dabar vėlu? Ar anksti? Iš kur sklinda ją pažadinę balsai?

Odė atsikėlė, ant smulkaus kūnelio užsitraukė marškinius, kuriuos savo papratimu buvo užmetusi ant karties, prikaltos prie sienos nusivilktiems dieniniams drabužiams sukabinti, ir basomis kojomis atsistojo ant kvepiančiais žolynais nubarstytų grindų prie atviro lango.

Mėnesienos nužertoje terasoje nebuvo nieko. Naktis atrodė rami. Kaimo tylą trikdė tik duslus, vienodas varlių kurkimas ir švelnūs rupūžių balsai.

Kur galėjo būti Mari?

Atsigulusi, kaip ir brolis, grįžus šokėjams, Odė motinos elgesyje nepastebėjo nieko neįprasta. Net buvo laiminga, kad moteris grįžo iš kaimo anksčiau, nei buvo žadėjusi. Palinkėjusi labos nakties savo draugui Komui Perenui, Mari, kaip visada, užlipo su vaikais į kambarį ir atsigulė sykiu su jais.

Mergaitei buvo neįdomu, pasilikus su seneliu ir teta Šarlote, kurie žaidė šachmatais, ir ji nusprendė, kad Joninių naktis ne tokia jau paslaptinga, kaip šnekama.

Ar tokią neįprastą valandą ją pažadino tuštumos jausmas, ar antausio trinktelėjimas? Ji nežinojo. Aukštai danguje šviečiantis mėnulis rodė, kad naktis dar nesibaigė... tai kur galėjo būti mama? Ką ji veikia? Gal blogai pasijuto ir išėjo pakvėpuoti grynu oru? Kambaryje buvo tvanku, nors langai ir atviri...

Odė daugiau nedvejojo. Apsiavusi plonos Kordobos odos batus, atsargiai išslinko laukan.

Name buvo tyku. Lengva it šešėlis mergaitė sraigtiniais laiptais nulipo į pirmą aukštą.

Juodas šuo, miegantis prie salės slenksčio, pakėlė galvą, pavizgino uodega ir nesulojo, kai Odė, pasikėlusi marškinius, per jį peržengė.

Jei Mari sunegalavo, tai gal nuėjo į virtuvę išsivirti žolelių arbatos?

Didysis kambarys buvo tuščias. Jame tvyrojo tik per dieną ruošto maisto kvapai.

Nuo suolo, ant kurio rūpestingai laižėsi kailį, nušoko geneta ir pribėgusi ėmė trintis mergaitei apie kojas; ši atsainiai ją paglostė.

Dvivėrės durys išėjo į vidinį namo kiemą, kurį juosė pašiūrės, įvairūs sandėliai, vaisių saugykla ir arklidės. Jose gyveno trys arkliai, asilėnas ir mulas.

Genama nerimo, Odė žengė laukan. Oras buvo minkštas. Tarp dar šiltų sienų, išsaugojusių dalį dieną sukauptos kaitros, plūkavo mėšlo ir šieno kvapai.

Mergaitei pasidingojo, kad arklidėse skamba juokas.

Buvo mažai tikėtina, kad Mari ten būtų, bet ką gali žinoti?

Pro praviras duris ji įsmuko vidun, neatkreipdama niekieno dėmesio.

Žibintas, kabantis ant vinies, įkaltos į pastato viduryje stovintį stulpą, apšvietė blizgančius pasturgalius, sutryptus ir supurvintus pakratus, tuščias ėdžias, medines pertvaras, skiriančias gyvulius vienus nuo kitų. Mergaitė pamatė, kad širmas obuolmušis Komo arklys muistosi labiau už kitus ir atrodo sunerimęs.

Tik tada netoli grynaveislio žirgo, ant kampe sukrautos šiaudų krūvos tvartui pakreikti, Odė pastebėjo du susipynusius siluetus. Pirmiausiai iš nugaros ji įžiūrėjo tik vieną raumeningą, nuogą kūną, vyro kūną, plustantį ant susiglamžiusios šviesios medžiagos ir gelsvų išsitaršiusių plaukų. Per klubus jį spaudė dvi labai baltos kojos. Spazmiški judesiai tuo pačiu ritmu purtė vyrą ir moterį, susivijusius į vieną kamuolį.

Sustingusi prie durų, mergaitė blogai matė sceną, vykstančią gana toli nuo tos vietos, kur ji stovėjo.

Nuo šiaudų krūvos drūtų stogo sijų link kilo trūksmingas, garsus dviejų žmonių alsavimas, paskui šūksniai, reiškiantys ne skausmą,

o veikiau aštrų malonumą, ir pagaliau neaiškus, sumišęs gargaliavimas, pasibaigęs gyvulišku bliovimu.

Paskui stojo tyla, o po valandėlės pasigirdo pusbalsiu tariami žodžiai, nerišlūs, nesuprantami, pertraukiami nešvankaus juoko, slopinami maigomų šiaudų šiugždesio. Vis dėlto mergaitė atpažino uždususios Almodi balsą ir žemesnį nei paprastai arklininko Žanekeno dudenimą.

Atsargiai, stengdamasi nė nekrepštelėti, sekdama kiekvieną savo krustelėjimą, Odė pro durų plyšį išsėlino laukan.

Atsidūrusi kieme, ji atsirėmė į sieną, nekreipdama dėmesio į ją užliejusią blyškią šviesą. Jai daužėsi širdis, drebėjo kojos, per nugarą tekėjo prakaitas. Ji nusišluostė rankas į ploną marškinių drobę. Prie susijaudinimo prisidėjo ir pasibjaurėjimas.

Vadinasi, tai vyksta šitaip? Vienuolių Sodybos ir Vieversio Nagų ūkiuose ji dažnai matydavo ant karvės užsikorusį bulių ar kumelę užgulusį eržilą. Kaime ir net Paryžiaus gatvėse jai teko regėti, kaip kergiasi gyvuliai ar vabzdžiai, bet vyro ir moters tokiu metu, tokia poza, dar niekada... niekada... Tai štai kas vadinama meile? Šitas tampymasis, šitie šauksmai, šitas gargaliavimas? Gyvuliai bent jau tyli. Jai atrodė, kad tokiems darbams tyla tinka labiau...

Kurį laiką, nė pati nesusivokdama, kiek, Odė stovėjo it suakmenėjusi, pritrenkta to, ką pamatė, paskui atsiplėšė nuo sienos. Joninių naktis pateikė staigmeną, kokios ji nesitikėjo, štai ir viskas! Dabar prie to nevertėjo ilgiau sustoti. Apie tai reikės pagalvoti vėliau. O kol kas, kaip ir anksčiau, svarbiausia buvo surasti Mari. Kodėl jos ieškoti ji atėjo prie arklidžių? Argi naktį motina galėjo būti tokioje vietoje? Žinoma, ne... Jei pasijuto blogai, veikiau būtų ėjusi į daržą ar sodą.

Perėjusi kiemą, Odė apsuko namą ir pasiekė terasą. Šešėliuotas sodas buvo tuščias. Užtat pievoje viena palapinė, kur nakvojo vaikinai, buvo apšviesta. Už ištemptos drobės virpčiojo liepsnelė. Gal Mari tenai?

Per kvepiančias lysves ir sodą mergaitė nubėgo prie šviesos, nakties kerų apklėstiems laukams teikiančios pažįstamo jaukumo.

Medžiagos gabalas, paprastai dengiantis įėjimą, buvo pakeltas. Viduje, apgaubti purpurinės drobės, ant balta paklode užtiesto paparčių čiužinio, vienas šalia kito miegojo Tomas ir Anjesė. Išsitiesę kiekvienas savame guolio krašte, apsirengę, jie tarp savęs į patalą buvo įsmeigę durklą, kurio kryžiaus formos rankena stirksojo, skirdama jų kūnus. Galvūgalyje ant žemės stovinti aliejinė lempa skleidė šviesą, sumišusią su mėnesiena, kuri, įspindusi pro duris atstojančią angą, žėrė balkšvus spindulius ant miegančios poros.

Sužavėta Odė ilgai stovėjo, stebėdama užsnūdusius įsimylėjėlius ir jais gėrėdamasi. Kokie jie abu buvo gražūs ir ramūs, nugrimzdę į tyrą miegą! Tiesūs tartum antkapio plokštės skulptūros, jie ilsėjosi, priglaudę rankas prie šonų, ir nebuvo girdėti net jų alsavimo.

Juodas, plokščias mergaitės šešėlis tysojo tarp Tomo ir Anjesės lyg trečias tylus asmuo.

„Šitie bent jau verti pagarbos, – pamanė Odė. – Jie tikrai myli vienas kitą, bet nesielgia kaip gyvuliai!“

Atvykus šešiems jaunuoliams, ji tarėsi pastebėjusi, kad Anjesė labiau domisi Džamaliu nei savo pusbroliu, tačiau prieš akis stovintis vaizdas bylojo ką kita. Arba ji apsiriko, arba paauglės jausmai staiga pasikeitė... bet argi tai svarbu...

Atsargiai, atbulomis, kad kuo ilgiau juos matytų, mergaitė atsitraukė nuo purpurinės palapinės. Netoliese stovinti palapinė, Žildo ir jaunojo egiptiečio, buvo uždara ir nebyli. Jos gyventojai prisišokę dabar tikriausiai miegojo, priveikti nuovargio, ir jiems nebuvo jokio reikalo laikyti prie savęs degančios šviesos. Anjesė ir Tomas savo buveinę taip apšvietė ir atidarė, be abejonės, tam, kad praeiviai, jei tokių pasitaikytų, galėtų akivaizdžiai įsitikinti, jog jų elgesys skaistus.

„Joninių naktis iš tiesų tokia nuostabi, kokios aš tikėjausi, – tarė sau mergaitė. – Ir mano atradimai tuo gal dar nesibaigia!“

Neišmanydama, kur ieškoti motinos, Odė nuėjo namo. Kol jos nebuvo, Mari veikiausiai grįžo į savo kambarį. Tereikia ten atsidurti, ir ras jos šilumą, jos švelnumą...

Vidun ji įsmuko pro duris iš sodo pusės. Juodas šuo nė nekrustelėjo. Net neatsimerkė, kai mergaitė antrąkart per jį peržengė, tik urgztelėjo rodydamas, kad ją pažįsta.

Priėjusi prie sraigtinių laiptų, kuriais prieš tai buvo nusileidusi, nakties klajūnė išgirdo šnabždesį, sklindantį iš Komui skirto kambario. Nišoje, dešinėje pirmųjų pakopų pusėje, įrengtos durys ėmė iš lėto vertis. Tyliai užlindusi už užuolaidos, kabančios ant praėjimo, Odė pasislėpė už sunkaus gobeleno, tačiau vieną jo kraštą laikė pakėlusi nuo sienos, kad matytų, kas išeis iš kambario. Drožinėto medžio sąvara galop atsidarė, ir pasirodė Mari tik su geltonos drobės marškiniais, vienplaukė, ant nugaros paleidusi storas šviesias kasas. Be vaikų, niekas daugiau nematydavo jos tokiu apdaru, nepridengta galva, tokia naktine šukuosena, kuri ją taip jaunino!

Moteris skubiai apsidairė, norėdama įsitikinti, kad kelias laisvas, paskui atsigręžė į tą, kurį rengėsi palikti.

Stovėdamas tarpduryje, Komas, apsirengęs taip pat menkai, kaip ir jo draugė, prisitraukė ją prie savęs, lyg ji būtų buvusi jo. It vaisių delnais suėmęs linksmą veidą, jis pasilenkė prie atkištų lūpų ir ilgai jas bučiavo.

– Nenoriu leisti jums šitaip mane palikti, širdele, – pusbalsiu tarė jis, pakėlęs liepsnojantį veidą, o jo pirštai, vedžiodami per kaklą, pečius, krūtis, slydinėjo pažįstamomis linijomis. – Po ką tik patirtų valandėlių skirtis su jumis – tikra kančia.

– Būkit protingas, Komai, maldauju! Juk žinot, kokia turiu būti atsargi.

– Man jūsų reikia...

Padėjusi ranką meilužiui ant krūtinės, Mari švelniai stumtelėjo jį į kambarį, kuriame pro atdaras duris buvo matyti plati sujaukta lova suveltomis paklodėmis.

– Likti čia, drauge, tokioje vietoje, per daug pavojinga. Iki pasimatymo, Komai... iki!

Mari išsilaisvino iš ją sulaikyti norinčio Komo glėbio, nubėgo prie laiptų ir dingo.

Galanterininkas valandėlę pastovėjo ant kambario slenksčio, klausydamasis tolstančių greitų žingsnių, paskui tyliai uždarė duris.

Odė spaudė dulkėmis ir drėgme atsiduodančias užuolaidas. Sučiaupusi lūpas, ji griežtu žvilgsniu sekė poros judesius ir atsisveikinimą, viską girdėjo, daug ką atspėjo.

Vadinasi, tuo metu, kai ji ieškojo motinos manydama, kad ši sunegalavo, kad yra viena, ta motina, jos garbinama motina elgėsi su vyru taip, kaip Almodi su arklininku, kaip kumelė su eržilu!

Iš krūtinėje kylančio skausmo mergaitę išplėšė žingsniai, vėl sukaukšėję ant laiptų, bet šįsyk kažkas lipo žemyn. Ji neabejojo, kad tai Mari, nes atpažino vikrią jos eigastį, įprotį bėgant šokinėti per pakopas. Moteris turbūt leidosi ieškoti prapuolėlės pamačiusi, kad plačioje šeimyninėje lovoje guli tik vienas žmogus.

Susidurti su ja po to, ką išvydo, Odei pasirodė nepakeliama.

Mergaitė žengė atatupsta, be garso it žalčiukas išsirangė į virtuvę ir, ją perėjusi, antrąkart išsmuko į kiemą, tada, slinkdama palei sienas, pasileido į liepų alėją, vedančią į sodą, į mišką...

– Ode!

Mari naršė pirmyn atgal tarp daržovių lysvių neišmanydama, kur pasukti. Kas nutiko jos dukrai? Kodėl mergaitė dingo iš kambario, kuriame taip kietai miegojo šalia Vivjeno, kai ji atsikėlė, susiruošusi pas Komą? Nejau būtų išgirdusi motiną išeinant? Tikrai ne. Pirmojo jos amžiaus vaikų įmygio, ypač vėlyvo, niekas negalėtų sudrumsti!

Ką manyti? Mari sudrebėjo. Bet ne nuo šalčio. Ji buvo apsivilkusi kotą, ant galvos užsimetusi šydą, o besibaigianti naktis tebebuvo šilta. Aušra bus ne žvarbi, kaip dažnai pasitaiko, o švelni it glamonė... Viešpatie! Ką Odė galėtų padaryti, jei kada susektų motinos ir Komo ryšius?

– Ode!

Paieškų pradžioje Mari bijojo pakelti balsą, pašaukti garsiai, kad nepržadintų namiškių ir, visų pirma, kad nereikėtų aiškinti, kur buvo pati... Ką gi! Ji galėtų sakyti, kad mergaitė išėjo iš kambario, kai visi miegojo. Svarbiausia buvo ne tai.

Mari krūtinę, pilvą gniaužė vis didėjantis nerimas... Nežinia kodėl atsibudusi, Odė turbūt pamatė šalia savęs tuščią motinos vietą. Ką ji pagalvojo? Atsikėlė jos ieškoti? Kur? Kodėl paskui negrįžo namo?

Staiga netoliese pragydo gaidys. Jam atsakė kitas. Lyg pagal signalą nuskambėjo keletas trelių, čirpesių, giesmių. Visuose medžiuose, visuose krūmuose, visuose kampuose sučiulbo paukščiai, atsakydami vieni kitiems, jungdamiesi prie bendro choro.

Rytuose sutemas skiedė brėkšma.

Kažkas išėjo iš namo.

– Kas atsitiko, Mari? – pasiteiravo Matjė Lekleras. – Jūs šaukiat Odę?

– Tėve, ji dingo!

– Kaip dingo?

– Turbūt išėjo iš kambario, kai aš miegojau. Bent jau kai atsibudau, jos šalia nebuvo.

– Motina Švenčiausioji, kur tas vaikas galėjo prašapti vidury nakties?

– Ir aš savęs to klausiu.

Prie salės durų sukaukšėjo žingsniai. Šarlotė Froman ir Juočkė Edelina, paskubomis apsirengusios ir dar tebesigobdamos galvas apdangalu ar muslino skiaute, drauge išėjo iš salės. Ir joms reikėjo pasakyti apie Odės dingimą.

– Nagi, nagi, – tarė teta Šarlotė, nagu krapštydamasi apgamą, – kur šią slėpiningą naktį galėjo nukakti tokia jauna, lakios vaizduotės būtybė, kaip jūsų dukra?

– Mabilė visuose pašaliuose tauškia, kad šiuo palaimingu metu reikia apsivalyti vandeniu. Dar vakar girdėjau ją teigiant, neva Joninių rasa esanti tokia paveiki, jog, prieš auštant šiai stebuklų dienai, reikią išsivolioti joje nuogut nuogutėlei!

– Ar jūs, Edelina, tikrai manot, kad mano duktė?..

– Kodėl ne? Daugybę kartų esu pastebėjusi, kad ji kaip Evangelija tiki viskuo, kas išeina iš dvokiančios tos senos beprotės burnos, –

patvirtino Juočkė. – Nedaug tereikia, kad jos paistalus imtų taikyti praktikoje!

– O ką manote jūs, tėve?

– Garbės žodis, aš manau, kad ta mažė per daug įpratusi daryti, kas galvon stukteli, ir kad atleidus pavadžius nėra ko stebėtis, jei ji paraito kulnus, kada panorėjusi... Neįsižeiskite dėl šios pastabos, Mari, bet pripažinkit, kad jūs veikiau paklūstat savo vaikų temperamentui, o ne jam vadovaujat. Antra vertus, aš taip pat pastebėjau, kad Mabilė ir jos iš koto verčiančios pasakos daro Odei įtaką... Todėl, man rodos, visai įmanoma rasti mūsų mergaitę besivoliojančią rasoje... Dabar kaip tik tas metas. Švinta aušra.

Mari vėl įsižiebė viltis. Argi svarbi kritika? Kaip ji galėjo užmiršti, kad Odė šitaip pasitiki ta sene? – klausė savęs moteris. – Turbūt pačios sąžinė nerami, jei iškart išsigando blogiausio dalyko ir pametė galvą dėl paprasčiausios kvailystės?

– Kai kurie teigia, neva paryčiais gerai išsimaudyti ir upėje arba atsigerti artimiausio šaltinio vandens, kad apsisaugotum nuo galimų ligų ir ištisiems metams prisišauktum laimę, – pasakė Šarlotė Froman. – Šie prietarai visada gyvavo kaimuose, ir jais tiki net aukšti asmenys. O vaikas juo labiau.

– Tai ką daryti? – nekantriai paklausė Mari.

– Išsisklaidyti ir ieškoti skirtingose vietose, – patarė metras Lekleras. – Aš eisiu prie šaltinio. Jūs, Edelina, bėkite prie upės. Dar lieka pievos. Mūsų ir Leonaro. Ar jūs, Mari su Šarlote, norėtumėt jas apžiūrėti drauge, ar pavieniui?

– Negaiškime laiko, – nukirto Mari. – Ar nenueitumėt, teta, į mūsų pievą? O aš lėksiu į ūkininko lankas.

Visi keturi nuėjo kas sau.

Aušo diena. Gaivus, dar vėsus, bet jau švelnus oras vaikščiojo po slėnį, žadindamas gyvybės virpulius, keičiančius ramų nakties paslaptingumą. Nesiliaudami čiulbėjo paukščiai, dangus dažėsi rausva ir aukso spalva. Iš kaimo sklido atidaromų durų ir langų trinksėjimas, skridinių girgždesys, kibirų žvangėjimas.

Šią šventės dieną niekas nedirbo, bet vis tiek laikėsi papročio keltis su saule, ir daugelis jau tikriausiai prausėsi nuo galvos iki kojų, prieš eidami į mišias. Šia iškilminga proga reikėjo būti švariam ir kūnu, ir siela.

Prie Putpelių šaltinio keletas kaimiečių, vyrų ir moterų, gėrė vandenį.

– Ar nematėte mano anūkės?

– Ne, metre Leklerai. Jos čia nebuvo. Kitaip būtume pastebėję.

Juočkė Edelina taip pat veltui naršė po Bjevro krantus, caksėdama sausu it mulo žingsniu: ji sutiko tik tris ar keturis berniūkščius, kurie maudėsi taškydamiesi, ir aibę varlių, kurios, jai artėjant, sušoko į nendryną.

Šarlotė pievoje užtiko Tomą ir Anjesę, gulinčius vieną šalia kito, bet atskirtus durklo ir miegančius drobinėje palapinėje, pro kurią purpuru dažėsi aušra.

„Šitie du daro didžiausią kvailystę savo gyvenime, – suirzusi pamanė ji. – Regis, net negalvoja apie žaibus, pasipilsiančius tėvams sužinojus apie jų ketinimus! Kokie lengvabūdžiai!“

Be to, ji pastebėjo, kad niekas nesivoliojo žolėje, nubertoje žvilgančia rasa. Tūkstančiai lašelių spindėjo, nutvieksti ryto žarų. Saulė nušvietė horizontą. Bet šiuo reginiu Šarlotė gėrėjosi viena...

Išdykęs vėjas, nešiojantis tokius geidulingus derlios birželio žemės kvapus, apsiautė senstančią moterį, minančią per pievą plačiais žingsniais, bet nepamiršusią pasikaišyti kotos apačios, kad nesušlaptų. Nepaisant amžiaus ir dabartinių rūpesčių, Šarlotė buvo sujaudinta.

„Būti šešiolikmetei tokį rytą! Žinoti, kad tavęs laukia, tavęs ilgisi vaikinas, ir galvoti, kad prieš akis dar visas gyvenimas, daugybė naktų ir aušrų!“

Ji suspaudė lūpas ir subarė save.

Ką gi, Odės pievoje nėra. Reikia grįžti namo. Ji akimirką stabtelėjo priešais purpurinę palapinę. Artimi ir vis dėlto atskirti įsimylėjėliai, gulėdami šalimais, tebesapnavo sapnus, kuriuose tikriausiai susijungė.

„Buvau neteisi, kai prieš valandėlę, eidama pro šalį, juos pasmerkiau. Jei jie nori pilna burna atsikąsti pienu ir medumi varvančio pyrago, ar aš galiu jiems už tai priekaištauti? Aš, tetrokštanti vieno dalyko: atsidurti jų vietoje! Kai atsiranda proga patirti tą tobulą, palaimingą kūno, širdies ir gamtos santarvę, nereikia jos niekinti. Ji nedažnai pasitaiko. Viskam savas laikas, kaip vakar vakare sakė metras Lekleras. Laikas mylėti – jiedviem pasisekė, kad ta meilė juos užklupo, – ir laikas mąstyti... regis, aš jo jau sulaukiau. Tepadeda man Viešpats Dievas nepraleisti jo be naudos, kaip praleidau aną!"

Mari, grįžtanti iš Vienuolių Sodybos pievų, iš tolo pastebėjo tetą.

– Ar matėte ją? – sušuko.

– Deja, nemačiau, kaip, atrodo, nematėt ir jūs!

Namai subruzdo. Almodi, tvarkingai susišukavusi, kukli su savo kepuraite, surišta po smakru, smagiu žingsniu traukė į kaimą parnešti pieno ir sūrių pietums, kuriuos valgys po mišių.

Žerberžė, jau prakaituodama ir šniokšdama, nešė glėbį malkų. Ji rengėsi virtuvės židinyje kurti ugnį ir kepti duoną.

Už namo švilpavo arklininkas Žanekenas, grandydamas gyvulius.

– Odės nėra prie šaltinio...

– Ir prie upės...

– Kur ji galėtų būti?

Bergždžiai aplakščiusi ūkininko ganyklas, be perstojo kartodama: „Viešpatie, saugok ją! Dievo Motina, globok ją!" – Mari galiausiai suklupo rasotoje žolėje. Jai iš lūpų veržėsi karšta malda:

– Brangiausiasis Viešpatie, prašau, grąžink man dukrą gyvą ir sveiką! Nežinau, kodėl ji paliko mus tokioje baimėje, bet Tau tai ne paslaptis. Gal tai įskaudinto vaiko kerštas. Jeigu taip, neleisk jai įvykdyti savo pagiežingų planų... O aš Tau iškilmingai pasižadu nedelsdama baigti gyvenimą, nekeliantį pagarbos, kurią sau turi jausti kiekvienas Tavo kūrinys... Bet man reikia trupučio laiko, kad susivokčiau jausmuose Komui. Duok man keletą savaičių apmąstymams. Jei vasaros pabaigoje manysiu galinti be didelės rizikos susieti savo gyvenimą su jo gyvenimu, mes tuoj pat susituoksime.

O jei ne, iškart nutrauksiu niekuo nepateisinamą ryšį... Iškilmingai prisiekiu Šventosiomis Relikvijomis, garbinamomis mūsų gerojo karaliaus, laikytis savo pažadų. Viešpatie Dieve, išgirsk mano maldas! Mylimas Viešpatie, išklausyk mane!

Vėl pakilusi, moteris pasuko į giraitę, kur žinojo dukrą turint slaptų vietelių. Atvašyne po šakomis ji matė lapę, voveraičių, keletą ežių. Taką, kuriuo ėjo, grakščiai perbėgo kiaunė. Tolėliau iš papartyno, smarkiai plakdamas sparnais, pakilo fazanas, jai artėjant iššoko būrelis triušių, bet Odės niekur nebuvo.

– Tėve, aš bijau!

Mari instinktyviai kreipėsi į patriarchą, tą, kuris privalėjo ginti namus.

– Nusiraminkite, dukra. Niekad nereikia prarasti vilties. Mūsų mergaitė negali būti toli. Vakar vakare ji buvo linksma ir rami. Prieš eidama su jumis gulti, lyg niekur nieko mane pabučiavo. Nematau, dėl ko per naktį būtų sumaniusi dingti ir palikti mus nerimauti. Ji prie mūsų per daug prisirišusi, kad ryžtųsi skaudinti... Ne ne, aš vis dar manau, kad ji kur nors netoliese užsiiminėja burtais, vadovaujama senosios Mabilės... Gal vertėtų nueiti į ūkį...

– Ar galiu sužinoti, kodėl čia toks sujudimas?

Iš namo laimingas, apsivilkęs nauju plonos žalios drobės siurko, gražiai susišukavęs, švariai nusiskutęs, išėjo Komas. Jis tryško džiaugsmu.

– Mano duktė naktį prapuolė nežinia kur! – priekaištingai sviedė jam Mari.

Šarlotė trumpai papasakojo svečiui apie vykdytas paieškas.

– Aštuonmečiai nedingsta šiaip sau, be jokios priežasties, – pasakė galanterininkas. – Mažytė, be abejonės, išėjo su kuo nors susitikti.

– Kaip jūs manot, su kuo tokio amžiaus vaikas eitų susitikti neįspėjęs manęs, vidury tamsios nakties?

Moters pyktis buvo toks akivaizdus, kad Komas daugiau nereiškė savo nuomonės. Sutrikęs jis nutilo.

Tuo metu pasirodė Vivjenas, o jam įkandin – Blanša su Ursina.

Tada visi ėmė tartis. Paklaustas Vivjenas atsakė nežinąs, ką galėjo veikti sesuo. Jis užmigo vos atsigulęs ir iki ryto nepramerkė akių.

– Jūs, tėve, ketinot eiti į ūkį pasiteirauti Mabilės...

– Taip. Leonaro motina – mūsų vienintelis šansas. Einu tuojau pat.

– Ar galiu eiti su jumis, seneli? – paprašė Vivjenas.

– Žinoma, mano berniuk, eime. Kaip tik spėsim iki mišių.

Mari nusekė juos akimis.

– Kol jų nebus, aš susiruošiu, – tarė ji tetai. – Negaliu laukti nieko neveikdama. Man taip neramu!

Ji vengė kreiptis į Komą ir, į jį nė nepažvelgusi, nuėjo.

Kambaryje Mari rado savo tarnaitę Gijeminą, atnešusią geležiniu lanku apjuostą medinį kubilą, naudojamą maudynėms. Jo dugnas buvo išklotas multinu. Linksmoje ryto šviesoje garavo šiltas vanduo, kurio paviršiuje plaukiojo rožių žiedlapiai.

– Ir šiandien bus labai gražu, – pasakė kambarinė.

– O taip! Kokią puikią dieną šiemet būtume turėję, jei mano mažoji Odė nebūtų pabėgusi! – atsiduso Mari.

Nusirengusi ji įlipo į tiek, kiek reikia, pašildytą vandenį, kuriame mirko plonytės drobės maišelis, pripiltas odą švelninančių sėlenų, ir leidosi išmuiluojama medaus muilo gabalu. Paprastai jai būdavo malonu rūpintis savo kūnu. Šiandien ji tam buvo abejinga ir viską darė mašinaliai. Ją graužė kančia, didėjanti sulig kiekviena akimirka. Galvodama apie nakties įvykius, moteris padarė išvadą: jei jos duktė taip netikėtai pabėgo, vadinasi, jos jauname gyvenime nutiko naujas įvykis, ir tas įvykis buvo toks skaudus, kad ji nepaisė lengvai numanomo liūdesio, sielvarto, prislėgsiančio jos dievinamą motiną.

Daugiau nevertėjo puoselėti iliuzijų ir kalbėti apie nelemtą Mabilės įtaką. Tikrovė, deja, veikiausiai buvo žiauresnė! Mergaitė vienaip ar kitaip bus sužinojusi motinos meilės paslaptį. Įsižeidusi, pasipiktinusi ji su pasibjaurėjimu pabėgo nuo tos, kurios niekingumo

negalėjo pakelti. Turint galvoje jos amžių ir aistringą būdą, Odė, be abejonės, negailestingai pasmerkė silpnybę, kurios nesuprato, kurią laikė tik purvu ir neregėta išdavyste... Tokiu atveju reikėjo bijoti visko!

– Ponia, jūs verkiat!

– Nekreipk dėmesio, Gijemina. Aš nerimauju...

– Suprantu, ponia, suprantu...

Ką galėjo sumanyti tokios tyros, tokios nepalenkiamos mažos būtybės protelis, jei ji per nelaimę atskleidė motinos ryšį? Kokį maištą? Kokią panieką? Kokį beviltišką poelgį?

Tarnaitė švelniu migdolų aliejumi trynė gražias, stangrias Mari krūtis. Komas sakė neregėjęs nieko tobulesnio pasaulyje! Jis perdėjo, kaip ir visi įsimylėjėliai... Reikėjo vyti mintis apie tą, kuris dėl malonumų pomėgio iš dalies buvo kaltas, kad mergaitė pabėgo...

Paskui Gijemina ant baltos krūtinės uždėjo storo audeklo gabalą, pamirkytą kibire šalto vandens, nušluostė ją ir patepė čiobrelių esencija, pavilgiusi į ją minkštutėlaitę drobę.

– Paskubėk! Noriu susiruošti kaip galima greičiau!

Nušluostyta, papudruota, sušukuota, supintomis ir sumastytomis kasomis Mari apsivilko marškinius, baltą kotą violetinėmis rankovėmis, lengvą šviesaus šilko siurko, užsidėjo našlės kyką ir apsiavė minkštos odos batus.

Kitaip nei buvo įpratusi, moteris lėtai nulipo laiptais. Kokią naujieną išgirs? Ar šešurui, nors ji ir nesitikėjo, pavyko iš senosios ūkininkės sužinoti ką nors naudinga?

Laiptų apačioje ji sutiko Žildą ir Džamalį, dar šlapiais plaukais, apniukusiais veidais grįžtančius nuo upės, į kurią, kaip ir kiekvieną rytą, buvo nuėję išsimaudyti.

Suskambo varpai, pranešdami parapijiečiams, kad netrukus prasidės mišios.

Dalis namiškių, susirinkę salėje, prieš išeidami į bažnyčią, laukė Matjė Leklero.

Tomas su Anjese dar nerodė gyvybės ženklų, bet niekas dėl to nesijaudino. Visi žinojo, kad ten nėra jokios paslapties. Tvyrojo slogulys. Jie beveik nekalbėjo. Nerimas didėjo sulig kiekviena akimirka...

Tada tyliai atsidarė durys. Įėjo Blanša, už rankos vesdamasi Odę. Apsivilkusi tik suglamžytais, išpurvintais marškiniais, susitaršiusi, nuleidusi akis, mergaitė stovėjo prie pusseserės, lyg tikėdamasi jos užtarimo.

– Dukrele! Mažyte mano!

Mari puolė prie Odės, suspaudė glėbyje apatišką, gležną kūnelį ir nepaisydama, kad ji niekaip nereaguoja į jos glamonę, ėmė bučiuoti smulkų, dulkėmis išterliotą veiduką, kuriame buvo matyti ašarų žymės.

– Viešpatie, kaip aš bijojau!

– Be reikalo, – ramiai ir tvirtai atsakė Blanša. – Jums nebuvo ko baimintis: jūsų dukterį saugojo patikima jėga!

– Kur ji buvo?

– Kaimo pakraštyje esančioje koplytėlėje, skirtoje Dievo Motinai. Ji miegojo priešais altorių, prie Mergelė Marijos statulos kojų.

– Kaip jums kilo mintis jos ten ieškoti?

Slėpdama dėkingumą, sumišusį su susižavėjimu, kuriuo spindėjo jos akys, Blanša nuleido galvą.

– Aš buvau užvesta ant kelio, ir tiek! – meilės pritvinkusiu balsu atsakė ji. – Daugiau nieko neklauskit.

Mari nesispyrė. Tik spaudė prie savęs atrastą dukterį.

– Ode, mano širdele, mano aukseli, kodėl pabėgot nieko nesakiusi? Kodėl vertėt mus taip ilgai nerimauti?

– Ši naktis buvo ne tokia, kaip kitos... Norėjau pasislėpti nuo nelabojo, būti toli nuo jo, prie Švenčiausiosios Marijos, nes ji skaisti ir judvi abi turit tokį pat vardą, – atsakė mergaitė.

6

Varpų skambesys pažadino Tomą.

Nutvilkyta liepsningos saulės, purpurinė palapinės drobė nušvito, pasidarė perregima ir iš ryškiai raudonos nusidažė kraujo spalva. Darėsi karšta.

„Kaip galėjome užmigti vienas šalia kito kaip du vaikai, nors buvome pakerėti, apimti geismo? – pagalvojo jaunasis auksakalys. – Miegu apsimarinau žiūrėdamas į Anjesę, į ją žiūrėdamas pasveikinsiu ir dieną!“

Pasirėmęs alkūne, jis susižavėjęs veizėjo į šalimais miegančią paauglę, tokią artimą ir vis dėlto neliečiamą... Skaistus, beveik vaikiškas besiilsinčios merginos veidas, skendintis šviesiuose papurusiuose plaukuose, kuriuos prieš guldamasi ji sutiko dėl jo paskleisti, sujaudino Tomą. Ji alsavo ramiai, bet krutino lūpas, lyg sapne šnibždėdama kažkokią litaniją... Buvo balta kaip eleboro žiedlapiai, tik skruostai rausvi. Po švelnia smilkinių ir kaklo oda raizgėsi vos matomos gyslelės... Smulkus, bet daug žadančių formų kūnas dailiais riešais ir kulkšnimis buvo aptemptas plonos siuvinėtos drobės siurko...

– Mieloji, pabuskit! Varpai skambina mišių, ir mums reikia eiti, jei nenorime pavėluoti.

Pasilenkęs jis ištraukė iš čiužinio durklą, kurį vakar prieš guldamas buvo įsmeigęs, lūpomis palietė jos lūpas ir, nutvilkytas jų karščio, pašoko.

– Ar nespėtume nueiti prie upės nusiprausti? – paklausė Anjesė dar apsnūdusiu balsu.

– Tikrai ne, mieloji! Jau turim skubėti į bažnyčią, jei norime paprašyti malonės ir palaiminimo, kurio mums taip reikia.

Paauglė atsisėdo, paskui atsistojo ir, priėjusi prie draugo, uždėjo delną ant atletiškos krūtinės, kurioje daužėsi širdis.

– Ar žinote, kad aš jus myliu? – švelniai sukuždėjo ji. – Visą naktį jus sapnavau ir be paliovos jums tai kartojau.

– Mes mylime vienas kitą, Anjese, ir ateitis priklauso mums!

Iš laimės užsimerkęs, jis pakėlė ją ir priglaudė prie savęs.

– Po mišių, negaišdamas laiko, josiu į Paryžių pas tėvą pranešti apie mūsų sprendimą tuoktis ir prašyti jo palaiminimo, – karštai pasakė Tomas. – Taip nekantrauju, kad būtumėt mano!

– Aš jūsų, ir jei pageidaujat...

– Negundykit. Eime greičiau.

Lauke dar nebuvo labai šilta. Virš horizonto tekėjo saulė, tačiau oras buvo išsaugojęs ryto vėsą. Kvepėjo pieva.

– Mūsų kaimynai jau pakeliui į mišias, – pasakė Tomas. – Jų palapinė tuščia. Pasivykime juos.

Bažnyčioje ir net šventoriuje buvo pilna žmonių, tvyrant smilkalų ir altorius puošiančių rožių kvapams, pamaldos vyko iškilmingai.

Kaip kiti smilkalai, kaip kitas aromatas, iš kiekvienos sielos su liturginėmis giesmėmis kylančios maldos siekė susijungti su pasaulio širdimi, su Dievo širdimi.

Pakvaišę iš meilės, Anjesė ir Tomas karštai meldėsi vienas už kitą, už savo sąjungą, už savo ateitį.

Jie nepastebėjo, koks persikreipęs prie motinos stovinčios mažosios Odės veidas. Mari meldė maloningąją Švenčiausiąją Mergelę padėti vaikui, kuris paslaptingų naktinių klajonių metu ieškojo prieglobsčio Marijos koplyčioje. Ką iš tiesų žinojo mergaitė? Odė taip greitai nuėjo nusiprausti ir persirengti, kad moteris nespėjo išsiaiškinti, kodėl duktė prieš tai kalbėjo apie nelabąjį ir Dievo Motinos skaistumą, Mari skaistumą.

Įsispraudęs tarp Vivjeno ir Šarlotės Froman, paniuręs Komas kartojo sau, kad būtina skubiai rasti valandėlę pasikalbėti su drauge ir išsiaiškinti.

Įsimaišę tarp tiesiai stovinčių tikinčiųjų, sukišusių kojas į vėsius žolynus ir gėles, kuriomis buvo nubarstytos grindų plokštės, apgaubti sumindžiotų žalumynų ir neseniai nupraustų kūnų kvapo, likę namiškiai dėkojo Dievui už pražuvusios ir atrastos avies sugrįžimą.

Abatas Piošonas pasakė pamokslą apie šventąjį Joną Krikštytoją, paskutinį pranašą prieš Mesiją.

Žantiji kunigas kalbėjo tvirtai, įtikinamai. Drūtas, beveik toks pat paritus ir pastačius, kvadratine galva, valstietiškais pečiais, tiesiu žvilgsniu, jis garsėjo kaip žmogus, kuriame derėjo blaivus protas ir sveikas tikėjimas.

– Aš vardu Piošonas, – juokdamasis mėgdavo sakyti jis, – todėl šiame pasaulyje man skirta būti Dievo kirtikliu!* Amžinai kasti, kirsti, rausti, arti jūsų bukas smegenis, miegančias sąžines, netikinčias sielas!

Mėgstantis gerą gyvenimą ganytojas, karštai, aiškiai, nedviprasmiškai skelbiantis pasitikėjimą Viešpačiu, buvo mėgstamas daugumos parapijiečių.

Kai kurie priekaištaudavo jam už didelį polinkį į stalo malonumus, besaikį valgymą ir gėrimą, bet apskritai mielai šitai atleisdavo. Ne tai buvo svarbiausia.

Giedotinėms mišioms pasibaigus, žmonės išvirto iš bažnyčios klegėdami kaip paukščiai aptvare. Kaimo jaunimas iškart patraukė į pievą ant kalvos, besileidžiančios upės link. Ten buvo rengiamos šaudymo iš lanko varžybos.

Atgaliniame kelyje, eidamas pro namą, kurio šeimininkė pro langą pardavinėjo česnakus, svogūnus ir iš nendrių pintas skrybėles, Tomas sustojo nusipirkti vieno stiebo.

---

* *Pic* – kirtiklis, *piocher* – kirsti (*pranc.*).

– Laikykimės papročio, mieloji, – pasiūlė jis, – ir abu traukime šitą ūglį kiekvienas į save, kad sužinotume, katras iš mudviejų labiau įsimylėjęs.

– Turenėje nėra tokio papročio, – atsakė Anjesė. – Ką reikia daryti?

Kiti namiškiai nuėjo, palikę juos prie prekeivės namų. Moteris nusijuokė.

– Joninių dieną jūs ir jūsų mylimasis turite iš visų jėgų tuo pat metu traukti šį stiebą, panele. Jei nendrė perlūš per patį vidurį, vadinasi, jūsų draugiškumas vienodas. Jei sulūš į dvi nelygias dalis, tai reikš, kad tas, kurio gabalas ilgesnis, myli labiau!

– Bet, Tomai, aš už jus daug silpnesnė!

– Nesvarbu, mieloji. Kalbama ne apie jėgą, o apie jausmus! Pamėginkim.

Nendrė lūžo per vidurį.

– Geras ženklas, – pareiškė prekeivė. – Poroje retai būna, kad vienas iš dviejų nebūtų įsimylėjęs labiau! Jums pasisekė.

– Teišgirsta jus Dievas, motuše! Kam to nereikia?

Daugiau jie neužtruko kelyje ir grįžo į vienkiemį, kur visi rengėsi kibti į pusryčius. Leklero svečiai į bažnyčią išėjo tuščiais pilvais, kad galėtų priimti komuniją, todėl buvo dar alkanesni.

– Aš liepsiu pabalnoti šeimininko arklį ir josiu tuojau pat, negaišdamas laiko valgymui, – pasakė Tomas. – Noriu greičiau sutarti mūsų vestuves.

– Nekantriai jūsų lauksiu, mano meile, bet jūs teisus, reikia nedelsiant pranešti jūsų tėvams, o paskui ir maniškiams.

Per pirmąjį bendrą dienos valgymą salėje buvo patiekta sūrio, rūgusio pieno, vyno sriubos, kumpio, medaus, blynų ir skrudintos duonos riekių.

Pakilus nuo stalo, prie kurio puikiai nusiteikę stiprinosi šeimininkai, draugai ir tarnai, jį nukraustant ir ruošiantis sutvarkyti salę, pabarstyti grindis naujais žolynais, nušluostyti baldus, Komui pavyko valandėlei sulaikyti Mari. Jis nusivedė ją už užuolaidos, kabančios ant įėjimo prie laiptų.

– Noriu su jumis pasikalbėti.
– Aš neturiu laiko!
– Jūs manęs vengiat!
– Nė kiek. Aš prisikankinau, štai ir viskas!
– Dabar jūs visai kitokia negu naktį!
– Ir aplinkybės dabar kitokios! Atrodo, užmiršot, kaip aš nerimavau.
– Dėl Dievo, neužmiršau! Bet kodėl už tai pykstate ant manęs? Juk aš jums trokštu tik gero!
– Aš ant jūsų nepykstu, drauguži... daugiau nebepykstu... O dabar, kai jus nuraminau, eikim katras sau. Ilgiau negalime čia likti, neatkreipdami niekieno dėmesio.
– Vis tas jūsų atsargumas!
– Deja! Bijau, kad šiąnakt nepakankamai jo paisiau!
– Ką norite pasakyti?
– Nieko... Nieko... Skirkimės!
Pakėlusi užuolaidą, ji prisijungė prie kitų.
– Ar eisite su mumis, Mari?
– Kur?
– Pasivaikščioti prie Baltojo Šerno kūdros.
– Taip toli ir per tokį karštį? Aš lieku čia.
Pakviesta Anjesė taip pat prasimetė nuovargiu, nes nenorėjo kelti kojos iš namų. Trumpindama prailgusį laiką, ji nuėjo į merginų kambarį verpti kuodelio.
„Aš myliu! Myliu! – su jauduliu kartojo ji. – Privalau rūpestingai saugoti atmintyje kiekvieną pirmųjų mūsų meilės akimirkų smulkmeną, amžiams ją ten įrėžti!“
Pasilenkusi prie gludinto alavo veidrodžio, Anjesė pagarbiai save apžiūrėjo: „Tai štai koks įsimylėjusios merginos veidas!“ Ji priėjo prie lango ir ėmė atidžiai stebėti slėnį, kaimo stogus už tuopų, mišką, sodą... „Nieko nevalia užmiršti, reikia visiems laikams įsiminti valandas, nes jos yra gražiausia dovana, kokią Dievas galėjo mums duoti!“

Susižavėjimą netrukus pakeitė nerimas: kodėl Tomas taip ilgai negrįžta? Paryžių nuo Žantiji skiria vos daugiau nei mylia... jis jau turėtų būti čia...

Nuo pusryčių buvo praėję daug laiko, artėjo vienuolikta valanda, ir tada, sudundėjus arklio kanopoms, verpėja pripuolė prie lango. Bet išvydo ne Tomą, o Bertraną Briunelį, draugo tėvą. Jis atrodė nepatenkintas.

„Maloningasis Viešpatie, gelbėk mus! Maldauju, nepalik mūsų kelyje! Kas galėjo nutikti Paryžiuje, kad Tomas negrįžo?"

Auksakalys pamatė ją prie lango.

– Gal galėtumėt valandėlei nulipti, Anjese? – iš tolo sušuko jis. – Noriu su jumis pasikalbėti.

– Tuojau pat.

Atvykėlis nušoko nuo arklio ir pavedė jį pribėgusiam Žanekenui. Anjesė rado Tomo tėvą terasoje.

– Tesaugo jus Dievas, dėde. Gal norėtumėt užeiti į salę?

– Ne. Pasiruošimas pietums trukdytų mums kalbėtis. Verčiau eikim į sodą.

Anjesė nusilpusi susmuko ant suolo po obelim. Bertranas Briunelis liko stovėti priešais ją. Pro žaliais obuoliukais apkibusias šakas skverbėsi vėl įkaitusios saulės dėmės, mirguliuojančios Tomo tėvui ant veido išsišovusiais žandikauliais ir mėlyno siurko. Aukštas, raumeningas, bet nėmaž neaptukęs auksakalys buvo gražus vyras. Mandagus jo veidas dabar virė baisiu pykčiu. Anjesė žinojo jį esant valdingą net normaliu metu ir baiminosi reiklumu garsėjančio jo būdo. Guvus, linksmas vaikinas, koks buvo kitados, ilgainiui sugriežtėjo. Dabar jis jautėsi už viską atsakingas ir gerai apsiginklavęs kovai su gyvenimo negandomis. Kai leisdavo aplinkybės, jis dar mokėdavo būti geras kompanionas, bet tiesa buvo ir tai, kad būtinybė paimti į rankas Briunelių verslą, šeimos tėvui tenkantys rūpesčiai ir artėjantis keturiasdešimtmetis užgrūdino rūstų vyriškį, negailestingai žiūrintį į priešais sėdinčią paauglę.

– Tarp mudviejų su Tomu įvyko labai sunki scena, – be užuolankų pradėjo Bertranas. – Niekada nemaniau, kad jis galėtų būti man toks žiaurus, ypač motinos akivaizdoje... Buvau priverstas jį uždaryti ir laikyti viename namų kambaryje. Reikėjo žūtbūt sutrukdyti jam atvykti čia pas jus.

Jis nutilo. Anjesė kandžiojosi lūpas, kad nepravirktų.

– Jūs, aišku, žinote apie jo kvailą užsispyrimą jus vesti.

Tai buvo ne klausimas, o teiginys ir priekaištas.

Netoliese vyšniomis smaguriaujantis strazdas pažėrė keletą pašaipių trelių, lyg juokdamasis iš žmonių kivirčų.

– Mes mylime vienas kitą, – pasiteisino Anjesė. – Jūs neįsivaizduojat, kaip mylim.

– Po velnių, kaip galiu neįsivaizduoti? Mums susivaidijus, Tomas be paliovos šaukė apie savo meilę ir tvirtino, kad jūs jam jaučiat tą patį!

– Jis buvo teisus.

– Jis klydo!

Bertranas Briunelis susikryžiavo rankas.

– Kaip judu abu galėjote užmiršti, kad esat tikri pusbroliai?

– Mes nesusiję kraujo ryšiais!

– Na ir kas? Įsidukrindama mano sesuo Flora galutinai įtraukė jus į mūsų šeimą. Ši giminystė tokia pat nepažeidžiama, kaip ir kokia kita. Bažnyčia niekada neleis šios santuokos!

– Mes negalime gyventi vienas be kito!

– Ir vis dėlto teks su tuo susitaikyti, dukterėčia!

Šviesus žvilgsnis sugriežtėjo, pasidarė smerkiamas.

– Aš pas jus atjojau ne vien pranešti apie draudimą, kuriuo, jei būtumėt turėję bent lašelį nuovokos, niekada nebūtumėt suabejoję, aš atjojau jus paprašyti nedelsiant susikrauti daiktus. Jūs dabar pat vyksite su manim.

Anjesė atsistojo. Mažas ūgis kliudė jai susilyginti su tokio stoto pašnekovu, kaip Bertranas, bet meilė suteikė merginai drąsos mesti iššūkį tam, kuris įsiterpė tarp jos ir laimės.

– Aš su jumis nevyksiu.

– Dar pažiūrėsim...

– Nėra ko žiūrėti! Nebent nugabentumėt mane pas Tomą.

– Ir, be abejonės, duočiau palaiminimą?

– Norėtume jį gauti, dėde, būkite tikras. Bet, kadangi atsisakot, būsime priversti apsieiti be jo. Pats žinote, vedyboms tėvų sutikimas nebūtinas.

– Dėl Dievo! Jums netrūksta drąsos, Anjese! Matau, jūs jau įsiutot taip, kaip mano patrakėlis sūnus! Todėl privalau pasakyti jums tai, ką nuolat kartojau jam: mes su jo motina ne savo valia priešinamės jūsų planams. Tai įstatymas draudžia tuoktis tikriems pusbroliams!

– Aš nesu tikra Tomo pusseserė!

– Esate! Galit neabejoti!

Nervingos jėgos staiga apleido paauglę. Jos jaunystė nebuvo pratusi prie tokių susikirtimų, ir širdį užliejo neviltis. Ji sudejavo ir apalpusi susmuko ant žemės.

Bertranas Briunelis pasilenkė prie jos. Pyktį valandėlei pakeitė gailestis. Pakėlęs ant rankų gležną kūną, nunešė jį į namą.

Kai pasiekė terasą, iš salės išėjo Mari. Ji atrodė susijaudinusi.

– Kas vėl nutiko Anjesei? – paklausė, sustojusi ryškioje besibaigiančio ryto šviesoje, nuo kurios prisimerkė akys.

– Jai skauda širdį! – atsakė seseriai Bertranas.

– Širdį? Turime kuo greičiau ją gydyti!

– Nebijokit, Mari, aš kalbu ne apie kūno ligą, o apie meilės kančias! Nei jūs, nei aš čia negalime padėti.

Jaunajai našlei nereikėjo daugiau nieko aiškinti. Ji prisiminė, ką nuo vakar pastebėjo visi ir ką apie jaunuolius jai buvo sakiusi teta. Per savus rūpesčius tai išgaravo iš galvos.

– Žinau, apie ką kalbat. Ką ketinate daryti?

– Juos išskirti. Tai vienintelė išeitis. Jau teko įkalinti Tomą namuose, bet bijau jo pykčio ir atkaklumo. Jis gali pabėgti, sumanęs

kokią gudrybę, ir atlėkti čia ieškoti savo gražuolės. Noriu šito išvengti. Todėl nugabensiu mergaitę į saugią vietą. Jos nualpimas palengvina mano užduotį.

– Kaip liūdna pasmaugti vos užgimusią pirmąją meilę, – atsiduso Mari. – Bet faktas, kad joks kunigas nesutiks sutuokti tikrų pusbrolių...

– Šitai aš jiems abiem ir kalu! Bet jie užsispyrę kaip asilai!

– Vargšai asilai, savo vilčių vežimo jiems nelemta traukti drauge, – liūdnai pasakė Mari. – Keistas tas gyvenimas, Bertranai, vienus jis išskiria, kitus sujungia be jokio tvirto pagrindo.

– Visa tai tik išorė, sese. Nei daugiau, nei mažiau... Ar žinome, kas už jos slepiasi? Neužmirškime – kas mums atrodo juoda, beveik visada būna balta, o kas atrodo balta, yra juoda!

– Dėl to taip lengva apsirikti...

– Žinoma. Sunkiausia sutikti, kad visuotinai priimtos nuostatos – neteisingos ir kad mes esam tik vargšės klystančios būtybės. Žiauru, bet būtina pripažinti, kad lengvas kelias mus pražudo, o išbandymai duoda didžiausią naudą.

– Jūs teisus, – nesiginčijo Mari, – bet, Dieve, kokie mes silpni ir beginkliai stoti į tokią kovą!

– Suprantama... tačiau mes ne vieni ir ne tokie jau bėdžiai. Juk ne veltui mums duotas tikėjimas!

Trinktelėjo durys. Pasirodė Vivjenas.

– Ar greit pietausime? – paklausė vaikas nepaisydamas, kad pertraukia motinos ir dėdės pokalbį.

– Manau, greit.

– Tai aš jau josiu, – pasakė Bertranas. – Šitą kvailutę paimsiu su savimi. Ji dar nesiliovė blaškiusis po tinklą, į kurį įkliuvo!

– Ji atvažiavo čia su pilna skrynia daiktų...

– Patikėkit, Mari, man gaila staigiai nutraukti viešnagę, kurią taip kilniai šiems vaikams pasiūlėte. Bet, pati suprantat, negaliu pasielgti kitaip. Dėl skrynios nesijaudinkit, atsiųsiu ką nors jos paimti!

Bertranas nuėjo į arklidę, paprašė atvesti arklį, atidavė savo naštą arklininkui ir, sėdęs į balną, užsikėlė vis dar nualpusią Anjesę. Tvirta ranka prispaudęs ją prie krūtinės, laikė, kad nenuslystų.

Atstumas iki Paryžiaus buvo nedidelis. Tačiau palei žaliuojančius Bjevro krantus einančiame kelyje buvo nemažai žmonių, o dar gausiau – gretimose pievose, kur upė skyrėsi į dvi neplačiai išsišakojusias vagas. Daug paryžiečių ir mokinių buvo įpratę švenčių dienomis ateiti į šias apylinkes pailsėti nuo miesto triukšmo. Kai kurie gaudė žuvis ar vėžius, kiti žaidė kėgliais, kamuoliais, skridiniais. Moterys ir merginos glėbiais skynė lauko gėles ir žalumynus.

Bertranui Briuneliui jojant pro šalį, gluosnių ir alksnių pavėsyje beveik visur sėdėjo pulkeliai poilsiautojų, pasitiesę ant žolės staltieses ir išdėlioję vaišes, atsineštas žilvičių pintinėse.

Į raitelį ir jo keistą naštą nukrypo keletas smalsių žvilgsnių, bet jam niekas nieko nesakė.

Jis be kliūčių įjojo pro Šv. Viktoro vartus ir nurisnojo Sitė gatvėmis, ištuštėjusiomis dėl pietų meto ir karščio.

Bertranas skubėjo ne į savo namus: jis nesvyruodamas pasuko į Burdonė gatvę.

– Kur jūs mane vežat? – atgavusi sąmonę, sušnibždėjo Anjesė.

Auksakalys padėjo merginai atsitiesti ir griežtai pažvelgė į ją.

– Pas mano tėvą, kur būsite saugi, ginama nuo savęs ir nuo to pamišėlio Tomo, – neišsisukinėdamas atsakė jis. – Jūs pažįstate šiuos namus, ir Tiberžė la Begin mielai jus priims. Aš ją įspėjau, kad atvyksite, ir pranešiau, dėl kokių priežasčių.

Mirus Matildai, gražūs metro Briunelio namai prarado gyvastį. Likęs našlys, Etjenas nugrimzdo į prisiminimus ir po savo stogu įvedė velionės kultą. Jis gyveno vienas su sena ekonome ir keletu tarnų.

Dar vienišesnis jis pasidarė po to, kai vyresnysis sūnus Arno su žmona egiptiete Džunija ir dviem vaikais išsikraustė iš sparno, kuriame gyveno po vedybų, ir išvažiavo į Italiją. Savo mėgstamiausią truverą, Sen Žan d'Akro bendražygį, pats Liudvikas IX, kaip ambasadorių,

pasiuntė pas brolį Karolį Anžujietį. Po Benevento pergalės, kurią praeitų metų sausį laimėjo prieš varžovą Manfredą Hohenštaufeną, tas turtingas princas, tapęs Neapolio ir Sicilijos karaliumi, savo valdose įkūrė tikrą dvarą. Arno ir jo šeimai ten, regis, patiko.

Todėl dideli namai tapo labai tylūs.

Bertraną juose priėmė Tiberžė la Begin, vis tokios pat didingos laikysenos ir figūros.

– Nenoriu trukdyti tėvo, – tarė auksakalys. – Pati jam pasakysite, kai manysit, kad reikia. O kol kas neišleiskit šitos mergaitės iš namų. Apgailestauju dėl jos, dėl jūsų, dėl mūsų, bet būtina laikyti ją uždarytą, kol nutarsime, ko imtis bendram visų labui. Aš jumis pasikliauju, Tiberže. Prižiūrėkite ją. Aš jums ją patikiu.

Senutė su užuojauta žiūrėjo į paauglę, kurią Bertranas nukėlė ant žemės.

– Pažinojau ją dar visai mažytę, – tarė ji, atkišusi apatinę lūpą ir nutaisiusi jai įprastą bedantę grimasą. – Kaip gaila dabar laikyti ją įkalintą!

– Gink Dieve, Tiberže! Aš nelengva širdimi ryžausi griebtis šios kraštutinės priemonės, bet kitos išeities nematau. Jei įmanoma, pasistenkit, kad laikas jai per daug neprailgtų, bet neužmirškit, kad jos garbė ir visos mūsų šeimos ramybė atiduota į jūsų rankas!

– Nuvesiu ją į buvusį merginų kambarį ir užrakinsiu, – patikino ekonomė. – Nebijokit, neleisiu jai pasprukti!

Bertranas pasilenkė balne.

– Matot, Anjese, ką judviejų su Tomu lengvabūdiškumas privertė mus daryti! Viliuosi, greitai ateisit į protą ir mes nedelsdami galėsim paleisti jus į laisvę. Dabar turiu grįžti pas savo patrakėlį sūnų!

Atsisveikinęs jis išjojo pro vartus ir dingo.

– Eime, mažyte, – tarė Tiberžė la Begin. – Šiąnakt gulėsite toje lovoje, kurioje iki vestuvių miegojo Flora. Tikėkimės, jums ten bus gera.

Užsidarius kambario durims, Anjesė krito į patalą ir pravirko. Ką daryti? Kaip pranešti Tomui, kur ji? Kaip su juo susitikti?

Anjesė raudojo, apimta nevilties, dar paženklintos vaikystės likučiais. Buvo nepakeliama nuo karščiausių jausmų palaimos taip staiga įpulti į užgriuvusį sielvartą. Jos graži meilė vos pražydusi buvo pasmerkta! Ką ji darys, jei draugas nepajėgs jos išvaduoti? Ar ilgai bus įkalinta šiuose namuose? Namuose, kurie kitados buvo tokie gyvybingi, o paskui liūdnai nugrimzdo į prisiminimus apie velionę.

Blogiausiu atveju naktį, surišusi paklodes, ji galėjo išlipti pro langą, bet kitapus kiemo nuo laisvės ją skyrė aukšta siena, kurią įveikti būtų daug sunkiau. Be to, jai kėlė siaubą mintis, kad pabėgusi atsidurtų viena dideliame, mažai pažįstamame mieste.

Vėliau, kai Tiberžė ant pinto padėklo atnešė šaltų užkandžių, paauglė jau nebeverkė. Surauktais antakiais gulėdama lovoje, ji pynėsi kasas.

– Aš nealkana.

– Reikia valgyti. Paimkit kepto kaplūno sparnelį ar gabalėlį ožkienos paštetо, o gal verčiau porą trejetą sklindžių ar šito gardaus grietinėlės sūrio.

– Ne. Aš nieko nenoriu. Jei būsiu atskirta nuo Tomo, gyvenimas manęs nedomina. Lieka tik mirti... iš bado ar kaip kitaip, nesvarbu!

– Tai jūs taip mylit tą ručkį?

– Labiau, nei galite įsivaizduoti. Amžinai. Iki pat mirties.

– Papasakokit, kaip įsiplieskė ši graži ugnis.

– Jūs teisi, kalbėdama apie ugnį: žaibas trenkė iškart į mus abu, štai ir viskas. Mūsų istorija trumpa, Tiberže, bet truks iki paskutinio atodūsio.

– Kodėl esate tokia tikra?

– Todėl, kad mus amžiams sujungė viens kitam dovanotas kraujas, širdis, siela! Aš gavau meilės malonę, kaip kiti gauna tikėjimo malonę!

– Tai tik jaunystės priesaikos. Pasikalbėsim po dešimties metų!

– Jūs nesuprantat, kas mums atsitiko, Tiberže! Mes amžiams susieti vienas su kitu, kaip buvo susieti Tristanas ir Auksaplaukė Izolda, išgėrę meilės gėrimą.

– Juos ištiko žiauri mirtis.

– Jie mirė kartu! Tuo viskas pasakyta. Tomo glėbyje noriu mirti nors ir rytoj!

Ekonomė atsiduso, pastatė padėklą ant taburetės ir iš sielvarto nusvirusiais pečiais nuėjo pas šeimininką pranešti, kas dedasi po jo stogu.

Sėdėdamas fotelyje aukšta atkalte, apkamšytas pagalvėlėmis, Etjenas Briunelis skaitė mišiolą. Žmonos mirtis nutolino jį nuo visko, kas nebuvo surišta su praeitimi, kurios atšalusius pelenus jis be perstojo žarstė. Kai iškeliaus pas Matildą, ne kažką tepaliks šiame pasaulyje, nes jautėsi visiškai nuo jo atsiskyręs. Kartėlis, dėl kurio kitados priekaištaudavo žmona, jam likus našliu virto į pasibjaurėjimą gyvenimu, nuovargį, nenorą dalyvauti žmonių veikloje, todėl jis nustojo domėtis savo profesija ir viskuo kitu. Auksakalystės verslą pavedęs Bertranui, Etjenas užsidarė namuose ir išeidavo tik pasimelsti Nekaltųjų Vaikelių bažnyčioje, kur buvo palaidota Matilda. Net šeima jam pasidarė našta. Būdamas septyniasdešimt aštuonerių metų, jis laukė mirties ir manė, kad ji labai jau ilgai neateina.

Sulinkęs, sunkiai judantis, papilkėjęs Etjenas tapo liūdesio, atsižadėjimo įsikūnijimu. Sukritusiu veidu, išblukusiomis akimis, jis buvo viskam abejingas, paniuręs.

– Jei Tomas tikrai myli tą mergaitę, ras būdą ją pasiimti ir jokios pasaulio sienos čia nepadės! – pasakė senis.

– Jūsų sūnus man liepė žiūrėti, kad taip neatsitiktų!

– Jis nepažįsta širdies galių, Tiberže! Elgiasi kaip protingas žmogus, bet užmiršta, kad meilė visiškai neprotinga!

Argi jis pats nebuvo gyvas to įrodymas? Argi per vienuolika metų, praėjusių po Matildos mirties, neturėjo protingai susitaikyti su netektim?

– Nežinau, koks tų vaikų prisirišimas, – toliau kalbėjo metras Briunelis, – bet, jei jis tvirtas, mano sūnaus atsargumo priemonės bus nieko vertos!

Jis atrodė beveik patenkintas, tarytum kalbos apie meilę, tegul ir kitų, dar galėjo paguosti jį liūdesyje.

Tačiau tas susidomėjimas neilgai tetruko. Etjenas vėl atsivertė knygą, kurią, ekonomei aiškinant padėtį, buvo pasidėjęs ant kelių. Jo liesos rankos juosvomis išpampusiomis gyslomis atsargiai sklaidė iliuminuotą rankraštį, kurio lapus, prieš padovanodama tėvui, Mari išpiešė pati.

– Nors ir suprantu, kodėl Bertranas taip elgiasi, – po valandėlės tarė senis, – bet man gaila, kad jis kišasi. Žmonių meilė turi būti šventa visur ir visada. Tai vienintelis jausmas, gebantis nuvyti mūsų egoizmą... be to, neužmirškim, kad laikų pabaigoje mus teis meilė!*

– Bet leistina meilė!

– Vienas Dievas težino... Gyvenimas toks sunkus, – pasakė Etjenas Briunelis, nykščiu ir smiliumi užsispaudęs pavargusias akis, – meilės laikas toks trumpas...

– Nei jūsų sūnus, nei Flora negali pritarti santuokai, kurią draustų įstatymas, Bažnyčia!

– Žinoma, žinoma...

Jis vėl įniko į skaitymą, palenkęs prie storos knygos galvą raukšlių išvagota kakta.

Tiberžė la Begin sutrikusi valandėlę žiūrėjo į šeimininką, paskui, matydama, kad jis vėl paniro į savo vidinį pasaulį, apsisuko ir sunkiai išdriblino iš kambario. Ji kankinosi, draskoma pareigos ir užuojautos įsimylėjėliams, kurių planus turėjo sugriauti. Kaip daugelis senstelėjusių moterų, į gyvenimo pabaigą ji pasidarė minkštesnė, pasidavė jausmams, kurie brandžiame amžiuje niekada nekvaršino jai galvos. Bet ką padaryti prieš įstatymą?

Diena slinko, tvyrojo tvankus sąstingis, trikdomas vien musių zyzimo.

Artėjant vakarui, Etjeno Briunelio ekonomė vis dar nebuvo radusi atsakymo į savo klausimą.

---

* Šį posakį nuolat kartodavo Šv. Kryžiaus Jonas.

Tik po vakarienės, kurios Anjesė atsisakė su tokia pat panieka, kaip ir pietų, Tiberžei kilo mintis nueiti į artimiausią koplyčią ir sąžinės skrupulus patikėti kunigui.

Nors ir ėmėsi tam tikrų atsargumo priemonių, trumpam pasišalinti Tiberžei atrodė nesuderinama su jai patikėta užduotimi.

Pavalgęs Etjenas Briunelis, kaip ir kiekvieną vakarą, nuėjo į kambarį, kuriame kitados miegodavo drauge su Matilda. Savo papratimu, jis turėjo papasakoti velionei, kas namuose nutiko per dieną. Pro medines duris, prikišusi prie jų ausį, Tiberžė dažnai girdėdavo našlį pusbalsiu kalbant tai, kuri, kaip jam dingojosi, tebebuvo tame kambaryje, nes ten išleido paskutinį atodūsį.

Iš pradžių tos šnekos, niekada nesulauksiančios atsakymo šiame pasaulyje, tie pokalbiai su numirėle, gąsdindavo ekonomę. Dabar ji buvo prie jų pripratusi ir jais nesistebėjo.

Rengdamasi, nors ir trumpam, išeiti iš namų, senutė dėl šventos ramybės nuėjo patikrinti, ar šeimininkas ir vėl dėsto žmonai dienos įvykius, kuriuos sužinojo paskutinėmis valandomis. Išgirdusi ramų, įprastą balsą, Etjenui pasakojant savo įspūdžius ir pastabas neregimai klausytojai, kurios palankiu dėmesiu nėmaž neabejojo, Tiberžė tyliai pasišalino. Koridoriuje, prie užrakinto kambario durų pastačiusi tarnaitę ir prisakiusi jai nieko neįleisti, ji išėjo iš metro Briunelio namų.

Tačiau ekonomė ilgiau, nei tikėjosi, pralaukė koplyčioje, nes kunigas, su kuriuo buvo įpratusi tartis, pats užtruko prie mirštančiojo ir pavėlavo.

Todėl, kai sutvirtėjusia siela, įsitikinusi savo užduoties reikalingumu, ji atsidūrė gatvėje, iš vis dar giedro dangaus jau leidosi sutemos.

Bet, vos užvėrusiai paskui save šeimininko namų duris, jai išgaravo visas tikrumas.

Ant salės slenksčio, remdamasis Tomui į ranką ir, regis, atgavęs susidomėjimą dalykais, vykstančiais už jo uždaro pasaulio ribų, stovėjo Etjenas Briunelis ir kalbėjosi su maištininku. Kalbėjosi taikiai, tai krito į akis!

– Nerūstaukit, Tiberže, – tarė jis, išvydęs priekaištingą ekonomės miną. – Atsitiko tai, ką buvau numatęs, štai ir viskas. Šis vaikinas rado būdą pabėgti iš įkalinimo vietos ir, pagautas spontaniško, mane labai sujaudinusio pasitikėjimo, atskubėjo čionai. Norėjo paprašyti pagalbos ir patarimo... nė akimirkos neabejodamas, kad turiu atsakymą į visus jo klausimus apie merginą, nes neišmanė, kur jos ieškoti.

– Bet jūsų sūnus liepė...

– Kiek žinau, savo namuose aš šeimininkas! Vadinasi, aš sprendžiu, kas čia gerai ir kas blogai. Sutvarkysiu šį klausimą, kai pamatysiu Bertraną... Beje, jis man apie tai nepranešė ir aš jam niekuo neįsipareigojau.

– Tokiu atveju, man belieka tylėti, – burbtelėjo la Begin.

– Visiškai teisingai, – patvirtino metras Briunelis. – Bet to neužtenka. Dar turėsite mums pagelbėti.

– Prisiekiu visais šventaisiais! Tai jūs, mesire, norit, kad netesėčiau žodžio?

– Jūs paklusite įsakymui, ir tiek. Tai vienas iš neabejotinų jūsų pareigų privalumų. Niekaip negalite būti atsakinga už tai, kad įvykdėt įsakymą.

– Mano geroji Tiberže, – užburiamai šypsodamas, įsiterpė Tomas, – nesigraužkite taip. Jei pageidaujat, aš paliudysiu tėvui, kad buvote jam ištikima ir nepritarėt mūsų planams.

– Ar bent galiu juos sužinoti? – išdidžiai paklausė ekonomė. – Nes vis dėlto atrodo, kad jums reikia mano paslaugų.

– Labai paprasta, – atsakė metras Briunelis. – Aš negaliu laikyti šitų vaikų savo namuose be jų šeimų sutikimo. Jie iš čia greit būtų paimti ir išskirti. Žinau, kad jūs draugaujat su vaško pardavėja, iš kurios perkame žvakes, eidami prie mano brangiosios žmonos kapo Nekaltųjų Vaikelių kapinėse.

Jis atsiduso.

– Ši pažintis mums gali būti labai naudinga, – prisivertęs toliau kalbėjo jis. – Jums reikia pas ją nueiti ir paklausti, ar nesutiktų kuriam

laikui priglausti savo krautuvėje po skliautuota galerija, kurioje gyvena, mano anūko ir jaunosios Anjesės.

– Viešpatie! Ką jūs kalbat?

– Argi palaiminta vieta, kurioje ilsisi numirėliai, nors ir vieša, nėra šventa?

– Taip. Žinoma.

– Argi, būdama šventa, ji neturi teisės, kaip ir bažnyčios, priglausti žmonių?

– Aišku, turi.

– Man rodos, tai idealus prieglobstis tiems, kurie slepiasi nuo persekiojimo, kad ir koks jis būtų. Nematau geresnės priebėgos mūsų įsimylėjėliams!

– Visagalis Dieve! Norite įkurdinti juos kartu pas vaško pardavėją?

– Tomas davė žodį, kad jie gyvens skaistybėje, kol nerasime būdo sujungti juos teisėtais vedybiniais ryšiais.

– Jūs juo patikėjot?

Senis atsitiesė.

– Tiberže, jūs – tik moteriškė, neverta mano pagarbos, jei nesugebat atskirti tokios tyros meilės, kaip šioji! Tai ne paprastas potraukis. Kai kalbėjosi su manimi, Tomo balse skambėjo tokios gaidos, dėl kurių negalėjau apsirikti: aš atpažinau jų aidą.

7

– Jonines ir Petrines skiriančių penkių dienų oras neklystamai rodo, kokie bus ateinantys šeši mėnesiai, – tarė Tomas Anjesei. – Bent jau taip sakoma. Po vakarykščios audros vėl nušvito saulė. Tai geras ženklas: turėsime gražią vasarą, mieloji! Įsimylėjėlių vasarą!

Sėdėdami šalimais ant aukšto hosaninio kryžiaus* postamento paskutinio laiptelio, – tokių kryžių Nekaltųjų Vaikelių kapinėse buvo pilna, – nušviesti gaivios vakarykščio lietaus nuplautos šviesos, jie stebėjo minią lankytojų, nuo ryto iki vakaro plūstančių į šį didelį plotą, nuo miesto atskirtą dešimties pėdų aukščio siena. Virš jos buvo matyti statūs gretimų namų stogai.

– Kokia įdomi vieta! – tarė Anjesė, atsirėmusi draugui į petį. – Niekur nesu regėjusi judresnės ir triukšmingesnės. Ji tikrai viskam tinka!

Tomas nusijuokė.

– Neužmirškit, širdele, kad tai plačiausias aptvertas Paryžiaus laukas! Jame daug erdvės, naudojamos įvairiems tikslams: čia tvarkoma daugiau reikalų negu mugėje, skelbiami vieši teismo nuosprendžiai, kalbas rėžia žymiausi oratoriai, švenčiamos oficialios ceremonijos, be to, čia valgoma ir geriama ne mažiau, kaip turtingiausiose smuklėse, vaikštinėjama laisviau negu gatvėse, pasikalbėti apie meilę ateina daug įsimylėjėlių.

---

* Hosaniniai kryžiai – kalvarijos, prie kurių eidavo piligrimai, giedodami *Hosana*.

– Aš čia niekada nebuvau ir net nenumaniau, kad esama tokios vietos.

– Vis dėlto ji garsi! Kadangi joje galioja mokesčių lengvatos, pirkliai savo prekes čia pardavinėja mieliau negu kitur.

Pro juos čiauškėdami prabėgo slėpynes žaidžiantys vaikai.

– Kad ir ką kalbėtumėt, aš čia gerai nesijaučiu, – pasakė Anjesė. – Manęs neguodžia tai, kad šioje vietoje nuo įstatymo slepiasi daug kitų pabėgėlių. Kai kurie svaido į mane tokius žvilgsnius, kad net šiurpas krečia!

– Jūs per daug graži, širdele! Pasileidėlių, su kuriomis jie kasdien bendrauja, niekaip su jumis nesulyginsi.

Tomas paėmė ant plonos drobės siurko gulinčią draugės ranką ir su meile išbučiavo kiekvieną pirštelį.

Jau penktą dieną gyvenantys pas vaško pardavėją, šį Petrinių rytą jie ėmė svarstyti, kiek dar naudosis jos svetingumu, negalinčiu trukti labai ilgai. Vaškininkė Giranda buvo šauni, skaistybės ne per daug paisanti moteriškė, kuriai buvo visai smagu globoti dviejų į keblią padėtį patekusių paauglių meilę. Bet ji neketino neribotam laikui užleisti jiems kambarį atstojančio sandėlio, drauge su krautuve sudarančio jos ankštą butuką, prisiglaudusį prie kapinių sienos. Įsispraudusi tarp arkadų ir laidojimo nišų, juosiančių šventą erdvę, ši mažulytė buveinė aiškiai nebuvo pritaikyta ilgai gyventi keletui asmenų.

Iš kai kurių ženklų Tomas ir Anjesė suprato, kad jų ramios dienos suskaičiuotos. Jie apie tai kalbėjosi atsargiai, bet abu graužė tas pats rūpestis. Ką darys, kai teks palikti, teisybė, nepatogų, bet patikimą prieglobstį? Kur tada eis?

Jiems įsikūrus pas vaško pardavėją, rytojaus dieną, įspėta šešuro Etjeno Briunelio, jaunuolius aplankė Tomo motina Lodina. Kuriam laikui palikusi namie penkis vaikus, ji atėjo pažiūrėti, kaip gyvena sūnus, ir pranešti, kad Bertranas išvyko į Turenę. Įniršęs, išdavystės įskaudintas auksakalys nusprendė važiuoti pas seserį ir svainį pasikalbėti, ką daryti įsimylėjėliams pabėgus. Kaip Anjesės įtėviai reaguos į tai, kas nuo Joninių nutiko iki šiol tokiame dorame jų

dukters gyvenime? Kaip žiūrės į jų vedybinius planus? Lodina nuo porelės neslėpė, kad ji, kaip ir vyras, juos smerkia. Nebuvo ko abejoti: protingi šeimos nariai pritars jų nuomonei.

Ant bėglių pylėsi nuosprendžiai ir draudimai... Tačiau meilė nušvietė kiekvieną šio naujo artumo valandėlę, svaigino juos lyg šventinis vynas. Jie nepaliaudami žvelgė vienas kitam į akis ir instinktyviai stūmė tolyn, į beveidę ateitį, grėsmes, pakibusias virš jų dabartinės laimės. Kol kas jiems užteko gyventi kartu, nors vakarais darėsi vis sunkiau užmigti, atskirtiems tarp jų įsmeigto durklo. Juos kamavo geismas, ir jie jau nesusigaudė, ar žodžio padeda laikytis pagarba savo įsipareigojimams, ar Etjenui Briuneliui duotas pažadas, ar pasibjaurėjimas netinkama vieta, kurioje jiems būtų reikėję mylėtis.

– Mielasis drauge, atiduočiau dešimt gyvenimo metų, kad nebūčiau laikoma jūsų pussesere, – sušnibždėjo Anjesė, glostydama rusvaplaukę galvą, palenktą jai ant rankų. – Jei ne tas įdukrinimas, būtume tokie laimingi!

– Jei ne jis, mudu nebūtume susipažinę, brangioji! O tai būtų užvis blogiausia!

Netoliese, iš akmeninės sakyklos, įmūrytos į kapines atkreiptame bažnyčios fasade, ėmė pamokslauti vienuolis. Jo rimtas, nosinis balsas sklido virš aplink susispietusių klausytojų ir pasiekė porelę, sėdinčią prie aukšto kryžiaus.

– Eime iš čia, – pasiūlė Tomas. – Aš pažįstu brolį Ernu ir nenoriu jo klausytis. Mano nuomone, jis per daug plepus!

– Mielai nueičiau pasveikinti mūsų draugės atsiskyrėlės, – tarė Anjesė. – Ta moteris labai išmintinga.

Tarp piktžolių ir visur pribarstytos akmenuotos žemės stovėjo keletas antkapių, kiti akmeniniai arba mediniai hosaniniai kryžiai, kapinių žibintas, pūpsojo kuklūs kauburėliai, sukurdami visiems įprastą pusiau kaimišką, pusiau makabrišką vaizdą. Paryžiečiai iš tiesų mėgo vaikštinėti šiame viešame, aptvertame plote, užkandžiauti ir net šokti, nors tai ne kartą uždraudė keletas konsiliumų, veltui

mėginančių šioje šventoje vietoje neleisti šokti, žaisti azartinių žaidimų, rengti žonglierių, mimų, klajojančių muzikantų pasirodymų ir prekiauti vynu, vafliais, duona bei kitomis pasaulietinėmis prekėmis.

– Stebiuosi, atokiau nuo bažnyčios matydama tiek vaikų kapelių, – pasakė Anjesė. – Apskritai, čia laidojami tik vargšai ir kūdikiai.

– Visi nori būti kiek galima arčiau Šventojo Sakramento, – paaiškino Tomas. – Štai kodėl ne tik senjorai, dvasininkai, turtingi pirkliai, klestintys amatininkai, bet ir nemažai žmonelių iš paprastos liaudies siekia būti palaidoti prie altorių, po choro plokštėmis, gretimose koplyčiose, priebažnytyje, po stogeliais, į bažnyčios sienas atsirėmusiose galerijose arba nišose, išgremžtose štai šitose sienose. Tik dėl vietos stokos nepinigingi numirėliai ir kūdikiai pradėti laidoti šiame sklype po atviru dangumi. Dėl tos pačios priežasties jie čia pakasami veltui, o puošnios kapavietės viduje kainuoja labai brangiai.

– Gyvi ar mirę, vis tiek paklūstame aukso galiai! – atsiduso Anjesė. – Laimė, kai kurie dar moka be jo išsiversti!

Jie priėjo prie atsiskyrėlės buveinės. Mažutė celė, kurioje atsiduoti maldai ir atgailai buvo užsimūrijusi jų lankoma vienuolė, turėjo dvejas duris: vienas į bažnyčią, kitas į kapines.

Priešais siaurą grotuotą langą, atsiveriantį į jų pusę, stovėjo moteris kukliais našlės drabužiais, su pintine rankoje, ir kalbėjosi su atsiskyrėle. Pamačiusi jaunuolius, ji atsisveikino.

– Telaimina jus Dievas, mielieji įsimylėjėliai! Šiąnakt už jus meldžiausi, – nusišypsojo atsiskyrėlė.

Užsidariusi ankštoje buveinėje jau daugiau nei dešimt metų, Audėja Enidė atrodė kupina giedro linksmumo, dėl kurio žmonės, nuolat ateinantys prašyti patarimo ar paguodos, ją stačiai garbino.

Buvusi audėja, pasak tų, kurie ją tada pažinojo, visada pasižymėjo pavyzdingu pamaldumu. Sulaukusi maždaug trisdešimties, ji nusprendė atsisakyti šio pasaulio gėrybių ir paprašė vyskupą užmūryti ją per iškilmingą ceremoniją. Ji troško atsiduoti maldai. Mirusiųjų

karalystė, kurią pasirinko vieninteliu, galutiniu horizontu, įkvėpė ją apmąstymams, bet nė kiek neliūdino.

– Žiūrėkit, kaip esu lepinama, – tarė ji lankytojams.

Pro grotas Enidė parodė jiems apvalų kepalą duonos ir ožkos sūrį melsva plutele, kuriuos našlė buvo padėjusi ant sienoje įtaisyto rato, kad atsiskyrėlė, jį pasukusi, galėtų pasiimti vaišes.

– Jei valgyčiau viską, kas man atnešama, – nusijuokė ji, – būčiau tokia stora, kad netilpčiau savo celėje. Reikėtų ją praplėsti!

Buvo žinoma, kad didžiąją gautų dovanų dalį ji išdalija vargšams ir daugmaž padoriems gyventojams, ateinantiems į kapines, kuriose ji gyveno.

– Geroji ponia, mes taip pat norėtume padovanoti jums maisto, bet, kaip žinote, dabar neturime lėšų, – varžydamasis prisipažino Tomas. – Nepykit ant mūsų!

Kai įsiutęs išlaužė duris ir pabėgo iš kambario, kuriame tėvas buvo jį užrakinęs, jaunuolis visus pinigus gavo atiduoti jį saugančiam tarnui. Reikėjo tam maloniam žmogeliui atlyginti už vietą, kurią, be jokios abejonės, praras. Taigi Tomas būtų čia atsidūręs tuščiomis kišenėmis, jei apie tai nebūtų pagalvojęs senelis. Etjenas davė anūkui pinigų sumokėti už kambarį, maistą ir vaškininkės Girandos sąžinės tylėjimą. Tos lėšos dabar jau buvo ištirpusios.

Anjesė, kai Bertranas Briunelis jėga ją pagrobė, negalėjo paimti to, kas jai priklausė, ir viskas liko pas Matjė Leklerą.

– Tokie jaunikliai, kaip jūs, neprivalo manęs išlaikyti, juk aš galėčiau būti jums motina! – linksmai sušuko Audėja Enidė. – Yra pakankamai gerų žmonių, tenkinančių mano poreikius!

Moteris su pintine nutolo.

– Ponia, – tarė Anjesė, kakta atsirėmusi į grotas, – ponia, dėkojame, kad už mus pasimeldėt. Esame tokie vargšai, kad tik Viešpats gali mums pagelbėti.

– Mes niekada ganėtinai Jam nesimeldžiam, panele! Jei Jo paprašome, gaunam tiek malonių, kad pasijuntam be galo laimingi, bet, matote, žmonės nežino, kad maldos jėga neišsemiama.

– Laimė, yra tokių asmenų, kaip jūs, paskiriančių tam savo gyvenimą, – pasakė Tomas. – Reikia būti aklam ir kurčiam, kad nepripažintum didelės kontempliatyvių vienuolių naudos. Jie mūsų advokatai prieš Aukščiausiąjį!

– Kas kalba apie advokatus? Kokie apgailėtini niekai!

Du aplink bažnyčią besišlaistantys jaunuoliai liovėsi vaikštinėję ir įsiterpė į pokalbį. Apsirengę purvinais, sulopytais siurko, ant galvų užsidėję po smakru surištas kepures, tokias pat nešvarias, kaip ir iš po jų išlindę plaukai, jie atrodė gana prastai.

– Jūs turite priežasčių jais skųstis? – susidomėjusi paklausė atsiskyrėlė.

– Tai jau tikrai! Prisiekiu velnio ragais! Mes pasikliovėm kai kuriais iš jų tikėdamiesi, kad ištrauks mus iš bėdos, į kurią įstūmė vienas klastingas draugas, – atsakė vyresnysis, kuriam turėjo būti ne daugiau kaip dvidešimt penkeri ir kurio dešinė akis buvo aptraukta balkšvu giedravalkiu, – bet, gražiais pažadais išviliojęs skambančiuosius, nė piršto dėl mūsų nepakrutino! Maitvanagiai ir niekšų gauja, štai kas tie advokatai! Patikėkite mano žodžiu!

Niekas nematė reikalo paklausti, apie kokią bylą jis kalba. Laikini Nekaltųjų Vaikelių kapinių gyventojai privalėjo būti diskretiški.

„Nedaugelis iš tų tipų nekalti, – pamanė Tomas. – Jų pasiklausius, į keblią padėtį juos visada įstumia kiti, bet niekam ne paslaptis, kad šiame aptvare prieglobsčio priverstų ieškoti pabėgėlių sąžinė dažnai būna labai nešvari!“

Kiti šios vietos gyventojai, kai kurie įsikūrę jau gana seniai ir pasistatę mažus namelius, regis, be didelio vargo susitaikė su šia abejotina kaimynyste.

Įsikibusi draugui į parankę, Anjesė atkakliai laikė nudūrusi akis į žemę, o du valkatos ramiai, begėdiškai vėpsojo į jos dailų kūną, apvilktą tik paprasta kota, prigludusia prie krūtinės.

– Ačiū už jūsų kalbas, brangioji ponia, ir iki greito pasimatymo, – nukirto Tomas, negalintis leisti sau kelti skandalo vienintelėje vietoje, kur galėjo rasti priebėgą. – Netrukus vėl jus aplankysime.

Jis nusivedė Anjesę į bažnyčią.

– Kaip gaila, mieloji, kad esate priversta gyventi su tokiais nevidonais! – piktai pasakė jis, kai anie jau negalėjo jų girdėti. – Prisiekiu Dievu! Man niežtėjo nagai, kai tiedu spoksojo į jus kaip į jautieną ant prekystalio!

– Užmirškime juos, brangioji meile. Mano geriausia gynyba – jūsų jėga. Jums net nereikėjo jos panaudoti. Tiems niekšams užtenka pažvelgti į jūsų stotą, kad dingtų noras kibti.

Po bažnyčios portalu duonos, keptų dešrelių ir alaus pardavėjai siūlė praeiviams savo prekes.

Navoje, kur neseniai buvo išklausę rytines mišias, Tomas su Anjese valandėlę pasimeldė, laikydamiesi už rankų. Aplink juos pirmyn atgal siuvo žmonės. Vieni pusbalsiu šnekučiavosi, kiti tvarkė reikalus, sudarinėjo sandėrius, skyrė vakarinius pasimatymus arba susitikdavo ir paskui apsikabinę traukdavo į tamsų kampą. Šeimos motinos, sėdėdamos ant žole nuklotų grindų, žindė kūdikius, viena akimi prižiūrėdamos didesniuosius, išbėgančius iš Dievo namų ir vėl grįžtančius.

Netoli porelės, chore, klūpojusi moteris po kurio laiko atsistojo ir, nusipurčiusi nuo kotos apačios prikibusius šapelius, pasuko prie jaunuolių. Tai buvo Blanša.

– Čia jūs, sese! Būkit pasveikinta!

– Aš viena diena aplenkiau šeimos narius, rytoj grįžtančius iš Žantiji, kur metro Leklero ir tetos Šarlotės priežiūroje liks tik vaikai, – paaiškino ji. – Norėjau nedelsdama su jumis susitikti.

– Jūs neįsivaizduojat, kaip džiaugiamės jus matydami, – pasakė Anjesė. – Šitame keistame užkampyje jaučiamės tokie sutrikę.

– Einam. Navoje per daug žmonių.

Skindamiesi kelią pro minią, jie nesusitarę nusigavo į šoninę koplyčią, kurią mėgo labiausiai. Čia, po plokšte prie Šventajai Šeimai skirto altoriaus laiptelių, ilsėjosi Matilda Briunel, Blanšos ir Tomo senelė. Prie akmens, ant kurio buvo išraižytas tik paprastas kryžius, mirgantis violetiškais atspindžiais, metamais pro vitražą įspindusios

šviesos, jie jautėsi palaikomi ir globojami tos, kuri jau iškeliavo pas Viešpatį.

Koplyčia buvo beveik tuščia. Tik prie durų klūpodama meldėsi senutė, o kampe du elgetos sumindžiotais stiebais ir lapais trynėsi kojas, rankas ir skruostus. Tikriausiai tai buvo nuodingieji vėdrynai, kuriuos jie naudodavo odos žaizdoms atverti, kad lengviau sugraudintų praeivius.

– Judviem išvykus, Žantiji visi tik apie jus ir šneka, – pusbalsiu prabilo Blanša, visiems trims susėdus ant akmeninių altoriaus laiptų. – Turėjote tai numanyti.

– Ką šneka?

– Kaip kas. Vieni jus smerkia, kiti gailisi. O aš esu įsitikinusi, kad daugelis pavydi.

Blanša prielankiai žiūrėjo į porelę. Buvo aišku, kad ji nepritaria nė vieniems iš minėtų asmenų, bet vis tiek jaučia didelę simpatiją atstumtiesiems.

– Ką tiksliai norite mums pasakyti? – paklausė laukti nemėgstantis Tomas. – Kalbėkit, maldauju!

– Aš atėjau jūsų pasiteirauti, broli. Apie jus sklinda tiek gandų, kad nusprendžiau pasikalbėti su jumis, prieš susidarydama nuomonę. Tai, ką žinau, galima nusakyti keletu žodžių: pametę vienas dėl kito galvą, judu pabėgot ir pasislėpėt šiose kapinėse, kurios, kaip ir jų juosiama bažnyčia, tinka prieglobsčiui. Puiku, bet, man rodos, ši buveinė laikina ir jūs negalite ilgai joje pasilikti.

– Mes tetrokštame vieno dalyko, – patikino Anjesė, – kuo greičiau iš čia ištrūkti.

– Kur?

– Prisiekiu visais šventaisiais, patys nežinome! – atsakė Tomas. – Čia ir yra visa bėda. O kol kas mes uždaryti šitame aptvare kaip žiurkės spąstuose!

Judesiais, primenančiais seseriai dar tokios netolimos vaikystės nuoskaudas, jis abiem rankomis krapštėsi po varinių plaukų kupetą, lyg vildamasis įskelti ugnį.

– Kaip įsivaizduojate savo ateitį? – paklausė Blanša. – Jūs ne blogiau už mane žinot, kad bažnytinis įstatymas griežtai draudžia giminių santuokas.

– Mudviejų su Anjese nesieja jokie kraujo ryšiai!

– Nežaiskime žodžiais, Tomai! Dvasios giminystė laikoma tokia pat tikra, kaip ir kraujo. Bažnyčios akyse jūs tikras pusbrolis su pussesere. Visi žino, kad kanoninėje teisėje tokia priežastis beveik visada būna lemiama. Išvada: arba jūs su tuo sutinkat ir išsiskiriat amžiams, arba pažeidžiat krikščionišką įstatymą ir pasmerkiat save tremtinių daliai.

– Niekas negali mūsų išskirti!

– Aš ir maniau, kad taip reaguosite, – tarė Blanša. – Todėl ir atėjau.

– Ar sutiktumėt mums padėti, nors ir būtume apkaltinti nusižengimu?

Tomas nepatikliai pasilenkė prie sesers, kurios veidas šiltoje, smilkalais kvepiančioje prietemoje švietė ramiu ryžtu.

– Susitarkime, – atsakė ji. – Aš jokiu būdu nesudarysiu sandėrio su maištininkais, bet padėsiu būtybėms, kurias labai myliu ir su kuriomis mane sieja artimiausia giminystė. Mano galva, jūs priversti priimti sprendimą, nuo kurio priklausys visas jūsų gyvenimas. Šis pasirinkimas be galo svarbus jums ir tiems, kurie jus myli. Man rodos, neįmanoma palikti jūsų tokioje padėtyje!

Pagauta dėkingumo, Anjesė karštai pabučiavo Blanšą.

– Būkit palaiminta už draugystę ir drąsą! – sušuko ji.

– Tikiuosi būti palaiminta! – guviai atsakė mergina. – Tai mano didžiausias troškimas!

Tomas su kartėliu palingavo galva.

– Jūs užrūstinsit visą šeimą dėl menkniekio, mano vargše sesute, – tarė jis. – Nereikia mūsų guosti tuščiomis viltimis. Kad ir kokie geri būtų jūsų ketinimai, ką iš tiesų galite dėl mūsų padaryti?

– Apsaugoti nuo to, kas blogiausia!

– Kaip? Pati pagalvokit: kas padeda nusikaltėliams, tampa jų bendrininku...

– Nesirengiu padėti jums pažeisti įstatymų, broli, o priešingai, pagelbėti rasti išeitį, kuri jus su jais sutaikytų.

– Turite sumanymą?

– Galbūt...

Blanša nutilo, nes pusamžė, gerai apsirengusi moteris stovėjo ant koplyčios slenksčio, nesiryždama eiti vidun. Matyt, ieškodama ramaus kampelio pasikalbėti su jaunu raštininku, paprastai būnančiu šoninėje bažnyčios navoje, ji iš apmaudo kramtė lūpas, radusi koplyčią užimtą. Šitai išvydusi moteris nutraukė gyvą pokalbį su klerku. Atrodo, ji kėslavo įtraukti vargšą vaikiną į kažkokią machinaciją, o jis tam priešinosi. Kadangi ši vieta buvo nelaisva, ji piktai apsisuko ir nuėjo, tempdamasi iš paskos auką.

Trejetas nusekė moteriškę akimis ir palaukę, kol ji nutolo tiek, kad jų negirdėtų, vėl ėmė šnekučiuotis. Elgetos kampe tęsė savo liūdną darbą.

– Tai sakote?.. – prabilo Tomas, stengdamas pritildyti paprastai tokį skambų balsą.

– Yra viena išeitis, – tarė Blanša. – Vienintelė.

Po lengvu drobiniu galvos apdangalu, slepiančiu dalį plaukų, merginos veidas spindėjo jėga, kuri ją sendino ir leido nujausti, kokia ji bus sulaukusi brandos.

– Sužinojusi apie jūsų pabėgimą, – toliau kalbėjo Blanša, – kurį visi vadina beprotyste, aš daug mąsčiau apie jūsų padėtį ir laužiau galvą, ieškodama sprendimo. Tokiu atveju, kaip šis, negalima elgtis lengvabūdiškai. Nieku gyvu! Nors tėvas dėl jūsų dar nepateikė skundo, grįžęs būtinai tai padarys. Jūs žinot, jis išvyko į Turenę, į Tiuiso, pranešti Anjesės įtėviams, kas nutiko, ir pasitarti su jais. Taigi turite keletą dienų apsispręsti, paskui bus per vėlu.

– Išskyrus tai, kad niekada neatsižadėsime savo meilės, nežinom ką daryti, – atsakė Tomas.

– Norint šią meilę išgelbėti, teks laikinai kai ką paaukoti, – tarė Blanša. – Štai ką aš siūlau: padedama gudrybės, kurią smulkiai paaiškinsiu kitą kartą, galėsiu nesunkiai jus iš čia ištraukti, nukreipusi prie durų visąlaik budinčių sargų dėmesį. Kai atsidursime už šio aptvaro, nuvesiu Anjesę pas senelį Briunelį, jaučiantį jums šiokį tokį prielankumą, arba pas draugę, arba į vienuolyną. Galės pasirinkti pati. O jūs, broli, tuo metu kiek įkirsdamas šiuoliuosite į Romą. Tenai suksitės kaip išmanydamas ir, reikia tikėtis, gausite popiežiaus leidimą tuoktis, be kurio apie ramų gyvenimą nėra ko nė svajoti. Paprastai jis duodamas tik šio pasaulio didžiūnams, bet aš ten pažįstu vieną asmenį, galbūt galintį jums padėti...

Santūri įsimylėjėlių mina sukėlė jai šypseną.

– Pasitikėkite Tomu, jis tikrai negaiš laiko kelyje, – linksmai pasakė ji. – O jam grįžus galėsite susituokti. Argi toks rezultatas nevertas mažytės aukos?

Stojo tyla, trikdoma tik sijonų šlamėjimo: tai senutė, baigusi melstis, ėjo iš koplyčios.

– Ar kada nors buvote įsimylėjusi, Blanša? – paklausė Anjesė.

– Garbės žodis, ne!

– Jei būtumėt mylėjusi, geriau suprastumėt, kad jūsų pasiūlymas nepriimtinas, brangioji. Mums kančia išsiskirti net valandai. O jei ištisiems mėnesiams? Mes neištvertume!

Blanša palenkė galvą, lyg klausydamasi širdyje skambančio aido.

– Vadinasi, žmogiškoji meilė tokia reikli? – paklausė ji.

– Reiklesnė, nei galite įsivaizduoti!

– Juo blogiau! Vis dėlto prašau, pagalvokit apie mano pasiūlymą. Truputis prarasto laiko – tik tokia kaina įmanoma jūsų būsimoji laimė. Argi neverta pabandyti?

– Jei paliksiu Anjesę, ji iš manęs vienaip ar kitaip bus pagrobta. Ir aš niekada jos nerasiu!

Tomas kalbėjo su įsitikinimu. Nunarinta galva, piktomis akimis, jis labiau nei kitais kartais panėšėjo į pulti pasirengusį bulių.

– Aš saugosiu ją nuo intrigų.

– Tai jūs taip manote, sese! Nepamirškit, kad judvi būsit vienos prieš visą gausią, ryžtingai nusiteikusią šeimą.

Jis nutilo. Du elgetos, baigę bjaurų užsiėmimą, kuitėsi koplyčios kampe. Tačiau jie nenorėjo išeiti iš šios vietos ir aiškiai ruošėsi numigti, broliškai atsigulę suplėkusių, purvinų skudurų smarvėje.

– Teatleidžia man Dievas, – vėl pritildęs balsą, pasakė Tomas, – bet nėra jokios garantijos, kad gausiu tą prakeiktą leidimą! O jei iš Romos grįžčiau be jo, ką tada darytume?

– Viskas liktų taip, kaip yra dabar, broli.

– Būtent! Tai kam, klausiu jūsų, tiek kančių, tiek ašarų, tiek prarasto laiko, jei vėl atsidurtume ten, kur esam dabar?

Švelniai apsikabinę vyras ir moteris užsuko nusilenkti Šventosios Šeimos altoriui, trumpai pasimeldė ir išėjo į gretimą koplyčią.

– Vadinasi, nepriimat mano pasiūlymo? – jiems dingus, apgailestaudama tarė Blanša.

– Deja, tai neįmanoma, brangioji! Bet dėkojame iš visos širdies. Neužmiršim jūsų gerumo. Bet, matote, mes nebegalim gyventi vienas be kito.

Anjesė kalbėjo ramiu, lygiu balsu, tačiau dėl jo intonacijų negalėjai apsirikti. Jei reikės, ji verčiau sutiks numirti, nei išsiskirti su Tomu. Blanša pamanė, kad šitos sielos niekas niekada neįstengs palenkti.

– Jūsų planas kilnus, sese, – antrino draugei Tomas, – bet neįvykdomas. Nėra ko daugiau apie tai galvoti.

– Tai ką daryti?

– Nežinau. Dievas mums padės.

– Ką gi, jei jūs tokie neperkalbami, – stodamasi tarė Blanša, rodos, pagauta staigaus įkvėpimo, – vietoj jūsų į Romą vyksiu aš!

– Jūs?

– O kodėl ne? Juk netrūksta piligrimų, norinčių keliauti į Amžinąjį miestą. Aš prisijungsiu prie jų.

– Kelias pavojingas.

– Nieko nėra nepavojingo, Tomai! Į piligrimines keliones kasmet traukia šimtai, tūkstančiai žmonių. Aš darysiu tą patį, ką ir jie.

– Leistis į tokią kelionę, nelydimai jokio šeimos nario, būtų labai neatsargu, brangioji. Neužmirškit, kad jūs mergina, ir todėl esat pažeidžiamesnė už daugelį kitų.

– Pamatysim!

– Dėl jūsų išvykimo tėvai dar labiau ant mūsų supyks, – pritarė Anjesei Tomas. – Apkaltins, kad pastūmėjome jus į didžiausius pavojus!

Blanša patraukė pečiais.

– Man nesvarbu, – užsispyrė ji. – Jūs žinote, kaip gerbiu tėvus, bet už juos aukščiau mūsų dangiškasis Tėvas. Esu tikra, padėdama jums nenusižengsiu Jo meilės įstatymui. Visa kita...

„Ką apie naują skandalą, aptaškysiantį purvais jos artimuosius, galvotų Matilda Briunel, besiilsinti po šia plokšte?“ – pamanė Anjesė, prisiminusi kitą skaudų įvykį, aidu atsiliepusį jos vaikystėje.

Prieš palikdami koplyčią, visi trys, nusilenkę altoriui ir gludinto akmens antkapiui, išėjo į navą, pilną vaikščiojančių žmonių.

– Motina Švenčiausioji! – staiga sušuko Blanša. – Žinau, ką daryti! Aš nueisiu pas senelę Ripo. Ji nedvejodama vyksta į visas piligrimines keliones melsti šventųjų, kad pasveiktų mūsų vargšas dėdė Markas. Ji tikrai neatsisakys keliauti su manim.

Visi gailėjosi tos atkaklios motinos, be paliovos meldžiančios stebuklo, kuris išgydytų jos dievinamą neįgalų sūnų. Jolanda Ripo metų metus važinėjo po visas šventas vietas, apie kurias tik išgirsdavo.

– Teisybė, Romoje ji dar nebuvo, – sutiko Tomas, peržengdamas kryžium gulinčią merginą, regis, apimtą ekstazės minios viduryje.

– Matote, viskas susitvarkys. Nepraraskite vilties. Greit vėl jus aplankysiu ir papasakosiu apie pasiruošimą kelionei. O kol kas turėkite kantrybės. Pasiekusi tikslą, padarysiu viską, kad gaučiau jums leidimą tuoktis!

Jautei, kad staiga priimtas sprendimas pripildė džiugesio šią geros valios sielą. Jai išėjus Anjesė nusivedė Tomą į Švč. Mergelės

koplyčią. Ten jie ilgai meldė Kūnu Tapusio Žodžio Motiną jiems padėti...

Po geros valandos įsimylėjėliai vėl atsidūrė šventoriuje ir juos apakino aptvertą lauką užliejusi ryški šviesa. Praeiviai juos stumdė. Arkliukus žaidžiantys vaikai puldinėjo po kojų...

Tyliai stovėdami ant laiptų, jie stebėjo bruzdesį, niekad nesiliaujantį tarp kapinių sienų.

– Ką darysime? – atsiduso Tomas, nervingai stumdamas neregio ranką, tiesiančią praeiviams medinį dubenėlį, kuriame žvangėjo keletas monetų.

– Bijau, kad būsime priversti gyventi pas vaškininkę ilgiau, nei norėtume, – nusiminusi atsakė Anjesė.

– Kas žino? Kas žino? – jiems už nugarų nuskambėjo pabrėžtinai tariami žodžiai. – Gyvenimas pilnas staigmenų, mano ėryčiai!

Tomas su Anjese atsigręžė.

Šypsodamas rūpestingai nudažytomis lūpomis, į juos ironiškai žiūrėjo ekstravagantiškas personažas.

Nors spalvingą, įvairią Nekaltųjų Vaikelių kapines lankančią minią sudarė keisti tipai, jis vis tiek išsiskyrė iš jos kaip papūga naminių paukščių kieme.

Aukštas, lieknas, šviesus vyriškis, kuriam galėjo būti kiek daugiau nei dvidešimt penkeri metai, po rožių vainiku turėjo žnyplėmis susuktus plaukus, nukarusius išilgai skruostų, švariai nuskustų, papudruotų, parausvintų, lygių kaip moters. Brangakmenio mėlynumo akys po išpešiotais antakiais svaidė aplinkui vylingus žvilgsnius. Rankos, kurias jis veikiausiai gludino ir tepė švelniu migdolų aliejumi bei asilės pienu, buvo tokios dailios, kad jų galėjo pavydėti daugelis damų. Dėl to žiedai, užmauti ant kiekvieno piršto, rodės, spindėjo dar labiau. Elegantišką liemenį gražiai apgulė smaragdiškai žalio, auksu siuvinėto šilko kota, daug trumpesnė, nei paprastai nešiojamos, sujuosta aukso galionu. Ant jos, aiškiai didžiuodamasis, jis vilkėjo laisvą balto satino mantiją siauromis rankovėmis, suvarstytomis iki riešų, papuoštų sunkiomis sidabro apyrankėmis.

Prie diržo kabojo žavingai išsiuvinėtas šilko krepšelis. Raiteliškos blauzdos buvo aptemptos plonytėmis violetinėmis kojinėmis, o kojos, kurių lieknumas ir linkiai būtų privertę pažaliuoti iš pavydo daugelį panelių, buvo apmautos baltos Kordobos odos batais paauksuotomis sagtimis.

– Ko jums iš mūsų reikia? – nepatenkintas paklausė dabitos Tomas.

– Linkiu jums gero, balandėliai, tik gero, galite neabejoti! Prisiekiu Dievo Motinos Kūnu, jūsų atžvilgiu turime kuo geriausių ketinimų!

Jis šveplavo ir, ne taip, kaip kiti žmonės, aiškiai nenorėjo tarti kietų garsų, kurie jį veikiausiai žeidė.

– Ko jūs kišatės?

Vyriškio lūpos išsiviepė bendrininko šypsena. Jis grakščiai pasilenkė prie porelės, ir jaunuolius apgaubė jo kvepalų aromatas.

– Noriu ištraukti jus iš šito rojaus, jei, kaip įtariu, to pageidaujat, – tarė jis, ir jam iš burnos padvelkė žibučių kvapas. – Manau, tai jūsų karščiausias troškimas.

Tomas krūptelėjo.

– Iš kur žinot?..

– Mes daug ką žinom, balandėliai, daug daugiau, negu įsivaizduojate... Gal malonėtumėt sekti paskui mane, kad galėtume ramiai pasikalbėti toli nuo šitos bjaurios masės?

Jis apsisuko ant kulnų ir net nepažiūrėjęs, ar jie seka įkandin, nuėjo į vieną iš ankštų būstų, įspraustų tarp kapinių arkadų. Jo slystanti, krypuojanti eisena turėjo kažką glebaus ir priminė kai kuriuos rytietiškus šokius...

8

Butas, į kurį jaunuolius nuvedė jų keistasis vadovas, iš išorės buvo panašus į vaškininkės namelį, bet iš vidaus atrodė visiškai kitaip. Čia nebuvo nei skurdo, nei šleikštaus vaško kvapo: neregėtai prašmatniame kambaryje plaukiojo melsvi dūmai ir nepažįstamas, sunkus, įkyrus kvapas, sklindantis pro varinius didžiulės smilkyklės šonus, išpieštus besirangančiais drakonais...

Salės sienas puošė rytietiški kilimai, žvilgantys šilkiniais atšvaitais, keletas tokių kilimų, be abejonės, slopinančių garsus, dengė ir grindis. Laisvame plote palei pertvaras stovėjo dvi skrynios – juodmedžio ir kedro, indauja ir mauriška perlamutru inkrustuota komoda. Ant baldų buvo pristatinėta raižyto sidabro indų.

Tokia prabangių daiktų sankaupa tokioje mažoje erdvėje tiesiog dusino.

Patalpoje, kurios du siauri langai buvo aklinai užkalti, švelnią šviesą nuolat skleidė metalinėmis grandinėlėmis ant lubų pakabintos aliejinės lempos, papildančios raudonas žvakes, degančias sunkiame penkiašakiame alavo kandeliabre. Pastatytas ant stalo, į kurį alkūnėmis rėmėsi storas apie penkiasdešimties metų vyras, judančiomis liepsnelėmis jis apšvietė šiurkščią Cezario kaukę, aptekusią riebalais. Kukliai apsirengęs, bet sėdintis krėsle aukšta atkalte žmogus, be abejonės, šios vietos šeimininkas, atrodė svarbus asmuo. Tai liudijo visa jo povyza, patogiai įsitaisiusi ant hiacintų spalvos aksomo pagalvėlės, ir stambus rubinas, vienas žaižaruojantis ant kairės rankos nykščio.

Už jo nejudėdami, ant krūtinės susikryžiavę rankas, stovėjo du vyrai – asmens sargybiniai į meškų letenas panašiomis plaštakomis. Sprendžiant iš raumeningų rankų ir drūtų liemenų, aptemptų odinėmis tunikomis, padengtomis geležiniais žiedeliais, geriau buvo per daug prie jų nesiartinti!

– Sveiki atvykę, jaunuoliai! – nuskambėjo pašaipus balsas, ir pakėlęs užuolaidą, pasirodė kitas buto gyventojas, pirma savęs praleidęs pilką kurtą.

Atėjusysis, kokių trisdešimties metų vyras, tikriausiai buvo dabitos vyresnysis brolis, to, kuris atvedė porelę į namus po arkadomis. Jis buvo toks pat aukštas, stotingas ir gražus. Nors šios prigimties dovanos neturėjo nieko dviprasmiška, vis dėlto kėlė ne mažesnį nerimą. Jo kūnas, aprengtas neįmantriais, bet skoningais drabužiais, atkakliai išlavintas fiziniais pratimais, po žydro šilko kota atrodė lankstus, kupinas tramdomos gana įspūdingos jėgos. Lanseloto verti bruožai, tiesi nosis, šviesios akys, aukšta kakta, vainikuojama tankių tamsių plaukų, būtų padarę jį tikru karžygio pavyzdžiu, jei veido harmonijos, prašiepdama gražias lūpas ir parodydama vilko dantis, nebūtų sudarkiusi pašaipi šypsena, kurioje subtiliai maišėsi nesivaržymas ir žiaurumas.

– Sėskitės, – tarė jis jaunuoliams, sustingusiems vidury kambario.

Jis atsainiai mostelėjo į du krėslus, pastatytus prie vienintelio stalo ir papuoštus pūstomis pagalvėlėmis.

– Manau, ko nors išgertumėt, ėryčiai, – tebešvepluodamas pasiūlė dabita su rožių vainiku, pažvelgęs į juos bendrininko žvilgsniu. – Lauke taip karšta!

Priešais žmogų senstančio vado veidu ant padėklo stovėjo ąsotis ir sidabrinės taurės.

– Prieikit, nebijokite, – pakvietė vyras su pilku kurtu. – Mes jums norim tik gero.

– Prisiekiu Dievo Motinos Kūnu! Aš jiems tai nuolat kartoju! – sušuko dabita, lenkdamasis paglostyti šuns. – Jūs nežinote, Amori, kokie nepatiklūs šitie balandėliai!

– Tylos! – paliepė namų šeimininkas, pirmąkart pravėręs burną. – Tylos! Užsičiaupkit abu!

Jis kalbėjo sniaukrodamas, tačiau valdingai: matyt, buvo pratęs įsakinėti.

– Sėskitės, – tarė jis svečiams. – Turime daug ką vieni kitiems pasakyti.

– Jūs gal ir turite! – atrėžė Tomas, pagaliau atgavęs žadą. – Bet mes, mesire, jūsų nepažįstam!

– Juk aš jums paaiškinau... – pradėjo dabita.

– Atrodo, liepiau jums užsičiaupti, Žoseranai, prakeiktas sūnėne! – šiurkščiai nutraukė jį žmogus su rubinu. – Daugiau nenoriu jūsų girdėti!

Pabartasis keletąkart skambiai atsiduso ir klastelėjo ant krūvos pagalvėlių šalia smilkyklės, tačiau pasistengė įsitaisyti atitinkama poza, demonstruodamas kojas.

Jo brolis atsisėdo ant kedro skrynios, šuo susirangė greta.

– Ar galime sužinoti, kuo nusipelnėm jūsų trijų dėmesio? – paklausė Tomas, netekdamas kantrybės.

– Paragaukite šio malvazijos vyno ir paklausykit manęs, – griežtai atsakė šeimininkas. – Kalbame apie tai, kaip ištraukti jus iš šitos vietos, kur negalite ilgiau pasilikti.

– Prisiekiu visais šventaisiais! Kodėl mes jums rūpime? – vis dar kovingai nusiteikęs, sušuko Tomas.

– Ogi todėl, kad kitados artimai bendravom su jūsų velioniu dėde Roberu, – ramiai atsakė vyras. – Jūs, be abejonės, žinot, kad tas šaunus žmogus nevengė bendrauti su jo ratui nepriklausančiais asmenimis?

– Aš to nežinojau, – piktai atkirto Tomas.

– Teisybė, jūs buvot dar labai jaunas, kai vargšas vyrukas gavo galą, – geraširdiškai atsakė pašnekovas. – Aišku, nežinot ir to, kad jis buvo apsėstas lošimo demono ir galėjo užstatyti net kojines?

– Aš pirmą kartą...

– Nesistebiu. Matote, Roberas buvo apsukrus ir puikiausiai mokėjo atsiduoti slaptai aistrai, nesukeldamas niekieno įtarimo.

– Tarkim, jūs sakote tiesą, bet kuo čia dėta prieš dvejus metus žuvusio giminaičio praeitis?

– Jūs jaunas, mesire Tomai Briuneli, todėl jums atrodo, kad dveji metai – tai daug. Sulaukęs mano amžiaus suprasite, jog tai gryni niekai.

– Jūs žinote mano vardą, bet mes nežinom jūsišio! – piktai sviedė Tomas. – Gal teiktumėtės mums jį pasakyti?

Sučiauptas žmogėno lūpas iškreipė grimasa, kurią galėjai palaikyti ir šypsena.

– Žinoma, mano jaunasis drauge, žinoma. Mane visi vadina Fulku Lombardu, o mano amatas – pinigų keitėjas. Šiedu vaikinai – mano sūnėnai ir dirba drauge su manimi.

– Kaip jūsų amatas padėjo jums susipažinti su iliuminatorium Roberu Lekleru? Ar ir jūs turite lošimų aistrą? – naiviai paklausė Tomas.

– Nepameluosiu sakydamas, kad mus iš tiesų suartino kauliukai.

Fulkas Lombardas nutilo, slėpdamas klastingą šypseną malvazijos vyno taurėje, kurią ištuštino mažais gurkšneliais.

– Tarkime, jūsų... draugystė su mano dėde pateisina susidomėjimą mumis, – atkakliai laikėsi savo Tomas, – bet man smalsu sužinoti, ko jūs iš mūsų norit...

Keitėjas pastatė taurę ir, pasirėmęs į stalą alkūnėmis, pasidėjo ant kumščių sunkius žandikaulius. Už jo stovintys sargybiniai nė nekrustelėjo.

– Reikalas štai koks, – pagaliau tarė Fulkas. – Mes su sūnėnais sužinojome, kad jūs norit nedelsdami palikti Nekaltųjų Vaikelių kapines, kur buvote priversti prisiglausti dėl šeimyninių kivirčų.

– Kaip, po velnių...

– Čia viskas sužinoma, jaunuoli, absoliučiai viskas, – pašaipiai paaiškino Amori, vyresnysis sūnėnas.

– Elgetos... – sušnibždėjo iki šiol tylėjusi Anjesė.

– Tikrai! Žaizdoti vargetos, sėdėję koplyčioje netoli jūsų, buvo mūsiškiai! Kaip ir visi šiame rojuje, mano ėryčiai! – sušuko dabita Žoseranas ir nusikvatojo gerkliniu juoku, nuo kurio jam ant krūtinės sužvangėjo auksinės grandinėlės.

– Ša! – vėl subarė jį Lombardas. – Ar nenutilsit? Pats suprantate, – toliau kalbėjo jis, kreipdamasis į Tomą, – jei kasdien iš savo rūmų Bufeterijos gatvėje ateinu į šią šlykščią vietą, vadinasi, turiu tam priežasčių.

– Kuo mes čia dėti? – sumurmėjo paauglys.

– Ogi tuo, mano jaunasis drauge: žinodami, kokios kliūtys trukdo jums susituokti, nutarėme padėti. Mes surengsim jūsų pabėgimą ir suteiksime prieglobstį, kur galėsite gyventi be rūpesčių, laukdami geresnių laikų.

Stojo tyla. Kurtas tyliai suurzgė.

– Prieglobstį? – paklausė Anjesė. – Kokį prieglobstį, mesire?

– Netoli Paryžiaus, panele, turime įtvirtintą namą. Jis nekrintantis į akis, nuošalus, apjuostas patvariomis, gerai saugomomis sienomis. Ar nenorėtumėt su draugu pabūti tenai, kol jūsų santuoka bus pripažinta?

– Mes neturime nė sudilusio skatiko atlyginti išlaidoms, kurių jums pridarytume, – atsakė Tomas.

– Kur mano neprapuola! Su pinigais mums nestriuka, – ciniškai patikino keitėjas. – Dėl nieko nesukite galvos. Mes viskuo pasirūpinsim!

Dabita ant pagalvėlių burkuojamai nusijuokė, jo brolis taip pat mįslingai nusišypsojo.

– Štai ką norėjau jums pasiūlyti, – užbaigė Fulkas Lombardas. – Ką jūs apie tai manote? Ar jums tai tinka?

– Garbės žodis, nežinau, ką atsakyti! Šitame reikale yra kažkas nesuprantama.

– Jūs užmirštat simpatiją, mano jaunasis drauge! Visko priežastis simpatija, patikėkit manim. Be to, tai darau per anksti iškeliavusio brangaus draugo atminimui.

Dabita vėl sukikeno.

– Žoseranai! – grėsmingai sudraudė jį Lombardas.

– Visu tuo sunku patikėti, – sušnibždėjo Anjesė.

– Kad patikėtumėt, panele, tereikia priimti mūsų pasiūlymą ir paklausyti draugiškų patarimų, – nuramino ją keitėjas.

– Kaip jūs ketinate veikti? – įtariai paklausė Tomas.

– Mes paruošėm pabėgimo planą. Numatytą dieną jūs išvyksite auštant, tokiu metu, kai atidaromi miesto vartai. Prie vieno išėjimo iš kapinių jūsų lauks dengtas vežimas. Jūs būsite apsirengę kaip elgetos, ant veidų nuleidę gobtuvus. Atsisėsit vežimo užpakalyje, kad vadelėtojo ir tarno nugaros užstotų jus nuo smalsių akių. Paskui be kliūčių, bent aš taip tikiuosi, būsite nuvežti į įtvirtintą namą, apie kurį jums kalbėjau. Atsidūrę tenai, galėsit niekuo nesirūpinti.

– Atrodo, jūs viską numatėt! – sušuko Tomas, apimtas bejėgiško pykčio, pripildžiusio jį pagiežos.

– Jei tokio pobūdžio veiksmų kruopščiai neapgalvosi, nėra ko tikėtis gero rezultato, – maloniai paaiškino keitėjas. – Aš pripratęs tvarkyti tokius reikalus.

Dabita keletą kartų skambiai nusijuokė, lyg būtų išgirdęs smagiausią sąmojį.

– Gal dar truputį malvazijos? – pasiūlė lombardas, tarsi nepastebėjęs sūnėno išsišokimo.

Tomas papurtė galvą.

– Kas laiduos, kad nuvešite mus ten, kur sakot?

– Kad ir kur nuvežtume, argi jums ne svarbiausia ištrūkti iš čia ir surasti prieglobstį? Beje, kam turėčiau meluoti, kalbėdamas apie namą, juk jūs vis tiek apie jį nieko nežinot? Esate priversti tikėti mūsų žodžiu. Kaip galėtumėt patikrinti mūsų pasakojimą?

Paauglys susierzinęs sučiaupė lūpas.

– Nieko nedarykime iš karto, mano drauge, – patarė Anjesė, nejaučianti tokio priešiškumo, kaip Tomas. – Palaukime ir pasverkim visus „už“ ir „prieš“. Esu įsitikinusi, kad šeimininkai nereikalaus iš mūsų apsispręsti tuojau pat. Jie veikiausiai supras, jog turime

pasitarti, prieš priimdami jų pasiūlymą, kuris mus surištomis rankomis ir kojomis atiduotų jų valiai.

Amori metė į ją greitą, aštrų žvilgsnį, medžiotojo žvilgsnį, net iš menkiausių požymių galintį įvertinti grobį. Jo dėdė nusilenkė.

– Ši jauna būtybė turi galvą ant pečių! – žinovo tonu pareiškė jis. – Savaime suprantama, leisime jums nuodugniai apsvarstyti mūsų pasiūlymą. Šiaip ar taip, šis reikalas pirmiausiai liečia jus ir man atrodo natūralu, kad prašote laiko pagalvoti, prieš pasitikėdami nepažįstamais žmonėmis.

Uždarę paskui save keistojo buto duris, Tomas su Anjese susiėmė už rankų ir kiek galėdami greičiau nėrė tolyn nuo šios tvankios vietos, iš kurios buvo išėję.

Jiems labai palengvėjo, kai virš galvų vėl išvydo laisvą vasaros dangų, po aptvarą savais reikalais vaikštinėjančią minią, spalvingą visų šitų žmonių ir vargetų knibždėlyną.

– Tvardžiausi kaip įmanydamas, kad nepasiųsčiau jų po velnių! – jiems pakankamai nutolus nuo buto, sušuko Tomas. – Kokie gudrūs lapinai!

– Jie keistuoliai, – sutiko Anjesė. – Nežinia, nė ką galvoti.

– Nei sūnėnai, nei dėdė nepasakė man nieko svarbaus! Kaip galima pasitikėti tokiais įtartinais tipais?

– Teisybė, jie ne tokie, kaip visi... Kokiems tikslams nori mus panaudoti? Kodėl? Kas jie?

– Prisiekiu Viešpačiu, nežinau! Tikriausiai kokie sukčiai, velniškai susidomėję Briunelių turtu! Bet aš ne iš tų, kuriuos lengva apvynioti aplink pirštą!

Jis apkabino draugę per liemenį.

– Pasitikėti jais, patikėti jus į tokių klastūnų rankas būtų kvailystė!

Anjesė atsiduso.

– Bet mes negalime ištisus mėnesius gyventi Nekaltųjų Vaikelių kapinėse. Čia mus supa tokie neaiškūs ir negarbingi asmenys, kaip tie, kuriuos dabar matėme!

Tomas įdėmiai apsidairė. Kuo šioje besitrainiojančioje minioje galėjai pasitikėti? Kuo pasikliauti aplinkoje, į kurią juos įstūmė likimas?

– Eime į savo kambarį, – sušnibždėjo jis draugei į ausį. – Reikia ramiai pagalvoti ir pasikalbėti nebijant, kad kas išgirs.

Pastatyta po arkada, vaškininkės krautuvė su išore susisiekė pro angą, uždaromą dviem medinėmis sąvaromis. Laukujės durys buvo kairėje fasado pusėje, o visa kita lango dalis atstojo prekystalį. Langinės, uždengiančios jį nakčiai, dieną būdavo atidaromos per vidurį, horizontaliai. Apatinioji nusileisdavo prie atraminės sienos, ir ant jos būdavo sustatomos įvairios žvakės, vaškiniai medeliai, deglai, rodomi jų geidžiantiems klientams. Viršutinioji būdavo pakeliama. Laikoma kablių, ji saugojo nuo blogo oro trapius dirbinius, kuriems žaliavą tiekė bitės.

Vaškininkė Giranda supratingai pažvelgė į savo nuomininkus, šiems einant pro šalį.

– Na ką, balandėliai, grįžtat pasislėpti nuo kaitros? – tarė ji, nešvankiai juokdamasi.

Jos veidas buvo išvagotas raudonų gyslelių, milžiniškos krūtys lyg dvi kalvos tempė kotos drobę, sukietėjusią nuolatos čiupinėjant žvakes, o klubai buvo tokie platūs, kad negalėjai suprasti, kaip ji prasispraudžia pro suveriamas duris, pro jas eidama.

Krautuvėje į juos tvokstelėjo šleikštus vaško ir suodžių kvapas, visąlaik tvyrantis patalpoje, užgriozdintoje statinių, ant kurių buvo kraunamos prekės, prieš jas išdėliojant ant nuleistos langinės. Jos gale jaunas parankinis, besidalijantis su vaškininke darbu ir guoliu, liejo žvakes gretimai bažnyčiai, į paruoštas formas pilstydamas gryną ištirpintą vašką.

Įsimylėjėlių kambariukas, esantis tiesiai virš darbo kambario, buvo persigėręs tomis pačiomis bjauriomis išgaromis, nors Anjesė visomis išgalėmis stengėsi jas išsklaidyti, kiaurą dieną laikydama atvirą langą, o vakare degindama židinyje kvepiančius žolynus.

– Ateikite čia, mieloji.

Didelę laisvos vietos dalį užėmė lova. Apstatymą papildė skrynia, grubios kėdės ir medinis dubuo nusiprausti.

Tomas su Anjese visada vengė sėstis ant minkštučių plunksnų patalų ir stojiškai įsitaisydavo ant kėdžių, kurių ašutinės pagalvėlės trukdydavo atsipalaiduoti.

Jie ir šįkart susėdo ant jų vienas šalia kito. Tomas rūškanu veidu paėmė draugės ranką ir priglaudė sau prie skruosto.

– Arba priimame tų keitėjų pasiūlymą ir atsiduodame jiems, arba tūnome čia dar nežinia kiek, – tarė jis, pritvinkęs tylaus įniršio. – Veikti vieniems būtų beprotystė. Per mane jūs ir taip patyrėte nemažai pavojų! Šiaip ar taip, mudu priklausom nuo geros kitų valios!

– Kaip viskas sudėtinga! – atsiduso Anjesė. – Kitados tikėjau, maniau, kad meilė atneša tik malonumą ir palaimą, o dabar matau, kad nieko panašaus nėra!

– Jūs gailitės?..

– Ne! Ne, mano Tomai, nusiraminkit! Niekada nesigailėsiu dėl mūsų meilės! Ji – visas mano gyvenimas.

Mergina padėjo draugui ant peties šviesiaplaukę galvą.

– Kurtuaziniuose romanuose, kuriuos skaičiau tėvų namuose, – tarė ji, – herojai visada turi ištverti sunkius išbandymus, prieš paragaudami tobuliems įsimylėjėliams pažadėtų džiaugsmų. Mes tokie, kaip ir jie.

Tomas pasilenkė prie minkštų it vaisius lūpų, prigludo prie jų ir atsitraukė tik per didžiausią vargą.

– Aš taip jūsų geidžiu, širdele, – dusliai išspaudė jis, – taip geidžiu, jog sutikčiau padaryti bet kokią niekšybę, kad pagaliau jus turėčiau!

– Ir aš, pats žinote, trokštu būti jūsų...

Jų kraujas mušė gyslose tuo pačiu ritmu, jaunystė kaitino jį taip smarkiai, kad jiems net ašaros ištryško.

– Teatleidžia man Dievas! Bet lombardų pasiūlymas mums vienintelė išeitis, – sušuko Tomas ir pašoko, vydamas vėl jį apsėdusią žiaurią pagundą. – Aš siuntu, bet neišmanau, kaip išvengti jų įsikišimo!

Atsistojęs draugei už nugaros, jis atsirėmė į jos kėdės atlošą.

– Daugiau nebegaliu, – tylutėliai prisipažino jis, lūpomis liesdamas papurusius plaukus, supintus į kasas, susuktas ant pakaušio ir apgaubtas šilkiniu tinkleliu, iš po kurio išsprūdusiose garbanėlėse žaidė šviesos atšvaitai. – Daugiau nepajėgiu atsispirti geismui, kurį uždegat jūs, mano ponia, mano meile, mano širdele, mano viltie, nes jus vieną temyliu, mano fėja!

Jo rankos, uždėtos ant apvalių pečių, drebėjo nuo karščio.

– Pati žinot, aš vis sunkiau užmiegu šalia jūsų ir turbūt išprotėsiu, jei dar ilgai turėsiu susilaikyti!

– Mano drauge, – švelniai tarė Anjesė, pakėlusi į jį galvą ir žiūrėdama tyromis akimis, kuriose atsispindėjo nauja gėla, – mano drauge, nustoję kovoti čia ar kur kitur, pasidavę kūno pageidoms be santuokos sakramento, nusidėtume. Ir ta nuodėmė būtų juo sunkesnė, kad ją padarę sulaužytume du pažadus. Jūsų seneliui ir mums.

– Pats žinau, prisiekiu visais šventaisiais! – sudejavo Tomas. – Bet ką daugiau daryti?

Jie nutilo. Pro atvirą langą sklido gergždžiantis jų nuomotojos balsas: veikiausiai ji derėjosi su klientu. Tolėliau buvo girdėti prislopęs kapinių dūzgesys, į viena susiliejus juokui, keiksmams, klajojančių prekeivių šūkalojimui.

– O jei, atsidūrę pas keitėjus, paprašytume jų atvesti vieną iš tų atsiskyrėlių, gyvenančių miškuose atokiai nuo pasaulio triukšmo ir teologinių ginčų? – pagauta įkvėpimo, staiga pasiūlė Anjesė. – Tikriausiai atsirastų toks, kuris sutiktų mus palaiminti, nors ir nesilaikome visų taisyklių...

– Iš tiesų, argi visos mūsų bėdos kyla ne dėl to, kad negalime susituokti? – nusiminęs pasakė Tomas.

– Tai ne tas pats! Tai anaiptol nebus iškilmingos vedybos, mano brangioji meile, nes jos, deja, neįmanomos! Tai bus paprastas palaiminimas, suteiktas ir gautas didžiausioje paslaptyje!

– Tokiu atveju niekas apie jį nežinos...

– Suprantama! Ko gi jūs norit? Tai geriau, negu apsieiti be kunigo, be to, būsime palaiminti! Tada jau galėsim elgtis kaip tikri sutuoktiniai laukdami, kol Blanša ar kas kitas gaus mums reikalingą leidimą.

Tomas suplojo rankomis.

– Kaip apie tai nepagalvojome anksčiau! – sušuko jis. – Juk tai išeitis! Mūsų močiutės dėdė kanauninkas Pjeras Kliutenas, būdamas gyvas, dažnai apgailestaudavo, kad karalystėje daug slaptų santuokų. Dabar prisiminiau... Mūsiškė bus tik dar viena!.. Ji palengvins mums sąžinę, kol sulauksime pripažinimo, kurį tikiuosi vieną dieną gauti!

Norėdamas išsivaduoti iš būsimos graužaties, išlaužti duris į laimę, kurios troško visa širdimi, Tomas buvo pasirengęs priimti bet kokį kompromisą, griebtis bet kokios gudrybės.

Jis čiupo Anjesę per liemenį ir, su įkarščiu pakėlęs, atlošė jos rusvaplaukę galvą, markstydamasis nuo žilpinančios vidurdienio šviesos ir stengdamasis geriau įsižiūrėti draugei į veidą.

– Aleliuja, ponia! Greit būsime vyras ir žmona prieš Dievą ir prieš save! Visa kita mums bus duota kaip priedas!

Anjesė palaukė, kol Tomas pastatys ją ant žemės.

– Vadinasi, ketinat priimti tų keitėjų pasiūlymą, nors jais ir nepasitikit?

– Na taip! Ko gi jūs norit, širdele, nenumaldoma aistra verta rizikos, kurios tenka griebtis! Aš beprotiškai jus myliu. Todėl normalu, jei sutinku peršokti vieną etapą, kad jus turėčiau! Jeigu lombardai mėgins mus apgauti, mes juos paliksim. Kai ten atsidursime, tada ir pažiūrėsim.

– Negalėdami likti čia, esame priversti su jais susidėti!

– Burtai mesti! Dabar einam lauk, – pasiūlė Tomas. – Man nepakeliama būti čia vienam su jumis ir negalėti jūsų paliesti!

– Pietų metas seniai praėjo, – pasakė Anjesė, – ir turiu prisipažinti, aš labai išalkau.

Oras mainėsi. Šutino dar labiau. Vėl tvenkėsi audra. Jos karštas alsavimas vargino minią, nervino pirkėjus ir žioplius. Musės lindo įkyriau, vaikai rėkė ir verkė, balsai garsėjo.

Šalia vaškininkės krautuvės blynų ir vaflių prekeivis pardavė jaunuoliams pyragaičių, į kuriuos jie kibo tuojau pat. Jis juos gerai pažinojo, nes dažnai aptarnaudavo. Paskui Tomas su Anjese nuėjo prie artimiausio šaltinio atsigerti vandens.

– Pasivaikščiokim, – pasiūlė Tomas. – Judėjimo stoka ir priverstinis susilaikymas mane tiesiog žudo.

Susikibę už rankų, kaip buvo įpratę nuo pat įsikūrimo čionai, jie klaidžiojo palei nėrinių, patenotrų*, keptų paukščių ir vyno krautuvėles. Valandėlę pasiklausė fokusininko, pardavinėjančio mikstūras ir vaistus nuo visų ligų su tokia gražbylyste, kad ji juos visada pralinksmindavo. Jie praėjo pro paprastą krosnį, kurioje buvo kepama duona kapinių gyventojams, stabtelėjo prie pakylos, ant kurios kaukes rodė artistas ir arfomis grojo muzikantai.

Iš tolo pasižiūrėjo, kaip kapinių kampe užkasamas vaiko karstelis. Laidotojų buvo negausu. Niekas nesitrukdė dėl mirusio kūdikio, ir keletą čia esančių giminaičių supo, stumdė, grumdė pirmyn atgal siuvantys abejingi žmonės, besirūpinantys tik savais reikalais.

Sklypo rytinėje pusėje, šalia naujųjų halių, pastatytų velionio karaliaus Pilypo Augusto įsakymu, kasdien vyko visai kitokia prekyba. Laisvo elgesio merginos, pabėgusios iš įkaitusių gatvių ir Liudviko IX potvarkiu suvarytos čionai, kad nuo jų būtų išvalyta likusi miesto dalis, prekiavo savo grožybėmis, garsiai siūlydamos jas praeiviams.

– Neikim toliau, mieloji. Verčiau aplankykime savo draugę Audėją Enidę, – pasiūlė Tomas.

Atsiskyrėlė šnekėjosi su senu vyriškiu, kuris buvo ne kas kitas, kaip Etjenas Briunelis.

– Žiūrėkit, štai ir jūsų anūkas! Nereikėjo ilgai laukti!

Senis atsigręžė.

---

* XIII amžiuje taip buvo vadinami rožiniai.

– Pirmiausiai užsukau pas vaškininkę, bet ji pasakė, kad jūs išėjote ir aš nežinojau, kur jūsų ieškoti, brangusis vaikeli, – lyg teisindamasis, kad sustojo prie atsiskyrėlės, tarė jis. – Šita tvankuma mane labai vargina.

Nuo metų išblukusios jo akys su dideliais maišais paakiuose, anksčiau visai užgesusios, vėl šiek tiek suspindo. Matyt, jis buvo labai prisirišęs prie vyriausiojo anūko, jei išniro iš savo godų dugno.

– Dabar eime pas Matildą, – kuo natūraliausiai pakvietė jis. – Ten galėsim pasikalbėti patogiai.

Apie mirusią žmoną Etjenas kalbėjo taip, lyg ji būtų gyva. Iš namų, kur ir toliau pasakodavo jai net menkiausias smulkmenas, jis keletą kartų per savaitę ateidavo prie jos kapo atiduoti įprastos pagarbos.

Tomas su Anjese nusekė paskui jį. Jie persimetė žvilgsniais, susimokydami nieko nesakyti senoliui apie savo planus, pernelyg rizikingus, kad jis jiems pritartų.

Koplyčioje, kur rytą jie kalbėjosi su Blanša, buvo vėsiau. Todėl čia, kaip ir visoje bažnyčioje, prisirinko nemažai žmonių, norinčių pasislėpti nuo kaitros. Kurie iš greta esančių rinko žinias Fulkui Lombardui?

Etjenas pirmiausiai atsiklaupė priešais plokštę, po kuria ilsėjosi taip karštai ir skausmingai mylėtos žmonos palaikai. Užmiršęs viską, kas nebuvo susiję su moterimi, laikiusia savo rankose jo sielvartingo gyvenimo džiaugsmus ir vargus, jis nugrimzdo į maldą, kurioje turbūt varstė prisiminimus, kaip varstomi rožinio karoliukai...

Etjenui sunkiai atsistojus, jį prilaikantis Tomas išvydo per raukšlėtą senelio veidą riedančias ašaras, kurių šis nė nemėgino slėpti. Paauglį užplūdo jausmas, neturintis nieko bendra su gailesčiu. Tai buvo susižavėjimas, sumišęs su pagarba ir pašėlusiu geismu, kad ir jo meilės likimas būtų toks, kaip šis, tebedeginantis senį net po vienuolikos metų, praėjusių nuo žmonos mirties, žmonos, kurios nesiliovė dievinęs dvidešimt devynerius bendro gyvenimo metus! Ar jis mokėtų būti toks ištikimas? Toks be galo švelnus? Mat ir jis pradėjo suprasti,

kad esybės, dovanodamos save viena kitai ir pasikeisdamos širdimis, privalo pasižymėti neregėtu, reikliu, būtinu tobulumu, geriau nei anksčiau suvokė, koks brangus ir koks išskirtinis šis pastovumas.

Atsigręžęs į Anjesę, Tomas sutiko į jį įsmeigtą žvilgsnį. Jame perskaitė tokias pačias mintis. Jį užliejo beribis džiaugsmas. Jųdviejų meilė, nors ir nauja, buvo giliai įsišaknijusi pačiame jų širdžių gyvuonyje. Jau įleidusi ten ilgas šaknis, amžiams sujungusias juos abu!

– Vaikai, – tarė Etjenas Briunelis, jiems susėdus ten pat, kur ir rytą, – aš dėl jūsų labai nerimauju.

– Mes laimingi, seneli, nes esame kartu!

– Suprantu, bet jūsų padėtis vis tiek siaubingai netvirta. Dabar jau gailiuosi, kad padėjau leistis jums į šią avantiūrą, iš kurios nematau išeities.

Tomas apkabino Etjeno pečius, prislėgtus metų ir sielvarto naštos.

– Nesikrimskit dėl mūsų, seneli, ir dėl nieko nesigailėkit, – meiliai atsakė jis. – Jūsų dėka galime ramiai gyventi šioje prieglaudoje. Leidžiam čia dieną po dienos vildamiesi, kad mūsų maldos bus išgirstos ir pasibaigs sunkumai, tekę mūsų daliai.

– Blanša ketina vykti į Romą ir prašyti Šventojo tėvo leidimo, kurį žūtbūt privalome gauti, – tarė Anjesė. – Jei jai pavyks, būsime išgelbėti!

– Aš nežinojau apie šį planą, – pasakė senis. – Nors ji dažnai ateina manęs aplankyti, apie tai dar neužsiminė.

– Ji neseniai taip nusprendė. Mintis keliauti į Romą kilo tik šiandien.

– Roma toli, žygiai, kurių jai reikės imtis, truks ilgai, – su baime atsiduso Etjenas Briunelis. – Kaip jūs gyvensite visą tą laiką?

Paskui jis kreipėsi į anūką:

– Ar nesulaužėt man duoto pažado, Tomai?

– Dar ne... bet turiu prisipažinti...

– Suprantu, vaike, suprantu...

Jie nutilo. Po koplyčią vaikščiojo žmonės. Viena mama skėlė antausį sūnui, norinčiam žūtbūt užsikabaroti ant altoriaus. Prie jų

prisliūkino elgeta, ištiesęs purviną skrybėlę. Joje blizgėjo krūvelė smulkių monetų. Etjenas Briunelis taip pat įmetė pinigėlį, ir driskius nukėblino toliau.

– Neįsivaizduoju jūsų, gyvenančių šiose kapinėse ištisas savaites ar net mėnesius, – kalbėjo senukas, – ir bijau, kad neįpultumėt į nuodėmę.

– Dievas mums padės! – tvirtai atsakė Tomas. – Mūsų meilė tokia nuoširdi, kad negali Jo nesujaudinti.

– Tikėkimės! Bet gyvenimas čia tėra nuolatinė kova su Priešu, su kuriuo esame nutremti į šią žemę, mano vargšas vaike. Net Dievas ne visada gali apsaugoti mus nuo nelabojo kurstymų daryti bloga... be to, mes tokie silpni!

– Liaukitės pagaliau nerimavęs, seneli! Kokia iš to nauda? Pažadėkit dėl mūsų nesisieloti, kad ir kas nutiktų. Prisiekiu savo šventuoju globėju, prieš akis mums dar geras gabalas gyvenimo. Šis reikalas susitvarkys. Turi susitvarkyti!

Ramindamas senolį, Tomas nepajėgė atsikratyti blogos nuojautos, kad yra stebimas. Dirstelėjęs į priešingą koplyčios kampą, pamatė į galinę sieną atsainiai atsirėmusį Amori, vyresnįjį Fulko Lombardo sūnėną. Susikryžiavęs ant krūtinės rankas, jaunuolis stebėjo trejetą, susėdusį ant altoriaus laiptelių. Tomui nepatiko jo išraiška, ta nuolatinė ironija ir kažkoks grasinimas.

– Ką gi, – vėl atsidusęs tarė Etjenas Briunelis, – ką gi, aš jus palieku. Turiu grįžti į Burdonė gatvę. Iki pasimatymo, vaikai.

Jaunuoliai padėjo senukui atsitiesti ir atsistoti, paskui jį nusilenkė Matildos kapui ir nuėjo prie durų.

Kad jas pasiektų, jiems teko praeiti pro Amori. Tomas susidūrė su šviesiomis, bet neperžvelgiamomis jo akimis: šis žmogus jam ir Anjesei buvo paslaptis, kurią reikėjo kuo skubiau įminti...

„Ar galima pasitikėti tokiais žmonėmis? – svarstė paauglys nerimo gniaužiamais paširdžiais. – Ar galima pagrįstai jais pasitikėti? Ir kodėl jie mumis rūpinasi?“

9

Tvirta ranka laikydama švininę lazdelę, įkištą į odinę įmautę, kurios natūrali spalva vietomis buvo smarkiai patamsėjusi nuo dažno naudojimo, Mari piešė gulbę.

Palinkusi prie stalo, ji pradėjo iliustruoti rankraštį, kurį kopijuotojas davė jai jau gatavą nesusegto sąsiuvinio pavidalu. Paraštėse, priešais tuščius tarpus, smulkiomis raidėmis buvo užrašyta keletas glaustų nurodymų, kokios scenos turi būti vaizduojamos.

Per daug nepriklausoma, kad paklustų ir, kaip kai kurie kolegos, tik kopijuotų senus pavyzdžius, kas buvo labai įprasta, jaunoji iliuminatorė paisė įkvėpimo. Jai užteko keleto žodžių pasiūlytai temai įsivaizduoti ir nuspręsti, kaip ją traktuos.

Šį rytą ji akies kampučiu žvilgčiojo į šalia padėtą eskizų knygelę, kurioje, būdama Žantiji ar vaikštinėdama po Paryžių, žymėjosi kompozicines idėjas ir piešė dėmesį patraukusias gėles, lapus, gyvūnus.

Po vyro mirties ėmusi vadovauti dirbtuvei, Mari žinojo, kad namų vardas labiausiai priklausys nuo jos kūrybinių sugebėjimų, skonio, įgūdžių ir kad jai nevalia dėl asmeninio gyvenimo rūpesčių apleisti amato.

Aplink jaunąją našlę, kaip paprastai, dūzgė didelis kambarys. Dirbtuvė plušėjo, apšviesta keturių langų, kurių du išėjo į šiaurę, į judrią Kokijė gatvę, o kiti du vėrėsi į pietus, į žalią vešlų sodelį, kuriame drauge augo gėlės ir daržovės.

Vienas Dievas žinojo, kaip šį lietingą liepos rytą moteriai magėjo rūpintis kitais dalykais, o ne „Giesme apie riterį su gulbe“, tekstu, prie kurio be atvangos dirbo. Bet sąžinė ir atsakomybė geležine ranka lenkė sprandą ir laikė įkinkytą prie darbo.

Trys iliuminatoriai, keturi pameistriai ir du parankiniai, kurie sudarė įstaigos personalą ir triūsė jos vadovaujami, ja pasikliovė ir tikėjo, kad ji sėkmingai tvarkys reikalus. Mari buvo įsipareigojusi jiems ir savo klientams, todėl visos šios priedermės draudė jai mintimis nuklysti prie problemų ir svarstymų, nuo vakar neduodančių ramybės.

– Nesu tikra, ar gerai perteikiau eskize jūsų nupieštos beždžionėlės išraišką, – staiga pasakė darbininkė, dirbanti prie gretimo stalo. – Gal galėtumėt ateiti ir pažiūrėti, ponia?

Padėjusi švininę lazdelę, Mari nuėjo prie dar jaunos ją pakvietusios moters. Pleputė Katelina, žvitri, linksma storuliukė strazdanotu veidu, buvo neabejotinai šilčiausias asmuo dirbtuvėje.

Mirus vyrui, Mari šį tą pertvarkė. Ji atleido seną darbininką, sukčių ir pataikūną, gadinusį jai nervus, ir nusamdė Katelina, kurią pažinojo nuo tada, kai jos kartu mokėsi pas vieną meistrą. Ištekėjusi už netikusio vyro, nuolat apsimetančio ligoniu ir reikalaujančio, kad žmona jį popintų, Katelina tapo šeimininkei ne tik puikia bendradarbe, bet ir drauge. Jos žvalumas ir smagus ūpas, kurio, rodos, negalėjo sugadinti jokie nemalonumai, atsvėrė nesukalbamą pirmos, nuo Matjė Leklero laikų likusios darbininkės būdą. Kaip sena bendradarbė, Deniza Puatietė niekad nepraleisdavo progos padejuoti dėl atmosferos pasikeitimo ir naujai atėjusių kolegų lengvabūdiškumo. Tačiau patirtis ir rankos miklumas garantavo jai svarbią vietą šalia Mari.

Trečias kolega, Žanas Gerasis Tarnas, buvo jauniausias. Vos daugiau nei dvidešimties, jis neturėjo jokio jaunystės žavesio: ant kovotojo pečių buvo užtupdyta didelė galva spuoguotu veidu, kurio niūri mina aiškiai bylojo apie bjaurų charakterį. Bet dėl sumanumo, rodomo profesinėje veikloje, išsaugojo pareigas, į kurias jį buvo

priėmęs Roberas Lekleras. Jis iš tiesų mokėjo užtepti auksą ant lapo taip pat gerai, kaip ir Mari, ir buvo tobulai įvaldęs meną šveitikliu suteikti jam nuostabų spindesį.

– Ar šios beždžionės grimasa pašaipi, ar gaiži? – paklausė Katelina iliuminatorės, šiai priėjus.

Sėdėdama prie stalo, nukrauto įvairių dažų puodeliais ir keletu rašalinių, moteris dirbo prie pergamento lapo, paimto iš neįrišto sąsiuvinio, sudarančio didelį bestiariumą. Ji buvo nupiešusi puošnią raidę, ir dabar teliko keliais plunksnos brūkštelėjimais perteikti žvėrelio – pagrindinio iliustracijos motyvo – išraišką. Jai iš dešinės moliname puodelyje mirko įvairaus dydžio teptukai, šalia kurių gulėjo dažų dėmėmis nutaškyta paletė, padaryta iš nuvalytos ir nuskustos avino mentės.

Netoliese, pakabinti ant dviejų horizontalių karčių, džiūvo kiti lapai, virpančiais atspalviais apšviesdami lietingos dienos pilkumą.

Eskiziukas paraštėje, prieš tai švinine lazdele nupieštas Mari, vaizdavo beždžionę, tupinčią ant medžio šakos, bet prie kamieno pririštą kaklą juosiančia grandine.

– Ar jūs nupiešėt linksmą grimasą, brangioji ponia, ar piktą? – nesusigaudydama paklausė darbininkė.

– Ir vienokią, ir kitokią, Katelina. Kaip matote, vargšas gyvūnėlis įkalintas, bet šaiposi iš tų, kurie į jį žiūri.

Į šią pastabą ji atsakė smagiu juoku.

– Vis tos jūsų vingrybės! – sušuko Katelina. – Manot, lengva perteikti tiek dalykų tokiame mažame lopinėlyje!

– Vis dėlto reikės. Patikėkit manim, tai įmanoma.

Supintais raudono ir mėlyno rašalo siūleliais puošdama jau nuspalvintą inicialą, Deniza Puatietė pakėlė galvą. Ji vyptelėjo storomis lūpomis ir pasidarė dar panašesnė į didelę žuvį. Dėl šio panašumo bendradarbiai ją praminė Karpiu.

– Tokiuose niuansuose glūdi mūsų meno esmė, – pareiškė ji. – Nuo jų priklauso dirbtuvės reputacija. Kas nesugeba tiksliai jų perteikti, nusmunka į tepliotojų gretas, kurių darbų niekas nevertina!

– Pati žinau! – linksmai atkirto Katelina. – Nebijokit, Deniza, mūsų garbinga įstaiga per mane tikrai nesužlugs!

Mari raminamai uždėjo ranką darbininkei ant peties.

– Dirbkime, Katelina, – griežtai pasakė ji. – Neturime laiko ginčams.

Grįždama į savo vietą, ji praėjo pro pameistrius: tris berniukus ir mergaitę, kuriems buvo nuo dvylikos iki keturiolikos metų. Jie grūdo dažus, taisė cinoberio ir ceruzito mišinius su kūno atspalviais, ruošė švino suriką.

– Šie vaikai rodo mums stropumo pavyzdį, – pagyrė ji, patikrinusi gautus rezultatus. – Ne sykį esu pastebėjusi, kad jaunimas rimtesnis už vyresniuosius!

– Aš nesu rimtas! – piktai burbtelėjo Žanas Gerasis Tarnas.

Visi žinojo, kad jis slepia asmeninį gyvenimą ir yra be galo įžeidus.

– Kalbėjau ne apie jus, drauguži, o apie save. Šįryt aš labai išsiblaškiusi!

Nenorėdama užgauti bendradarbio, Mari nepažvelgė į spiečių aukso žvaigždžių, nusėjusių naktinį dangų ant psalmyno puslapio, kurį buvo jam patikėjusi. Ji žinojo, kaip skrupulingai jis žiūri į savo darbą ir gali dienų dienas gromuliuoti pastabą, kurią laiko neteisinga.

Mari nusišypsojo dviem parankinėms, mieloms penkiolikmetėms dvynėms, kurių panašumas buvo niekad neišsenkantis pokštų šaltinis ir pralinksmindavo Leklero dirbtuvės komandą. Sėdėdamos ant taburečių, Perina ir Peretė valė nešvarius teptukus ir smailino plunksnas.

– Turit pakankamai priežasčių būti išsiblaškiusi! – pateisino ją Pleputė Katelina. – Jaudintis yra ko!

Visi žinojo apie skandalą, kurį sukėlė Tomas ir Anjesė, apsigyvenę Nekaltųjų Vaikelių kapinėse.

„Jiedu iš tiesų pridarė man nemažai rūpesčių, – pagalvojo Mari, vėl imdamasi piešinio. – Bet šįryt daugiausiai mąstau ne apie jų beatodairišką poelgį, o apie savo santykius su dukra ir meilužiu!“

Savaitės pradžioje grįžusi į Paryžių, jaunoji našlė išgyveno daug sunkių valandėlių. Draskoma motiniško nerimo ir kamuojama aibės klausimų, kilusių dėl ryšio su Komu, ji neturėjo poilsio.

Žantiji kaime uošvio ir tetos Šarlotės priežiūrai Mari paliko tylią mergaitę, atsisakančią paaiškinti, kodėl pasikeitė jos elgesys su motina. Moteris veltui stengėsi ją prakalbinti, kantriai atkurti prarastą pasitikėjimą. Atrodo, Joninių naktis daug labiau, nei ji manė, sugadino kitados tokius glaudžius santykius. Dabar Odė demonstravo motinai abejingą veidą ir išorinį mandagumą, taip žeidžiantį karštą jos meilę dukteriai. Niekas negelbėjo. Nei prašymai pasiaiškinti, tokie įprasti prieš mergaitę pakeitusius įvykius, nei kvietimas vėl pasikalbėti atvirai, nei griežtumas, atsitrenkęs į tvirtesnį, negu jos, ryžtą, nei pagaliau sopančios širdies maldavimai.

Mari paliko dukterį, skendėdama netikrumo kančiose, kurių niekas negalėjo numaldyti, o grįžusi į Paryžių susidūrė su kitokiomis, bet ne mažiau varginančiomis problemomis.

Pasidavusi šiek tiek dusinančiam meilės sūkuriui, Mari iš pradžių manė, kad permaina, įvykusi jųdviejų su Komu santykiuose, paaiškina nerimą, kurį kartais jausdavo, būdama su juo. Apsvaigęs iš laimės, kad meilužė pagaliau priklauso jam vienam, džiaugdamasis, kad ji išsivadavo iš šeimyninių pančių, kuriuos laikė slegiančiais, Komas dabar elgėsi kaip laimingas savininkas. Žinoma, negalėjai iš jo reikalauti dalytis skausmu, kuris jam buvo svetimas, nors jis ir mėgino ją užjausti.

Moteris aiškiai matė, kad meilužis pro pirštus žiūri į kančias, kurias galbūt pats sukėlė. Suprantama, Komas to nenorėjo, bet argi ne jis kaltas, kad Odė nutolo nuo motinos? Vyras karštai neigė tokią prielaidą ir nematė reikalo kalbėti apie mergaitės nuotaikų kaitą, nes laikė ją aikštinga ir per daug išlepinta.

– Vaikų liūdesys greit praeina, o tvirta, graži meilė – retas dalykas, mieloji, – kartodavo jis. – Neatleistina prarasti net jos saldžius trupinius dėl to, kad užgaidi mergiotė su jumis nesišneka: jos elgesys

vertas bausmės, o ne perdėto dėmesio, kurį jai rodot! Neturime teisės pykdyti gyvenimo, teikiančio tokių puikių dovanų!

Vis dėlto Komas nebuvo abejingas moters prieštaravimams. Jis buvo per daug nuovokus ir per daug įsimylėjęs, kad nejaustų, kaip jai reikia širdies, kuriai galėtų išsilieti, peties, į kurį galėtų atsiremti, ir todėl stengėsi ją suprasti, bet pastangos dalytis slapta smerkiamu nerimu, visada baigdavosi tokia pačia išvada: „Vaikų liūdesys išsisklaido nepalikdamas žymių, išdžiūsta kaip rasa saulėje, o meilės laikas toks trumpas".

Patenkintas tokiais argumentais, kurie jam atrodė neginčijami, Komas nusišypsodavo, priglausdavo meilužę prie savęs ir užmiršdavo viską, išskyrus aistrą.

„Koks sudėtingas gyvenimas! – mąstė Mari, baigdama piešti lenktą antros gulbės kaklą. – Priekaištauju jam dėl abejingumo mano motiniškam sielvartui, bet vis tiek neatsispiriu jo žavesiui, sąmojui, kuriuo panorėjęs taip moka sužibėti, viskam, kas prie jo traukė, kai jis man merginosi!"

Mari atsiduso ir pasiėmė kitą žąsies plunksną, smailesnę, geriau nudrožtą.

„Tiesa ta, kad Komas nebe toks, koks buvo Žantiji! – nenoromis pripažino ji. – Tenai jis buvo toli nuo namų, nuo veiklos, nuo turtingo pirklio aplinkos. Ne sava vieta, svečio pareigos vertė jį elgtis santūriai ir gera valia su viskuo sutikti. Grįžęs į Paryžių, prie įprasto gyvenimo, jis tapo ne toks paklusnus, ne toks kantrus. Be to, reikia turėti galvoje ir sesers daromą įtaką. Tos moters galia didžiulė! Ji iš dalies jį išaugino ir, kaip pats sakė, toliau laiko savo nuosavybe. Nepatrauklios vedybos su nežymiu, vardo nepelniusiu notaru nieko nepakeitė... Nors pripažįsta slegiančią sesers tironiją, brolis labai prie jos prisirišęs. Man tektų su tuo taikstytis... Be to, Komas – svarbus asmuo. Jis vadovauja gerą reputaciją turinčiam verslui, yra įpratęs, kad kiti jį gerbtų, rodytų dėmesį, paklustų jo valiai, todėl sunkiai pakęstų mano nepriklausomybę... Antra vertus, ar meilužis lieka toks pat ir po to, kai jam jau būni atsidavusi?"

Suskambo Šv. Eustachijaus bažnyčios varpai. Artėjo pietų metas. Laikas buvo nutraukti darbą ir eiti valgyti.

Knygrišiai galėjo pasirinkti, ar pietauti drauge su kitais pas Mari, ar eiti namo. Pagal korporacijos statutą pameistriai turėjo būti maitinami ir išlaikomi šeimininko lėšomis, be to, ir apgyvendinti po jo stogu. Abi parankinės pasilikdavo pietauti, nes taip joms buvo patogiau, bet vakarieniauti grįždavo pas tėvus, gyvenančius už miesto sienų. Jų tėvas, medkirtys, duoną pelnėsi iš Ruverė miško, o motina, savo sode auginanti daržoves, valtimis plukdydavo jas į sostinės gatves. Anksti rytą pro Kokijė vartus moteris patekdavo į centrinius kvartalus, ir kartais, kai su kitais maisto prekeiviais eidavo palei dirbtuvės langus, būdavo girdėti, kaip ji aukštu balsu šaukia: „Parduodu žirnius, pupas, salotas, kopūstus, svogūnus!“

Salė, kur visi sueidavo pietauti, buvo antrame aukšte, virš iliuminatorių dirbtuvės. Ji užėmė plotą virš viso pirmo aukšto ir abiejuose galuose turėjo po židinį, langai žiūrėjo tik į sodą, todėl žiemą čia būdavo šilta, o vasarą šviesu. Salė buvo apstatyta ąžuoliniais, nuo dažno vaškavimo blizgančiais baldais – bufetais, skryniomis, indaujomis, suolais, – pridėliota storų aksomo pagalvėlių; stalas būdavo pastatomas ir padengiamas tik prieš valgį. Sienų užuolaidos, išsiuvinėtos vynuogių kekėmis ir javų varpomis, šildė ir puošė patalpą. Paauksuotame narvelyje, kabančiame tarp dviejų langų, burkavo purpleliai.

Katelina išėjo namo pasirūpinti amžinai sergančiu vyru, apie kurį kalbėjo be ceremonijų, bet slaugė su atsidavimu.

Žanas Gerasis Tarnas, tylus ir slapukaujantis it katinas, dingo, kaip visada. Maistu su kitais kolegomis dalijosi tik Deniza Puatietė.

Prie Mari stalo paprastai būdavo linksma ir šneku, bet šiandien apniukęs oras ir, svarbiausia, slogi šeimininkės nuotaika atmušė pameistriams ūpą erzinti parankines, nors visada taip darydavo. Suvalgę sriubą, triušieną su aštriu padažu, vyšnias ir sūrį, darbininkai turėjo valandėlę laiko nusnūsti arba pasivaikščioti po sodą.

Mari paliko juos daryti ką tinkamus ir nuėjo į savo kambarį.

Aukštas, tiesus, karkasinis Leklerų namas buvo pastatytas prieš kokias tris dešimtis metų pagal Matjė planus: gyventi jis pasirinko šį naują, dar kaimišką kvartalą, kur tada buvo parduodama daug sklypų. Vėliau čia iškilo kiti pastatai ir Kokijė gatvėje dabar buvo daug statybų, kitados čia plytėjusias pievas ir vynuogynus nejučia pavertusių judria arterija.

Trečiame aukšte, virš didžiosios salės, kur šeimyna rinkdavosi valgyti ir vakaroti, buvo du kambariai: viename gyveno Mari su vaikais, o kitame, trumpam atvažiavęs į Paryžių, apsistodavo uošvis.

Viršutiniuose aukštuose miegojo pameistriai, virėja, jos vyras, prižiūrintis sodą, virėjos padėjėja ir dvi kambarinės, tvarkančios namus.

Iš Burdonė gatvės Mari atsigabeno mėgstamus baldus, primenančius jai saugią vaikystę. Plati, siuvinėta patalyne užklota lova su eglute dygsniuotomis užuolaidomis, dvi gražios drožinėto ąžuolo skrynios, stalas, keletas kėdžių aukštomis atkaltėmis ir aibė po visur išmėtytų pagalvėlių sudarė ansamblį, kuriame dominavo žalia, mėgstamiausia, moters spalva.

Po pietų sugrįžusi į savo kambarį, Mari, nors ir draskoma įvairių jausmų, vėl pasimėgavo jo ramybe. Ji priėjo prie lango, atidaryto į sodą. Lietus pagaliau liovėsi. Ją pasiekė šlapios žemės, rozmarinų, sausmedžių kvapai. Vešlus sklypas, atsivėręs prieš akis, dydžiu, žinoma, neprilygo tam, kuriame ji išaugo, užtat ribojosi su puikiais rūmais, amžiaus pradžioje pastatydintais siro Nelio: vėliau karalius juos atidavė savo motinai karalienei Blankai. Ta princesė gyveno juose dvidešimt metų, o paskui išvyko į Li abatiją, į Meleną, kur prieš penkiolika metų numirė, garbindama Dievą. Dabar juose niekas negyveno, bet jie vis tiek buvo tvarkingai užlaikomi. Gražiai išdėstytas žaliuojantis sodas, gėlynai, medžių giraitės, matomos pro Mari langą už jos sodelio tvoros, pratęsė daug paprastesnes jos krūmų, gėlių, salotų lysves.

Žvilgsniu klaidžiodama po pavėsingas alėjas, kuriose nuo medžių kapnojo lašai, moteris mąstė apie savo praeitį. Tokiais momentais,

kaip šis, jai labiausiai trūkdavo motinos, nuovokios patikėtinės. Kadangi nebuvo Matildos ir jos neišsenkamo švelnumo, ji būtų galėjusi nueiti pas Šarlotę Froman, jei ši nebūtų likusi Žantiji... Dar buvo vaikystės draugė Margarita Menardjė, bet ar galėjai prašyti merginos, kuri iš meilės luošam žmogui neištekėjo, suprasti ar bent pripažinti padėtį, tokią skirtingą negu jos.

Ne, Mari iš tiesų buvo viena. Viena privalėjo galvoti, viena nuspręsti.

O argi kada būna kitaip svarbiausių pasirinkimų, lemiamų alternatyvų valandomis?

Vakar vakare, pirmąsyk po grįžimo iš kaimo, ji nuėjo pas Komą, užuot priėmusi jį savo namuose. Naudodamasi laisve, kurią turėjo, kol nebuvo vaikų, ji meilydavo vakarais, tarnaitėms ir pameistriams sugulus, įsileisti draugą į savo kambarį. Tada nueidavo atidaryti jam sodo vartelių. Jie kartu tyliai užlipdavo laiptais, įslinkdavo į jaukią gūžtelę, ir už jų paslapties užsiverdavo durys. Auštant Komas išeidavo pro ten, pro kur būdavo atėjęs.

Tačiau prieš dvi dienas jie sutarė, kad rytoj vakare meilužį jo namuose aplankys Mari. Mat jam baisiai knietėjo parodyti jaunajai moteriai, iki šiol ateidavusiai tik į elegantišką parduotuvę Rūmų galerijoje, pastatus Trusevašo gatvėje, paveldėtus iš mirusių tėvų. Be sandėlių, priklausančių šeimyniniam galanterijos verslui, prie kurio prabangos prisidėjo keletas Perenų kartų, trijuose korpusuose buvo ir gražus butas, kuriuo Komas labai didžiavosi.

Mari žinojo, kad galanterininkų padėtis privilegijuota. Korporacijai buvo uždrausta ką nors gaminti, bet leista pardavinėti įvairius daiktus ir produktus, nesvarbu, iš ko jie būtų padaryti ar atvežti, todėl jos nariai garsėjo kaip klestintys, išskirtiniai pirkliai, stovintys aukščiau už kitus. Mari taip pat žinojo, kad, nors Paryžiuje gausu galanterijos parduotuvių, Perenų krautuvė neginčijamai pati geriausia. Todėl nieko keista, kad jai buvo smalsu nueiti ir pačiai pamatyti vietą, kur galbūt vieną dieną apsigyvens ir kur, šiaip ar taip, gyveno jos draugas.

Taigi, baigusi darbą, Mari nuėjo pas Komą. Prabangus, gerai užlaikomas, gražiai apstatytas butas veikiau padarė jai įspūdį, nei sužavėjo. Nuo pat pradžių ji ten pasijuto nejaukiai, ir tas jausmas jos daugiau nebeapleido.

Matydamas jos susikaustymą, Komas per visą vakarą stengėsi prislopinti laimės spindesį, bet jis vis tiek prasimušė kiekviename jo žodyje.

Pagaliau priimdamas po savo stogu mylimą moterį ir rodydamas jai namus, kuriuose, tikėjosi, ji greit įsikurs, jis per daug džiaugėsi, kad galėtų tą džiaugsmą nuslėpti.

Varžymąsi, kurio Mari aiškiai nepajėgė atsikratyti, jis, be abejonės, priskyrė prie motiniškų rūpesčių. Būdamas taktiškas ir nenorėdamas liesti dažnų jų nesutarimų temos, vengė tų nenaudingų kalbų, nes troško, kad šių valandėlių netemdytų joks šešėlis.

Kaip jis galėjo nuspėti tiesą?

Šiame prašmatniame priėmime, į kurį jis sudėjo visą savo meilę, Mari įžvelgė tik spąstus, pasirengusius ją įkalinti.

„Gal aš nesugebu mylėti? – nusiminusi svarstė ji. – Roberui buvau gana šalta ir abejinga. Nejau dabar vengsiu Komo ir priekaištausiu, kad per daug mane myli? Kad trokšta manęs tik sau?“

Tarp šių sienų ji geriau suvokė, koks bus jos gyvenimas, jei ištekės už galanterininko. Turtinguose namuose, jo paveldėtuose iš prosenelių, ji bus tik Komo Pereno žmona. Ar jai to pakaks?

Iki šios viešnagės ji nenorėjo apsunkinti savęs mintimis apie ateitį, nes dėl jos dar nebuvo apsisprendusi. Meilės nuotykis su Komu tebeturėjo saldų prieskonį, kurį ji pajuto Žantiji. Tai buvo lyg Joninių šventės tęsinys. Mari su malonumu apie jį galvojo, bet vis dar jautėsi laisva. O dabar staiga suprato, kad yra įsipareigojusi daug labiau, negu manė. Meilužio vaizduotėje ji jau buvo persikėlusi į Trusevašo gatvę ir įsikūrusi ten kaip namų šeimininkė!

Nenumaldomas nerimas graužė ją per visą puikią vakarienę ir vėliau, tarp smaragdinio šilko užuolaidų, kurias Komas pakabino specialiai jai, parinkęs jos spalvas... Ar šios vedybos buvo pageidautinos? Ar ji jų norėjo?

Ar vaikai priimtų patėvį, kuriam nejaučia didelės simpatijos... Odė ant jo jau pyksta. Tai, deja, tiesa! Vivjenas taip pat rodo motinos draugui priešiškumą, dar neaiškų, bet persmelktą nemažos dozės pavydo... Kaip jie sutiktų žinią apie santuoką, kurios visai netrokšta ir po kurios manytų prarasią švelnią šilumą, laikomą savo turtu, brangų artumą, jų vaikiška nuomone, turintį trukti amžinai? Beje, nesvarbu, kas siektų motinos rankos, viskas būtų vienodai! Ar, galvodama apie savo mažylius, ji kada nors ryšis antrąkart ištekėti?

Tai buvo didelė kliūtis, bet ne vienintelė!

Mari nuėjo nuo lango ir ėmė nervingai vaikščioti pirmyn atgal.

Vakar iškilo ir kitas akivaizdus dalykas. Priversta palikti savo brangiuosius namus Kokijė gatvėje, ji bus priversta palikti ir dirbtuvę. Ši mintis jai niekad nebuvo kilusi: ar suvokiama, kad galingas galanterininkas, kurio turtingumu pati įsitikino, leistų žmonai verstis kitokiu, nei jo, amatu? Amatu, be kita ko, jo visai nedominančiu! Jei jis mielai gėrėdavosi tomais, kuriuos ji kartais jam rodydavo, tai tik norėdamas padaryti jai malonumą arba gerbdamas jų prekinę vertę, o ne žavėdamasis iliustracijomis, niekada ilgam neprikaustančiomis jo dėmesio.

Į meilužės gyvenimą jis nesikišo todėl, kad ji nuo jo neslėpė, kokį didelį pasitenkinimą jaučia, versdamasi savo menu, todėl, kad gerbė jos gyvenimo būdą ir, svarbiausia, todėl, kad ji dar buvo ne jo. Ar po vestuvių jis greit nepatartų žmonai mesti darbą, kuris jai nebus būtinas ir kuris jam tikriausiai atrodys neįdomus?

Ji vadovauja įstaigai, stengiasi garsinti jos vardą, nes šešuras jai ją patikėjo, ji prie jos prisirišo, įvaldė iliuminatorės meistriškumą ir nė už ką nesutiktų palikti savo dirbtuvės. Net dėl meilės.

Komas šito dar nenutuokė. Ką jis pasakys, kai ji tiesiai jam viską išklos?

Tai buvo atradimas, kurio padarinių ji dar gerai nesuvokė: jai teks nedelsiant pasirinkti vieną iš dviejų priešingų kelių. Kas nugalės? Meilužis ar menas?

Vadinasi, vaikų nusistatymo prieš Komą ir jo abejingumo jos motiniškoms baimėms negana! Prie jų vieną dieną neabejotinai prisidės ir sunkumai, susiję su jos amatu!

Mari suspaudė lūpas ir pamėgino galvoti blaiviai. Nevalia buvo pasiduoti viduje kylančiai sumaiščiai ir leistis nešamai pralaimėjimo vėjo, siaučiančio galvoje ir širdyje.

„Ar tik aš neprisigalvoju nesamų kliūčių? – tarė ji sau ir, paliovusi vaikščioti, atsisėdo ant lovos. – Argi Komas – ne labiausiai mylintis iš visų vyrų? Argi negaubia manęs dėmesiu ir rūpesčiu, kuris patenkintų net reiklesnes moteris? Daugelis būtų laimingos, pavergusios tokį meilužį, kaip jis. Reikia būti kvailai, kad matytum tik šios padėties blogybes, nors ji turi tiek privalumų. Jei jis taip mane myli, argi neleis elgtis kaip tinkamai? Argi daugybę kartų nesakė norįs gerai sutarti su mano vaikais?“

Ji vėl atsistojo ir nuo masyvios lovos nuėjo prie drožinėtų skrynių, kurios nuo dažno vaškavimo blizgėjo kaip nulakuotos.

„Kodėl mane apniko tokios juodos mintys, jei viskas priklauso tik nuo manęs, nuo to, kaip sūnui, dukrai ir draugui pasakysiu apie tai, ką renkuosi ir kam teikiu pirmenybę? Apsukri moteris gali valdyti įsimylėjusį vyrą, jam nė nepastebint. Argi aš to nesugebu?“

Sustojusi prie stalo, ant kurio gulėjo puiki Biblija, neseniai išėjusi iš jos dirbtuvės, Mari ją atsivertė, pasklaidė keletą puslapių, nusišypsojo, matydama tokį subtilų, tokį naują iliuminacijų grožį, ir atsitiesė.

„Aš, našlė, besiverčianti mėgstamu amatu, turiu teisę tvarkytis savo galva. Niekas negali man pasipriešinti. Mano ateitis – mano rankose. Niekas manęs neskubina, todėl pavilkinsiu šį reikalą. Laikas dažnai išsprendžia problemas taip, kaip iš pradžių nė nenumanėm...“

Ji stabtelėjo ir atsigręžė į varinį kryžių, kabantį virš klaupto lovos galvūgalyje.

„Žinau, Viešpatie, aš Tau pažadėjau apsispręsti prieš baigiantis vasarai ir ilgiau negyventi neteisėtoje, nuodėmingoje padėtyje. Aš to neužmiršau, bet, jei išnaudosiu tas savaites mūsų visų labui, turėsiu

pakankamai laiko pagalvoti ir, atėjus pasiskirtam terminui, žinosiu, ką daryti. O iki tol privalau pasverti visus „už“ ir „prieš“, teisingai išmatuoti savo poreikius ir galias, tiksliai juos įvertinti ir nesuklysti, nustatydama tarp jų pusiausvyrą. Ir dar, Viešpatie, maldauju apšviesti mane, atėjus metui pasirinkti, nes tas pasirinkimas nulems keturių Tavo kūrinių likimus...“

Pasilenkusi prie Nukryžiuotojo, ji pamaldžiai pabučiavo jam kojas.

„Gyvasis Dieve, būk palaimintas! Žinau, jei tesėsiu žodį, Tu padėsi man apsispręsti, kai reikės... Sustiprinsi mane kovoje su savo silpnybe... To trokštame visada! Visi!“

Persižegnojusi ji grįžo prie atverstos Biblijos ir nusišypsojo, pamačiusi prieš akis lapą, kuriame buvo pavaizduota Delila, kerpanti Samsonui plaukus.

„Su Dievo pagalba įveiksiu visus sunkumus. Dabar esu tuo tikra! Aš būsiu stipresnė ir sugebėsiu išpainioti savo verpstės siūlus, sujungti motinos meilę su simpatija Komui, iliuminaciją su galanterija!“

Mari pažvalėjo. Iš tėvo ji buvo paveldėjusi permainingą būdą, jos nuotaikos nuolat keitėsi, nuo giliausios nevilties ji lyg niekur nieko galėjo peršokti prie didžiausio pasitikėjimo savimi.

Įeidama į kambarį, buvo baisiai prislėgta, o dabar, po valandėlės išeidama, jautėsi visai lengvutė.

Popietė buvo linksmesnė negu rytas. Oras pasitaisė, ir Mari atgavo drąsą. Dirbtuvės darbuotojai tai atspėjo, ir jiems taip pat pasidarė smagiau.

Greitai pavakarieniavusi su keturiais pameistriais bei tarnaitėmis, plepančiais vienas per kitą, moteris išėjo į sodą, o kiti iki guldami žaidė fantus.

Daugiau nebelijo, dangus išsigiedrijo, ir vakarinės šviesos spinduliai skverbėsi pro dar šlapius lapus, ant kurių it brangakmeniai tviskėjo kabantys vandens lašai.

Žingsniuodama alėjomis, apsodintomis sinavadais ir šalavijais, traukdama drėgnų augalų kvapą, lenkdamasi surinkti audros nulaužtų

smulkių šakų, Mari galvojo, kad buvo kvaila, graužalamasi dėl vaizduotės per daug išpūstų problemų. Gyvenimas gražus, ir viskas tikrai susitvarkys, jei ji bus sumani ir gerai vairuos savo laivelį.

Išgirdusi, kad šeimyna nuėjo gulti, Mari grįžo į kambarį, kur ponios laukianti Gijemina padėjo nusiimti našlės kyką, nusivilkti baltą kotą, nusimauti kojines, paskui ilgai šukavo plaukus, tik su geltonais marškiniais sėdinčiai priešais skrynią, ant kurios buvo padėtas dailus Venecijos veidrodis, padovanotas Komo, parsiųsdinusio jį draugei iš Italijos. Tokių mažai kur pamatydavai, ir dėl retumo šis daiktas buvo dar brangesnis.

Kambarinė tarškėjo, perpasakodama šeimininkei dirbtuvės, gatvės, kvartalo paskalas. Moterys gerai sutarė. Mari vertino ramaus, bet darbštaus, sukto, bet garbingo būdo jauną valstietę, per šešerius tarnybos metus labai prakutusią. Gyvendama dideliame mieste, bendraudama su dirbtuvės pameistriais, parankiniais ir, svarbiausia, su šeima, suteikusia jai ramybę ir saugumą, kurio taip žiauriai trūko Vieversio Nagų ūkyje, drovi, nemokša kaimietukė virto labiau pasitikinčia, atsakingesne mergina, prireikus galinčia imtis iniciatyvos.

– Dvynės įsimylėjo tą patį vaikiną, – juokdamasi tarė ji. – Mūrininką, dirbantį naujoje statyboje gatvės gale. Jam bus sunku išsirinkti iš dviejų!

Jaunųjų parankinių, Perinos ir Peretės, meilės nuotykiai buvo nesuskaičiuojami. Būdamos labai panašios, jos pramogavo trikdydamos įsimylėjėlius, kurių, visų nuostabai, lengvai susirasdavo ir perleisdavo viena kitai, niekada jų neįspėjusios, dėl ko kildavo daugybė juokingų nesusipratimų.

– Ponia, ar norėtumėt, kad ištrinčiau jus gėlių vandeniu? Šiuo sunkiu oru jis gerai atgaivintų, – pasiūlė kambarinė, baigusi pinti storus šiaudų spalvos plaukus, ilgai braukytus šepečiu.

Mari sutiko. Ji žinojo, kad Komas mėgsta šio losjono kvapą, kuriame dominavo jazminai.

Gijeminai išėjus, dar reikėjo palaukti, kol visai sutems. Tik tada, nusivilkusi paprastus marškinius ir apsivilkusi ryškiai raudonus,

šilkinius, moteris nulipo laiptais, tyliai atidarė duris, kurios visada būdavo gerai suteptos, nuslinko sodo alėja, laimė, uždengta tankia lapų skraiste, galinčia paslėpti po ja einančius žmones, ir atsidūrė prie sienos, už kurios stovėjo vyras, laukiantis, kada ji jį įleis.

Įėjęs jis čiupo ją per liemenį ir karštai, kone dusindamas, priglaudė prie savęs.

– Dieve, kaip man prailgsta laikas iki susitikimo su jumis, brangioji! – tarė jis, trumpam paliovęs slydinėti lūpomis meilužei per veidą, kaklą, švelnią krūtinę.

– Ateikit.

Jie neužtruko kelyje ir be kliūčių pasiekė meilės kambarį. Uždariusi duris, Mari atsisuko į Komą, norėdama su juo pasikalbėti, bet jis vėl prisitraukė ją prie savęs ir ėmė bučiuoti – kaip sumanus, patyręs smaguriautojas.

Meilėje šis nuoširdžiai įsimylėjęs vyras buvo įgudęs, švelnus, ir net drąsiausi jo judesiai atrodė virtuoziški.

Mari pažino jo glamonių meną ir Komo meistriškumo negalėjo nelyginti su Robero elgesiu. Anas paimdavo ją lyg iš pareigos, skubėdamas kuo greičiau ją atlikti ir, regis, nejausdamas didelio pasitenkinimo, o Komo preliudijos buvo begalinės, teikiančios vis naujus malonumus. Jis mėgo lėtą artėjimą, prisilietimus, pauzes.

Komas prisipažino draugei, kad svajoti apie juos iš anksto, įsivaizduoti per dieną, net darbe, bet kokiomis aplinkybėmis, jam jau yra laimės nuojauta.

Ji sutiko, kad kai kurie žodžiai, lydintys judesius, teikia jiems pikantiškumo, ir leisdavosi jų kaitinama.

Stiprios meilužio rankos tapdavo lengvos kaip plunksnos, ruošdamos ją palaimai, ir jei kitados jos jai atrodė nedailios, dabar ji jas vertino už švelnumą, miklumą, išradingumą.

Komo veidas taip pat pasikeisdavo. Akys paaštrėdavo stebėdamos, kaip ją veikia jo glamonės, o išraiška atrodė tokia jaudinanti, kai jis, stengdamasis suteikti jai malonių pojūčių, sukąsdavo dantis.

Plaukai nukardavo abipus skruostų lyg du sparnai ir lytėdami taip pat ją glostydavo...

– Jūsų oda – švelniausia pasaulyje, mieloji, – susižavėjęs sakydavo jis, delnu vedžiodamas per baltą minkštą kūną, nuo kurio neskubėdamas, kiek įmanydamas lėčiau, būdavo nuvilkęs ugniaspalvius marškinius. – Švelniausia ir gaiviausia. Net per tokius karščius jūs lygi kaip atlasas!

Jo pirštai, lūpos taip virtuoziškai žaidė, žadino, gausino, įvairino pajautas, jog Mari, nors ir labiau mėgo prologą nei epilogą, prašydavo jį baigti, kad pagaliau nusiramintų.

Šv. Eustachijaus bažnyčios varpai mušė valandas. Prie lovos – gerokos audros purtomo laivo – degė kvepiančio vaško žvakės, naktis švelniu alsavimu gaubė meilės sujungtus kūnus.

Sustoję pailsėti, meilužiai, staiga pajutę alkį, iš plačios, auksakalių padarytos taurės, kurią moteris visada pripildydavo vaisių ir padėdavo ant trikojo prie patalo, valgydavo vyšnias, laukinius serbentus, migdolus, Damasko figas, užgerdami jas rausvuoju vynu, išspaustu Etjeno Briunelio vynuogynuose.

– Jei taip netrokščiau, kad taptumėt mano žmona ir nešiotumėt mano pavardę, sakyčiau, kad šios valandėlės tokios malonios, apie kokias tik galima svajoti, – staiga tarė Komas, paleisdamas kasas, kurias Gijemina buvo taip rūpestingai supynusi.

Jis panardino veidą į paskleistų plaukų bangas, lyg tai būtų buvęs ribuliuojantis kvapnus vanduo. Ilga geidulinga nosimi, visada ieškančia naujų pojūčių („Jūsų uoslė kaip medžioklinio šuns“, – sakydavo Mari), su pasimėgavimu traukė nuo palaidų plaukų sklindantį natūralų saulėtų javų kvapą, sumišusį su jazminų aromatu.

– Ir jūs su tuo sutinkate! Kam tada norėti ko kito, ne vien šios paprastos laimės? – paklausė Mari.

– Kad turėčiau ramią širdį, mieloji, ir užtikrinčiau laimę, kuri, kol nepašventinta ir nepripažinta, tebėra trapi.

– Man ir taip gerai.

– Tada būtų dar geriau.

– Ar jūs tuo įsitikinęs?

– Visiškai. Vedybos – tas pats, kas ir visa kita šiame pasaulyje. Jos gali būti geriausios arba blogiausios, kaip pasiseka.

Komas nusijuokė. Jam užteko ir to, kad šįvakar rado meilužę nerūpestingesnę, linksmesnę nei vakar. Ilgai bendravęs su moterimis, jis išmoko būti laimingas, kai jos laimingos, ir laukti, kada kitokiomis aplinkybėmis vėjas pasisuks į kitą pusę.

Jis pakeitė kalbą ir prabilo apie sutiktus žmones, apie dvaro gandus, pasiekusius Galanterininkų galeriją. Neseniai pasklido šnekos, kad Liudvikas IX ketina surengti dar vieną kryžiaus žygį.

– Iš pirmos kelionės į Šventąją žemę jis grįžo menkos sveikatos, – pasakė Mari, – ir dabar nėra toks stiprus, kaip anksčiau... Be to, karalystėje jau daug metų taika, ir viduje, ir su kaimynais. Kam gadinti tokį gražų rezultatą?

– Taip sako visi protingi žmonės. Bet mūsų siras, kad ir koks išmintingas, yra arčiau Viešpaties Dievo ir nesilaiko tokios pat nuomonės, kaip jie. Jį turbūt graužia mintis, kad dauguma Šventųjų vietų vėl atiteko netikėliams, kad Nazaretas buvo nuniokotas, Švč. Mergelės bažnyčia sugriauta, kad žlugo Cezarėja, Arsūras...

– Ar jūs, mano drauge, pritartumėt tokiam žygiui?

– Aš ne angelas, mano meile... anaiptol... ir, kaip matot, esu pasirengęs jums tai įrodyti...

Meilė su Komu tikrai buvo linksma. Kam geisti daugiau ir gadintis nervus, jei su juo taip gera juoktis, taip smagu išdykauti?

Naktis nuslydo per juos kaip šilkas.

Komas išėjo šiek tiek anksčiau, nei patrulio ragas paskelbė miesto sargybiniams, kad jų tarnyba baigėsi ir jie gali palikti postus.

Mari pasirąžė tarp suglamžytų paklodžių. Moteris tarė sau, kad šis vyras jai patinka ir ji galės jį valdyti, kaip norės. Buvo akivaizdu, kad jis pasitelkia visą meilužio sumanumą, mėgindamas įtikinti ją už jo tekėti. Na ir kas? Ji neįklius į šiuos spąstus, ir jo miklumas lovos žaidimuose tikrai nieko nepakeis! Ji mėgo meilę, tačiau nebuvo jos

vergė ir laikė ją pramoga, o ne valdove. Komas į tai žiūrėjo visiškai kitaip. Ji tai žinojo ir tikėjo mokėsianti pasinaudoti šia padėtimi...

Rytui baigiantis, kai Mari ant pergamento lapo piešė kitą gulbę, į saulės nutviekstą dirbtuvę staiga įėjo jos brolis Bertranas Briunelis. Jis atrodė labai susijaudinęs.

– Tomas su Anjese pabėgo! – pranešė auksakalys nesirūpindamas, kad jį gali išgirsti smalsios ausys. – Jų nebėra Nekaltųjų Vaikelių kapinėse!

– Ką jūs sakot?

Sunerimusi Mari ūmai pašoko – net švininė lazdelė nukrito ant žemės ir sutrupėjo.

– Deja, tiesą! Vakar vakare grįžau iš Turenės, kur Flora įtikino mane nieko nedaryti greitosiomis, palūkėti. Todėl šįryt sulig aušra nuėjau į tas prakeiktas kapines, tikėdamasis rasti sūnų.

Čia kalbėjo ne įžeistas tėvas, ketinantis nubausti atžalą, o sutrikęs, susikrimtęs, nelaimingas žmogus.

Moteris priėjo prie brolio ir uždėjo ranką jam ant riešo.

– Tai jie nebegyvena pas vaškininkę? – paklausė ji susigėdusi, kad tiek mažai dalyvavo šiame konflikte, egoistiškai nustūmusi jį į šalį.

Per savus rūpesčius užmiršusi kitų šeimynykščių bėdas, ką ji padarė, kad jam pagelbėtų?

– Nebe! – atsiduso Bertranas. – Jie išėjo nieko nesakę. Tai mane labiausiai ir gąsdina. Kur jie galėjo dingti? Kur galėjo patraukti? Kodėl paliko vietą, iš kurios niekas jėga jų nebūtų išplėšęs?

– Ką sako buto šeimininkė?

– Ji nieko nežino. Vakar rytą prieš aušrą iš miegų ją pažadino žingsniai, kažkam leidžiantis laiptais. Moteris pamanė, kad įsimylėjėliai, kaip ji juos vadina, išėjo į ankstyvąsias mišias, nes jau ne kartą taip darė, gyvendami po jos stogu. Todėl ir nesirūpino...

Bertranas nutilo. Susinervinęs jis taip smarkiai traukė pirštus vieną po kito, kad šie net traškėjo. Mari iš jaunystės prisiminė judesį, tokį įprastą broliui, kai šis labai supykdavo...

– Tik jau nesikraustykit iš proto, – tarė ji. – Žmonės taip paprastai nedingsta, nepalikę pėdsakų...

Dar nebaigusi sakinio, moteris susizgribo, kad tokius žodžius jau yra girdėjusi. Argi, tuščiai guosdami, kiti jai to nekartojo Joninių naktį, kai pabėgo Odė?

– Ar kapinių vartus saugantys sargybiniai nesuteikė jokių žinių? – pasiteiravo ji.

– Jokių. Jie nieko nepastebėjo... Ir, atrodo, žinau kodėl. Ten gyvenantis kepėjas pasakė man vieną įdomų dalyką. Auštant pašovęs į krosnį pirmuosius kepinius, jis išėjo pakvėpuoti tyru oru ir prietemoje pamatė šešėlius, skubančius prie vartų, atsiveriančių į Šv. Dionyzo gatvę. Jis šiek tiek pažinojo Tomą ir Anjesę, nes jie kartais pirkdavo iš jo pyragaičių. Jam pasivaideno, kad atpažino mano aukštaūgį sūnų ir smulkutę jo draugę, bet jie buvo ne vieni. Ėjo su keliais žmonėmis, apsirengusiais kaip elgetos ir užsitraukusiais ant veidų gobtuvus. Smalsumo pagautas, kepėjas prisiartino prie vartų. Anapus jų laukė dengtas vežimas. Be kliūčių prasmukę pro sargybinius, pripratusius prie tokių vaikščiotojų ir, rodos, pažįstančius jų vadą, rytiniai keleiviai sulipo į vežimą. Vežėjas sudrožė arkliui botagu, ir ekipažas dingo pilkoje brėkšmoje.

Bertrano pasakojimo klausėsi visa dirbtuvė. Po šių žodžių stojo slogi tyla.

– Kas jiems padėjo pabėgti? Kodėl? Ir kur? – sušnibždėjo Mari.

– Nežinau. Bet, matote, sese, tarp sukčių, besitrainiojančių Nekaltųjų Vaikelių kapinėse, yra pavojingų. Bijau, kad nepatyrę paaugliai, tokie, kaip mūsiškiai, netaptų pikčiausių niekšų aukomis, deja, patys su tuo sutikdami!

– Gal jie išvažiavo savo noru, bėgdami nuo jūsų persekiojimų, kurių neabejotinai bijo? Gal tik susirado kitą prieglobstį?

– Norėčiau, kad taip būtų, – atsakė Bertranas. – Bet, teatleidžia man Dievas, taip gerai parengtas pabėgimas nežada nieko gera! Kaip du vaikai vieni būtų gavę vežimą, vežėją, pagalbininkų?

Auksakalys mąstė, susikryžiavęs ant krūtinės rankas, nuleidęs galvą.

– Visą rytą klausinėjau žmones, galėjusius ką nors pastebėti, – pagaliau prabilo jis. – Ta apklausa mane įtikino, kad panašiose vietose galioja tylos įstatymas, kurio nevalia sulaužyti. Baimė, įvairūs interesai, lengvai įsivaizduojami sandėriai užčiaupia visų lūpas, sukausto atvirumą.

– Aš turiu pusbrolį, tarnaujantį karaliaus seržantu, – tarė Deniza Puatietė. – Gal man pas jį nueiti?

– Dar ne. Į žandarus kreiptis per anksti. Reikia palaukti ir pažiūrėti, kas bus, gal kas paaiškės... Jei Tomas išvažiavo savo noru, nepatikėsiu, kad ilgai laikytų mus nežinioje. Aš jį gerai pažįstu, jis ūmus, greit užsiplieskiantis, bet kilnus. Esu tikras, jis negalėtų pabėgti, nė žodeliu mums nepranešęs.

Bertranas atsigręžė į seserį.

– Apie jų dingimą, – įspėjo, – jokiu būdu negalima prasitarti tėvui. Jis neištvertų sužinojęs, kad pametė anūko pėdsakus.

– O Lodinai? – paklausė Mari.

– Tai dėl jos iš kapinių pirmiausiai atėjau pas jus, sese. Prisipažįstu, neturėjau drąsos vienas susidurti su žmonos sielvartu. Noriu jai tai pasakyti jūsų akivaizdoje, jei sutinkat. Ar eisite su manim? Jūs ją palaikytumėt kaip moteris, jai tos paguodos labai reikės!

10

– Garbės žodis, gražusis ėryti, aš labai džiaugiuosi, kad pagaliau nusiraminot, – tarė dabita, sustojęs ant celės slenksčio. – Jau buvom bepraradą viltį. Kur matyta taip siautėti?

Jis įėjo į kambarėlį. Sargybinis uždarė paskui jį duris ir atsistojo prie jų, vieną ranką uždėjęs ant špagos rankenos, o kitą – ant raktų ryšulio.

Tomas, kurio kulkšnys ir riešai buvo surišti virvėmis, vos leidžiančiomis judėti, nieko neatsakęs nusisuko.

– Matot, kokių kraštutinumų privertėt mus griebtis, mano vargšas drauge! Dėl savo kaltės esat supančiotas it bulius mugėje! Kam reikėjo viską laužyti kaip pamišėliui!

Tomas tebetylėjo.

– Prisiekiu Dievo Motinos Kūnu! Jei esat garbingas, turite pripažinti, kad iš pradžių gražiai su jumis elgėmės, bet juk negalėjom leisti, kad viską nusiaubtumėt šiame kambaryje!

Jis apmetė žvilgsniu ankštą kamarėlę, apšviestą siauro lango su storomis grotomis. Joje tebuvo čiužiniu užtiesta lova, taburetė, medinis stalas, ant kurio stovėjo sunkus alavinis ąsotis su puodeliu, ir kibiras.

– Jums pasisekė, kad turit tokius kantrius angelus sargus, kaip mes, – klastingai šypsodamasis, toliau vogravo jis, pirštų galais tikrindamas, ar tiesiai laikosi rugiagėlių vainikas, puošiantis jo šviesias

garbanas. – Kiti būtų jus palikę paties pridarytose skeveldrose mąstyti apie nuolankumo dorybę ir naudą.

Belaisvis metė į dabitą rūstų žvilgsnį, ir šis prapliupo sidabriniu juoku.

– Laimė, mano balandėli, jūsų akys – ne špagos! Kitaip būčiau pervertas! Vis dėlto sutikit, kad šiame nuotykyje judu su drauge pasielgėt kaip tikri kvaišos! Abu buvote naivuoliai, jei patikėjot mūsų malonia išraiška!

Atrodė, jam labai linksma, o kalinį pykino muskuso kvapas, kylantis nuo viso jo kūno.

– Lyg du mulkiai įkliuvot į mūsų spąstus. Prisipažinsiu, mes to nedrįsom tikėtis.

– Šunie! – suriko Tomas.

– Fui! Kaip galite būti toks šiurkštus, mano gražusis balandėli? Kaip jums ne gėda? Užuot be reikalo mane įžeidinėjęs, verčiau pasirūpintumėt savo ateitimi.

Tomas nieko neatsakė, tik irzliai patraukė pečiais.

Dabita atsišliejo į akmeninę sieną, ir jo rausva šilkinė kota visiškai nederėjo jos fone.

– Jūs nesmalsus, mano saulele, – tarė jis, jau kaip reikiant švepluodamas.

– Prisiekiu Kristaus Krauju! Liaukitės mane vadinęs kvailais vardais ir dinkit iš akių!

– Matot, koks jūs karštakošis! O aš vis tiek manau, kad saulės vardas puikiai tinka prie jūsų ugninių plaukų, – nesuglumo Žoseranas. – Dėl mūsų planų jūsų atžvilgiu, tai aš, nors jūs jais ir nesidomit, būsiu toks geras ir juos išdėstysiu.

Jis žengė keletą žingsnių belaisvio link, bet, išvydęs jam artinantis šio veidą perkreipusį įniršį, pasitraukė atatupstas.

– Ramiau, drauguži, ramiau! – tarė jis, lyg maldydamas pavojingą žvėrį. – Kalbėdamasis su jumis, jaučiuosi taip, lyg kreipčiausi į tūžmingą lokį... Man tai nepatinka.

Iš kabančio prie diržo siuvinėto kapšiuko išsitraukęs flakonėlį kvepalų, dabita pauostė jų, klapsėdamas blakstienomis tartum koketiška panelė.

– Ką gi, aš iš tiesų per daug geras, – atsiduso jis. – Juo blogiau! Prigimties nepakeisi.

Jis elegantiškai uždėjo ant klubo dešinę ranką, be saiko apmaustytą žiedais.

– Reikalas štai koks: jūs mūsų valioje, švelnieji balandėliai, norite to ar ne. Jūs mūsų valioje! Argi ne natūralu, kad siekiam iš to gauti naudos?

– Kokios naudos?

– Žiūrėk tu man, aš jus staiga sudominau! Kaip malonu! Jūsų šeima turtinga, mano ėryti, o mes, žinokit, neabejingi aukso skambesiui... Tėvai ir motinos tikriausiai baiminasi dėl jūsų dingimo... todėl mes linkę manyti, kad tie gerieji gimdytojai sutiks užmokėti už neapsakomą džiaugsmą pamatyti jus gyvus ir sveikus.

Jis vėl sukrizeno.

– Dėl to jumis rūpinamės ir, nors laužote mūsų baldus, saugome jus. Reikia, kad būtumėt sveiki kaip ridikai, kai judu su drauge iškeisime į gražutes, skambančias, gausiai žyrančias monetas!

Tomas iš pasiutimo trenkė į sieną surištais kumščiais.

– Išpirka! Jūs reikalausit iš mano šeimos išpirkos! – sušuko jis. – Prisiekiu šventuoju Jurgiu, juk suėmėt mus ne mūšio lauke! Kokią turite teisę...

Jo žodžius pertraukė kikenimas. Šįkart iš jo tyčiojosi ne dabita, o kalėjimo sargas, drūtas kaip rąstas drimba, kuriam Amori pagrobimo dieną pavedė saugoti belaisvius. Vykdyti užduotį šiam galvijui padėjo kitas toks pat niekšas.

– Ką čia paistot apie teisę? – niekinamai nusispjovė žmogėnas. – Kokią teisę? Aš pripažįstu tik stipresniojo teisę!

– Garbės žodis, – pritarė Žoseranas, nutaisęs liūdną miną, – apgailestauju, kad tenka su tuo sutikti, bet šaunuolis Žvairys neklysta.

Dabita ėmė atidžiai apžiūrinėti kairę ranką, išpuoštą kaip ir dešinioji, ir, rodos, buvo patenkintas nugludintais lyg moters nagais.

– Ar jau pateikėt pasiūlymus mano tėvui? – paklausė Tomas, priverstas tęsti šį bjaurų pokalbį iš smalsumo, kurio negalėjo sutramdyti.

– O ne, mano gražuoli, ne! Taip daro tik nepatyrę žmonės. Reikia leisti jūsų šeimai pasikankinti iš baimės ir tik tada pasirodyti. Keletą dienų kraustęsi iš proto, gimdytojai lengviau paklus mūsų reikalavimams... patikėkit manim, tai neabejotina! Iš tiesų, visko turi jį mokyti! – pareiškė jis, kaip sąmokslininkas mirktelėjęs sargui.

Nors ir supančiotas, Tomas buvo bepuoląs pašnekovą. Bet pakirstomis kojomis griuvo ant žemės.

– Liaukitės, prisiekiu Dievo Motinos Kūnu! Nesikarščiuokit, mano ėryti! Jūsų draugė už jus protingesnė.

Tomas net suriaumojo. Nuo tada, kai, vos išlipusius iš vežimo, pagrobėjai juos su Anjese be ceremonijų išskyrė ir įkalino dviejuose įtvirtinto namo kambarėliuose, didžiausia, žiauriausia kančia jam buvo nežinojimas, kas nutiko jo meilei.

– Kur ji? Ką jai padarėt? Užmušiu visus, jei jai nors plaukas nuo galvos nukris! – pašokęs sustugo Tomas – Aš jums žarnas paleisiu!

– Tokių kraštutinumų neprireiks, mielasis drauge, – linksmai patikino Žoseranas. – Globojame jūsų gražuolę rūpestingai kaip auklės! Pasikliaukit mumis, drįstu pasakyti, mes mokam rodyti dėmesį įkaitams!

Du sukčiai sutartinai prunkštelėjo.

Tomas atsigręžė į langą, iš kur buvo matyti kiemas. Antrasis įtvirtintų namų sargas grįžo iš medžioklės, ant peties užsimetęs lazdą, prie kurios buvo pririšta keletas zuikių. Uždaręs paskui save geležimi kaustytus vartus, pro kuriuos galėjai patekti į lauką, jis perėjo per aukštomis sienomis apjuostą pievą ir dingo namo viduje. Veikiausiai tai jis tiekė maistą ir virė valgį namiškiams. Jis buvo jaunesnis už savo sėbrą ir klausė jo kaip vado. Atrodo, jie su belaisviais buvo vieninteliai šios vietos gyventojai.

„Kur šis prakeiktas pastatas stovi? Kur mes atvežti?“ – laužė galvą Tomas.

Šie klausimai nedavė jam ramybės nuo tada, kai be baimės, vilties kupina širdimi, įžengė į šiuos namus, kur jo laukė baisiausias nusivylimas gyvenime. Visą kelią jie su Anjese saugumo sumetimais pratūnojo dengto vežimo gale ir nieko nematė, nes vaizdą užstojo ant priekinio suolo sėdinčių trijų vyrų pečiai. Jie labiau rūpinosi vienas kitu, nei vežėjo pasirinktu maršrutu, ir jiems nė netoptelėjo įsidėmėti kokių nors ženklų.

Dabar jis dėl to skaudžiai apgailestavo ir keikė save, kad buvo toks neatidus ir kvailas.

Atėmę durklą, budeliai, nepaisydami jo šauksmų ir smūgių, jėga nutempė jį į vieną iš celių, įrengtų šiame keistame kaimiškame name, ir paliko. Jo rankos dar buvo laisvos, ir jis, pagautas neregėto įniršio, sudaužė, sutrypė, suskaldė į šipulius viską aplinkui. Todėl vakarop atėjo du sargai, apsiginklavę kirviais ir virvėmis. Tada, tik tada, jie surišo vaikinui riešus ir kulkšnis, per daug nesuveržus dami, bet ganėtinai tvirtai, kad jis negalėtų laisvai judėti.

Tris dienas Tomas buvo paliktas vienas su savo mintimis ir nematė nieko daugiau, tik vyresnįjį sargą, rytą ir vakarą atnešantį ir be žodžių padedantį ant slenksčio neskanų valgį. Iš pradžių jis pasityčiodamas sumindydavo paduotą maistą.

Antros nelaisvės dienos rytą Tomas pagaliau persigalvojo. Per naktį gerai pamąstęs ir pakeitęs nuomonę, nusprendė valgyti, sąmoningai, pastoviai, kaip vartojami vaistai norint išsaugoti jėgas, kuriomis ketino pasinaudoti, progai pasitaikius. Pasikeitus kalinio elgesiui, sargai iššlavė celėje besimėtančias beformes skeveldras ir atnešė keletą kitų daiktų. Tomas, dėdamasis abejingu, jiems netrukdė. Tačiau jį buvo apsėdusi viena mintis: pabėgti, išlaisvinti Anjesę ir išsivaduoti iš šių spąstų, į kuriuos kaip vaikai įkliuvo, ištrūkti iš nagų sukčiams, taip lengvai juos pagrobusiems...

Tomas be paliovos apie tai svarstė, ir jo protas, užimtas vien šiais planais, viską stebėjo, darė išvadas, dėjosi domėn...

Baigiantis ketvirtai dienai, pas jį atėjo dabita. Nei Fulkas Lombardas, nei Amori dar nesirodė. Žoseranas, kaip paprastai pašaipus, su jam būdingu koketiškumu ir salsvu žiaurumu, užsuko pažiūrėti, kaip jaučiasi kalinys.

– Džiaugiuosi nuoširdžiu priėmimu, – tarė jis, – bus gaila su jumis išsiskirti, mano gražusis ėryti. Iki greito pasimatymo. Būtinai pranešiu jums apie mūsų sandėrius!

Dar kartą sukikenęs ir apsisukęs ant kulnų, dabita dingo, šiurendamas šilkais. Paskui jį ir sargą užsitrenkė durys. Liko tik šleikštus jo kvepalų tvaikas.

Tomas buvo surištas gana ilgomis virvėmis ir galėjo šiaip taip judėti. Jis nuslinko prie medinės lovos ir griuvo ant jos.

Pagalvojus apie Anjesę, jam norėjosi kaukti. Kur ji? Kur jie ją uždarė?

Beprotiškai vylęsis paragauti meilės džiaugsmų buveinėje, apie kurią nieko nežinojo ir apie kurią abu buvo susikūrę klaidingą paveikslą, žlugus svajonėms, Tomas buvo dar nelaimingesnis. Išsiskyrimas su drauge draskė jam širdį, audrino kūną. Jo jaunystė pasidavė skausmui kaip ydai, ir neviltis, aitrinama bejėgiško pykčio, purtė jį lyg vėtra.

Anjesė! Jo dama, jo fėja, jo švelnioji meilė, jo gražuolė! Ką jie jai padarė? Pagalvojęs apie išprievartavimą, Tomas manė išsikraustysiąs iš proto... Jis, taip besąlygiškai ją gerbęs, atkakliai kovojęs su karštu geismu ir elgęsis kaip riteris, norėjęs padaryti ją sava tik po pašventinimo, kuris jai atrodė būtinas jų laimei, nepajėgė ištverti galvoje skriejančių vaizdų. Raudodamas kruvinomis ašaromis, jaunuolis daužė galvą į sieną...

Sprendžiant iš to, ką pasakė Smirdžius Žoseranas, tokios piktadarystės lyg ir nereikėjo bijoti, bent jau kol kas. Sukčiai per daug gviešėsi grobio, kad klaidingu veiksmu sumenkintų jo vertę ir apsunkintų mainus... Tuos išgamas domino tik sumos, kurias tikėjosi išpešti iš aukų šeimų. Visa kita jiems buvo nesvarbu!

Dėl šių būgštavimų Tomas dar mėgino save raminti, bet ne mažiau kankinosi ir dėl išsiskyrimo, kurio ilgiau nevaliojo pakelti. Vadinasi, teks laukti, kol jie juos parduos kaip gyvulius? Kiek laiko truks tos šlykščios derybos? Nekilo abejonių, ką darys tėvas su motina ir Anjesės įtėviai, sužinoję apie pagrobėjų užmačias. Kad išlaisvintų vaikus, jie sutiks su viskuo, ko reikalaus tie kartuvių verti niekšai, nes viskas priklauso nuo jų.

Bet, išvaduoti, išplėšti iš piktadarių nagų ir grąžinti šeimoms, jie su Anjese vėl susidurs su įstatymu, draudžiančiu tuoktis pusbroliui ir pusseserei. Vėl iškils neįveikiamos kliūtys, kurias tarp jų pastatė nelemta giminystė. Vadinasi, jie išsigelbės nuo pavojaus ir susidurs su sunkumais, tikrai ant jų užgriūsiančiais.

Ne! Lieka vienintelė išeitis: bėgti!

Tomas, sėdėjęs ir įnirtingai krapštęsis galvą, nerangiai atsistojo ir nukėblino prie lango. Siaura anga, iškirsta vienintelio, nelabai aukšto šios tvirtovės bokšto viduryje, išėjo į kiemą, bet pro ją virš sienų buvo matyti tik medžių viršūnės.

Kur jie įkalinti? Kokiu atstumu nuo Paryžiaus? Ir kokia kryptimi?

Būtinai reikėjo susiorientuoti, prieš kuriant planą, kuris galbūt pavyktų.

Važiuojant vežimu, kelias jam prailgo. Bet tada – kvailys – jis nekantravo pasiekti namus ir užvis labiau bijojo, kad juos kažkas seka, o tai galėjo jį suklaidinti...

Tada Tomas iš savo stebėjimo posto kieme pamatė dabitą. Jis skeryčiodamasis pasikalbėjo su sargu, ir šis netrukus atvedė gražų šeimininko ristūną. Žoseranas įšoko į balną taip grakščiai, kad, instinktyviai ieškodamas gerbėjo, pakėlė akis į celę, kurioje žinojo esant belaisvį. Išvydęs jį ten, kur ir tikėjosi, pasiuntė jam žavingą šypseną ir pašaipų sveikinimą, kuriame buvo keistai sumišęs noras patikti ir panieka belaisviui.

„Aš jį užmušiu! – pasižadėjo Tomas, suspaudęs grotų virbus. – Dievas man atleis! Prieš pabėgdamas sutraiškysiu šitą blakę!“

Pro plačiai atvertus vartus Žoseranas išjojo į Tomui nepasiekiamą laisvę...

Tokiu metu saulė jau krypo vakarop ir pro lapiją buvo matyti, kaip ji leidžiasi prie horizonto. Tomas susivokė, kad jie yra vakaruose, bet kieno vakaruose? Jei kalėjimą supo miškas, tai koks miškas? Aplink sostinę nemažai gražių, plačių girių.

Skubiai reikėjo dingti iš šitos nelemtos vietos. Tik kaip? Ir kur eiti, jei su Dievo pagalba pavyktų pabėgti? Būtina neklystant traukti į saugų prieglobstį. Kokį? Kur jį rasti?

Tomas vėl nušlubavo prie čiužinio. Mintys dūzgė lyg bitės avilyje. Tačiau galvoje atsirado ir naujas įsitikinimas. Paauglystė baigėsi. Dabar jis jautėsi pakankamai stiprus daugeliui kliūčių nugalėti. Pakeistas skausmo ir pažeminimo, jis staiga subrendo ir sutvirtėjo. Išmėginimai, smogę į pačią širdį, jį užgrūdino, – taip ugnis sukietina gaisro nusiaubto namo sienas, sulydžiusi jas į stiklą, – ir jis tapo vyru.

Praėjo naktis, paskui diena, paskui penkta naktis.

Rytą pasirodė dabita.

Tomas išgirdo beldimą į sunkius vartus, ir jie atsivėrė priešais raitelį baltais drabužiais, pasipuošusį su įprasta ekstravagancija. Jį ir vėl pasitiko vyresnysis sargas. Jaunesnysis veikiausiai buvo išėjęs medžioti.

Kalinys laukė. Ilgomis valandomis, per kurias mažai ir blogai miegojo, jis nusprendė išnaudoti visas pasitaikiusias progas. Visas. Kad ir kokios jos būtų.

Netrukus celės durys atsidarė. Įleistas pridurmui sekančio vyro su raktais, įėjo Žoseranas. Su juo į kambarį plūstelėjo muskuso kvapas.

„Viešpatie Dieve, prisiekiu siela, jei tik rasiu būdą, nudobsiu šitą šakalą savomis rankomis! Teisingasis Dieve, iš anksto meldžiu man atleisti! Nugalabyti šį neraliuotą galviją negali būti nuodėmė!“

– Na, mano brangusis ėryti, kaip jaučiamės šiandien? Ar bent matėte, koks gražus oras?

„Jo žirgas neatrodė pavargęs, – tarė sau Tomas. – Jei būtų ilgai bėgęs per tokį karštį, būtų visas putotas. Turiu sužinoti, iš kur jis grįžo."

– Aš ilgiuosi Paryžiaus, – pasakė jis ne tokiu niekinamu tonu.

– Be reikalo. Čia daug geriau. Aš ką tik iš ten parjojau. Prisiekiu velnio ragais, ten kepina kaip krosnyje.

Žoseranas vėdavosi baltomis odinėmis pirštinėmis, kurias buvo užsidėjęs, saugodamas nuo saulės lepias rankas.

– Malonu, kad pasidarėte sukalbamesnis, – patenkintas tarė jis. – Pagaliau pasišnekėsim ramiai.

Klastingi žiburėliai jo akyse sukėlė Tomui įtarimą.

„Ko jis iš manęs nori? Kodėl pas mane ateina tik vienas?"

– Taip, pasikalbėkim, – tarė dabita.

Pasiėmęs taburetę, jis glebiai ant jos susmuko.

– Žinote, gražusis balandėli, aš pasirengęs mėgautis jūsų draugija, jei teiksitės būti ramus ir nustosite šėlęs.

– Nuo paskutinio mūsų pasimatymo praėjo daug laiko, aš jį išnaudojau apmąstymams, – atsakė Tomas. – Ir priėjau išvadą, kad man nenaudinga paversti jus priešu.

– Prisiekiu savo šventuoju globėju, esu be galo laimingas šitai girdėdamas! Būkite tikras, nieko taip netrokštu, kaip jūsų draugystės!

Murkdamas iš pasitenkinimo, jis atlošė galvą, papuoštą ramunių vainiku, priderintu prie kotos.

„Aš jį nudobsiu!" – pasižadėjo Tomas.

– Ar pasakėte tėvui išpirkos sumą, kurios reikalausit? – paklausė jis.

– Dar ne. Kaip anądien jau aiškinau, pravartu atidėti derybas ir kankinti jūsų garbingą šeimą tol, kol nerimas pasidarys nebepakeliamas. Nuo to ji bus tik lankstesnė. Vis dėlto nepatartina ir per daug vilkinti. Man rodos, tinkamas momentas artėja.

Tomas buvo beužsimenąs apie Anjesę. Tačiau į spąstus įkliuvusio žvėries instinktas pakuždėjo to nedaryti.

– Ar manote, tėvas sutiks su jūsų reikalavimais?

– Jūs jį pažįstat geriau negu aš... Jis jus labai myli, nes esate vyriausias sūnus, jau paskirtas paveldėtoju...

– Teisingai galvojat.

– Jūsų pritarimas mane žavi, brangioji saule! Tiesiog žavi!

Jis šveplavo ir maivėsi.

– Jei atvirai, – vėl prabilo dabita ir staiga ėmė nervingai glamžyti ant krūtinės kabančias susipynusias aukso grandinėles, – jei jau visai atvirai, turiu prisipažinti, kad mes įpratę tvarkyti tokius reikalus...

Apačioje smarkiai trinktelėjo durys, ant laiptų sukaukšėjo skubūs žingsniai ir kažkas pabeldė į duris.

– Kas ten? – pasiteiravo sargas.

– Tai aš, Brišmeras! Atidaryk, velniai tave griebtų!

Į kambarį įėjo antras sargybinis. Jis buvo uždusęs ir atrodė labai susijaudinęs.

– Kodėl mus trukdot? – aiškiai susierzinęs, burbtelėjo Žoseranas.

– Atleiskit, mesire, bet miške radau didelį šerną, puikų vienišą žvėrį, sužeistą į petį nevykusio medžiotojo, nemokėjusio ar negalėjusio jo pribaigti...

– Na ir kas?

– Aš jį nugalabijau peiliu, bet žvėris per sunkus ir vienas nevaliosiu jo partempti. Man reikia pagalbos. Pamaniau, kad Žvairys...

Dabitos irzlumas staiga atslūgo. Dažytos lūpos išsiviepė patenkinta šypsena.

– Tai viskas? – nekantriai paklausė jis. – Žvairy, ko laukiat, eikit padėti šauniajam Brišmerui!

– Nežinau, ar galiu...

– Žinoma, galit! Aš ne šlapia višta, prisiekiu Dievo Motinos Kūnu! Be to, aš ginkluotas, o šis jaunikaitis – ne. Eikit, eikit, nestypsokite čia ir parboginkit mums tą gražią juodą kiaulę. Jos galvą nuvešiu į Paryžių.

– O raktai? Ką daryti su raktais? – paklausė sargas.

– Duokit juos man! Juk nežadat užrakinti manęs čia kaip kalinio arba palikti šitas duris atviras!

Storulis atžagariomis ištiesė Žoseranui raktų ryšulį, pakabintą ant žiedo, ir šis atsainiai užsimovė jį ant riešo.

– Gerai jau, gerai! Eikit! – piktai paragino šeimininkas. – Būtų gaila, jei kas nors kitas aptiktų vietą, kur guli grobis, ir pradėtų jį mėsinėti be jūsų!

Sargai išsinešdino.

Ant akmeninių laiptų sukaukšėjo žingsniai, apačioje trinktelėjo durys, ir Tomas išgirdo, kaip jie eina per kiemą.

– Sakėt, esate įpratęs tvarkyti tokius reikalus, kaip mano? – paklausė jis, atsigręžęs į pašnekovą.

Dabita linktelėjo galva.

– Ko gi jūs norit, mano gražusis balandėli, juk reikia gyventi!

– Ar jūsų dėdė tikrai pinigų keitėjas?

– Ir taip, ir ne... jo verslą galima suprasti įvairiai.

Jis atsainiai numojo ranka, tartum siųsdamas Fulką Lombardą po velnių.

– Nekalbėkim daugiau apie tą seną tironą, – tarė Žoseranas virpančiomis šnervėmis. – Verčiau pašnekėkime apie jus. Ar žinote, kad mane labai dominat?

– Numanau, – atsakė Tomas. – Žodis „dominti“ mano atveju visai tinka.

– Prisiekiu Dievo Motinos Kūnu, aš ne apie tai! Ne, ne, mano gražusis ėryti, aš užsiminiau apie intymesnį, asmeniškesnį jausmą...

Jis atsistojo, prisitraukė taburetę prie lovos, ant kurios sėdėjo Tomas, ir pasidėjo baltą, žiedais apmaustytą ranką ant kelio, beveik liečiančio jo kelius.

– Argi dar nepastebėjot, kokią didelę simpatiją man keliat? – paklausė jis, pro primerktus vokus žvelgdamas į kalinį vylingu žvilgsniu.

– Jei jaučiate man nors kiek draugiškumo, – tarė Tomas būgnu besidaužančia širdimi, – turėtumėt bent trumpam atrišti riešus. Virvės pjauna odą.

Dabita dvejojo, sučiaupęs dažytas lūpas. Palenktoje galvoje grūmėsi nepasitikėjimas ir gašlumas.

– Laikot mane geltonsnapiu? – ironiškai išsiviepęs, sušuko jis. – Žinokit, aš jau ne tokio amžiaus ir ne toks naivus!

Kraujas mušė Tomui į veidą.

– Maniau, norite padaryti man malonumą, – niūriai burbtelėjo jis. – Užvis labiau geidaučiau turėti laisvas rankas... Bet nekalbėkim daugiau apie tai, nes jūs nesutinkat!

– Jums gali kilti pagunda panaudoti jas blogiems kėslams.

– Aš supančiotas... Ir neturiu ginklo...

– Bet jūs stiprus ir tvirtai sudėtas! Ar žinote, gražuoliuk, kad jūsų metų vaikinai retai būna taip dailiai nuaugę?

Tomas nuleido galvą. Žoseranas neteisingai suprato jaunuolio sumišimą. Tarėsi įžvelgęs jame jaudulį ir jo pamalonintas varė toliau:

– Koks jūs mielas, šitaip išraudęs po ugniniais plaukais! – žavėjosi jis. – Dėl virvių pažiūrėsim paskui... Dabar, man rodos, reikėtų susipažinti geriau...

Degančiomis akimis, įteiklia šypsena, pabrėžiančia jo dviprasmišką išvaizdą, dabita dar labiau palinko prie kalinio.

– Galėtume tapti tokiais gerais draugais...

Tomas nė nekrustelėjo.

– Galėčiau būti malonus, labai malonus, malonesnis, nei jūs įsivaizduojat, – toliau čiulbėjo dabita. – Jums tereikėtų būti šiek tiek meilesniam...

Tomas pakėlė akis. Jų išraiška Žoseraną sutrikdė.

– Paklausykit, mano laukinis eržiliuk, – tarė jis, – paklausykit, ką jums pasiūlysiu...

Valandėlę padvejojęs, jis atsistojo ir atsisėdo ant lovos šalia kalinio. Visai prie pat.

Aiškiai svyruodamas tarp savo polinkių ir likusio atsargumo, jis lėtai nulenkė galvą jaunuoliui ant peties... Žaibiškai kaip plėšrūnas Tomas pakėlė surištas rankas ir su medkirčio jėga trenkė per baltą kaklą, ant kurio draikėsi rūpestingai suraitytos garbanos. Kovotojo rankomis suspaudęs priešą, besidaužantį muskuso išgarų debesyje, jaunuolis sugniaužė jam gerklę virvėmis, kuriomis pats buvo surištas.

Jie susikibę parvirto ant lovos, bet tai neturėjo nieko bendra su tuo, ką prieš valandėlę galėjo įsivaizduoti dabita. Prismaugtas, uždusęs, jis priešinosi vis silpniau, o Tomas vis aiškiau ėmė viršų.

Skatinamas neapykantos, įniršio, būtinybės skubėti ir vilties tuojau ištrūkti į laisvę, jis užgulė varžovą visu svoriu ir dusino toliau.

Žoseranas iš paskutinių jėgų pabandė išsitraukti durklą. Bet Tomas buvo greitesnis: jis numetė jį ant žemės ir, abiem rankomis čiupęs šalia lovos stovintį sunkų alavinį ąsotį, taip trenkė priešui per galvą, kad nuo tokio smūgio net šalmas būtų trūkęs.

Lombardas susmuko... Iš perskeltos galvos ir nosies tekėjo kraujas, merkiantis drabužius... Ši raudona bala dar labiau pakurstė svaigų teisingumo vykdytojo nirtulį. Apgirtęs nuo žiaurumo, jis daužė ąsočiu per dažytą veidą, šilku apgaubtus pečius, aukso grandinėlėmis apkarstytą krūtinę...

– Kiaule! Kirmėle! Dvokiantis gyvuly! Dvėsk, dvėsk, dvėsk greičiau! – it pamišęs rėkė jis. – Tenujoja tave velniai!

Tomas liovėsi tik pavargus rankoms. Dabita tysojo jam prie kojų it skuduras. Sutraiškytos ramunės maišėsi su kruvinais plaukais, veidas buvo viena žaizda, kota ir net geltonos kelnės nusėtos raudonomis dėmėmis.

Tomas numetė ant žemės purviną, sulamdytą ąsotį. Pasičiupęs aukai prie diržo kabantį durklą, įsikando jį į dantis ir ėmė džyrinti riešus veržiančias virves. Teko gerokai pavargti, kol perpjovė.

Kai galiausiai šitai pavyko, jis nusišluostė lipnius pirštus į čiužinį ir atsitiesė. Po celę buvo pasklidęs gaižus mirties tvaikas... Šleikštulys sugniaužė jaunuoliui skrandį. Kakta atsirėmęs į akmeninę sieną, jis valandėlę stovėjo apkvaišęs, nepajėgdamas įveikti siaubo, dabar pakeitusio žmogžudišką įniršį.

„Viešpatie Dieve! Atleisk man!"

Pirmąkart gyvenime jis užmušė žmogų! Galvoje viskas susijaukė. Jis taip drebėjo, kad manė, tuoj apalps... Iš klaikulio jį pažadino dantų kaukšėjimas. Jaunuolis supeikė save už bailumą ir prisivertė pažiūrėti į tą, kuriam atėmė gyvybę...

Ką dar galėjo padaryti, jei ne suvesti sąskaitas su nusikaltėliu sukčium, ydose paskendusiu piktadariu, begėdiškai pasinaudojusiu jo ir Anjesės nepatyrimu ir įviliojusiu juos į spąstus? Mylimosios vardas suteikė drąsos. Taip jis pasielgė dėl jos, norėdamas išvaduoti ją iš sunkios nelaisvės...

Viršų paėmė prigimtinė energija. Argi dabar laikas kankinti save sąžinės priekaištais, graudentis dėl prakeikto dabitos galo? Ir be jo yra ką veikti: jis turi išgelbėti mylimąją!

Tomas pasilenkė pakelti raktų, nukritusių šalia lavono, ir perpjauti pančių ant kulkšnių. Rankų drebulys, malštantis labai pamažu, trukdė kovoti su kanapinėmis virvėmis, bet, kai su jomis susidorojo, krūtinę pripildė laisvės džiaugsmas.

Įsikišęs durklą į rankovę ir karštligiškai suspaudęs raktų ryšulį, jis nuskubėjo prie durų ir jas atrakino.

Kur Anjesė?

Įtvirtintame name buvo tylu.

Negalima gaišti laiko. Jei sargai grįš, kaliniui nespėjus pasislėpti gretimame miške, viskas bus žuvę. Už lombardo mirtį bus žiauriai atkeršyta.

Kaip Tomas ir sprendė iš prižiūrėtojų vaikščiojimo pirmyn atgal, namuose, be jų, daugiau niekas negyveno. Matyt, sukčiai nepageidavo įtraukti per daug žmonių į savo tamsius reikalus ir nusikaltimus, dažnai vykstančius šioje nuošalioje vietoje. Taigi jų aukos kol kas čia buvo vienos.

Tomas kiek galėdamas greičiau nusileido sraigtiniais laiptais ir išbėgo į kiemą.

Į veidą tvokstelėjo perkaitęs oras. Jis vėl pajuto vasarą, beveik užmirštą ankštoje celėje, į kurią pro storas sienas neprasiskverbdavo šiluma.

Atsistojęs vidury kiemo ir baimindamasis sudrumsti sunkią saulėje mieganėių akmenų ramybę, trikdomą tik vabzdžių dūzgimo, jis pašaukė:

– Anjese, Anjese! Anjese, brangioji!

Galingas jo balsas perplėšė tylą. Arklidėje sužvengė žirgas.

Prisiminęs į balną sėdantį dabitą, kurį pamatė pro langą, jam apsilankius praeitą kartą, Tomas vylėsi šitaip surasti vietą, kurioje uždaryta jo draugė.

Staiga antro aukšto lange jis išvydo šviesų veidą tos, dėl kurios išlaisvinimo pastatė į pavojų savo amžinąjį išganymą, ir jį užplūdo jaudulys.

Jis puolė prie laiptų, kaip įgeltas užlėkė viršun ir, raktu iš ryšulio atrakinęs duris į aikštelę, pamatė koridorių su keletu angų.

Tomas pašaukė dar kartą. Anjesė jam atsiliepė. Jis pribėgo prie medinių durų, už kurių buvo įkalinta jo siela, paieškojo tinkamo rakto, išbandė keletą, painiodamasis jų daugybėje, o suradęs ilgai vargo, kol įkišo į skylutę ir pasuko, – taip drebėjo jo rankos. Per veidą tekėjo prakaitas ir ašaros.

Atidaręs duris, jis priglaudė prie krūtinės raudančią būtybę, kaip litaniją kartojančią jo vardą.

– Tomai, Tomai, Tomai!

Ant pečių išsidraikiusiais plaukais, sulysusiais skruostais, akių gelmėse tebematomu siaubu, Anjesė atrodė dar gležnesnė, jaunesnė, pažeidžiamesnė nei paprastai.

– Mano drauge, mano drauge! Meile! Širdele mano! Jūs čia, jūs čia!

Džiaugdamiesi ir liūdėdami, spausdami vienas kitą glėbyje, jie juokėsi ir verkė, bučiavosi, glostė vienas kitam veidą, vėl juokėsi...

– Kaip... Kaip jums pavyko?.. – sušnibždėjo paauglė, apkabinusi Tomo pečius.

– Reikia paskubėti, mylimoji, – atsakė šis. – Paskui papasakosiu, kas atsitiko... Eime, eime greičiau! Lekiam!

Laikydamiesi už rankų, jie nubėgo prie laiptų ir nėrė laukan.

– Arklidėje yra žirgas. Paimkime jį!

Tvarte, kur šieną abejingai kramsnojo du sarčiai, šeimininko laukė jau pabalnotas gražus obuolmušis Žoserano ristūnas.

Tomas atrišo žirgą nepaisydamas, kad šis priešinasi, nustebintas tokio rankos pasikeitimo, išsivedė jį ir tekinas nusivijo Anjesę iki kiemo vartų. Atrakinti didžiausiu raktu, jie girgždėdami atsivėrė.

– Mes laisvi! Mieloji, mes laisvi! – džiūgaudamas sušuko Tomas. – Ateikit!

Jis įšoko į balną ir padėjo draugei užlipti ant pasturgalio.

– Tvirtai laikykitės už manęs, širdele! Josime šuoliais!

Nartus ristūnas šovė kaip strėlė.

Nuo vartų į kelią vedė takas.

– Negalima ilgiau likti atviroje vietoje, – pasakė Tomas. – Dar kas nors pamatys. Dumiam į mišką.

Takas ėjo tarp aukštų skroblų lygiais matiniais kamienais, panašiais į patamsėjusio sidabro kolonas. Netrukus jie iš jo išsuko ir aklai nujojo po šakomis, kad nepaliktų pėdsakų.

Pažįstami paparčių, lapų, dirvos kvapai, kylantys iš po žirgo kanopų, pripildė jų krūtines laisvės svaigulio.

Išjojus iš saulės kepinamo kiemo, pabėgus nuo baimės, taip stipriai gniaužusios paširdžius, po gražių, globėjiškų medžių šakomis tvyranti vėsa jiems buvo lyg gaivaus, tyro oro gūsis.

Rankomis apsivijusi draugo liemenį, skruostu prisiglaudusi prie plačios jo nugaros, apvilktos žaliu suglamžytos, purvinos drobės drabužiu, Anjesė sakė sau, kad baigėsi kančių dienos, gyvenimas stojo į savo vėžes ir jų meilė, atlaikiusi tokį išbandymą, pajėgi kovoti su visais pavojais ir įveikti visas kliūtis.

Bijodamas netyčia susidurti su dviem miške esančiais sargais, Tomas buvo budrus, nejautė tokios euforijos, kaip draugė, ir varė arklį, kad šis nelėtintų risčios.

Be keleto pulkelių elnių ir stirnų, šernės su šerniukais ir aibės graužikų, sprunkančių jiems artinantis, be fazanų, tetervinų ir karvelių, kurie, jojant per atžalynus, triukšmingai kilo smarkiai plakdami sparnais, bėgliai daugiau nieko nesutiko.

Po valandėlės Tomas paleido arklį žingine. Dabar jau nebuvo įmanoma atsekti jų pėdsakų. Jie išgelbėti! Sunkiausias darbas nuveiktas. Liko tik susiorientuoti ir, svarbiausia, nuspręsti, kur apsistos artimiausiu metu.

„Kur mes galėtume būti? – svarstė raitelis. – Ir kur reikėtų sukti?“

Proga atsikratyti dabitos ir pabėgti pasitaikė taip greitai, kad jis nespėjo susidaryti aiškaus plano.

„Atėjo laikas apsispręsti, – sakė jis sau. – Tebūnu pakartas, jei turiu bent menkiausią supratimą, kur prisiglausti dabar!“

Bijodamas nuvilti ir išgąsdinti draugę tokiu neapdairumu, jis nedrįso atsigręžti balne, pasakyti apie savo abejones ir paklausti patarimo.

Tuo tarpu jie pasiekė aikštelę, apaugusią tokia sodria žole, kad taip ir knietėjo joje pasivolioti. Jos viduryje tarp dviejų baltų uolų tryško šaltinis. Skaidri srovė krito tarp akmenų, sudarančių natūralų, gana platų baseiną, kurio dugnas, nuklotas žvirgždu ir smėliu, turėjo būti malonus jį mindančioms kojoms. Tenai susiformavęs upeliukas tekėjo per vešlią, skroblais apjuostą pievą, pilną lauko gėlių.

– Gal sustokime čia valandėlei, mieloji? – pasiūlė Tomas. – Mes jau toli nuo įtvirtinto namo ir jo sargų. Maudynės abiem būtų tikra palaima!

– Kaip pageidausite, mano pone!

Juokdamiesi iš pasitenkinimo, jie puolė vienas kitam į glėbį šalia sunkiai pūtuojančio žirgo, įtariai uostančio tankią pakrantės žolę.

– Iš kur šitas kraujas ant jūsų kotos? – staiga paklausė draugo Anjesė. – Gal jūs sužeistas?

– Ne, širdele. Šitas kraujas – tai mūsų laisvės kaina, – atsakė Tomas, nusukęs akis. – Nekalbėkim daugiau apie tai. Metas per daug gražus! Užmirškim juodas kalėjimo dienas ir niekada apie jas negalvokime! Nusiplaukim tą baisią praeitį. Atsikratykime jos drauge...

Šaltinio vanduo, trykštantis tiesiai iš žemės gelmių, nebuvo šiltas, nors virš aikštelės plieskė kaitri saulė, nuo kurios kibirkščiavo bangelės, nuvilnijusios jaunuoliams suėjus į baseiną. Įlipusius juos apgaubė dideli šviesūs sūkuriai, nužėrę jų nuogus kūnus ribuliuojančiais auksiniais atspindžiais.

Nepaisydami šaltuko, jie su godžiu džiaugsmu paniro į nuplaunantį žaismingą vandenį, priėmusį juos kaip draugus. Jau beveik

savaitę neprausti kūnai su pirmapradžiu džiaugsmu mėgavosi švaros malonumais, gaivinančiu vandens stichijos prisilietimu. Jis mazgojo nuo jų kalėjimo purvą ir kančios prakaitą. Atrodė, ši skaidri srovė atgaivino ir jų sielas, lyg gavusias naujo krikšto malonę...

Už žydinčio erškėčio krūmo nusivilkusi marškinius, kotą, nusimovusi kelnes ir batus, Anjesė pasikėlė plaukus, it juosta surišusi juos vualiu. Ji nenorėjo jų sušlapinti. Virpėdama mergina iki pečių įbrido į banguojančią gaivą, apgobusią ją išganingu apsiaustu...

Tomas pirmiausiai norėjo nusigramdyti prie odos priskretusį purvą ir kraują, todėl puolė įnirtingai trinti visą kūną.

Pagaliau nusišveitęs, jis nukreipė akis į draugę, besiprausiančią ir besišvarinančią vos už kelių sieksnių. Pakėlusi rankas, ji taisėsi neklusnias sruogas, slystančias nuo pakaušio. Jos perlamutrinis, šviesiais atspalviais nutviekstas kūnas buvo toks atsipalaidavęs, toks harmoningas, kad Tomas valandėlę žiūrėjo į ją be jokių užslėptų minčių, kaip būtų žiūrėjęs į baltą statulą katedros prieangyje.

Jo širdis giedojo padėkos giesmę.

„Viešpatie Išganytojau, būk pagarbintas! Štai ji, mano atgautas baltasis perlas! Man pavyko išplėšti ją nepaliestą iš kankintojų nagų! Aš, aš vienas išmokysiu ją meilės! Aš visada būsiu pirmas, ji bus tik mano! Būk pagarbintas, Viešpatie!“

Jam nereikėjo klausti paauglės, kad įsitikintų, ar Žoseranas sakė tiesą ir ar niekas neatėmė jai nekaltybės. Visa savo esybe, kurioje budėjo paaštrėjęs įsimylėjėlio dėmesys, jis jautė, kad Anjesė tokia pat skaisti, tokia pat tyra, kaip ir jų išsiskyrimo valandą. Jei būtų buvę kitaip, mylinčio vyro instinktas iškart būtų tai atspėjęs... ir ji nebūtų juokusis tokiu nerūpestingu juoku...

Šis nekaltumo įrodymas sujaudino jį labiau, nei būtų norėjęs. Užuot slydęs žvilgsniu per grakščias kaip statulos formas, jis nepajėgė atplėšti akių nuo mažučių krūtų, draugei taisantis šukuoseną, iškilusių virš vandens. Pakerėtas jaunuolis po dailios formos kairiąja krūtimi išvydo apgamą, iš juodumo net mėlyną tartum gyvatvorių

kryklė. Lygiai tokio pat atspalvio ir dydžio kaip tamsi it naktis laukinė slyvaitė.

Nors gerbė ją be galo, be krašto, strėnas nutvilkė žiaurus, nesutramdomas geismas...

Jis staigiai iššoko iš baseino, kurio vėsos nepakako karščiui numalšinti, ir ėmė raitytis po žolę, kad užgesintų šią ugnį. Bet geidulingas aromatas, stiprus žalumos, derlingo molio, syvų ir vandens pritvinkusių pakrantės augalų kvapas pasitiko jį lyg bendrininkas, siauste apsiautė. Jaunuoliui dingojosi, kad traiško po savimi juslingą kūną žaliu kvepiančiu krauju, ir tas kūnas jo geidžia, jam atsiduoda. Ir kodėl jis, kaip Pranciškus Asyžietis, nepuolė į dygliuotą krūmą, užuot pasirinkęs šį minkštą, švelnų patalą? Pasakojama, jog tas šventasis kartais šokdavęs nuogutėlis į tankų gervuogyną, kovodamas su kūno pageidomis!

Prieš valandėlę jis manė po maudynių su Anjese galėsią natūralioje šaltinio skalbykloje išsivelėti purvinus drabužius, padžiauti juos pievoje ir paskui apsivilkti švarius. Išsitiesę vienas šalia kito ant samanų medžių pavėsyje, būtų ramiai palaukę, kol saulė atliks savo darbą.

Bet dabar apie tai nebuvo ko nė galvoti...

Anjesė taip pat išlipo iš vandens, užlindusi už erškėčių, nusišluostė žolės kuokštais ir tylomis apsirengė nuleidusi akis, slepiančias džiaugsmą, nuo kurio širdis šokinėjo kaip jaunikis ožiukas. Ji užsirišo vualį, į šviesų, ant pakaušio susuktą kuodą įsmeigė laukinę rožę ir grįžo prie žolę rupšnojančio ristūno. Vis dar neramus žirgas pakėlė galvą ir įsmeigė į ją plačias, išsprogusias, baugščias akis... Priėjusi artyn, ji norėjo paglostyti švelnias, aksomines prusnas, bet jai prisilietus gyvulys atsitraukė, suskliaudė ausis ir per jo odą nuvilnijo drebuliukai.

„Nejaugi tai blogas ženklas? – paklausė savęs paauglė. – Šventoji Agniete, globok mane!“

Ji suvirpėjo, lyg saulę būtų uždengęs debesis.

– Jojam, – jau apsirengęs tarė Tomas.

– Kur, mano drauge?

Ji stovėjo priešais jį, įsmeigusi jam į veidą tiesų, klausiamą žvilgsnį.

– Prisiekiu siela! Aš nežinau.

– Gal reikėtų ką nors surasti ir pasiklausti kelio?

– Kokio kelio, širdele? – atsiduso Tomas, sugrįžęs į tikrovę. – Neįsivaizduoju, kur galėtume prisiglausti.

Anjesė suraukė nosytę ir linksmai, šiek tiek globėjiškai pasakė:

– Kol buvau uždaryta, turėjau laiko pagalvoti ir prisiminiau vynuogininko namelį, kurį kartą mačiau, kai su mama buvau nuvažiavusi pas metrą Leklerą. Jis buvo tuščias ir priklausė kartūzų valdoms, esančioms už dviejų ar trijų mylių nuo Žantiji.

– Ar jis dar tebestovi?

– Kam būtų reikėję jį griauti? Juk žinote, vienuoliams išvykus, jų žemės daug kur apleistos. Jomis niekas nesirūpina, bet ir naudotis niekas nedrįsta. Vynuogynai ir sklypai pamažu laukėja, bet pastatai liko nepaliesti. Be abejonės, ir mano minėtasis. Kas be ko, tai ne rūmai, bet, kai jį mačiau, jis stovėjo, turėjo čerpių stogą ir atrodė tinkamas gyventi.

– Ar jūs jį rastumėt?

– Veikiausiai. Juk žinot, mano gera atmintis, be to, tai buvo ne taip seniai!

– Kur tas namelis?

– Sunkiai pasiekiamoje vietoje. Už Baltojo Šerno kūdros, į vakarus, vienuolyno miško aikštelėje, neprižiūrimo vynuogyno pakraštyje. Toli nuo visko!

– Žinoma, ten būsime ramūs, bet, jei prisiminimai jūsų neapgauna, kaip mes gyvensime, kuo maitinsimės tokiame užkampyje?

– Žvejosim, medžiosim, skinsim vaisius nuo apleistų medžių... Argi dabar ne vasara? Su Dievo pagalba išgyvensime, mano meile... ir net esu tikra, kaimynystėje ilgainiui rasime atsiskyrėlį, kurį įtikinsim mus palaiminti!

Matydamas tokį spindintį Anjesės veidą, tokias patiklias akis, Tomas susigėdo dėl savo abejonių.

– Jūsų teisybė, mylimoji, negaiškime laiko! Jojam!

– Ar žinote, kaip pasiekti Žantiji?

– Neturiu nė menkiausio supratimo! Pirmiausiai išlįskime iš šito miško. Kad nepasiklystume, verčiau jokim po tiesumai. Galop tikrai sutiksime medkirtį, parodysiantį mums kelią.

Atsigėrę šaltinio vandens, kad numarintų kylantį alkį, jie sėdo ant žirgo.

Jojo gana ilgai per šlamančią, žvėrių ir paukščių pilną girią, po kurią striksėjo, lakstė jos gyventojai.

Slėniuota, upelių išvagota pamiškė buvo nusėta daubomis: jose žėlė tamsesnė, minkštesnė žolė negu progumose, gulėjo samanų kilimai, telkšojo žalio, stovinčio vandens balos, kuriose iš po žirgo kanopų šokinėjo varlės, žiojėjo barsukų ir lapių olos, suposi žalumos lopšiai, iš kurių pabaidytos stryksėjo stirnos...

Po medžių skliautu nebuvo labai karšta, nors saulės spinduliai, įspindę pro lapijos plyšius, audė tarp kamienų auksinių dulkių drobes, panašias į šviesos gobelenus.

Raitelius gaubiančią harmoningą tylą trikdė tik žirgas, mindantis kanopomis sausus lapus ir ant žemės nukritusius žagarėlius. Juos lydėjo voverės, laigančios nuo šakos ant šakos, lyg būtų šokusios oro šokį.

Staiga, visai netikėtai, žirgas palypėjęs pasiekė kalvos viršūnę miško pakraštyje. Prieš akis atsivėrė platus vaizdas...

Priešais apstulbusius jaunuolius iki begalybės driekėsi graži lyguma, kurioje miškas buvo užleidęs vietą derlingiems laukams. Dešinėje ir kairėje iki pat horizonto kūpsojo giraitėmis apaugusios aukštumėlės.

– Senos slėnis! – sušuko Tomas.

Tingiai, tartum pavargusi nuo vasaros saulės, pro žalumynus vingiavo upė. Karštymečiu šešėlių netemdomoje šviesoje vanduo blykčiojo, lyg būtų sudarytas iš lydyto sidabro šiaudelių. Daugybė kaimų, išsimėčiusių palei Senos vagą, puikavosi čerpių stogais, bažnyčių varpinėmis ir apylinkėmis, kuriose riebia, drėkinama žeme

maitinosi sodai, vynuogynai, ganyklos, kviečių ir miežių rėžiai, daržovių lysvės.

– Viešpatie, kaip čia gražu! – tarė Anjesė. – Kokią karališką dovaną Dievas mums įteikė, duodamas tokią žemę!

Tolumoje, karščio ūkanose, galėjai įsivaizduoti it svajonių miestą stūksantį Paryžių ir jo baltas sienas, bokštus, bažnyčias, Dievo Motinos katedrą, rūmų stogus...

– Pažvelkit, mieloji, į kalvą apačioje, ten Monmartras su vėjo malūnais, o šitas, daug arčiau, tai Valerijono kalnas, ant kurio šventoji Genovaitė ganė avis.

– O koks tada šitas miestelis, matomas dešinėje?

Iškilusios ant kalvos, į kurią juos užnešė žirgas, viena šalia kitos stovėjo įtvirtinta pilis ir bažnyčia. Jas supo nemažas kaimas su varpinėmis, namais ir pasėliais...

– Tie dideli pastatai panašūs į elgetyną ar ligoninę...

– Tai turbūt Sen Žermeno priemiestis. Aš ten kartą buvau su tėvu, kai jo draugas, auksakalys iš Puasi, pakvietė jį į medžioklę... Mūsų siras karalius ten pastatydino Šv. Koplyčią, panašią į tą, kuri stovi jo rūmuose Sitė saloje, tik mažesnę.

– Vadinasi, mes netoli nuo Žantiji?

– Tikrai ne per toliausiai. Dabar nusileisime prie Senos ir josim palei jos vagą iki Boživalio, paskui pasieksime Vanvrą* ir būsim arti tikslo.

Kalbėdamas Tomas tapšnojo ranka žirgą, uodega nervingai plakantį per šonus ir vaikantį puolančias muses.

– Taigi mūsų kalėjimas yra Lė miške, kur visi karaliai taip dažnai gainiodavosi elnius, – pridūrė jis. – Veikiausiai tai buvęs medžiotojų namelis, lindyne paverstas sukčių, į kurių nagus per nelaimę įkliuvome. Žinojimas, kur ji yra, gali praversti...

Tomas su Anjese stačiu taku nusileido prie upės ir nujojo pakrante per laukus, vynuogynus, vešlias ganyklas, kaimus ir ūkius.

---

* Boživaliu ir Vanvru tais laikais buvo vadinami Buživalis ir Vanvas.

Viename iš jų valstietė davė jiems duonos su pienu kankinančiam alkiui numarinti. Net ristūnas gavo porciją avižų.

Gelbėdamiesi nuo alinančios šutros, kiršinančios sparvas ir virpinančios karštą, žaižaruojantį, nejudrų orą, raiteliai rinkosi įdubų takus. O kai tokių nebūdavo, turėdavo joti keliais, driekiančiais į tolius dulkėtas, tuščias juostas, vingiuojančias priešais ryškios šviesos žeidžiamas akis. Jais iš tiesų niekas nėjo ir nevažiavo, nes nepakeliama tvankuma laikė žmones namuose arba medžių pavėsyje.

Boživalyje ant Senos kranto jie gavo truputį gaivos, bet paskui ilgai jojo per laukus, kol pasiekė Vanvrą.

Prakaitas tiesiog žliaugė Tomui per veidą, kota lipo prie šlapių pečių, ir Anjesė nebegalėjo skruostu glaustis prie plačios jo nugaros, ant kurios didėjo tamsūs ratilai. Ji ir pati jautėsi nuleipusi po vualiu, nusmauktu ant kaktos, galvoje ūžė.

Žirgas veltui stengėsi nuvyti geliančius vabzdžius ir vis labiau nertėjo.

Monruže jie rado Orleano kelią ir norėjo juo joti į Žantiji, bet staiga, tuoj už kryžkelės, ant griovio krašto skurdžios kriaušės pavėsyje ilsėjęsi raupsuotieji, pranešdami apie save, visi kartu pakilo ir smarkiai supurtė tarškynes.

Pabaidytas šio triukšmo, žirgas, visą ilgą kelią nerimęs dėl karščio ir nesuprantamo raitelių pasikeitimo, atsistojo piestu.

Anjesė iš netikėtumo nukrito ant žemės. Pažadintas iš sąstingio, į kurį buvo nugrimzdęs, Tomas norėjo sutramdyti ristūną ir iš visų jėgų trūktelėjo pavadžius.

Žoserano arklys įniršęs pasitraukė atatupstas.

Pritrenkta kryčio, Anjesė dar nebuvo atsistojusi. Pro parūkusias dulkes ji su siaubu išvydo virš savęs blizgant užpakalinių kanopų pasagas... Paskui, žarstydamos žvyrą ir tvoksdamos dusinančiu arklidžių kvapu, pasiutusio gyvulio kojos nusileido ant jos ir ėmė spardyti, mindžioti, trypti, laužyti...

11

Ranka pasikėlusi purpurinę kotos drobę, saugodama ją nuo kelio dulkių, Šarlotė Froman pluošė sparčiu žingsniu, kaip daro žmonės, pripratę, kad kito likimas priklauso nuo jų miklumo.

Moteris grįžo iš bažnyčios ir jautėsi susitaikiusi su savimi. Jai reikėjo atlikti išpažintį tėvui Piošonui ir pasisakyti, kodėl ji nepatenkinta savo elgesiu.

Vasaros pradžia griovė lėtą dvasios stiprinimo ir pakantumo darbą, kurį prisiversdama dirbo ištisus mėnesius. Karštis, laisvi kaimo papročiai, naujų meilių gausa kankino ją labiau, nei būtų derėję. Jai buvo sunku pakelti metų naštą, vargšo vyro beprotystę, išėjimą iš ligoninės. Patardama užleisti vietą jauniems kolegoms, priorė labai nuliūdino terapeutės širdį. Tos nuolatinės netektys, atsižadėjimai ganėtinai aptemdė nuotaiką, o čia ją dar gadino meilės ilgesys, išdykėliški prisiminimai!

Į Žantiji Šarlotė atvažiavo Mari kvietimu, nes norėjo pailsėti, prižiūrėdama Odę ir Vivjeną. Manė, kad prisirišimas prie brolio anūkų ir kaimo ramybė išeis į naudą.

Nieko panašaus!

Teisybė, ji mylėjo šiuos vaikus, bet jie buvo ne jos. Nuolatinis buvimas su jais aitrino seną, neužgijusią žaizdą slapčiausioje kertelėje, kaip ir daugeliui nevaisingų moterų. Nors kai kurios jaunystėje džiaugiasi negalinčios gimdyti, ilgainiui ši nuomonė virsta graužu-

liu. Mintis, kad neturi kam atiduoti neišnaudoto švelnumo, taip sunkiai slegiančio širdį, neturi, kas atsilygintų tuo pačiu, ją stačiai apsėdo. Argi motiniški rūpesčiai ir darbai nėra šimtąkart vertesni už šią gniuždančią tylą, iš lėto gaubiančią jus lyg apsiaustas, už šią visur persekiojančią vienatvę?

Tais laikais, kai gyveno laisvos, nesupančiotos moters gyvenimą, kartais pagalvodavo, jog jai pasisekė, kad neapsikrovė kirbine atžalų. Bėgantys metai pakeitė šią nuostatą. Bet dabar per vėlu gręžiotis į praeitį. Ji buvo viena ir yra viena, be palikuonių, tarp gausaus jaunimo, kurį į pasaulį paleido kitos...

Šį rytą kartybių taurę perpildė viena nereikšminga smulkmena, prisidėjusi prie įprastų nemalonumų.

Po pusryčių, kuriuos visi valgė pirmo aukšto salėje, ji pajuto, kad kiauras dantis, neskaudantis nuo tada, kai pradėjo jį gydyti savo gamybos tepalais, ėmė smirdėti. Šarlotė jau buvo pastebėjusi, kad po kiekvieno valgio jame prisirenka maisto likučių. Nors dažnai skalaudavo burną karštame vandenyje išmirkytų čiobrelių antpilu, nors, pakilusi nuo stalo, išsivalydavo jį krapštuku, padarytu iš žąsies plunksnos, kvapą gadinanti smarvė varė ją į neviltį. Kiauras dantis ir jo dvokas tapo simboliais, bylojančiais apie visokeriopą kūno irimą.

Ji niekada nebuvo labai graži, bet žavėjo sveika išvaizda, tvirtumu, dailia figūra, todėl visada savimi labai rūpinosi. Geri, lygūs dantys jai buvo itin svarbūs. Rytą vakarą ji juos valė į dulkes susmulkintu moliu ir į miltus sutrinta kepinta duona. Kitaip nei daugumai jos amžiaus žmonių, jai iki šiol nebuvo iškritęs nė vienas dantis ir nė vieno nereikėjo išrauti. Ir štai, nepaisant visos priežiūros, jai teks priprasti prie šio netikėto pažeminimo!

To buvo jau per daug! Ji ne tik turėjo atsisakyti meilės džiaugsmų, malonumo gyvenimo saulėlydį nugyventi dviese, profesijos, leidusios atiduoti ligoniams jausmų perteklių, bet dar ir patyrė nuosavo kūno išdavystę!

Maištas supurtė ją iki sielos gelmių.

Tada Šarlotė suprato, kad jai skubiai reikia ne tik pagalbos, paramos, bet ir stiprybės, reiklumo, kurio nesugebėjo savyje rasti. Todėl po pogulio, šiek tiek nuslūgus karščiui, išėjo pas Žantiji kunigą.

Tas energingas vyras, apdovanotas sveiku protu ir tvirtu tikėjimu, kalbėjo su ja taip, kaip ji ir norėjo: be gailesčio.

Žinoma, jis nepasižymėjo, kaip kitados kanauninkas Kliutenas, subtiliu įžvalgumu, vos ne šventojo intuicija.

Tėvas Piošonas nesivargino subtilybėmis, jis griežtai, prireikus net stumte stumdamas, įsakmiai dėstydamas amžinas tiesas, grąžindavo jus į siaurą, bet aukštyn kylantį išsigelbėjimo kelią.

– Ko buvote priversta atsižadėti? – išgirdęs jos pasakojimą, paklausė jis. – Patirčių, nesuteikusių galimybės ilgai mėgautis džiaugsmais, pradingusiais pirma laiko, jei tikėsime tuo, ką man sakėte, dažnų nusivylimų, nuolatinių kompromisų su savimi ir kitais. Ar patvari, tikra laimė, apie kurią svajojote, buvo įmanoma? Ko jūs verkiat? Ko gailitės? Širdgėlų?

– Ne, tėve, gailiuosi vilties vėl, nors ir netobulai, pajusti džiugų naujų susitikimų svaigulį, kupiną tuščių, bet pasikartojančių pažadų... Ši netektis pripildo mane kartėlio, ir nors jo gėdijuosi, jis mane graužia.

– Argi metai nepadeda jums atsikratyti šio jausmingumo, leiskite pasakyti, kvailoko, dovanotino mergiščiai, bet ne patyrusiai moteriai? Be to, geisti vien kūniškų malonumų dera pagonims. O mūsų, krikščionių, Viltis glūdi kitur!

– Žinau, tėve. Tačiau, veikiausiai dėl nenusisekusios santuokos, padariusios mane nelaimingai ištekėjusia moterimi, ir dėl vėlesnių bandymų, suteikusių mažai pasitenkinimo, aš, nepaisydama metų ir nusivylimų, apgailestauju iki dugno neišgėrusi duotos taurės, neišragavusi man skirtų malonumų...

– Nejau nesuprantat, kad meilės nesėkmės, kurias pati pripažįstat, priešingai, tik palengvina užduotį? Ar ne laikas liautis bergždžiai ieš-

kojus to, ko taip ilgai vaikėtės ir nepagavot, ir pradėti rūpintis kur kas tauresne Gyvąja Meile?

...Du Šarlotės sutikti piemenukai ėmė kvatotis, jai einant pro šalį. Ji išgirdo jų juoką ir subarė save. Veikiausiai, žingsniuodama keliu, ji kalbėjo garsiai, kaip dabar jai vis dažniau pasitaikydavo. Argi šitas įprotis kalbėtis su savimi – ne dar vienas senėjimo požymis?

Ką gi, tėvas Piošonas teisus. Vasaros ir kitų žmonių meilės sužadintų jaudulių metas baigėsi! Laikas neburbant tai pripažinti ir pasiruošti senatvei – paskutiniam išbandymui, kurį, jei nenusilpsiu kelyje, reikia įveikti prieš atsistojant ant slenksčio į nežinomą, bet spindinčią laimę, pažadėtą Viešpaties...

Šis kaimo kunigas padėjo jai atgauti pasitikėjimą ir drąsą.

Taigi Šarlotė, susitaikiusi su tuo, kas jos sieloje geriausia, pasiryžusi dėti pastangas naujiems tikslams pasiekti, ėjo į Matjė Leklero namus. Nuo šiol ji stengsis daugiau nepasiduoti senoms širdperšoms, nedejuoti dėl to, kas baigta visiems laikams, kad būtų visiškai laisva ir pasiruoštų tam, kas laukia artimiausioje ateityje: paskutinei kelionei, kuriai reikia būti pasirengus, nes nežinai nei dienos, nei valandos!

Taip samprotaudama ji priėjo pievą, kurioje Vienuolių Sodybos ūkininkai grėbė šieną.

Leonaras, Kato, jų vyresnysis sūnus ir ūkio darbininkas su tarnaite krovė jį į didelį jaučiais pakinkytą vežimą: medinėmis šakėmis pasmeigę plakus saulėje išdžiūvusios žolės, kėlė juos ir davė Kolenui, kuris, stovėdamas ant besisupančio viršaus, mikliai dėliojo juos aplink save.

„Laimė, išgėriau vaistų nuo šių pagundų! – pamanė Šarlotė, pasisveikinusi su grėbėjais. – Jei ne jie, velnias vėl būtų mane apsėdęs!“

Besibaigiančios dienos šiluma, pagaliau nuslūgus alinančiai dagai, medumi ir nupjautų gėlių aromatais kvepiančios pavakarės ramybė, išdavikiškas saldumo ir bundančių geidulių mišinys tebedrumstė sielą ir tikrai būtų apkerėjęs, jei ji, kaip komunijos

prieš paskutinę kelionę, nebūtų priėmusi žodžių apie Amžinąjį Gyvenimą.

Priėjusi aukštumėlę, kur, kol nebuvo išardytos, stovėjo Tomo ir jo draugų palapinės, ji pamatė mažąją Odę, iki kelių pasikaišiusią sijoną ir uoliai grėbiančią šieną drauge su ūkininkais.

„Keista mergaitė! – tarė sau Šarlotė. – Gali ištisas valandas tūnoti viena savo slėptuvėje miške ar kur kitur ir su tokiu pat malonumu prisidėti prie valstiečių darbų ar triukšmingų pasilinksminimų. Kas ją prie jų traukia? Jei nebūtų tokia jauna, manyčiau, kad ją labiau, nei derėtų, domina Leonaro sūnūs, bet jai dar nėra nė devynerių..."

Šarlotė perėjo sodą. Uogų netekusios vyšnios metė liūdną šešėlį ant sutryptos, pageltusios žolės, prikritusios mažų šakelių, nulaužtų raškant uogas ir paliktų.

Kai jau buvo ant terasos priešais namą, jos dėmesį atkreipė sunkiai pakrautų ratų dardėjimas.

Gale tako, vedančio į Paryžiaus kelią, lėtai judėjo šieno vežimas. Šalia jį tempiančių jaučių žingsniavo nepažįstamas vyras.

Iš paskos kėblino jaunuolis kančios perkreiptu veidu. Jei ne vario spalvos plaukai, Šarlotė nebūtų jo pažinusi. Ant šieno gulėjo kruvina moteris: atrodo, ji buvo sunkiai sužeista.

– Viešpatie! Tai Anjesė!

Šarlotė puolė prie vežimo.

– Mano gražusis sūnėne, kas atsitiko?

Iš kur jie atsirado tokie apgailėtini? Vadinasi, jau nebegyvena Nekaltųjų Vaikelių kapinėse?

– Anjesė suluošinta, – atsakė Tomas. – Ją sutrypė pasibaidęs arklys!

Jis ir pats atrodė paklaikęs. Akys tuščios, veidas drebantis. Kota ir rankos kruvinos...

– Radau juos toli, prie Vanvro, ant Orleano kelio, – paaiškino jaučius raginantis vadeliotojas. – Man grįžtant iš pievos, šitas vaikinas paprašė įkelti panelę į vežimą ir atgabenti čionai. Pamatęs, kokia jos būklė, negalėjau atsisakyti...

Gydytojos įprotis veikti, ištikus nelaimei, nugalėjo smalsumą. Daugiau nieko neklausinėdama, ji paprašė vyro privažiuoti prie namo durų ir, pasišaukusi virėjos parankinę Almodi, liepė nukraustyti didįjį virtuvės stalą.

– Reikėtų ją nunešti į kambarį viršuje, – keistu, prislopusiu, palūžusiu, neatpažįstamu balsu tarė Tomas.

– Ne, sūnėne. Paguldysime ją ant ilgiausio stalo, kad galėčiau patogiai apčiupinėti ir pažiūrėti, kas pažeista jos organizme. Tokiam darbui lovos per minkštos. Leiskite man tvarkytis.

Valstietis su Tomu atsargiai nukėlė paauglę nuo šieno guolio. Sulig kiekvienu nešėjų judesiu, sulig kiekvienu, net menkiausiu, krestelėjimu ji tyliai sudejuodavo. Jos galva užmerktomis akimis lingavo į šonus.

Šarlotė pirma sužeistosios įėjo į erdvią patalpą, kvepiančią šiltais paplotėliais ir kepta mėsa. Išsižiojusi iš nuostabos, Žerberžė šluostėsi į prijuostę riebaluotas rankas. Almodi verkė.

– Guldykit ją čia, tik pamažu... galvą dėkit ant skuduro...

Šarlotė užjaučiamai palietė ranka Tomo petį.

– Dabar, sūnėne, eikit iš čia. Ir išlydėkit šį gerą žmogų, pasiūlęs išgerti ir atlyginęs nuostolius. Grįžkit tik tada, kai pakviesiu. Aš užtruksiu ilgai.

Nešaukdamas ir nesipriešindamas, kaip ji tikėjosi, nusvirusiais pečiais, abejingas aplinkai, Tomas išėjo iš virtuvės, išsivesdamas vežėją.

Jo dvasia klaidžiojo toli nuo kūniškojo apvalkalo. Jis judėjo, kalbėjo, bet katastrofos suvokimas, pervėręs jį kelio dulkėse pamačius sumaitotą Anjesę, tas sukrėtimas, nepataisomos nelaimės siaubas, užvaldė visą jo dėmesį.

Ši diena amžiams liks baisiausia jo gyvenime. Rytą jis nužudė žmogų, kad išsivaduotų, pabėgtų su Anjese ir kartu su laisve įgytų teisę gyventi, mylėti, o po pietų regėjo, niekuo negalėdamas padėti, kaip buvo sužalota mergina, tapusi jam vilties įsikūnijimu, vienintele laime...

Valstiečiui išvažiavus, bėdulis klestelėjo ant kėdės salėje ir susmuko.

– Žoserano žirgas atkeršijo už šeimininką, – garsiai ištarė jis. – Paskui vienas, nesiduodamas man į rankas, nubėgo pranešti žuvusiajam, kad už jį atlygino...

Jaunuolis ilgai gromuliavo šią mintį. Viduje buvo tuščia. Jis nejautė jokių jausmų. Jo sielvartas gyveno savą gyvenimą, skyrium nuo jo. Tomo širdyje jis dar nebuvo įsišaknijęs.

– Yra parašyta: „Nežudyk“, – po valandėlės tokiu pat bespalviu balsu pridūrė jis. – Nudobdamas tą prakeiktą dabitą, pažeidžiau Dievo įsakymą ir užsitraukiau Jo prakeiksmą...

Pats nesusivokdamas, kaip, Tomas atsidūrė ant žemės ir, išsitiesęs ant šviežių žolynų, kuriais buvo nubarstytos grindų plokštės, pratrūko verkti ir vaitoti tarp sumaigytų, lauku kvepiančių augalų. Ūmai šis aromatas su žiauriu tikslumu atgaivino daug žadėjusį prarastos laimės paveikslą, tą valandėlę, kai jis raičiojosi aikštelėje po maudynių. Prieš akis ryškiai iškilo Anjesė, besitaisanti plaukus, kad jų nesušlapintų, mėlynas kaip slyvaitė apgamas po krūtimi, ir tik tada kažkur sklandęs skausmas užgulė jį ir ėmė draskyti krūtinę nagais, kapoti snapu...

Gerokai vėliau Šarlotės Froman balsas pažadino jį iš klaikios nebūties, į kurią buvo nugrimzdęs.

– Sūnėne, – pasakė ji, – aš nusiunčiau arklininką su brikele į Paryžių parvežti mano pažįstamo chirurgo, puikiai mokančio sustatyti lūžusius kaulus. Noriu, kad jis apžiūrėtų Anjesę ir nuspręstų, ką daryti.

– Ji mirs, tiesa? – paklausė Tomas, vis dar tysodamas ant žemės.

– Na ką jūs! Ji jauna ir sveika. Su Dievo pagalba mums pavyks ją išgydyti.

– Nemanau, kad Dievas šįsyk mums padės, teta. Turite žinoti, kad šį rytą padariau mirtiną nuodėmę, savo rankomis nužudęs niekšą, laikiusį mus nelaisvėje... Suprantat, mane labiau slegia ne jo

mirtis, nes jis buvo baisus nedorėlis, o piktas džiaugsmas, kurį jaučiau jį galabydamas. Tai buvo šėtoniškas malonumas. Dievas man už tai neatleis!

– Ką jūs sakote, Tomai? Iš kur galit žinoti, ką Dievas darys ir ko nedarys? Jo gailestingumas tūkstantį kartų didesnis nei jūsų žiaurumas ir pranoksta visas mūsų kaltes kartu paimtas!

– Tą dvokiantį gyvulį nudaigojau su neregėtu malonumu, – pakartojo Tomas. – Pažeidžiau penktąjį įsakymą ir tuo džiaugiausi!

– Gana, sūnėne, nustokit kankintis... kad ir kaip būtumėt atsakingas dėl šios nelaimės, pasitikėkite ir nepraraskit vilties. Šita dorybė mus gelbsti!

Susitaršęs, dulkėtas, susitepęs krauju ir nenusišluostęs ašarų, Tomas lėtai atsistojo ir išsitiesė.

– Prieš eidamas pas Anjesę, nors jos būklė tokia, kad ji jūsų neatpažins, pirma išsimaudykit, mielasis sūnėne, – pasakė Šarlotė. – Tai būtina. Eikite į skalbyklą. Liepsiu atnešti šilto vandens. Ten yra didžiulis katilas, turėtumėt į jį tilpti. Ta pačia proga patariu ir persirengti. Palikot čia keletą drapanų, išvykdamas į Paryžių.

Ji nieko neklausinėjo. Kas iš to? Kam teirautis, kokios priežastys atvedė porą į kelią netoli Žantiji ir nutrenkė Anjesę po įnirtusio žirgo kanopomis? Svarbu ne išsiaiškinti aplinkybes, o išgelbėti paauglės gyvybę.

Terapeutė buvo sunerimusi, nors Tomui to ir nesakė. Anjesės būklė jai atrodė labai prasta. Be išorinių žaizdų, kurias ji nuplovė, patepė vynu ir aliejumi, sutvarstė, jaunas kūnas buvo sutraiškytas keliose vietose. Lūžęs petys, ranka ir kairys klubas. Tikriausiai buvo sulaužyti ir keli šonkauliai, o kas dar vyko šiame žiauriai sumaitotame kūne? Ar nepažeisti vidaus organai, audiniai?

Paauglę kamavo karštis, ji degte degė ir kliedėjo. Kokias iš to galėjai daryti išvadas? Kad ji sužalota sunkiai.

Tomo likimas buvo sprendžiamas be jo. Todėl Šarlotė nusprendė įspėti jo tėvą ir motiną. Siųsdama arklininką parvežti chirurgo, ji

paprašė jį užsukti pas Bertraną ir pranešti naujieną. Jam, kaip ir Lodinai, negalėjai nepasakyti, kokia nelaimė ištiko jų sūnų.

Argi visos kliūtys, trukdančios Anjesės ir Tomo santuokai, neprarado prasmės? Dabar reikės kovoti su kitokia bėda...

Grįžusi į virtuvę, gydytoja pasilenkė prie smulkutės suluošintos būtybės, kuri kažką šnibždėjo, dejavo, verkė užmerktomis akimis. Pasiutusio gyvulio kanopa ant skruosto buvo įspaudusi kruviną pasagos formos žymę...

– Ar ilgai ją laikysit ant šito stalo? – paklausė Žerberžė, skudurėliu šluostydamasi šlapią kaktą. – Ji buvo tokia miela, kad dabar širdis plyšta matant, kaip ji guli it perversta statula.

– Verčiau tegul lieka čia, kol apžiūrės chirurgas, – atsakė Šarlotė. – Tik reika sugirdyti jai vaistažolių nuoviro, gal nuslūgs karštis.

Būdama Žantiji, ji pririnko glėbius gėlių, lapų, stiebų, žievių, laukinių augalų. Išdžiovinusi saulėje, laikė juos drobiniuose maišeliuose, sukrautuose ant visų skrynių jos kambaryje. Ji viena žinojo jų savybes, todėl pati nuėjo pasiimti iš krepšių tų, kurie buvo reikalingi. Grįžusi į virtuvę, viską sumetė į Žerberžės užkaitintą verdantį vandenį.

– Vingiorykštės, gluosnių žievė, šeivamedžio žiedai, – vardijo ji, dėdama gyduoles į molinį puodą. – Šitie vaistai turėtų sumažinti karštį.

Nelengva buvo sugirdyti ligonei medumi pasaldintą skystį: ji blaškėsi ir mėšlungiškais judesiais stūmė šalin garuojantį puodelį...

Netrukus į virtuvę atėjo Tomas ir prisiartino prie aprimusios Anjesės.

Nusiprausęs, nusiskutęs, apsivilkęs švaria kota, jis atrodė dar labiau prislėgtas, dar labiau suglumęs nelaimės akivaizdoje. Numazgojus dulkių sluoksnį, nuogas, persikreipęs, sukritęs veidas pasidarė panašus į numirėlio kaukę.

Jis stovėjo prie vargšės pusseserės guolio nusvarinęs rankas ir žiūrėjo į ją taip bejėgiškai, taip sielvartingai, kad Šarlolei magėjo apkabinti jį ir pasūpuoti kaip kenčiantį vaiką.

Ligoninėje ji buvo mačiusi daug nusiminusių bedalių. Tačiau prisiminė retai regėdavusi veidų, kuriuose nebūdavo nė lašo gyvybingumo, susidomėjimo, vilties...

Netrukus atsidarė durys ir pasirodė daktaras, Žanekeno atvežtas iš Paryžiaus. Tai buvo dar jaunas vyras, liesas, tamsbruvis, su vešliais antakiais, kurių šešėlyje slėpėsi mažos skvarbios akys. Jis vilkėjo juodą chirurgo chalatą ir rankoje laikė odinę varinėmis vinimis apkaltą dėžę.

– Sūnėne, – tarė Šarlotė, – jums vėl reikia išeiti. Šiuo metu jūsų buvimas šalia ligonės nepageidautinas. Mesiras Garenas turi ramiai taikyti savo žinias. Malonėkite mus palikti ir pasikliaukit mumis!

Tomas pasilenkė prie sužaloto, nuo karščio išbrinkusio veido, priglaudė lūpas prie kaktos, ant kurios buvo prilipę švelnūs plaukeliai, ir išėjo.

Atėjęs į didžiąją salę, jis liejo tokias gausias ašaras, kad iš pradžių neįžiūrėjo ten esančių asmenų. Juos atpažino tik išgirdęs motinos balsą.

Prie lango Bertranas kalbėjosi su metru Lekleru. Jie abu atsigręžė į jaunuolį, ir auksakalys susirūpinęs žengė prie sūnaus.

Vidury kambario, nutvieksto srautais plūstančios vakaro šviesos, tyliai šnekučiavo Lodina, Mari ir Blanša.

– Vaikeli mano, vaikeli! Neverkit! – sušuko Lodina, puldama prie Tomo. – Jūs ne vienas! Mes esam šalia, labai jus mylim ir padėsim išbristi iš šitos bėdos!

Maža, tokiais pat ugningais, kaip ir jos vyresnėlio, plaukais, šita moteris, į kurią Tomas buvo daug kuo panašus, atrodė pernelyg smulki tokiam atletui pagimdyti. Ji pakėlė į jį nerimo kupinas akis, drovėdamasi sūnaus, kaip kai kurie tėvai drovisi savo vaikų, nustoję juos suprasti.

– Čia ne bėda, motin, – atsakė Tomas, lėtai purtydamas galvą, – Dievas žino, čia visai ne tai! Čia gęsta mano gyvybė!

Prie sūnaus priėjo Bertranas. Jautei, kad jis baisiai nerimauja ir sykiu varžosi pasakyti tai maištininkui, atvirai metusiam iššūkį.

Paprastai jis saugodavo savo autoritetą, bet šią valandėlę neslėpė jausmų, kuriuos normaliu metu dangstė griežtumo kauke, ir visa jo išvaizda bylojo, kad užuojauta nugalėjo pagiežą.

– Kas atsitiko, sūnau? – paklausė jis. – Nuo tada, kai dingote iš Nekaltųjų Vaikelių kapinių, mus kaustė mirtina baimė.

– Galbūt vėliau papasakosiu, kaip buvome apmulkinti, apgauti ir pagrobti, – atsakė Tomas. – Bet ne dabar... Dabar negaliu... Viskas susimaišė galvoje... Žinau tik viena...

Rauda užgniaužė jam gerklę.

– Ji miršta čia, už šitų durų! – suvaitojo jaunuolis. – Visa kita nesvarbu!.. Niekas nesvarbu, išskyrus šią kovą su mirtimi, į kurią ji turi stoti viena!

Jis suklupo prie suolo ir, nusvarinęs ant jo galvą, užsidengė veidą rankomis. Aplinkui, nesumodami, kaip jam padėti, stovėjo šeimos nariai.

Mari atvažiavo todėl, kad tuo metu, kai iš Žantiji atvyko arklininkas, buvo pas Lodiną. Svarstydama, kaip galėtų padėti sūnėnui ir dukterėčiai, ji laukė, kada grįš jos vaikai.

Komo prašymu dvi savaites išbuvusi Paryžiuje, ji labai jų ilgėjosi. Todėl jai suspaudė širdį, kai į kambarį staiga įbėgo Odė. Nė nežvilgtelėjusi į motiną, mergaitė, lydima juodo Leklerų šuns, nuėjo prie Blanšos.

– Almodi manęs neįleido į virtuvę, – tarė ji. – Bet aš pro langą mačiau ant stalo gulinčią Anjesę kruvina kota. Ją čiupinėjo pabaisa vyras, o tetos Šarlotės veidas buvo toks, kaip blogiausiomis dienomis. Kas atsitiko?

– Tiksliai nežinome, – tyliai atsakė Blanša. – Atrodo, ją sutrypė arklys...

– Ar ji mirs?

– Dėl Dievo, dukra, nutilkit! – priėjusi artyn, sušuko Mari.

– Kodėl? – skambiu balsu rėžė Odė. – Ar ne geriau mirti jaunai ir skaisčiai, negu senai ir susiteršusiai?

Mari sučiaupė lūpas. Jos veidas paraudo, akys pritvinko ašarų. Paėmusi dukterį už rankos, jėga išsitempė iš kambario.

Saulė leidosi už horizonto, vakario vėjo dvelksmas virpino medžių šakas. Alsuoti buvo lengviau. Sodas kvepėjo.

– Dukrele, kas jums?

Mari pasilenkė prie smulkaus uždaro veidelio, bet mergaitė nusisuko.

– Nieko.

Ji metė motinai iššūkį visu gležnu, staiga pastirusiu kūneliu. Mari pastebėjo, kad mėlyna dukters kota murzina, į tamsius plaukus, ne tokius švarius, kaip paprastai, pribirę šieno.

– Mes nesimatėme dvi savaites, ir štai kaip jūs mane sutinkat! – papriekaištavo Mari. – Sakykit, Ode, ką aš jums padariau?

Ji jautė, kad mergaitei knieti rėkte išrėkti teisybę, išsilaisvinti iš paslapties, atsiradusios tarp jųdviejų ir taip slegiančios, taip niokojančios.

Moteris laukė, užgniaužusi kvapą. Bet ji neįvertino priešais stovinčio vaiko charakterio tvirtybės.

– Ką man padarėte, motin? – įžūliai spoksodama, drėbė mažė. – Nežinau. Be to, aš kalbėjau ne apie jus, o apie Anjesę, kuri galbūt mirs...

Į terasą išėjo Blanša.

– Maniau, galėsiu padėti broliui, – apgailestaudama pasakė ji, priėjusi prie motinos ir dukters. – Deja, nepavyko. Jo skausmas ne toks, kurį apmalšintų sesers draugiškumas.

Ji švelniai paglostė tamsias Odės kasas.

– Po sukrėtimų, per tokį trumpą laiką patirtų Tomo ir Anjesės, ši nelaimė rodo, kaip greit aistra gali sugriauti dviejų žmonių gyvenimus, – pridūrė mergina.

– Nesitikėjau, jog galima taip mylėti, – užsisvajojusi pasakė Mari. – Stebiuosi, kad mano patrakėlis sūnėnas užsiliepsnojo tokia ugnimi!

Blanša atsiduso.

– Ir reikėjo gi šitam likimo smūgiui kristi ant jo! Kokia nesėkmė! Mažai kam tenka tokie išbandymai. Šių laikų kvailystė – visiems leisti manyti, kad kiekvienas gali patirti tokią ekstazę, kaip Tristanas su Izolda! Jei literatūra ir Meilės teismai neskalambytų apie tai visuose pašaliuose, daugelis ir toliau gyventų santarvėje su savo jausmais, pagal siaurą savo širdies ir galimybių matą. Patys niekada neįsivaizduotų, kad ir jiems lemta užsidegti tokia meile, kaip romanų herojams!

– Jūs, be abejonės, teisi, dukterėčia, – sutiko Mari. – Tokie polėkiai netinka daugumai ramios prigimties asmenų.

– Žmonių meilė man dažnai atrodo neprotinga ir lengvabūdiška, net jei būna tikra, – samprotavo Blanša. – Užkrauti savo džiaugsmus ir skausmus ant gležnų pečių būtybei, viliojamai visokių pagundų, pavesti savo laimę kitam žmogui, stipriam arba silpnam, tokiam pat nepatikimam, kaip ir tu pats, mano manymu, kvaila!

– Ir vis dėlto meilė – vienintelis jausmas, išplėšiantis mus iš egoizmo, stumiantis prie artimo, galų gale vienintelis nesavanaudiškas... Aš beveik pavydžiu Tomui, kurio ateitis priklauso nuo to, ar Anjesė pasveiks, ar numirs. Jis bent jau žinos, ką reiškia atiduoti vienas kitam širdį!

– Argi negalima mylėti be visos šitos sumaišties? Esama ir kitokios meilės, Mari, tyresnės, kilnesnės, tobulesnės už tą, kuri pridarė mums rūpesčių...

– Jūs kalbate apie tikėjimą?

– Taip. Apie tikėjimą į Dievą! Tik Jam galima atsiduoti su visišku pasikliovimu, besąlygiškai ir niekuo nerizikuojant!

– Jūsų pasiklausius, galėčiau pamanyti, kad...

– Ir nesuklystumėt.

Ji šypsojosi kaip sužadėtinė.

– Kol kas prašau saugoti paslaptį apie mano apsisprendimą, bet jis neatšaukiamas: aš stosiu į vienuolyną.

Blanša suėmė delnais susitaršiusią Odės galvą.

– Ant kelio buvau užvesta jūsų dukters dėka, teta, – rimtai pasakė ji. – Joninių rytą, kai visi jos ieškojome, kažkas man pakuždėjo, kur ji yra.

– Kaip?..

– Nežinau... Buvau apšviesta, ir tiek. Mane užplūdo tikrumas. Lyg kas būtų už pečių pastūmėjęs prie Švenčiausiosios Mergelės, kur šitas vaikas miegojo...

Odė paėmė vieną ranką, priglaustą jai prie skruosto, ir pamaldžiai pabučiavo.

– Kaip aš džiaugiuosi! – blizgančiomis akimis tarė ji. – Per mane Dievas davė jums ženklą! Argi ne nuostabu? Aš – jūsų mažasis angelas sargas!

– Kad jūs žinotumėt, – sušnibždėjo Blanša, – kad jūs žinotumėt...

Ji dvejojo, ar atskleisti paslaptį, perpildžiusią jos sielą.

– Kitą naktį, – prabilo mergina, nepajėgdama sutramdyti noro pagaliau išsipasakoti, – kitą naktį, kai grįžote į namus, aš sapnavau šypsantį angelą. Jis stovėjo prie vežimo, kur buvo daug žmonių, ir kvietė mane į jį lipti. Jokia kalba neperteiktų jo išraiškos, jokie žodžiai neišreikštų giedros palaimos, švelnumo, švytėjimo, spindinčios laimės, šilumos, svetingumo, kuriuos skleidė jo šypsena. Bet viskas, ką čia pasakiau, niekis, palyginti su tuo, ką man buvo leista pamatyti! Nors tai tetruko akimirką, aš saugau tą stebuklingą atvaizdą ir niekada jo neužmiršiu, net jei gyvenčiau šimtą metų!

– Dabar geriau suprantu jūsų vėlesnį elgesį, Blanša... Jums buvo suteikta nepaprasta malonė.

– Visą gyvenimą dėkosiu už ją Viešpačiui! Dėkosiu Jam, gausiai dalydama žmonėms dovanas, kuriomis buvau apipilta. Matote, Mari, aš žinau, kad iš manęs bus daug pareikalauta, nes esu jau daug gavusi.

– Į kokį ordiną rengiatės stoti?

– Dar nežinau. Viskas įvyko taip neseniai. Toks apreiškimas visiškai sujaukia gyvenimą. Man reikia daug mąstyti, medituoti,

melstis... Kokioje vietoje būdama galėčiau geriausiai padėti nelaimėliams? Norėčiau tarnauti patiems vargingiausiems, labiausiai kenčiantiems... Laukiu ženklo, kuris man tikrai vėl bus duotas...

Ji nutilo.

Sode ir laukuose, temstant vakarui, paukščiai šaukė vieni kitus. Buvo girdėti nakčiai besiruošiančio kaimo garsai: bliovė į tvartus grįžtantys galvijai, mūkė melžiamos karvės, kaukšėjo gerti vedamų arklių kanopos...

– Kokia vasaros pradžia! – tarė Mari. – Įspūdis toks, lyg mūsų šeimoje staiga būtų įsigalėjęs blogis ir gėris. Lyg vyktų kova tarp Dievo ir velnio...

– Ši kova vyksta nuo pat Adomo nuopuolio, – pasakė Blanša. – Ji baigsis tik sykiu su pasauliu. Kartais tai užmirštame, bet būna tokių akimirkų, kai kiekvienas iš mūsų su tuo susiduriam.

Salėje pasigirdo triukšmas, ir iš jos išėjo Lodina.

– Daktaras sutvarkė Anjesės lūžius, – pasakė ji. – Dabar ligonė nešama į antro aukšto kambarį.

– Ką jis mano apie jos būklę?

– Sako, kad reikia laukti.

Trys moterys ir mergaitė suėjo vidun ir užlipo į antrą aukštą. Ten susirinko visa šeima.

Tomas su daktaru Garenu jau buvo paguldę sužeistąją ant plačios lovos merginų kambaryje, kuriame per Jonines miegojo Blanša, Ursina ir Anjesė.

Mari su gailesčiu žiūrėjo į gležną kūnelį, apvyniotą drobiniais vyturais, nuo karščio išburkusiu veidu, perdžiūvusiomis lūpomis.

Moteris priėjo prie Šarlotės Froman. Tarp visuotinio pakrikimo ji viena išsaugojo šaltakraujiškumą.

– Jūs ir gydytojas tikriausiai numanot, kas laukia Anjesės, – tarė ji. – Ar bus galima ją išgelbėti?

– Dar neaišku. Jai keliose vietose lūžę kaulai, bet Garenas įgudęs chirurgas. Jis žino paslaptį, kaip sutaisyti tepalą iš šviežių kaulažolių

šaknų, sutarkuotų ir sumaišytų su kitais ingredientais, kurių sudėtį pavydžiai saugo: tas tepalas daro stebuklus. Reikėjo pamatyti, kaip sumaniai, kaip mikliai jis tvarkė išnirusius arba sulūžusius kaulus, kaip masažavo pažeistus nervus, kaip paskui tvarstė visas sužalotas vietas ir sunarstė tai, kas buvo žiauriai išdarkyta. Jau buvau mačiusi Gareną dirbant, todėl ir norėjau, kad atvažiuotų jis. Kiek suprantu, niekas nebūtų padaręs geriau. Tik mes nežinom, kas dedasi to vargšo kūno viduje.

– Ar nėra vaistų, vartojamų tokiais atvejais?

– Duosiu jai asiūklių ir gervuogių lapų nuoviro, stabdančio kraujavimą... tačiau būna tokių pažeidimų, kurių padariniai nenuspėjami, lėti ir nepagydomi.

Lovos galvūgalyje stovintis Tomas, rodės, nematė nieko daugiau, tik sumaitotą mylimosios kūną.

– Sūnau, – tarė jam Bertranas, – nepraraskit vilties. Anjesė gerose rankose. Ji bus slaugoma taip rūpestingai, kaip tik įmanoma.

– Ji tarp gyvybės ir mirties, tėve! Aš to nuo savęs neslepiu... Jūs neįsivaizduojat, koks kaltas jaučiuosi! Ne todėl, kad ją mylėjau ir pagrobiau, kaip galėtumėt pamanyti, o dėl kitko...

Jaunuolis atsigręžė į tėvą.

– Šįryt aš nužudžiau žmogų, bet ne tai baisiausia, nes gyniau mus abu, ją ir save, be to, tai buvo bjauri padugnė. Baisiausia tai, kad jaučiau piktą džiaugsmą jį kuldamas ir puoliau ant jo kaip vilkas ant grobio!

Bertranas išbalo.

– Dėl Dievo! Ką jūs sakot?

– Teisybę, tėve.

Aplink juos namiškiai pusbalsiu šnekučiavosi, nekreipdami dėmesio į jų pokalbį.

– Jei tai, ką man prisipažinot, tiesa, Tomai, jums reikia nedelsiant pagalvoti apie atgailą. Sunkią atgailą sunkiai kaltei išpirkti. Jums, sūnau, gresia dvasinės mirties pavojus!

Susikryžiavęs ant krūtinės rankas, jaunuolis kurį laiką tylėjo. Matyt, jį graužė sąžinė ir jis visa galva buvo į tą graužatį paniręs.

Su gaivaus vėjo gūsiais į kambarį plūdo maloni vakaro šiluma. Dangus blyško, dažėsi švelniomis spalvomis. Virš sodo lysvių it čirškiančios strėlės šaudė čiurliai.

Iš slėnio sklido lėtas perkrautų ašių girgždesys. Namo lingavo šieno pritutinti vežimai, kabindamiesi už šakų ir palikdami ant jų sausų žolių kuokštus. Nuilsę grėbėjai gulėjo ant kvepiančio krovinio lyg ant čiužinių. Kai kurie smagiai švilpavo.

Ant Bjevro krantų aidėjo juokas, klegėjo kaimiečiai, atėję išsimaudyti prieš vakarienę.

– Klausykite visi, – staiga garsesniu balsu tarė Tomas. – Dievas liepia, kad jūsų akivaizdoje apkaltinčiau save sunkia, mirtina nuodėme, kurią padariau šįryt.

Jis ėmė muštis į krūtinę.

– Prisipažįstu savo kaltybę, kuri stato į pavojų mano amžinąjį išganymą ir už kurią mylimoji Anjesė jau sumokėjo. Privalau gauti atleidimą. Todėl priėmiau sprendimą, padėsiantį iš anksto atlikti dalį pelnytos bausmės nuvykus pas tą, kurio rengiuosi melsti pasigailėjimo. Kartu pamėginsiu sutvarkyti reikalą, sumanytą jūsų, sese...

Blanša, meldusis lovos kojūgalyje, pakėlė galvą.

– Jūs keliaujat?..

– Į Romą! Atspėjote! Daugiau man nieko nelieka. Užuot bergždžiai tupėjęs čia ir sielvartavęs prie šito guolio, kur drauge su Anjesės sprendžiamas ir mano likimas, verčiau vyksiu pas mūsų Šventąjį tėvą popiežių. Išpažinsiu jam savo piktadarystę. Atlikęs jo skirtą atgailą, kad ir kokia sunki būtų, maldausiu duoti leidimą mūsų santuokai.

Jis vėl pažvelgė į sužeistąją, sunkiai pūtuojančią, po tvarsčiais visą raudoną nuo karštinės.

– Arba ji pasveiks, kol manęs nebus, ir grįžęs galėsiu ją vesti, arba...

Parklupęs prie lovos, jis veidu įsikniaubė į patalus, nedrįsdamas prisislinkti arčiau prie ligonės. Sulinkusius pečius supurtė smarkus drebulys.

Mari pasilenkė prie Šarlotės.

– Roma toli, kelias ilgas. Ar manot, kad vargšui Tomui yra nors lašelis vilties rasti Anjesę gyvą?

– Niekas negali žinoti. Nei aš, nei kas nors kitas. Tik Dievas. Argi Jis ne vienintelis gyvybės ir mirties valdovas?

12

Mari dar kartą nuvijo musę, vis tupiančią tėvui ant kaktos. Lyg negana būtų paralyžiaus, prie jo prisidėjo ir daugybė kitų kančių.

Netekęs gebėjimo kalbėti ir judėti, pageidavimus galintis reikšti tik žvilgsniu, Etjenas Briunelis jau tris savaites gulėjo lovoje perkreipta burna.

Tomo apsilankymas vieną liepos vakarą, ilgas jųdviejų pokalbis, per kurį senis sužinojo apie baisią nelaimę, iki tol nuo jo slėptą, paskui anūko išvykimas į Romą jį pribaigė.

Po to jis iškart nuėjo į Matildos kambarį vieno iš tų pokalbių, teikiančių jam paguodos. Vėlai vakare, sunerimusi, kad šeimininkas iš ten neišeina, Tiberžė la Begin užlipo pažiūrėti. Senąjį auksakalį ji rado persuktu veidu, tysantį prie lovos, kurioje jo žmona išleido paskutinį atodūsį.

Iškart pakviesti daktarai niekuo nepagelbėjo. Visi kraujo nuleidimai, visos jų žinios buvo bejėgės prieš ligą, kaip žinoma, beveik niekada nepagydomą. Šarlotė Froman, atskubėjusi iš Žantiji, kur slaugė Anjesę, patvirtino, kad brolio būklė sunki. Kaip ir kiti terapeutai, ji nežinojo vaistų nuo negailestingos ligos ir prislėgta širdimi grįžo į kaimo namus.

Į Tūrą buvo pasiųstas pasiuntinys įspėti vienuolyne esančios Klaransos ir Floros, kuriai reikėjo pranešti ir apie dukterį ištikusią nelaimę! Vargšė moteris atsakė atvažiuosianti į Paryžių, kai tik atsigausianti nuo ją paguldžiusios baisios karštinės. Briunelių na-

muose, kur nesilankė jau dvejus metus, jos buvo laukiama diena po dienos. Kokia niūri bus jos kelionė pas mirštantį tėvą ir sužalotą dukterį!

Mari vėl pakilo nuvyti įkyrių musių. Kovojant su ligos tvaiku, smilkyklėje veltui buvo deginami gvazdikėliai, sumaišyti su vilkdalgių milteliais ir Kinijos cinamonu, veltui ant žemės buvo pastatyti dubenėliai pieno su tulžimi, turintys išvaduoti nuo vabzdžių, – jų niekaip negalėjai atsikratyti.

Pietų metą Mari kasdien išeidavo iš iliuminatorių dirbtuvės pabūti prie paralitiko. Taupydama laiką, ji užkąsdavo jo galvūgalyje ir atsisėsdavo ant kėdės prie lovos.

Moteris stengdavosi kalbėti su ligoniu, užsisklendusiu klaikioje tyloje, pasakoti jam nereikšmingus dienos įvykius, skaityti Biblijos skyrius ir net deklamuoti Riutbefo ir Bernaro de Ventadūro eiles, nes žinojo, kad jas mėgusi Matilda kitados jį su jomis supažindino.

Ko dar griebtis? Kaip su juo bendrauti? Užgesusios, abejingos jo akys kartais ūmai sublizgėdavo. Jose vėl nušvisdavo sąmonė. Tada Mari, apimta beprotiškos vilties, kad tėvas galbūt atsigaus po priepuolio, žvilgsniu mėgindavo užmegzti pokalbį. Ji norėdavo įsitikinti, kad vėl išvys liūdną šypseną, po Matildos mirties visada truputį apsiblaususią, bet dėmesingą, kupiną švelnumo tai, kuri jam taip ir liko pagrandukė, jauniausia iš visų vaikų.

Tokios valandėlės vis retėjo, ir reikėjo susitaikyti su žiauria tikrove.

Liepos karščius pakeitusi rugpjūčio kaitra dar labiau sunkino senio būklę, jis prakaitavo ir muistėsi šlapiose paklodėse. Ant nugaros, alkūnių ir kulnų atsirado baisios pragulos. Nors buvo tepamos jonažolių aliejumi ir gydomos šutintais varnalėšų lapais, jos nenumaldomai plito, didindamos vargšo merdinčio kūno kančias.

Tiberžė apgaubė šeimininką nuolatiniu rūpesčiu, geriau už bet kokius žodžius bylojančiu šios iškilnios, jausmų nelinkusios rodyti moters meilę ir ištikimybę tam, kurio namuose tarnavo daugiau nei keturiasdešimt metų.

Padedama dviejų tarnaičių ir Mari, jei ši būdavo atėjusi, ji daugybę kartų per dieną vartė, prausė, šluostė, tepė, barstė milteliais, tvarstė savo ligonį, keitė jam skalbinius ir maitino.

Mari užduotis buvo šukuoti tėvą. Nuvyniojusi nuo apsunkusios galvos drobines juostas, ji švelniai išpainiodavo žilas sruogas, kuriose, nors ir sulaukęs septyniasdešimt aštuonerių, Etjenas tarp baltų plaukų dar turėjo ir juodų. Tada išblukusių jo akių gelmėse švystelėdavo meilus dėkingumas, kuris ją labai jaudindavo, nes liudydavo apie sąmonės likučius. Burna didžiausiomis pastangomis veltui mėgindavo tarti nesuprantamus garsus, draskančius jai širdį.

Mari visada buvo labai prisirišusi prie tėvo, nors ir prisibijojo svarbaus, subrendusio žmogaus, kokį jį pažinojo. Metras Briunelis, jai gimus jau penkiasdešimtmetis, nebuvo iš tų, kurie žaidžia su savo vaikais, bet įkūnijo globėjišką galią, užuovėją, jėgą, kuria visada galėjai pasikliauti.

Budėdama prie tėvo, moteris prisiminė vaikystę ir paauglystę, kai visi jam lenkėsi, o artimieji tuo didžiavosi, jautėsi pagerbti ir apsaugoti.

Ji regėjo jį su Matilda per karnavalą, kuris jai buvo pirmasis, prie stalo tais laikais, kai ten dar susirinkdavo visi namiškiai, savo parduotuvėje, prieš apstulbusią mergaitę, kokia ji tada buvo, kilnojantį auksines taures, sunkius papuošalus, krištolo ir raižyto sidabro vazas.

Ašaros degino jai akis. Tėvas greit mirs. Po keleto valandų, po keleto dienų, po keleto savaičių...

Ar tėvas žinojo, kas jis jai buvo? Mari neprisiminė, kad kada nors būtų jam tai sakiusi. Kai buvo dar vaikas, Florą ištiko kraupi nelaimė, žiauriai jį prislėgusi ir aptemdžiusi ūpą. Ji buvo maža, bet nepamiršo, kaip tas skandalas sukrėtė šeimą ir pakeitė tėvo charakterį.

Prasidėjus paauglystei, nuo prisipažinimų ją sulaikė drovumas, stipresnis už meilę. Tėvų poros darnumas taip krito į akis, jų prisirišimas vienas prie kito buvo toks akivaizdus, kad jauniausioji duktė,

sulaukusi tokio amžiaus, kai viskas atrodo sudėtinga, nusprendė, jog jiems jos jausmų nereikia. Matyt, meilės žmonai užteko visam Etjeno gyvenimui užpildyti.

Matildos mirtis užgriuvo juos kaip kataklizmas, ir metras Briunelis, netekęs brangiausios būtybės, nusigręžė nuo pasaulio. Nuo tada Mari niekad nematė tėvo tokio, kokį pažinojo anksčiau. Etjenas nepajėgė išsikapstyti iš savo rojaus griuvėsių. Gedulas aptemdė bendravimą, ir net šeima jam primindavo prarastą harmoniją.

Kaip jis galėjo pergyventi žmoną vienuolika metų? Visi to savęs klausė. Turbūt jo kūnas buvo tvirtai suręstas, jei taip ilgai atlaikė sielos kančią...

Mari plonytės drobės gabalu nušluostė prakaituotą ligonio kaktą ir stovėjo, audeklu vėduodama nejudrų veidą.

„Aš ištekėjau, gelbėdamasi nuo slogaus įspūdžio, kad esu palaidota po kapo plokšte, dengiančia mūsų motiną, – pamanė ji. – Iš šitų namų pabėgau kaip iš rūsio! Ar ne geriau būtų buvę, jei būčiau suartėjusi su šiuo nusiminusiu, šalia esančiu žmogum, parodžiusi jam savo meilę, labiau juo pasirūpinusi, o ne puolusi į glėbį Roberui, taip menkai ir taip nemokšiškai mane mylėjusiam?“

Ji atsiduso. Mintys apie kitus, net ir tokiomis aplinkybėmis, visada grąžina prie savų negandų! Neįmanoma ilgam išsivaduoti nuo savų graužulių!

„Pasiteisindama turiu pripažinti, kad esu apnikta rūpesčių, – tarė ji sau. – Odės atšalimas, vargšės Anjesės sužalojimas ir Tomo sielvartas, negebėjimas susivokti, ką iš tiesų jaučiu Komui, vis atkaklesnis jo raginimas tekėti, mano darbas ir krūva nemalonumų jame – nežinau nė ko griebtis! O čia dar tėvas gęsta mano akyse, ir niekuo negaliu jam padėti! Labiau nei liga mudu skiria jo nebylumas. Mes daugiau niekada nepasikalbėsime, daugiau niekada!“

Kokie jo santykiai su Viešpačiu? Ji net to nežinojo!

Etjeno tikėjimas vaikams visada atrodė veikiau pagrįstas reikalavimais, o ne pasikliovimu. Tarytum jie su Dievu būtų turėję suvesti

senas sąskaitas, bet senstantis vyras, paskui karšinčius neįstengė jų patikrinti.

Ištikus priepuoliui, netrukus buvo pakviestas Šv. Germano Oseriečio bažnyčios kunigas, kuris, negalėdamas išklausyti išpažinties ir duoti komunijos, jį palaimino. Jis seniai pažinojo šį užsispyrėlį parapijietį, ir jo sielvartas nebuvo jam paslaptis.

„Aš visada jaučiau, kad tėvas nuolat konfliktuoja su Apvaizda, – mąstė Mari. – Kodėl? Už ką galėjo Jai priekaištauti, juk jo gyvenimas, šiaip ar taip, nebuvo sunkus? Laimingas vyras, godojamas tėvas, puikus auksakalys, gerbiamas ir liaupsinamas, – apskritai, jei jo likimą palygintum su daugelio kitų, jis patyrė mažai nelaimių. Ko dar galėjo geidauti? Už ką rūstavo ant Viešpaties? Girdėjau jį sakant, kad žmogus sukurtas ne taip gerai, kaip buvo galima. Kodėl jis taip kalbėjo? Ką mes žinome apie Dievo darbus ir slėpinius?“

Moteris persižegnojo.

„Viešpatie Dieve, maldauju, padėk jam, nors jis Tave ir kaltina, nors jaučia kartėlį, kurio aš nesuprantu. Atverk jo užrakintą sielą! Neleisk iškeliauti pas Tave, su Tavimi nesusitaikiusiam! Šiuo sunkiu metu, kai, tikiuosi, jis dar gali galvoti, pagelbėk jam apmąstyti savo praeitį ir gailėtis už nuodėmes. Jis buvo geras vyras, geras tėvas, sąžiningas, žodžio besilaikantis pirklys. Jei tarp jūsų kažkada būta kivirčo, prašau, nerūstauk ant jo. Prieš paskutinę kelionę leisk jam su Tavimi atsiskaikyti. Viešpatie Dieve, kaip kiekvienas iš mūsų, jis gerai nežinojo, ką daro ir ką sako, bet jo širdis niekada nebuvo bloga.“

Etjenas jau kurį laiką gulėjo užsimerkęs, ir Mari stebėjo ligonį nesibaimindama, kad bus užklupta. Kas dabar dėjosi už skausmo kaukės? Ar sustingęs pakaušis pagaliau palinko spaudžiamas rankos, kuri mus išgelbsti, versdama atgailauti? Ar metras Briunelis pripažįsta savo kaltes? Ar atsikratė puikybės? Ar jo siela nusižemino?

Pavargusi nuo daugybės klausimų, į kuriuos nežinojo atsakymo, Mari nusisuko ir žengė keletą žingsnių nuo tėvo lovos. Ji visada su-

sijaudindavo, atsidūrusi motinos kambaryje, kuriame buvo nutarta palikti auksakalį, jį ten radus. Negalėdami atsiklausti jo nuomonės, namiškiai pamanė, kad jis taip pat norės mirti vedybiniame guolyje, kur paskutines valandas praleido Matilda.

Po žmonos mirties, be Etjeno, niekas daugiau neturėjo teisės įžengti į šventovę, skirtą velionės atminimui. Mari, kaip ir kiti šeimos nariai, niekada nebuvo įkėlusi kojos į kambarį, kurio duris tėvas visada laikė užrakinęs.

Ir štai ji vėl mato jau išblukusias užuolaidas, skrynias, kuriose veikiausiai tebeguli rūpestingai sulankstyti Matildos skalbiniai, kaip ir jos drabužiai tebekabo gretimoje patalpoje, kur vis dar stovi poliruoto medžio vonia.

Mari regėjo motiną, besirengiančią tarp šių sienų, merkiančią gėles, siuvinėjančią, besikalbančią su ja ir jos seserimis... regėjo stovinčią prie lango Žanos vestuvių išvakarėse ir atidžiu namų šeimininkės žvilgsniu sekančią, kas darosi kieme, kol kambarinė Marua ją šukavo... Regėjo ir po keleto dienų gulinčią šitoje pačioje lovoje, tokią baltą, tokią gražią, pailsėjusią nuo gyvenimo, ne atjaunėjusią, o nepavaldžią laikui, apsaugotą nuo jo poveikio, tausojamą, mirusią...

Dabar buvo Etjeno eilė gulėti tarp tamsaus ąžuolo kolonų, laikančių baldakimą ir puošnias užuolaidas. Jo mirties buvo laukiama su nerimu ir fatalizmu, draskančiu gyvųjų širdis žiūrint į tuos, kurių likimas niekam nebekelia abejonių.

Atsidarė durys. Į kambarį sunkiu žingsniu, banguodama sijonais, įčiožino Tiberžė la Begin.

– Atėjau jūsų pakeisti, panele Mari, – pasakė ji moteriai, kurios taip ir nepriprato laikyti suaugusia. – Jums laikas grįžti namo.

– Žinau, Tiberže, bet, nebūdama tikra, ar kitąkart aplankiusi rasiu tėvą gyvą, visada palieku jį su gailesčiu. Šiandien juo labiau, nes vakare negalėsiu ateiti jo pabučiuoti.

Iš tiesų šįvakar ji sutiko pavakarieniauti pas Komą Trusevašo gatvėje ir pagaliau būti pristatyta galanterininko seseriai, tai Ersandai,

apie kurios griežtumą ir kandumą jau buvo girdėjusi. Dirbtuvės klientai, nežinantys, kad su Perenais ją sieja neteisėti ryšiai, jai girdint nesidrovėdavo patraukti per dantį nežymaus notaro žmonos, neva apsukusios jam galvą ir pavertusios visišku nuliu.

Žinodama, kad nemoka taikliai atsikirsti, Mari bijojo susidūrimo, įvyksiančio, be kita ko, tokiu blogu metu.

Iš Burdonė gatvės eidama į Kokijė gatvę, ji žingsniavo palei siena aptvertas Hales, pastatytas velionio karaliaus Pilypo Augusto. Prie sienos nepabaigiamai rikiavosi parduotuvės, krautuvėlės, prekystaliai, lūšnos, pašiūrės. Kaip visada, čia buvo minia žmonių. Aplink Karaliaus Turgų*, kuriame buvo prekiaujama drabužiais, vaisiais, daržovėmis, drobe, gelumbe, vynu, alumi, puodais, sūriais, paukštiena, žvėriena, kviečiais, įvairiomis mėsomis, žuvimis ir visais perkamais dalykais, už kuriuos buvo mokami pinigai ir kurių galėjo prireikti gerajai Paryžiaus liaudžiai, knibždėjo būriai pardavėjų, pirkėjų, vežimų, nešulinių gyvulių, asilų ir mulų su pintinėmis ant nugarų.

Pro šitą riksmų, šauksmų, aikčiojimų, ginčų, keiksmų, žvengimo, bliovimo velniavą, pro puokštes kvapų, aromatų, pro dvoką ir pelėsių tvaiką, pro prieskonių, pieno produktų, maisto garus, pro pelkės, skerdyklos, mėšlo, sodų, pamazgų, vyno ir aitraus prakaito smarvę reikėjo brautis atsargiai, kad niekas nepastumtų, nesuspaustų, nesutraiškytų kojų pirštų. Tai buvo nelengva.

Vis dėlto moteriai pavyko išsikapstyti iš šito vibždėlyno, gausiausiai sūkuriuojančio priešais vartus į aptvarą, kuriame telkėsi didžiausia minia, ir išeiti į ramesnę vietą, juosiančią Šv. Eustachijaus bažnyčią.

Tenai ji susidūrė su vyriškiu, ir jo įžūlus žvilgsnis susikryžiavo su jos akimis. Gal kad buvo jaunas, gražus, dailiai sudėtas, elegantiškas, o gal kad tamsūs melsvai žali vyzdžiai jai pasirodė blizgantys ir žiaurūs kaip plėšrūno, moterį nuvėrė šiurpulys, sugniaužė krūtinę,

* Iš pradžių taip buvo vadinamos Halės.

širdis pašoko. Kodėl? Iš baimės ar iš susijaudinimo? Kas buvo tas vyras? Ir kodėl jai tai turi rūpėti? Ji jo nepažinojo ir galvą galėjo guldyti, kad niekada nebuvo su juo susitikusi...

Kol ji atsitokėjo, jis dingo.

Bet neišnyko sunkiai nusakomas, prieštaringas įspūdis – ir susižavėjimas, ir atgrasumas...

Mari patraukė pečiais. Kokia kvailystė! Jai iki kaklo svarbesnių rūpesčių, nei netikėtas, ateities neturintis susitikimas su nepažįstamu vyru!

Moteris paspartino žingsnį, kad greičiau pasiektų dirbtuvę, ir pulte į ją įpuolė, jausdama nepaaiškinamą palengvėjimą. Ji dingojosi išvengusi pavojaus.

Erdvioje patalpoje, į kurią pro atdarus langus plūdo geltoni saulės spindulių srautai, visi jau plušėjo.

„Kitąkart eisiu kitu keliu, kad nereikėtų grumdytis Halėse, – uždariusi duris, pamanė Mari. – Ten visada baisi spūstis!“

– Kaip šiandien jaučiasi metras Briunelis? – pasiteiravo Katelina, ugniniais plaukais gaudydama šviesą.

– Deja, blogai, mano vargše drauge! Pragulos vis didėja, o protas temsta vis labiau. Nesu tikra, ar jis mane pažino, kai buvau prie jo.

Stojo slogi tyla. Net pameistriai, išgąsdinti nelaimės artumo, nesumojo, ką pasakyti.

Mari priėjo prie jų. Jie grūdo augalinius dažus, gautus iš kai kurių gėlių, rinktų ir saugotų ištisus metus. Mėlyni buvo daromi iš rugiagėlių, žali – iš laukinių vilkdalgių, geltoni – iš dažinių razetų.

– Tikiuosi, jūsų dažai bus tokie pat vykę, kaip ir sangvinas, kurį taip gerai padarėt pavasarį, – pasakė ji, norėdama pakelti jiems ūpą.

Kovo mėnesį visada būdavo pripjaunama gebenių, jų sultys būdavo išspaudžiamos į molinį puodą ir laikomos tris dienas, o paskui išverdamos šlapime. Toks gamybos būdas buvo įprastas, bet pameistriai šiais metais tai darė pirmą kartą. Todėl pagyrimas juos labai pamalonino.

Mari nuėjo prie savo stalo. Nors ir apgulta rūpesčių, ji neužmetė darbo, nes visame šitame verpete jis buvo vienintelis pastovus dalykas, vienintelis džiaugsmas, netykomas grėsmių ir nekeliantis abejonių.

Juo darbas būdavo kruopštesnis, sunkesnis, juo labiau iliuminatorė į jį pasinerdavo ir užsimiršdavo. Tik atsidavusi jam visa širdimi, galėdavo kuriam laikui atsiplėšti nuo daugybės graužulių.

Ačiū Dievui, darbo netrūko! Vasara buvo geriausias džiovinimo metas, įvairiomis auksavimo fazėmis tai būdavo daroma keletą kartų, todėl reikėjo naudotis šiomis saulėtomis, šiltomis dienomis.

Rankraščiui, kurio tekstas, piešiniai ir keletas dažų sluoksnių buvo jau gatavi, Mari kaip tik turėjo paruošti foną ir paskui padengti jį auksu, apdėti lakštais arba užtepti teptuku.

Tai buvo garsioji „Giesmė apie riterį su gulbe", kurios nemažai puslapių ji iliustravo pati. Dabar atėjo metas, šio amato žmonių šneka tariant, tepti pirmąjį sluoksnį, arba pirmąjį foną. Paskui reikės užtepti dar du, ir tik tada ji galės dėti gryną auksą. Baigto kūrinio kokybė ir spindesys priklauso nuo to, kaip kruopščiai atliekami parengiamieji darbai.

Sėsdama prie stalo, Mari sugavo Žano Gerojo Tarno žvilgsnį: jaunuolis, visada pavydintis darbų, kuriuos ji pasilikdavo sau, nuvėrė ją akimis lyg sekdamas. Dėdamasi to nepastebėjusi, iš vieno ant stalo stovinčio puodo ji paėmė žiupsnelį smulkaus gipso ir pabėrė ant kieto, nugludinto, didelio akmens. Tada dar pridėjo truputį krokų miltelių bei raudonosios ochros, viską stropiai, rūpestingai sumaišė, suvilgė keletu šlakelių vandens ir ėmė kuo atsargiausiai plakti gautą skiedinį. Mišinys turėjo sukietėti, bet visiškai neišdžiūti, todėl ji padėjo akmenį saulės rate palei langą ir nuėjo prie parankinių, salės židinyje, po grotelėmis, kūrenančių nekaitrią medžio anglių ugnį tolesnėms operacijoms atlikti. Per vasaros karščius šis darbas vargino dvynes, ir joms tai buvo dingstis iki kelių pasikaišyti kotas, atsiraišiojus marškinius apnuoginti jaunas krūtis.

– Na, merginos, – tarė Mari, – aš turiu laukti, kol išdžius ruošinys, taigi jūs galit eiti į sodą pakvėpuoti grynu oru. Kai reikės, aš jus pašauksiu.

Stovėdama priešais židinį, ji žiūrėjo į melsvas ugneles, plyksinčias ant žarijų, ir galvojo, kad jos tėvo gyvybė tokia pat silpna, kaip šie plonyčiai liepsnos liežuvėliai.

Kiek dar ji tvers?

Šis klausimas grąžino moters mintis prie Anjesės, apie kurią tokiais pat žodžiais ji teiravosi Šarlotės Froman. Nors gydytoja kaip įmanydama rūpinosi sužeistąja, kurią Tomas jai patikėjo prieš išvykdamas į Romą, jos būklė negerėjo. Lūžiai po tvarsčiais, atrodė, lėtai gijo, bet karštis ir toliau neslūgo, ji sunkiai kvėpavo ir stokojo apetito. Tetos Šarlotės nuovirai ir eliksyrai šįkart negelbėjo. Ką reiškė tas karščiavimas, tas baisus nuovargis? Nors sužalojimai buvo sunkūs, jaunystė greičiau turėjo paimti viršų. Nuo tos nelaimės praėjo beveik mėnuo, o jokio pastebimo pagerėjimo nebuvo. Nuvažiavusi į Žantiji aplankyti dukterėčios, Mari kaskart rasdavo ją tokią pat išbalusią, tokią pat silpną, kaip praeitą sykį, ir, kas dar labiau gąsdino, tokią pat liūdną. Galėjai pamanyti, kad mergina nesitiki pasveikti. Suprantama, ji grūdojo, kad nėra Tomo, ir aiškiai dėl to kankinosi. Ar tai buvo pakankama priežastis krimstis, sielotis? Iliuminatorė gerai jos nepažinojo, bet manė, kad po išoriniu gležnumu Anjesė slepia dvasios tvirtybę, nepaneigiamą drąsą. Jei ji nustojo kovoti, galbūt jos viduje nutrūko kažkokia spyruoklė ir ji tai pajuto, todėl nebepuoselėja vilčių kada nors pasveikti? O gal čia kaltas tik meilės ilgesys? Pavojus, kad Tomas grįš negavęs taip trokštamo leidimo tuoktis, buvo didelis. Mergina tai žinojo, ir galbūt tas nerimas trukdė jai kapstytis iš negalios, stiprėti...

– Ponia, – staiga kreipėsi į ją Deniza Puatietė, mėgstanti dėtis didžiai svarbia, – ponia, jūsų ruošinys jau turėtų būti gatavas.

Jis tikrai buvo gatavas, toks, kokio reikėjo, sukietėjęs, bet visiškai neišdžiūvęs.

Mari nusinešė akmenį ant stalo ir atsargiai atskiedė masę puodynaitėje pergamento klijų. Baigusi šį darbą, vėl nunešė puodynaitę prie ugnies ir pastatė ant geležinių grotelių. Tešla buvo naudojama šilta ar bent jau drungna. Nusprendusi, kad ji ganėtinai sušilo, moteris grįžo prie atversto tomo ir, paėmusi teptuką, plonu, vienodu mišinio sluoksniu aptepė tas vietas, kurias vėliau padengs auksu.

Mari ir vėl gavo laukti, kol glaistas išdžius. Naudodamasi proga, ji nuėjo prie Katelinos ir persilenkė jai per petį. Savo pagalbininkei negalėjo pasipasakoti apie asmeninį gyvenimą, užtat galėjo pasikalbėti apie metrą Briunelį su moterim, kurios draugystę vertino.

Katelina iliuminavo naują bestiariumo puslapį, prie šios knygos dirbdama jau ištisas savaites.

– Kitados buvo sakoma, kad, baigę puošti raidę, kaskart gauname atleidimą už vieną nuodėmę! – tarė ji priėjusiai Mari. – Taigi mano siela turėtų būti balta kaip šermuonėlis! Galiu pasigirti nupiešusi jų dešimtis ir šimtus nuo tada, kai ėmiausi šio amato!

– Užmirštate, brangioji, kad jūs, kaip ir mes visi, darot naujas nuodėmes, – atitarė jaunoji našlė. – Jūsų kalčių ir išpuoštų raidžių pusiausvyra, man rodos, labai netvirta.

Katelina smagiai linktelėjo galva. Ji pasiekė tikslą: Mari nusišypsojo. Moterys valandėlę pusbalsiu pasišnekučiavo, ir iliuminatorė nuėjo prie Denizos Puatietės, kreiva akimi žiūrinčios į draugiškus santykius, nuo kurių ji buvo laikoma nuošaly.

Tuo tarpu glaisto sluoksnis ant pergamento išdžiūvo. Tada Mari paėmė agato gabalėlį, nusmailintą kaip šerno iltis ir variniu žiedu pritvirtintą prie juodmedžio rankenos. Juo ji pagremžė, išlygino, nugludino ruošinį, paskui taip pat, kaip ir pirmąjį, užtepė antrą glaisto sluoksnį. Miniatiūros mokė savo tarnus ne tik miklumo, bet ir kantrybės. Ir vėl reikėjo laukti, kol dažai išdžius.

Moteris tuo metu ėmė ruošti aukso lakštą, kurį netrukus panaudos.

Sudėtos į sandalmedžio dėžutę, šio brangiojo metalo juostelės, plonesnės už ploniausią šilką, vienos nuo kitų buvo atskirtos velėno

lapais. Kaskart atidariusi dėžutę, Mari pasigėrėdavo prabangiai, šiltai spindinčiu auksu, suvirpančiu net nuo menkiausio kvėptelėjimo, todėl jį reikėjo čiupinėti mažytėmis žnypliukėmis.

Šiandien, žiūrėdama į nedūlėjančią puošmeną, blizgančią tarp pirštų, ji prisiminė tėvą, visą auksakalio gyvenimą taip nagingai apdirbinėjusį, kalinėjusį, puošusį nuostabų metalą, kurio atspindžiai visada siesis su jo atminimu... Ašaros aptemdė akis, dėžutės turinį aptraukdamos šviesiu, kibirkščiuojančiu rūku...

Išdžiūvo ir antras glaisto sluoksnis. Tada Mari įmaišė į klijus truputį kiaušinio baltymo, paruošto parankinės, ir šį trečią sluoksnį, kol nesustingo, minkštomis žnypliukėmis užapvalintais galais padengė aukso lakšteliais, sulaikiusi kvapą, kad jų nenupūstų. Geram rezultatui pasiekti juos reikėjo uždėti tiksliai ir labai greitai. Dirbdama šį darbą, moteris visada jausdavo didelį pasitenkinimą, kuriame meistrės pasididžiavimas būdavo sumišęs su menininkės susižavėjimu.

Ją ir vėl apėmė malonumas dėl gerai atlikto darbo, pasididžiavimas, užplūstantis nagingą amatininką, pajungusį medžiagą savo valiai.

„Viešpatie Dieve, kokie keisti Tavo kūriniai! Jie gali liūdėti iki sielos gelmių ir sykiu džiaugtis akiai maloniais dalykais!“

Kol džiūvo paskutinis sluoksnis, Mari nuėjo patikrinti, kaip sekasi pameistriams, baigiantiems grūsti dažus, ir dvynėms, valančioms židinio priekį ir prunkščiančioms iš smagių istorijų, kurias tyliai viena kitai pasakojo. Taktiniais sumetimais ji ilgai kalbėjosi su Deniza Puatiete, aptarinėdama būsimus darbus, kurie jiems buvo užsakyti.

Vienas sėdėdamas prie savo stalo, Žanas Gerasis Tarnas moliniame dubenėlyje suvilgytu teptuku aukso milteliais negausiai tepė kryžius, skirtus papuošti jau baigiamam psalmynui. Ar tylenis, slapukas iliuminatorius varžėsi savo negražumo? Raupų subjaurota oda panėšėjo į šviežiai sukastą žemę. Dėl galvos, per didelės tokio

ūgio žmogui, jo išvaizda buvo kaip atsilikusio vaiko, storos lūpos atrodė amžinai papūstos prieš gyvenimo neteisybes. Tačiau jis rengėsi gerai, jo kotos, siurko ir galvos dangalai visada būdavo aukštos kokybės ir švelnių spalvų, nederančių prie negrabiai sudėto kūno.

Koks jis buvo ne darbo valandomis? Kaip gyveno? Greičiausiai vienas, be šeimos, be žmonos. Jis buvo kilęs iš Pikardijos, bet apie gimtinę kalbėjo mažai ir dirbtuvėje apie jį niekas nieko nežinojo, kas buvo itin reta. Tos pačios įstaigos darbuotojai, aptarinėjantys praeitį, dabartį ir ateitį, buvo įpratę viską vieni apie kitus žinoti, ir iliuminatorių gaubianti paslaptis jam labai kenkė bendradarbių akyse.

Mari kiek įmanydama stengėsi elgtis su juo kaip su visais, tačiau jis, regis, nenorėjo su niekuo užmegzti santykių ir tiek su ja, tiek su kitais kolegomis buvo be galo santūrus.

Grįžusi prie savo stalo, jaunoji našlė ant kitos lapo pusės, toje vietoje, kurią prispaus šveitiklis, uždėjo truputį iš anksto suminkyto vaško ir agatu vėl ėmė trinti paauksuotą lapą, iš pradžių lengvai, paskui stipriau ir galiausiai su tokia jėga, kad net išprakaitavo.

Šv. Eustachijaus bažnyčios varpai, raginantys mesti darbus, užklupo ją bebaigiančią šveisti auksą, kuris pasidarė nuostabiai lygus ir švytintis. Darbas ir šįkart padėjo jai ištverti slegiantį nerimą, numalšinti skausmą ir užmiršti klausimus, į kuriuos nerado atsakymo.

Deja, artinantis vakarui juodi paukščiai sugrįžo, plakdami sparnais.

Kaip tėvas praleido šią tvankią, slogią dieną?

Ji nespės jo aplankyti ir pažiūrėti, nes turi persirengti ir eiti į Trusevašo gatvę.

Vakarienė bus nuobodi. Ersandos ir jos vyro dalyvavimas moters visai nedžiugino, o oficialus jos pristatymas dviem likusiems Perenų šeimos nariams iš anksto gadino nuotaiką.

Todėl ji rengėsi dar dėmesingiau. Gijemina ištrynė ją kvepiančiu vandeniu, sušukavo plaukus ir storas kasas susuko į kuodą ant pakaušio, paskui apvilko balta linine kota su smaragdo spalvos rankovėmis ir lengvu tokio pat audeklo siurko, išsiuvinėtu įvairaus žalumo lapais. Krakmolyto muslino galvos apdangalas pakeitė našlės

kyką, kurio ji nenešiojo nuo pat grįžimo į Paryžių, plonos, sidabru puoštos odos bateliai apgulė dailiai išlenktas kojas.

„Kaip galiu taip rūpestingai pustytis, kai tėvas miršta, duktė manęs vengia, meilužis neduoda ramybės? – pamanė Mari. – Aš lyg gyva žaizda, bet man vis tiek svarbi drabužių medžiaga ir pirštus puošiančių brangakmenių spalva!“

Mari kaip tik movėsi ant smiliaus akvamariną, paveldėtą iš motinos. Akimirką jai užgniaužė kvapą ir vietoj gražmenos ji išvydo į save įsmeigtą veriamą žvilgsnį.

„Nesimausiu šito žiedo, – tarė ji sau, mesdama jį į papuošalų skrynutę. – Granatas, man rodos, tiks geriau.“

Į Trusevašo gatvę ją palydėjo tarnas.

Aukštas, platus Perenų namas didelių akmenų pamatais buvo prašmatnus, medines jo konsoles ir šonus ištisai puošė drožiniai. Jį sudarė trys sujungti pastatai, supami grįstkelio, kiemo ir sodo. Pirmas, vienintelis matomas iš gatvės, buvo skirtas galanterijos prekių sandėliams ir patalpoms, kuriose darbavosi kompanionai ir tarnai. Kad atsidurtum prie gyvenamojo namo, esančio kiemo viduryje, reikėjo praeiti pro portalą. Trečiame pastate, užbaigiančiame ansamblį ir pasislėpusiame už gražiai nugenėtų medžių, buvo arklidės, kamara, įvairūs podėliai.

Komas laukė Mari po portalu. Paprastai toks laisvas vyriškis dabar buvo sutrikęs, ir ji iškart pastebėjo, kad jis įsitempęs, nervingas.

– Mano drauge, – tarė jis, paėmęs moterį už alkūnės ir vesdamas ant grindinio, – gražioji drauge, prašau, būkite atlaidi mano seseriai. Ji nelaiminga santuokoje, ir tai atsiliepia jos charakteriui.

– Nebijokite, Komai. Aš žinau, ką reiškia būti nelaimingai ištekėjusiai!

Galanterininkas pasilenkė ir palietė lūpomis šviesų pakaušį.

– Po vakarienės palydėsiu jus namo, – sušnibždėjo jis, – ir, jei leisite, pasiliksiu iki ryto.

Šis pažadas, pagalvojo Mari, padės jai atlaikyti susidūrimą, kurio taip baiminosi. Ji jam atsakė pamirksėdama akimis.

Prie gražios salės, kurioje buvo priėmęs mylimąją pirmą kartą, jis paleido jos alkūnę ir, pasitraukęs į šalį, pakvietė įeiti pirmą. Vis dėlto ji spėjo pamatyti neramų draugo žvilgsnį, mestą į du viduje esančius asmenis.

Erdviame kambaryje, į kurį pro duris ir langus, atgręžtus į puikiai užlaikomus gėlynus, plūdo vakaro vėsa ir įstriži besileidžiančios saulės spinduliai, ant kryžiokų buvo pastatytas ilgas vakarienės stalas. Baigus valgyti, jis bus išardytas. O dabar ant jo, užtiesto baltutėlaite staltiese, buvo meniškai išdėlioti sidabriniai dubenėliai, peiliai, šaukštai, druskinės, pailga raižyta auksuoto sidabro prieskoninė, vazos žirniukų ir gėlių.

Moterį ir vėl pritrenkė gausybė baldų, sukištų tarp puikiais gobelenais išmuštų sienų. Skrynios, bufetai, suolai su atkaltėmis, drožinėti staliukai, nukrauti įvairiais šachmatų, šaškių, triktrako, žakė* rinkiniais, taburetės, krėslai, rodos, buvo sustatyti tik tam, kad liudytų apie šeimininko turtus. Ilga indauja, prigrūsta paauksuoto sidabro puodelių, taurių ir sidabrinių anapų**, ąsočių ir metalinių raižytų ąsotėlių, užėmė visą sieną priešais židinį didele akmenine kakta.

Stovėdami prie lango, ponia Ersanda ir jos vyras, rodos, tykojo į salę įeinančios Mari.

Komas privedė moterį prie sesers.

– Garbės žodis! – vietoj pasveikinimo tarė ji, šypsodamasi viešniai spindinčia šypsena. – Garbės žodis, džiaugiuosi pagaliau pamačiusi jus pačią! Brolis taip ilgai pasakojo apie jūsų nuopelnus, kad aš jau netvėriau smalsumu!

– Ir aš daug apie jus girdėjau, – bespalviu balsu atsakė Mari.

Ersanda buvo graži moteris. Aukšta, apvalių formų, gyvų akių, bet truputį per agresyvia šypsena, truputį per kritišku žvilgsniu. Pa-

---

* Žakė (*jacquet*) – stalo žaidimas, žaidžiamas dviejų asmenų, naudojančių penkiolika šaškių, du kauliukus ir du ragelius.

**Anapas (*hanap*) – metalinė taurė, dažnai su kojele ir dangteliu, iš kurios būdavo geriama viduramžiais.

sitikinti savimi, aiškiai mėgstanti tyčiotis, šaipytis, ji buvo įpratusi prunkščioti, šiepdama smaližės lūpas ir rodydama stambius baltus dantis, tinkamus kandžioti ir plėšyti.

– Šiaip ar taip, tas pasiutėlis Komas turi skonį! – smagiai trindamas rankas, sušuko notariūkštis.

Jis prapliupo linksmu žvengimu, nuo kurio seno paauglio veidą išvagojo daugybė raukšlelių, panašių į gofruoto gobtuvo klosteles.

Labai greit galėjai suprasti, kad šis žmogus, leisdamas strėlę ar jai įsmigus, slepiasi už juoko, kaip kiti slepiasi už skydo.

– Nutilkit! – užriko žmona. – Ką pagalvos gražuolė brolio draugė, girdėdama tokias kalbas? Kad jūs baisus nešvankėlis. Ir, suprantama, bus teisi!

Iš tolesnio pokalbio Mari nusprendė, kad Komo sesuo savo sutuoktiniui dar žiauresnė nei visai žmonių padermei, nors jos taip pat nesigailėjo!

Per vakarienę, kuri buvo puiki, kaip ir reikėjo tikėtis iš apsišvietusių žmonių, vienas po kito žiro sąmojai ir dviprasmiški anekdotai.

Ersanda mėgavosi jais iki soties. Kodėl šiai gražiai, turtingai moteriai, kurios vyro, valstybės pareigūno, profesija buvo gerbiama ir kurios gyvenimas buvo lengvas, taip patiko dantimis ir nagais draskyti žmones, per pokalbį atsidūrusius jai po ranka? Kokią neprisipažįstamą pagiežą, kokį slaptą nusivylimą, kokį apmaudą ji dangstė piktumu?

Mari kalbėjo mažai, klausėsi nenoromis, juokėsi, sau už tai priekaištaudama, ir jautė, kad juo toliau, juo labiau varžosi.

Komas mėgino įsiterpti, nukreipti kalbą į šeimos praeitį, įpročius, pomėgius, paslaptis, bet visos jo pastangos ėjo perniek. Sutuoktiniai atkakliai grįždavo prie savo begėdiško žaidimo.

Vakarienė buvo nuostabi. Vynai ne prastesni už patiekalus.

Suvalgę pyragus ir drebučių desertus, jie išėjo į sutemų rausvinamą sodą.

– Vasaros vakarai kviečia mylėtis! – tarė notaras, išsiriesdamas visu mažu ūgiu.

Jis pakėlė į Mari valiūkišką veidą, bet moteris jo akyse, nuo nepaliaujamo juoko apsuptose raukšlelių, įskaitė sumišimą, neišsakytą nerimą, ir dėl to jis jai tapo artimesnis. Jo širdies gelmėse veikiausiai buvo užsilikę užmiršto gerumo.

– Norėtumėt ją įtikinti, kad visada elgiatės kaip kaimo gaidys! – su kandžia panieka drėbė Ersanda. – Dėl Dievo, mieloji ponia, netikėkite juo! Ši prekė jau neverta pirklio!

– Prisiekiu keturiais evangelistais, notarų šventaisiais globėjais, tokiai moteriai, kaip jūs, nemėgstančiai pasismaginti, nedera spręsti apie šiuos dalykus! – juokdamasis atkirto žmogelis, bet jo juokas šįkart skambėjo kaip įsisenėjusios pagiežos aidas.

– Man iš tiesų labiau patinka kalbėti apie meilę, nei ja užsiimti, – nesivaržydama, kaip jai buvo įprasta, pripažino notaro žmona. – Aš to nė neslepiu. Ir tai, be abejonės, kaltė to, kuris pirmas mokė mane jos pagrindų!

„Ji panaši į žmogėdrą, – pamanė Mari. – Kai taip šypsosi, atrodo, lyg turėtų daugiau dantų, nei paprasti mirtingieji, ir puikiausiai galėtų suleisti juos į gyvą aukos mėsą!“

Komas nusivedė svečius prie eilėmis susodintų medžių norėdamas, kad jie pasigėrėtų kriaušėmis, persikais, obuoliais, lėtai nokstančiais palei pietines ir vakarines sienas, kur saulė užsibūna ilgiausiai.

– Būtumėt labai malonus, broli, jei rytoj atsiųstumėt man pintinę šitų vaisių, – tarė Ersanda, rodydama stambius baltuosius ir rausvuosius persikus, nuo kurių svorio taip linko šakos, kad jas teko paremti. – Sumaigytas jų minkštimas nuostabiai tinka odos priežiūrai.

Gražiai pasidažiusi, prašmatniai apsirengusi, apsikarsčiusi brangenybėmis, kiek per daug į akis krintančią eleganciją ji derino su įžūlumu, dar labiau pabrėžiančiu Komo kuklumą ir gerą skonį.

„Jis bent jau nesipuikuoja savo turtais, – pagalvojo Mari. – Jei būtų toks tuščiagarbis kaip sesuo, nebūčiau su juo nė valandėlės!“

Jie grįžo į salę išgerti žolelėmis pagardinto vyno, pakrimsti žirniukų ir skanskonių.

Temstant išsiskyrė.

– Jūs visai nekalbėjote, mieloji ponia, – pasakė Ersanda, – bet mes vis tiek prisijuokėm į valias! Iki greito pasimatymo.

– Tesaugo jus Dievas! – mašinaliai atsakė Mari, bet širdyje pamanė, kad jos linkėjimas vargu ar išsipildys.

Pora pasuko į dešinę ir nužingsniavo savo keliu. Notaro žmona buvo visa galva aukštesnė už vyrą.

Prie stovinčios po portalu Mari netrukus priėjo Komas.

– Palydėsiu jus namo, brangioji!

Gatvėse, kur šviesos likučiai tebežaidė ant glazūruotų čerpių stogų, ant varpinių bokštų, ant paauksuotų vėjarodžių, nejudančių tokiu ramiu oru, paryžiečiai vaikštinėjo, juokavo, šnekėjosi, šoko kryžkelėse. Pasidabinę gėlių vainikais, nerūpestingai apsirengę, smagūs miestiečiai džiaugėsi vasara, truverų apdainuota giedra, visur skambėjo balsai, melodijos, jaudulingas juokas, šaiži muzika.

Miesto veidas vakare buvo kitoks negu dieną. Parduotuvių langinės uždarytos, turgų, pirklių, amatininkų ir jų veiklos bei smulkių verslų šurmulys nutilęs, su riksmais savo produktus pardavinėjantys kaimiečiai dingę, – visas tas sujudimas, tvarkant reikalus ir siekiant naudos, nurimęs ir užleidęs vietą žaidimams bei malonumams, kuriuos visiems žarstė dosni vasara.

Tik tavernos buvo atviros ir pilnos žmonių. Prie jų būriavosi vynu atsiduodantys gėrėjai ir jauni neramūs padaužos.

Per karščius daugelis moterų nevilkėjo marškinių po lengvomis kotomis, glaudžiai apgulusiomis kūno formas, ir nemažai vyrų tuo naudodamiesi mėgino laimę, šaudydami akimis ir duodami valią rankoms.

Elgetos, tikėdamiesi gausaus derliaus, šmirinėjo tarp praeivių, kaišiodami aukų dubenėlius ir rypaudami.

Po dvi ar tris sukinėjosi pusnuogės laisvo elgesio merginos, viliodamos klientus. Karaliaus įsakai, nors ir griežti, ne visada galėjo išstumti jas į joms skirtas gatves.

Keliaujantys prekijai, pardavinėjantys vaflius ir sklindžius, nešiojamus žilvičių pintinėse, diržais pakabintose jiems ant kaklų, siūlė praeiviams gardumynus, paliekančius paskui save šiltos tešlos ir medaus kvapą.

Komas, stengdamasis išblaškyti Mari nuo rūpesčių, pasakojo jai apie mieste sklandančius gandus, apie dieną sutiktus žmones, savo klientus, bet, aiškiai norėdamas atidėti pokalbį apie ką tik įvykusį susitikimą, neklausė, kokį įspūdį draugei padarė sesuo. Moteris taip pat manė, kad bus išmintingiau neliesti šios temos.

Pasiekę Kokijė gatvę, jie pasuko prie Leklero namų, ir tada kažkoks vyras, rodos, laukęs jų po portalu, žengė iš tamsos ir praėjo pro juos. Mari, instinktyviai pakėlusi akis, sutiko šviesų, šaltą žvilgsnį, nuo kurio sudrebėjo visu kūnu.

– Kas jums, mano meile? – paklausė galanterininkas.

– Aš pavargau ir noriu pailsėti, – sunkiai ištarė ji. – Būkite malonus, mano drauge, palikit mane prie durų šį vakarą. Man taip neramu dėl tėvo, kad šiąnakt nepajėgiu galvoti apie nieką daugiau, tik apie miegą. Nors jaučiu vargiai begalėsianti užmigti.

13

Rytojaus rytą, po kasdienių mišių, kai Mari jau rengėsi eiti iš Šv. Eustachijaus bažnyčios, kažkas palietė jai ranką. Ji atsigręžė.

– Noriu pasikalbėti su jumis apie labai svarbius dalykus, ponia. Gal teiktumėtės nueiti su manimi į ramią vietą?

Moteris nenustebo. Nuo vakar vakaro ji laukė, kada jis ją užšnekins.

– Aš jūsų nepažįstu.

– Prisiekiu Jėzaus Šventojo Veido atvaizdu!* Mes turime nemažai bendrų pažįstamų, maloningoji ponia!

– Nežinau, ką norite pasakyti.

– Aš čia tam ir esu, kad viską paaiškinčiau.

Juos stumdė rytinių mišių dalyviai, plūstantys prie durų ir skubantys savais reikalais.

– Užteks. Aš nesuprantu, ko jums iš manęs reikia! Sudie! Aš einu.

– Nemanau, kad jums tai būtų naudinga.

Vyriškis net nepakėlė balso, nelaikė jos per jėgą, ji ir taip pajuto jo keliamą grėsmę ir pavojų.

– Manęs laukia darbas.

– Palauks.

– Bet, mesire, kokią turite teisę...

– Maniau, jūs labai prisirišusi prie savo vaikų.

---

* Jėzaus Šventojo Veido atvaizdas, matomas ploname medžiagos gabalėlyje, pasak tradicijos, yra Kristaus įkapių dalis. Lombardai garbino šią bizantišką relikviją, per Konstantinopolį atkeliavusią į Romą.

Staigiu, jai būdingu judesiu Mari atsigręžė į pašnekovą ir įsmeigė į jį akis.

– Ką jūs sakot?

Vyriškis prisimerkęs įžūliai spoksojo į ją.

– Kad ant kortos pastatytas jūsų vaikų likimas.

Moteris niekad gyvenime nebuvo sutikusi žmogaus, kuris jai būtų padaręs tokį įspūdį. Nesumodama kodėl, ji jautėsi visiškai priklausanti nuo jo valios, nelyginant pelė laukinio katino naguose.

– Nesuprantu, kuo jie čia dėti?

– Tada eime! Pati matot, mums reikia išsiaiškinti daugelį dalykų, apie kuriuos nė nenutuokiate.

Jis apsisuko, atsiskyrė nuo minios ir žengė į bažnyčios galą. Mari sekė jam iš paskos.

Jis sustojo tik koplytėlėje už presbiterijos. Ji buvo tuščia. Atrodė, kad įėjimą saugojo keletas elgetų.

Koplytėlės viduje, aptemdytame vitražų, kuriuose dominavo violetinė ir mėlyna spalva, tvyrojo prieblanda, perdrėksta tik keleto švieselių, sklindančių nuo žvakių, degančių prie šventosios statulos kojų.

– Čia mums niekas nekliudys, o tai, ką noriu jums pasakyti, gali trukti ilgai.

Prie sienos stovėjo medinis suolas.

– Taigi prašom sėstis, ponia.

Po išoriniu mandagumu buvo justi autoritetas, būdingas gaujos vadui, įpratusiam, kad kiti jam paklustų. Mari atsisėdo.

Nepažįstamasis atsistojo priešais ją. Juos gaubė smilkalų ir šilto vaško kvapas.

– Aš vardu Amori, – prisistatė vyras, – esu kilęs iš Italijos, bet tai man nesutrukdė artimai pažinoti jūsų velionį vyrą Roberą Leklerą.

Mari suspaudė lūpas.

– Po liūdno jo galo jums tikriausiai kilo daug klausimų, ar ne? Gerasis Roberas nebuvo linkęs neapdairiai plepėti ar kam nors išsipasakoti. Kertu lažybų, nei jums, nei kam kitam. Aš atsitiktinai sužinojau kai kuriuos faktus...

Jis užkėlė ant kito suolo galo koją, glaudžiai aptemptą pilkais odiniais batais, pro kurių įpjovas buvo matyti hiacintų spalvos kelnės, ir ranka atsirėmęs į kelį, kaip sąmokslininkas nusišypsojo Mari.

– Galvą guldau, ponia, kad vyras nepasisakė jums apie savo tikruosius pomėgius. Pavyzdžiui, galiu prisiekti, kad jūs net nenutuokėt apie jo pražūtingą aistrą azartiniams lošimams, ypač kauliukams.

– Aš iš tiesų nieko apie tai nežinojau, – puse lūpų prisipažino Mari. – Kaip jis galėjo būti įnikęs į lošimus ir man neišsiduoti? Jei būtų paėmęs ir išleidęs bent keletą solių ne šeimos ir dirbtuvės reikalams, aš tikrai būčiau pastebėjusi.

– Žinoma, – pritarė Amori, – žinoma...

Vyriškis dar arčiau pasilenkė prie Mari. Žvakių šviesa apšvietė tik vieną jo veido pusę, užtat išryškino grobuoniškų akių blizgesį. Trumpa tiesi nosis išplėstomis šnervėmis darė jį panašų į vieną iš tų gepardų, kuriuos ji matė Kaene, prieš keletą metų apsilankiusi ten su kitais iliuminatoriais pažiūrėti žvėryno, Anglijos karaliaus įsteigto tame mieste.

„Jis gražus ir pavojingas, tikra velnio veislė, – tarė sau Mari. – Kaip ir nelabasis, jis turi geidulingo žavesio ir skleidžia nuodingus gundytojo kerus...“

– Ką žmogus daro, kai nenori išsiduoti turįs ydą ir sudrumsti šeimos ramybės, už kurios slepiasi, bet žūtbūt privalo patenkinti aistrą? Jis randa garbingų arba negarbingų būdų reikiamoms lėšoms gauti.

Mari tebetylėjo.

– Taip susiklosčius aplinkybėms, – kaip žinovas, toliau kalbėjo Amori, – Roberui nereikėjo toli ieškoti.

– Mūsų dirbtuvės sąskaitos visada buvo tvarkingai vedamos ir kontroliuojamos, iš pradžių tai darė uošvis, paskui aš. Kiek pamenu, nei vienas, nei kitas niekada nepastebėjome nieko įtartina.

– Prisiekiu Jėzaus Šventojo Veido atvaizdu, ponia! Aš jums jau sakiau, kad niekas neturėjo iškilti aikštėn. Niekas ir neiškilo. Roberas susitvarkė kitaip, štai ir viskas.

– Nesuprantu...

Lombardas prisikišo prie jos dar arčiau. Į koplyčią norėjo įeiti piligrimai. Elgetos, kuriems, be abejonės, buvo pavesta jiems sutrukdyti, užtvėrė kelią, ir tie murmėdami pasitraukė.

Mari smalsiai, nepatikliai žiūrėjo į vyrą, žinantį tiek dalykų, apie kuriuos ji nė nenumanė. Kas jis? Taip pat lošėjas? Apmokamas tarpininkas tarp žmogiškųjų silpnybių ir jų vergų? Galingas suteneris?

– Viskas vyko kuo sklandžiausiai, – šurmuliui nurimus, toliau kalbėjo Amori. – Jūsų vyras buvo dviveidis, gudrus, apsukrus. Jis susitarė su vienu vaikinu iš Žantiji, pasukusiu šunkeliais ir dirbančiu slaptai organizacijai, didžiąją pajamų dalį gaunančiai iš prostitucijos.

– Ką? Jūs manote...

– Aš nieko nemanau. Aš tvirtinu. Matote, ponia, aš ne iš tų žmonių, kurie lengvabūdiškai leistųsi į tokias avantiūras, kaip ši. Turiu raštiškų įrodymų. Roberas tikrai prekiavo laisvo elgesio merginomis. Tas iš kelio išklydęs jaunuolis, apie kurį jums kalbėjau, Radiulfas, įtraukė jį į gaują, kuriai pats priklausė. Tada jūsų sutuoktiniui kilo mintis ir atsirado galimybė vykdyti pelningas operacijas.

Amori atsitiesė, pakeitęs pozą atsistojo priešais Mari ir užsikišo rankas už odinio diržo, juosiančio liemenį ant šilkinės hiacintų spalvos kotos.

– Jūsų vyras su išmone, kuria mes, tapę jo draugais prie lošimų stalo, žavėjomės, su apsukrumu, kurio galėjome pavydėti, naudojosi garbingo amatininko vardu, kad pelnytų gatvės merginų pasitikėjimą. Jis gerai su jomis elgdavosi, jas lankydavo, paskui pakviesdavo į pasimatymą ir jos ateidavo, nejausdamos jokio nepasitikėjimo. Tada jo bendrininkams būdavo vieni juokai merginas pagrobti ir perduoti tarpininkams, o tie jas nuveždavo ir parduodavo turkams... ar kokiems kitiems. Tokia prekyba labai pelninga. Roberui nereikėjo dažnai jos griebtis. Be to, kas galėjo juo pasiskųsti? Niekam nė į galvą neatėjo rimtą, gerai žinomą iliuminatorių susieti su tokių jam tolimų puolusių būtybių dingimu.

Mari užsidengė veidą rankomis.

„Dieve, nejau vyras, kuriam aš priklausiau, Odės ir Vivjeno tėvas, mano sutuoktinis Tavo akivaizdoje, būtų buvęs nusikaltėlis, prekiavęs moterimis? Viešpatie, ar tai įmanoma? Kas man darosi? Į kokį pragarą patekau?“

– Aš jumis netikiu! – pakėlusi galvą, sušuko ji. – Jūs meluojat! Jūsų šnekos per daug baisios, kad būtų teisingos! Be to, nežinau, kada Roberas būtų galėjęs užsiimti ta gėdinga veikla. Jis nekeliavo, retai išeidavo iš namų ir dažniausiai būdavo dirbtuvėje su manimi...

Amori pasilenkė prie jos. Jo graži burna ryškiomis, tobulomis lūpų linijomis šypsojosi, atidengdama puikius prietemoje blizgančius dantis.

– Prisiminkite, ponia: Roberas kartais išeidavo dieną, ar dažniau vakare, neva aplankyti klientų, dalyvauti korporacijos susirinkimuose, susitikti su kolegomis... Jau sakiau, kad turiu įrodymų savo teiginiams pagrįsti. Neabejokite, aš galiu jus įtikinti. Radiulfas, prispirtas bepinigės, pardavė man keletą laiškų, kuriuose apie slaptą jūsų vyro veiklą yra pakankamai duomenų, kad garbingiausiai šeimai amžiams užtrauktų nešlovę!

Moteriai drumstėsi protas. Širdis šokinėjo net į gerklę, drebėjo rankos, keliai, visas kūnas.

– Ko jūs norit? – tyliai paklausė ji. – Kodėl tik šiandien papasakojot man šitas šlykštynes? Kokiu tikslu?

– Padariau tai dėl vienintelės priežasties, ponia: mums taip pat reikia pinigų.

Amori nutilo, jo veidas sugriežtėjo.

– Jei atvirai, tai mes buvome numatę pirmą ėjimą ir jis būtų pasisekęs, jei jūsų sūnėnas nebūtų sužlugdęs mūsų planų ir nužudęs mano brolio. Taigi turėjome sugalvoti naują klastą. Žinokite, mums buvo bjauru, kad, siekiant pelno, teko pasinaudoti vargšo Robero laiškais, nes jis ne taip seniai buvo mūsų draugas.

Vadinasi, Amori bičiuliavosi su Tomo ir Anjesės pagrobėjais! Prieš išvykdamas į Romą, jaunuolis papasakojo saviškiams, kaip jie buvo apgauti ir įkalinti ir kodėl jis buvo priverstas nužudyti vieną

pagrobėją. Bertranas parašė skundą teisėsaugos pareigūnams, tačiau Nekaltųjų Vaikelių kapinių gyventojai, saugomi prieglobsčio suteikimo teisės, turėjo neliečiamybę ir jų nebuvo galima areštuoti. O namas-tvirtovė, kurios vietą pavyko nustatyti, buvo sekama, bet ten niekas negyveno.

Mari suspaudė drėgnas rankas. Ko dar laukti iš šitų piktadarių?

– Gerai pagalvoję, – toliau kalbėjo Amori, – nutarėme, kad mums liko dar vienas šansas, kurio neverta praleisti.

Jis žaidė durklo rankena.

– Štai ką jums siūlau: už pirmą kompromituojantį Robero laišką prašau sumokėti man du tūkstančius livrų. Dėl kitų pažiūrėsime vėliau.

– Du tūkstančius livrų? Bet tai milžiniška suma!

– Ką padarysi, mūsų pomėgiai brangiai kainuoja!

– Aš tiek neturiu.

– Teks parūpinti. Argi neturite tėvo ir draugo, jie abu gana turtingi?

– Niekada nesutiksiu velti tėvo į tokį šlykštų reikalą! Jei jau jūs viską žinot, tai žinot, kad jis dabar merdėja.

– Vadinasi, netrukus gausite gerą palikimą!

Mari pašoko nuo suolo ir jau kėlė ranką skelti įžeidėjui antausį. Bet jis buvo greitesnis ir, sučiupęs jos riešą, sulaikė ore.

– Jokia moteris man nesuduos. Niekada, – piktai tarė jis, ir nuo jo balso ji suledėjo. – Baudžiu aš, kai būna už ką.

Jo tonas staiga pasikeitė. Jis vėl nusišypsojo.

– Retai būna už ką, – pridūrė. – Aš turiu kitų poveikio priemonių.

Vyriškis ūmai prisitraukė Mari prie savęs ir, stipriai laikydamas jai rankas, užlaužtas už nugaros, pabučiavo į lūpas ir atstūmė.

– Man labiau patinka toks veikimo būdas, – tarė jis. – O jums ne?

Išplėstomis akimis, degančiu veidu Mari žengė atatupsta, atsitrenkė į suolą, susverdėjo ir klastelėjo į tą pačią vietą, kurioje sėdėjo anksčiau.

– Pati matot, prieš mane neverta šiauštis, – nusišaipė Amori. – Aš visada nugaliu priešininkus. Dabar grįžkime prie mūsų pokalbio.

Arba jūs artimiausiu metu įteikiat man nustatytą sumą, arba aš išplatinu po visą Paryžių tinkamai nukopijuotą pirmą jūsų brangaus vyro laišką. Jūsų vaikams ir jums bus nuplėšta garbė, dirbtuvė sužlugs ir visa jūsų šeima bus aptaškyta šituo purvu.

Mari nuleido galvą, kad sukčius nepastebėtų jos išgąsčio. Jai dingojosi, kad prasidėjo žemės drebėjimas. Viskas aplinkui griuvo. Gyvenimas virto chaosu, virš jo pakibo grėsmė.

Ji valandėlę sėdėjo sugniuždyta, išmušta iš vėžių. Paskui ją it žaibas pervėrė aiški mintis.

– Roberas vieną vakarą buvo nužudytas gatvelėje už Grevo aikštės, – tarė ji. – Jam į nugarą buvo įsmeigtas peilis. Ar to priežastis lošimas? Ar jūs prisidėjote prie jo žudikų?

– Žinoma, dėl jo mirties kaltas lošimas, skolos, sunkumai, su kuriais kovojo jūsų vyras, – kuo natūraliausiai patvirtino Amori. – Reikia smarkiai suktis, brangioji ponia, kad nenudegtum sparnų taip pramogaudamas! Roberas buvo labai stiprus, mielai pripažįstu, tačiau nepakankamai saugojosi savo aplinkos. Keista, bet užtekdavo būti vienam iš mūsiškių, kad pelnytum jo pasitikėjimą. Įtarimus jam keldavo tik nepriekaištingos reputacijos žmonės, nes jis buvo įsitikinęs, kad bendros ydos ir nusikaltimai susieja nesutraukomais ryšiais. Matyt, klydo. Be to, prisiminiau, jog sėbrai jau kurį laiką turėjo plėšte plėšti iš jo skolas. Vienas supyko... Vis dėlto galiu jus patikinti, tai buvau ne aš.

– Ar žinote žudiko vardą?

– Koks skirtumas? Mūsų laikais numirėliai neprisikelia. Jei pasakyčiau tą vardą, jums iš to nebūtų jokios naudos, o save pastatyčiau į pavojų. Mūsų brolijos nariai vieni kitų neįduoda. Ne iš kilnumo, kaip pati suprantat, o iš atsargumo. Tylėjimas nusikaltėlių pasaulyje privalomas.

Dėstydamas klausytojai sukčiavimo pamokas, jis, rodos, smaginosi, kapstydamasis po šitą šiukšlyną. Mari gūžojo ant suolo susikūprinusi, nuleidusi galvą. Roberas iš ano pasaulio traukė savo šeimą į pragarišką šokį, kurio vedlys ir auka buvo prie gyvos galvos.

Praėjus dvejiems metams po mirties, jis griovė namiškių ramybę ir užkorė ant jų savo vergavimo Blogiui padarinius. Net Tomui su Anjese smogė tolimi jo niekšybių atgarsiai. Žmona ir vaikai taip pat bus apdrabstyti purvais.

„Štai kodėl tarp mūsų nuolat gilėjo praraja! – galvojo moteris. – Aš nežinojau teisybės, bet turbūt miglotai ją nujaučiau... Todėl per daug ir nenustebau, išgirdusi apie begėdišką Robero prekybą! Štai kur glūdi taip mane žeidusio jo nejautrumo šaknys!“

– Tai ką nusprendėt, brangioji ponia?

Amori nekantravo. Mari atsitiesė.

– Aš jau sakiau: neturiu dviejų tūkstančių livrų.

– Paprašykite Komo Pereno. Galanteininkai turtingi, o jūsų draugas labiausiai klestintis visame Paryžiuje.

– Verčiau mirsiu, nei prašysiu jo pinigų tokiam reikalui!

– Ką gi. Prisiekiu Jėzaus Šventojo Veido atvaizdu, ilgiau nelauksiu jūsų geros valios! Rytoj auštant pirmasis Robero laiškas bus pakabintas ant miesto sienų ir, garantuoju, neliks nepastebėtas! Dingusių merginų artimieji netrukus prabils apie jas ir užsipuls jus ir jūsų šeimą!

Mari atsistojo. Ji dar visa drebėjo, bet dabar jau iš pykčio ir pasibjaurėjimo.

– Kadangi jums svetimas gailestis, aš pasistengsiu surinkti reikiamą sumą, bet duokite truputį laiko.

– Mielai. Vis dėlto patariu per daug nedelsti. Mes skubame.

– Savaitę, gal kiek daugiau...

– Skiriu jums pasimatymą čia lygiai po septynių dienų, tą pačią valandą. Jeigu išsisukinėsite, nesvarbu kokiais būdais, pirmasis jūsų vyro laiškas bus išplatintas ilgiau nelaukiant.

– Pirmasis laiškas? O kiti? Ar jų daug?

– Keletas.

– Ir kiekvienas...

– Turės būti išpirktas tokia pačia kaina.

– Jūs norit mane sužlugdyti! Aš nesileisiu!

Dabar iš įniršio ji sėmėsi jėgų kovoti. Nusiminimą, užplūdusį ją sukčiui atskleidus paslaptį, pakeitė maištas, ir jauna moteris visa esybe sukilo prieš savo kankintoją. Jis tai suprato, pakeitė taktiką ir vėl ėmė šypsotis.

– Primenu, kad kalbu ne savo, o brolijos vardu, ir brolija pageidauja tik vieno: gyventi gerai. Mes niekam nelinkim bloga, bet mums verčiau nestoti skersai kelio, štai ir viskas. Norime ne jus sužlugdyti, o praturtėti. Nei daugiau, nei mažiau. Išvadas darykite pati.

Jis vėl tapo pašaipus ir nesivaržantis.

– Aš pažiūrėsiu, – atsakė Mari.

– Štai ir susitarėm, ponia. Jau ir taip ilgai neįleidom tikinčiųjų į koplyčią. Laikas atsisveikinti, bet prieš išsiskiriant privalau jus įspėti, kad mūsų pokalbį laikytumėt paslaptyje. Jei kam nors prasitarsite, jei pasklis bent menkiausias gandas, kentės jūsų vaikai. Atminkite tai!

Jis žengė prie elgetų ir tyliai su jais pasikalbėjo.

– Iki kitos savaitės, ponia, – atsisveikino, grįžęs prie moters, – ir neužmirškite ateiti. Draugiškai patariu.

Amori nusilenkė mandagiai, bet sykiu bauginamai, kaip, regis, buvo įpratęs, ir nuėjo. Elgetos nusekė jam įkandin.

Atsidūrusi bažnyčioje tarp judrios minios, besišnabždančių porelių, žaidžiančių vaikų, Mari pamanė, ar tik vaizduotė neiškrėtė jai pokšto. Siaubas, kurį įvarė išgirsti dalykai, atrodė neįsivaizduojamas tokioje ramioje Dievui skirtoje vietoje.

Moteris mindė grindis nuklojusius žolynus, apimta keisto netikroviškumo. Tartum išsinėrusi iš kailio, ji judėjo lyg slogiame sapne.

Žilpinanti lauko šviesa nustebino Mari: ji buvo ją užmiršusi.

Moteris mechaniškai pasuko namų link. Buvo pritrenkta to, kas iškilo viešumon, sudrebino jos gyvenimo pamatus, ir nepajėgė grįžti į kasdienybę.

Prie namų ji pamatė laukiantį tarną iš Burdonė gatvės.

– Tėvas?..

– Metras Briunelis jaučiasi taip pat, – atsakė vaikinas. – Aš atėjau pranešti, kad atvyko jūsų sesuo ponia Tomasen, ji mane ir atsiuntė jūsų pakviesti.

Mari užbėgo duoti keleto glaustų nurodymų iliuminatoriams ir vėl išskubėjo.

Paskendusi savo mintyse, ji sekė paskui tarną nepaisydama, kokiomis gatvėmis jie eina. Floros atvažiavimas nepažadino jos iš košmaro. Iš šitos nebūties ji išniro tik įžengusi į vaikystės namų kiemą, išgirdusi savo praeities garsus, užuodusi kvapus, pamačiusi daiktus.

Flora su Filipu laukė jos salėje, kitados tokioje gyvoje, o dabar sustingusioje ir nereikalingoje.

– Jūs atvykote abu!

– Suprantama! Juk žinot, sese, mano vyras dėmesingiausias iš visų!

Mari geriausiai žinojo tai, kad, įkalinti mylinčių sutuoktinių vaidmenyje, užkrautame negailestingos praeities, jie negalėjo leisti sau bendrauti laisvai, paprastai, kaip bendrauja tie, kuriems nieko nereikia įrodinėti.

– Džiaugiuosi, kad jūs čia, – tarė ji. – Pastaruoju metu turiu tiek rūpesčių, kad nebepajėgiu viena ištverti agonijos kančių, galinčių trukti dar ilgai.

– Matyti tėvą tokios sunkios ir vis blogėjančios būklės, kai niekuo negali padėti, tiesiog nepakeliama, – su ašaromis balse pasakė Flora.

– Ar nėra jokios vilties, kad jam pagerėtų? – paklausė Filipas.

Kur dingo andainykštis truveras? Jo gyvenimo džiaugsmas, smagumas, lūkesčiai?..

Mari prisiminė pavasarį vykusias vestuves, per kurias tiek prisilinksmino...

Trisdešimt septynerių Filipas atrodė dešimčia metų vyresnis. Liesas, lyg išskaptuotas veidas, užgrūdintas nelaimės ir pastangų jai priešintis, tapo panašus į asketo. Nosis buvo labiau atsikišusi, smilkiniai labiau įdubę, akys gilesnės.

Liūdna, surimtėjusi Flora vilkėjo švelnių spalvų drabužiais ir buvo pasipuošusi keletu brangių papuošalų; jos grožis taip pat buvo nuvytęs, lyg graužiamas iš vidaus.

Visa šeima žinojo, kad savo nevaisingumą ji laiko pelnyta bausme, bet nepajėgia su ja susitaikyti.

– Norėčiau iškart joti pas Anjesę, – pasakė ji. – Čia mes niekuo negalime padėti, tėvas mūsų neatpažįsta. O vargšei mergaitei tikriausiai reikia paramos po tokio baisaus įvykio!

– Jai veikiausiai jūsų trūksta, – pritarė Mari galvodama, kad paauglė labiau ilgisi Tomo nei įtėvių.

Į kambarį įėjo Tiberžė la Begin.

– Ar pietausite visi trys? – pasiteiravo ji. – Man reikia žinoti ir paruošti valgį.

– Ačiū, Tiberže, – padėkojo Mari, – bet mes iškart vykstam į Žantiji.

Moteris staiga apsisprendė susitikti su Matjė Lekleru. Kadangi daugiau negali prašyti pagalbos tėvo, o Komo nieku gyvu nenori velti į šiuos žeminančius sandėrius, ji kreipsis į šešurą. Sūnaus darbeliai jį liečia taip pat, kaip ir ją, todėl jam vieninteliam gali pasakyti apie buvusių Robero sėbrų reikalavimus.

Metro Briunelio arklidėse žvalūs gyvuliai laukė raitelių, kurių žirgai ilsėjosi po kelionės.

Filipas užsisodino Florą ant arklio pasturgalio, o Mari apžergė Etjeno jai skirtą mulą, kuriuo jodinėdavo gana dažnai.

Pro pirmyn atgal siuvančius paryžiečius, tvarkančius savo reikalus su tam tikru nerūpestingumu, plieskiant karštai rugpjūčio saulei, jie perjojo Sitė salą, tiltus ir pasiekė Šv. Viktoro vartus.

Kelias vingiavo palei pat Bjevro vagą, kirsdamas Šv. Viktoro ir Šv. Marcelio gyvenvietes, paskui per sodus ir vynuogynus ėjo Žantiji ir Arkejo link.

Visur buvo valomas derlius. Apsivilkę kanapiniais marškiniais giliomis iškirptėmis, iki pažastų atsiraitoję rankoves, nuogomis

sandalais apautomis kojomis su didelėmis šiaudinėmis skrybėlėmis ant galvų, valstiečiai dalgiais kirto javus per vidurį stiebų, aukštas ražienas palikdami gyvuliams. Ragindami vieni kitus, jie ritmingai šūkavo, į jų šauksmus atsiliepinėjo pėdų rišėjai, šitaip rodydami, kad bijo atsilikti.

Už gubų moterys ir vaikai rankiojo varpas ir užmirštus grūdus.

Karščiai neslūgo nuo vasaros pradžios, nelijo visą liepą ir prasidėjusį tokį pat sausą rugpjūtį. Virš darbininkų plūkavo mindžiojimo ir bruzdesio sukelti dulkių debesys. Tarp parudavusių šlaitų nuo džiūvaties suskeldėjusi kelio žemė kamuoliais rūko po gyvulių kojomis.

Nors prieš išjodama lininį galvos apdangalą Mari buvo apsivyniojusi šydu, jai per veidą žliaugė prakaitas ir gailūs lašeliai graužė akis. Sekdama paskui Floros ir Filipo porą, moteris mėgino surikiuoti mintis ir ramiai pagalvoti apie tai, kas nutiko Šv. Eustachijaus koplyčioje. Tai buvo nelengva! Galvoje viskas jaukėsi. Ją metų metus apgaudinėjo žmogus, gyvenęs su ja bendrą gyvenimą, bet slėpęs savo svarbiausią veiklą. Jos vyras buvo lošėjas ir nusikaltėlis!

Be šios paslapties, buvo ir dar viena, tokia pat gėdinga, bet susijusi su ja. Sukčius, papasakojęs apie tas niekšybes, ją nenusakomai traukė, traukė siaubas, sumišęs su susižavėjimu.

„Tikėjausi, jis mane pastebėjo dėl manęs pačios, o ne dėl pasipelnymo!“ Sunkiausia ir buvo pripažinti šį nepadorų, kvailą faktą. Jei to nebūtų taip aiškiai pajutusi, būtų galėjusi prisiekti, kad toks dalykas neįmanomas!

Paskui ją pagavo pyktis: „Jis drįso pabučiuoti mane kaip vieną iš savo mergšių!“

Tada vėl grįžo įkyrus klausimas: „Kur gauti reikalaujamą sumą? Nuo to priklauso mano vaikų likimas!“

Juo ilgiau apie tai galvojo, juo labiau stiprėjo įsitikinimas, kad reikia viską papasakoti šešurui ir drauge su juo nutarti, ką daryti, bent jau dėl pinigų...

Prijojusius Žantiji paunksnes, raitelius apėmė tikra palaima... Nušokę žemėn, gyvulius jie atidavė Žanekenui ir nuėjo į namus.

Kaimo troba, nuo karščio saugoma uždarytų langinių, vėsių grindų plokščių ir storų sienų, jiems pasirodė nuostabiai jauki.

Juos priėmė Juočkė Edelina. Metras Lekleras buvo savo kambaryje, vaikai maudėsi upėje. Šarlotė sėdėjo prie Anjesės.

Lipdami laiptais į ligonės kambarį antrame aukšte, jie išgirdo vis garsėjančius muzikos akordus, žemus, aistringus, lydimus neįprastos rytietiškos giesmės.

Tik įėję į kambarį pamatė, iš kur visa tai. Sėdėdamas prie lovos, ant kurios po plonos drobės paklode gulėjo Anjesė, Džamalis grojo rebabu. Palenkęs galvą, jaunuolis su įkvėpimu valdė trumpą stryką. Šis arabiškos kilmės, į paprastą dvistygę violą panašus instrumentas skleidė lėtus garsus, puikiai derančius prie egiptiečio traukiamos melodijos.

Pamatęs paauglės tėvus, muzikantas liovėsi grojęs. Anjesė, gulėjusi užmerktomis akimis, atsimerkė.

Ji buvo labai sulysusi; iš po veido ir rankų odos kyšojo tokie smulkūs kaulai, kad atrodė kaip vaiko.

– Dukrele mano! – sušuko Flora. – Mano vargše dukrele!

Šarlotė Froman, skaičiusi šalia savo pacientės, pakilo pabučiuoti svečių, kuriems lenkėsi ir Džamalis.

– Matote, mama, – sušnibždėjo Anjesė, – aš turiu ištikimų draugų...

Mergina buvo tokia nusilpusi, kad ją išvargino net ši šypsena, nuslydusi it šešėlis.

Flora atsargiai ją pabučiavo.

– Nelemtas karščiavimas ilgiau, nei būčiau norėjusi, sutrukdė atvykti pas jus, – paaiškino ji, – be to, turėjome sustoti Blua ir pranešti Žanai, kokia mūsų tėvo būklė. Ji nėščia ir negali atvažiuoti, kol nepagimdys, o aš, sužinojusi apie nelaimę, be paliovos galvojau apie jus.

– Žinau, mama, žinau. Aš laiminga, kad atvykot, nepaisydama kelionės vargų. Jaučiuosi geriau jus matydama.

Ji sunkiai tarė žodžius ir iškart ėmė dusti.

Prie lango privertomis langinėmis Šarlotė tyliai kalbėjosi su Filipu.

– Jums kilo puiki mintis, Džamali, – pagyrė jaunuolį Mari, – ateiti ir padainuoti prie sužeistosios lovos. Kai buvau pas ją aną kartą, ji sakė, kad ją lankote ir kad jai tai labai malonu.

– Matyti Anjesę pasveikusią – mano didžiausias troškimas, – prisipažino muzikantas prikimusiu balsu, teikiančiu žodžiams jaudinantį atspalvį. – Nenustoju liūdėjęs dėl to, kas jai nutiko.

– Reikia būti kantriam. Lūžę kaulai suauginėja. Kai galės atsikelti, jos sveikata pagerės.

– Teišklauso jus Dievas!

Džamalis tebepuoselėjo viltis. Paauglės nelaimė, atskyrusi ją nuo Tomo ir jų skandalingos aistros, lengvino jo planus. Todėl jis dažnai ateidavo aplankyti Anjesės. Vienas arba su Žildu ir Ursina. Laiko jaunuolis turėjo į valias, nes universitetas dar buvo uždarytas. Siuvinėtojų amato pririšti prie miesto, brolis ir sesuo negalėjo keliauti taip laisvai, kaip jis.

Atstumtas dūsautojas laikė stebuklu tai, kad vėl susitiko su Anjese po kančių, patirtų jai pabėgus su Tomu. Kai manė, kad jau viskas prarasta, reikalai pakrypo kita linkme ir Džamalis čia įžvelgė ženklą. Apdovanotas muzikiniais gabumais, jis padėdavo ligonei prasiblaškyti ir užmiršti skausmus. Bent taip tikėjosi...

Tomas ilgam išvykęs, ir jo žygių rezultatai labai abejotini – argi tai ne naujas šansas ištikimam įsimylėjėliui, esančiam šalia? Ar Anjesė nepavargs nuo prisirišimo, kuriam viskas stoja skersai kelio?

Nedrįsdamas atvirai apie tai prabilti, jaunasis egiptietis manė, kad neįveikiamos kliūtys, su kuriomis susiduria nelaimingieji giminaičiai, jam palankios. Tereikia pakentėti ir būti nepakeičiamam...

Pernelyg karšti jausmai, – sakė jis sau, – retai būna patvarūs. Pasveikusi paauglė vieną dieną galbūt palygins privalumus, kuriuos

suteiktų užsienietis studentas, ir nesibaigiančius sunkumus, kuriuos tektų iškęsti dėl neįmanomos meilės.

Trumpai šnektelėjusi su Džamaliu, Mari perprato slaptus jo ketinimus: jis vis dar buvo įsimylėjęs ir laukė savo valandos.

Šarlotė Froman priėjo prie Anjesės lovos, kur Flora rodė įdukrai jai atvežtus šilkinius marškinius ir siuvinėto aksomo batus.

Liesas veidelis po plaukus dengiančia balta drobe šiek tiek pagyvėjo. Skruostai paraudo, akys suspindo ne vien nuo karščiavimo.

– Nusiraminkit, mieloji, – patarė terapeutė. – Negalima trukdyti lėtam darbui, kurį jūsų organizme dirba gamta.

Kūnas, tysantis ant gražių baltutėlaičių paklodžių, tebebuvo įtvertas į plonas medines lenteles, stipriai apvyniotas siauromis juostomis. Chirurgas nustatytomis dienomis atvažiuodavo jų pakeisti.

– Man taip prailgo! – atsiduso mergina.

– Juk taisoma iš pagrindų! – sušuko Šarlotė. – Neužmirškit, vaikeli, kad buvote sutrupinta į gabalėlius! Mes ne per dieną buvom sukurti, tad ne per dieną mus galima perkurti! Matote, laikas kartais būna geriausias daktarų ir medicinos pagalbininkas.

Mari, pasinaudojusi tuo, kad visų dėmesys nukreiptas į ligonę, išėjo.

Jai skubiai reikėjo pasikalbėti su šešuru.

Juočkė Edelina klydo: kambaryje jo nebuvo.

Mari nulipo į virtuvę, kur Žerberžė, bardama Almodi už tinginystę, dėliojo ant pintų nendrių padėklo gražius Bri ir Šajo sūrius.

– Netikėtai atsiradę, uždavėm jums papildomo darbo, – tarė moteris. – Nespėjome pranešti, nes apsisprendėm greitosiomis.

– Prisiekiu Švenčiausiąja Marija, mane ne taip lengva užklupti iš netyčių! – linksmai sušuko storulė. – Visada turiu atsargai keletą pyragų, vakar vakare kaip tik iškepiau vieną su karšiu, kitą su lašiša, ir jie prašyte prašosi suvalgomi! O štai į šitą puodą įmečiau antrą luistą kiaulienos, išėmusi iš sūrymo. Su kopūstais, ropėmis ir pupomis, šuntančiomis nuo pat ryto, turėsite kuo prikimšti pilvus! O kur dar

sūriai ir šviežios salotos iš daržo? Turiu gražgarsčių, sultenių ir net kraujalakių!

– Buvau tikra, kad neleisite mums numirti iš bado, Žerberže, ir nėmaž nesibaiminau. Aš atėjau paklausti, gal žinote, kur metras Lekleras. Kambaryje jo nėra.

– O kaipgi! Jis sode dėlioja kriaušes, šįryt nuskintas Lambero. Juk žinot, jis pats nori prižiūrėti savo vaisius.

Mari žinojo, kaip šešuras rūpinasi ne tik sodu, bet ir visomis valdomis.

Kitapus kiemo, netoli arklidžių, stovėjo sandėlis, kurio antrame aukšte buvo laikomi vaisiai. Atidariusi duris, moteris iškart užuodė šiaudų ir brandinamų sūrių kvapą, kiaurus metus tvyrantį tarp šios ilgos patalpos sienų.

Aplinkui, sukaltos vienos virš kitų, rikiavosi trys eilės lentynų. Rudenį jos lūždavo nuo obuolių, svarainių, kriaušių, šliandrų, kaštainių ir riešutų. Nuo lentų, persigėrusių vaisių sultimis, kurių nematerialus kvapas, kaip ir siela, pergyveno gendantį kūną, tvoskė porūgštės, salstelėjusios, aitrokos, bet neišnykstančios išgaros.

Vasarai tęįpusėjus, apkrauti buvo tik keli tarpai. Matjė Lekleras, stovėdamas nugara į duris, ant lentas dengiančio šviežių šiaudų sluoksnio atsargiai dėliojo gražias geltonas ir žalias kriaušes.

Kamaroje buvo gana tamsu, nes ją apšvietė tik siauros angos, kad vaisiai būtų prieblandoje, geriausiai tinkamoje jiems laikyti.

– Tesaugo jus Dievas, tėve!

Senstantis vyras atsigręžė. Kai jį taip netikėtai užklupdavai, jo žvilgsnis būdavo blausus, kupinas nuostabos.

– Čia jūs, dukra! Nelaukiau jūsų iki Žolinės!

– Aš iš tiesų neketinau anksčiau atjoti į Žantiji, bet šįryt atsitiko kai kas svarbaus. Tas įvykis ir paankstino mano apsilankymą. Turiu su jumis pasikalbėti, tėve.

Matjė Lekleras parodė keletą senų medinių taburečių, stovinčių prie dviejų langelių, išeinančių į kiemą.

– Ar norite likti čia, ar grįžti namo?

– Mes čia vieni, tad ši vieta tiks.

Buvęs iliuminatorių vadovas pasitraukė nuo pintinių su kriaušėmis ir atsisėdo šalia marčios. Jis buvo toks liesas, kad keliai po tamsia kota stirksojo kaip šakaliai.

Mari nesumojo, kaip pradėti pokalbį, kuris Robero tėvui bus sunkus. Ji žinojo, kad vienturčio sūnaus mirtis jam buvo žiaurus smūgis ir kad jos aplinkybės jį pašiurpino. O dabar prie nenuramdomos gedulo gėlos prisidės ir atskleista paslaptis, kokiomis kraupiomis sąlygomis buvo įvykdytas šis nusikaltimas.

– Jūs atrodot sumišusi...

– Tai, ką noriu pasakyti, klaikiai skaudu, tėve, – nurijusi seiles, išspaudė Mari. – Jums tai bus gili žaizda, didelis sielvartas.

Abu valandėlę tylėjo.

– Tai susiję su Roberu!

Matjė Lekleras sustingo, jo veidas įsitempė, akys apsiblausė.

– Rytą, pasibaigus mišioms, prie manęs priėjo vyras ir...

Reikėjo iškloti viską, nepraleisti jokios smulkmenos, arba beveik jokios, pakartoti baisų pasakojimą, kaltinimus, pasakyti apie įrodymus, liudijančius, kad velionis bendrininkavo su savo žudikais, apie prakeiktus laiškus, apie grasinimus juos paviešinti, apie pinigų reikalavimą... Mari kalbėjo greitai, monotoniškai, lyg dusdama iš siaubo, kad reika pasakoti tokias šlykštybes.

– Jei po savaitės nenunešiu tam... sukčiui reikalaujamos sumos, prarasime garbę, – niūriai užbaigė ji. – Negalėjau nuo jūsų to slėpti, tėve, nes aš prieš tokį pavojų beginklė ir nežinau, ką daryti.

Matjė Lekleras, nusvarinęs galvą ant krūtinės, susikryžiavęs ant kelių kaulėtas rankas, klausėsi marčios, nė sykio nepertraukdamas. Jai nutilus, ir jis dar kurį laiką nepratarė nė žodžio.

– Žinojau, kad Roberas daug ką nuo manęs slepia, – galiausiai prabilo senukas, – bet niekada nemaniau, kad jis nusirito taip žemai... iki nusikaltimo!

Jis atsistojo, atsirėmė į siaurą atdarą langą ir nieko nereginčiomis akimis pažvelgė į lauką.

– Mano sūnus, mano tikras sūnus, nedorėlis! Nusikaltėlis, piktadarys, moterų prekeivis, lošėjas... Blogiau ir būti negalėjo! – palūžusiu balsu išspaudė jis.

Senis buvo taip nusiminęs, kad net nebandė slėpti susijaudinimo. Draskomas gerklę gniaužiančios raudos, nebeįstengė net kalbėti. Jis ilgai tylėjo, juokingai sukiodamas galvą į abi puses ir tarsi kažką neigdamas.

Mari pastebėjo, kad šešurui dreba smakras, kaip dreba kai kuriems nukaršėliams.

Moterį užplūdo gailestis ir sumišimas. O būtinybė kalbėti apie žmogiškųjų ydų smarvę šioje ramioje vietoje, kur nuolat tvyrojo sveikas žemės vaisių kvapas, trikdė ją dar labiau. Šis gamtos dėsnių pažeidimas jai atrodė nepadorus.

Regėdama sielvartaujančio tėvo neviltį, Mari jautėsi dar bejėgiškesnė ir dar labiau išsigandusi. Ką jam pasakyti? Kaip jį paguosti? Juk jis mylėjo Roberą! Dėl išduoto beribio švelnumo tėvas kentėjo daug labiau nei seniai apvilta abejinga žmona!

„Aš galvojau tik apie galimus grasinimų padarinius, – mąstė ji. – Man ir mano vaikams. Praktinis klausimas užgožė kitus dalykus. Būtinybė gauti reikiamus pinigus rūpėjo labiau negu liūdnas vyro likimas... Net nemėginau suprasti jo piktadarysčių. Dieve mano, aš turbūt beširdė, jei nepajutau jam nė lašelio gailesčio... Neprotingai ištekėjusi, nutolau nuo jo daug seniau, nei sužinojau apie tas niekšybes.“

Ji vėl išvydo save rudens vakarą, praėjus vos keliems mėnesiams po vestuvių, žingsniuojančią per geltonus, raudonus ir rudus lapus, nuklojusius kelią į Žantiji. Į šnerves lindo deginamų krūmokšnių kvapas. Tenai, išnirusi iš miškelio, tiksliai tuo metu, ji pirmąkart susimąstė apie savo tikruosius jausmus, kurie, kaip pati matė, vėso sulig kiekviena diena. Trumpai švystelėjęs blankus spindulys jau nyko,

ir ji su siaubu, su liūdesiu suvokė nenumaldomai tolstanti nuo to, su kuriuo susiejo gyvenimą. Ar ji išvis jį mylėjo? Ką reiškia mylėti? Ar trauka, kurią pajuto, nebuvo vien staigus vaizduotės proveržis? Motinos mirtis pastūmėjo ją į pirmo pasitaikiusio vyro glėbį, ir jos romantiška siela šilku išsiuvinėjo pilką audeklą... O iš tiesų ji nepadarė daugiau nieko, tik meilės svajoms suteikė vyriškio veidą.

Tarp lapų, nuo šakų plėšiamų spalio vėjo, barstančio juos aplinkui ir žeriančio į krūvas moteriai prie kojų, jos širdį į ledą sustingdė baisus įsitikinimas: ji suklydo, nemokėjo išsirinkti draugo, ir santuokinės viltys sužlugo... Ji prisiminė tuometinį sopulį. Ką? Meilės laikas jai jau pasibaigė? Džiaugsmai, kurių laukimas slapta kaitino ją jaunystėje, užėmė tiek mažai vietos jos gyvenime?

Gerai pagalvojusi, jau nuo vestuvių vakaro ji jautė neaiškų nusivylimą. Nors ir nebuvo patyrusi, jai pasirodė, kad Roberas ne visiškai atsiduoda meilės malonumams ir nepatenkina jos norų. Vėliau moteris pastebėjo, kad po glamonių jis nebūna jai labai dėkingas ir neapgaubia dėmesiu, kad šis jaunas vyras toje srityje, kur viskas turi būti spontaniška, anaiptol nesiekia kūnų susiliejimo. Iš daugybės smulkmenų, liudijančių apie jų santykių sausumą, ji suprato iš vyro galinti tikėtis ne polėkio, o abejingumo, pridengto apsimestiniu linksmumu, blogai slepiančiu palengvėjimą lažui pasibaigus...

Dabar ji žinojo, kad vyras, dalijęsis su ja guoliu, geidė kitų dalykų, kad jį tedomino lošimas ir merginos ir kad jis tik vaidino. Ji net sudrebėjo iš pasišlykštėjimo... Bet jei jos spėjimai teisingi, kodėl jis ją vedė? Ką, be iliuminacijos pomėgio, jie turėjo bendra? Gyveno nerodydami vienas kitam dėmesio, skyrium vienas nuo kito, ir tai jiems atstojo jausmus. Mandagus, bet tolimas Roberas galop tapo jai asmeniu, įkūnijančiu nemeilę.

Juo ilgiau apie tai galvojo, juo dažniau sakė sau, kad dėl visko kaltas jis ir kad ji nėra šalta moteris. Suradusi tokių pasiteisinimų, Mari atleido sau už laisvės pojūtį, apėmusį žuvus žmogui, kurį lengvai pakeitė kitu...

Galop Matjė Lekleras atsigręžė į marčią.

– Dukra, – jau tvirtesniu balsu tarė jis, – gerai padarėte, atėjusi su manimi pasikalbėti. Aš atsakingas už sūnų, kurį paleidau į šį pasaulį, užauginau ir taip mylėjau, tik, deja, nesugebėjau išauklėti doru krikščionim. Teisinga, kad jo nuodėmių našta krinta ant manęs ir kad aš turiu atitaisyti jo nusikaltimų padarinius...

Senio balsas vėl užlūžo. Jis nusisukęs luktelėjo, kol atslūgs veidą užliejusi susijaudinimo banga.

– Tėve, – prisislinkusi artyn, užjaučiamai tarė Mari, imdama šešurą už gilių raukšlių išvagoto riešo, – tėve, jūs neįsivaizduojat, kaip man buvo sunku atskleisti jums šitas baisybes...

Senis uždėjo gyslotą plaštaką marčiai ant rankos.

– Argi galėjote pasielgti kitaip? Jūs, Mari, kaip ir visi, pasitikėję Roberu, esate auka, nukentėjusi nuo piktosios dvasios, kuri buvo jį apsėdusi... Ak!.. Matot, vaikeli, laikai keičiasi. Nepatenkintas, kad dorai gyvename, valdomi teisingo ir taikaus karaliaus, tamsybių pasaulio valdovas stengiasi vėl pačiupti mus į nagus ir pajungti savo vergijon. Bijau, kad šitas amžius nesibaigtų blogai... Dar prieš kelerius metus toks nuopuolis, kaip mano sūnaus, būtų buvęs nesuvokiamas. Mano jaunystėje žmonės tarnavo Dievui, kaip darė jų tėvai, o dabar stoja tarnauti velniui ir tuo didžiuojasi. Blogis sklando virš mūsų!

Matjė Lekleras nutilo, tarsi jį būtų apleidęs pranašo įkvėpimas, kurio skatinamas kalbėjo. Jis užsimerkė ir valandėlę sėdėjo nebylus.

– Pasikliaukit manimi, dukra, – jau kitokiu balsu galop pasakė jis. – Žinokite, nė dienos nepaliksiu jūsų vienos kovoti su ta vilkų ruja!

– Aš atėjau pas jus, nes jūs mano vienintelė užuovėja, – prisipažino Mari. – Žinojau galinti tikėtis jūsų paramos, bet jūsų anūkams labiau nei man reikia, kad saugotumėt juos ir jų ramybę. Mes su jumis, nors ir kentėdami, galime perimti baisų jų tėvo palikimą ir mėginti atitaisyti skriaudą. O jie – ne. Jie per maži. Svarbiausia

mūsų pareiga – laikyti juos kuo toliau nuo šio reikalo, kad neaptaškytų purvas.

– Taip ir ketinu daryti. Pati žinot, kokie jie man brangūs... Daugiau nesigraužkite, dukra, aš nuimsiu nuo jūsų šią baisią naštą. Pirmiausiai sumokėsime reikalaujamą sumą. Tai padaryti privalau aš. Prireiks keleto dienų lėšoms surinkti, bet turiu santaupų ir iki nustatyto termino be vargo jas gausiu. Pasiėmęs pinigus, atiduosiu jums, kad nuneštumėt tiems sukčiams.

– Jie reikalaus daugiau.

– Pažiūrėsime. Jūs puikiai žinot, mes nesam turtingi, nes meno amatai – ne prekyba, bet, jei reikės, verčiau parduosiu šitą namą, nei paliksiu jus vieną tenkinti tų niekšų godumą. Paryžiuje pažįstu vieną palūkininką...

– Tikiuosi, to neteks griebtis, tėve! Jei reikės, trūkstamą sumą pridėsiu aš, paprašiusi susimokėti keletą klientų, vėluojančių grąžinti skolą.

– Pirmiausiai užkimškim šitą skylę, dukra. Paskui drauge pildysim budelių reikalavimus, kad išpirktume Robero laiškus, visus be išimties. Tai svarbiausia. Nė vienas neturi likti niekšų rankose, kad jie nesusigundytų panaudoti jų blogam, ir ničniekam apie tai neprasitarkim. Abu tylėkime kaip nebyliai. Niekam niekada jokia dingstimi nevalia apie tai prasižioti. Mūsų ir vaikų labui šie sandėriai neturi iškilti į viešumą, palaidosime juos savo atmintyje... gana, kad mudu žinosim!

Jis atsiduso, lyg norėdamas išsklaidyti smarvę, atsistojo ir pažvelgė į kiemą, per kurį ėjo Žanekenas, nešinas dviem kibirais vandens, pakabintais ant naščių, permestų jam per pečius.

– Dabar, – tarė Matjė Lekleras, – eime iš čia, Mari. Kriaušes sudėsiu vėliau.

– Nepasakiau jums, tėve, kad su manimi į Žantiji aplankyti Anjesės atjojo mano sesuo Flora ir jos vyras, – pridūrė Mari. – Po pietų aš su jais grįšiu į Paryžių ir sėsiu prie darbo. Jei norit, rytoj vakare vėl

atjosiu, nelaukdama Žolinės, kaip buvo numatyta. Kurį laiką dirbtuvė puikiausiai apsieis be manęs, vadovaujama Denizos Puatietės. Ji tai moka. Šią savaitę noriu praleisti su vaikais.

– Juk žinot, kad čia ir jūsų namai, dukra, – atsakė Matjė Lekleras.

Jam atidarius vaisių sandėlio duris, mediniais laiptais į viršų pasišokinėdamas atlėkė Vivjenas. Šlapiais plaukais, pasikaišęs už diržo kotą, kad netrukdytų bėgti, linksmas, uždusęs, jis dar tebekvepėjo upe. Berniukas veržliai, kaip visada, puolė prie motinos.

– Mama, mama! Jūs čia!

Pakibęs jai ant kaklo, jis karštai ją išbučiavo ir kaip kačiukas ėmė trintis nosimi į iškvėpintą skruostą.

Nesirūpindama, kad suglamžys plono lino galvos apdangalą, moteris iš visų jėgų spaudė vaiką glėbyje, bučiavo apvalius, it abrikosai strazdanomis nubertus skruostus.

– Mano mažyti, mano angelėli, mano baltasis sakale...

Ji nieku gyvu neleis temdyti sūnaus ir dukters vaikystės. Bet kokia kaina gins nuo pinklių, rezgamų jiems grasinančių niekšų! Jei reikės, ji virs vilke, kad nugalėtų vilkus!

– Ar Odė ne su jumis, balandėli? – paklausė Mari. – Maniau, jūs abu maudotės Bjevre.

– Išsimaudžiusi ji nėjo su manim. Norėjo grįžti viena. Aš nežinau, kur ji.

14

Odė iš varpų pynė vainiką Mergelės Marijos statulai. Paskui ji nuneš jį Žantiji kunigui ir šis pašventins vainiką, prieš papuošdamas juo Dievo Motinos galvą jai skirtoje koplyčioje. Kartu su kviečių kasa bus pašventintas ir visas baigiamas valyti derlius.

Pinti šiaudus buvo kruopštus darbas. Sėdėdama lauko pakrašty augančios obels pavėsyje, mergaitė mikliai mastė auksinius stiebus, pasibaigiančius gražiausiomis, kokias tik pavyko rasti, varpomis. Kaip ir motinos, jos pirštai buvo ilgi, ploni, vikrūs.

Aplink ją, padarę ketvirtą pertrauką, susėdo pjovėjai. Penktoji sutaps su vakariene. Auštant pradėtas darbas, nutraukiamas atokvėpio valandėlių, per kurias žmonės ilsėjosi valgydami ir gerdami, ėjo į pabaigą.

Vienuolių Sodybos šeimininkams, prie kurių prisidėjo ir kaimynai iš kelių kitų ūkių, tai buvo paskutinė pjūties diena. Paskui javai bus kuliami ir vežami į klojimus.

Sausu oru viskas sekėsi gerai, ir darbas bus baigtas numatytu laiku – rugpjūčio keturioliktosios vakarą, prieš pat Žolines. Pabaigtuvės, surengtos šventės išvakarėse, bus dar smagesnės, o vaišės dar gausesnės. Į jas paskutinį kartą susirinks tie, kurie ne tik drauge plušo, vargo, bet ir juokėsi, pokštavo, ir tada prasidės nežabotos linksmybės, šauni puota!

Tačiau, prieš sėdant prie keptais kaplūnais ir slyvų pyragais nukrauto stalo, prie rausvojo vyno ir kriaušių likerio ąsotėlių, reikėjo

baigti pradėtus triūsus. Paskutinis pėdas, vadinamas boba, kurį darbams vadovaujantis ūkininkas įteiks žmonai, dar nebuvo surištas, dar buvo likę keletas sieksnių nenukirstų javų.

Du dideli vežimai, gabensiantys namo paskutinį derlių, buvo jau puspilniai, o kinkinio jaučiai atsidėję kramtė šviežią žolę, pašienautą jiems ant upės kranto. Kaip ir šeimininkai, jie mėgavosi poilsiu.

Susėdę ant griovio krašto, obelų pavėsyje, darbininkai valgė pikliuotą duoną, supjaustytą storomis riekėmis ir apteptą taukais arba varške, pagardinta smulkiai kapotais česnakais. Stiprindamiesi jie tiesiai iš gertuvių maukė vandeniu atskiestą vyną, taikliomis, stipriomis srovėmis pildami jį galugerklin. Norėdami sočiau prisikimšti pilvus, Leonaras, Pero ir Vienakis Tiberas, kuris, nors ir nejautė kaimynams draugiškumo, atėjo jiems patalkinti su dukra Bertrada ir apylinkių valstiečiais, peiliais rėžė plačias juostas nuo rūkyto kumpio, kabančio ant šakos.

Rateliu susėdusios po tuo pačiu medžiu, senoji Mabilė, Vienuolių Sodybos ūkininkė Kato ir dar keletas moteriškių užsidengė prijuostėmis ryškiaspalvius storos drobės marškinius, kad jų neapsidrabstytų, tuštindamos dubenėlius rūgpienio ir miežių košės. Šalia stovinčiose didelėse pintinėse, viliodami vapsvas, medumi kvepėjo blynai ir vafliai, suvynioti į švarius skudurėlius.

– Ar neišalkot, panele? – vainiką stropiai pinančios Odės paklausė Kato.

Po plačia šiaudine skrybėle, uždėta ant glotniai sušukuotus plaukus gobiančio kyko, nuo prakaito blizgantis šiurkštus ūkininkės veidas buvo raudonas kaip kumpis, kurį dalijosi vyrai.

– Pirma baigsiu vainiką, – atsakė mergaitė. – Bet nesušveiskite visko, palikit man rūgpienio ir blynų!

Odė jautėsi gerai. Jai patiko būti su valstiečiais. Ypač su dviem iš jų: senąja Mabile, ir toliau aiškinančia jai vaistažolių savybes, ir Kolenu.

Iš po tankių, riestų it juodos plunksnelės blakstienų Odė sviedė aštrų žvilgsnį į dešinę. Ten miegojo Kolenas, išsitiesęs ant parudavusios žolės, plačiai atmetęs nuogas rankas ir kojas, ant kaktos

užsismaukęs kepurę. Dėl karščio jis buvo iki juosmens atsisagstęs palaidus marškinius, krintančius ant išblukusios drobės kelnių, kurių kiškos buvo nukirptos aukščiau kelių. Taip aprengtas kūnas buvo puikiai matomas, ir Odė ganė akis į glodų, paskrudusios duonos spalvos liemenį, užgrūdintą lauko darbų, žvilgantį nuo prakaito, lyg išteptą aliejumi. Nepaisydamas triukšmingų pokalbių, garsių juokų, musių, Leonaro vidurinėlis miegojo palaimintojo miegu. Jo krūtinė tolygiai kilnojosi, ir Odė pamanė, kad mielai prisiglaustų prie jos skruostu.

„Aš įsimylėjau, – susijaudinusi, susižavėjusi kartoji ji. – Kaip suaugusi mergina įsimylėjau šį vaikiną, o jis apie tai nė nenutuokia."

Mėgautis šiuo faktu jai visiškai pakako. Ji nesistengė, kad širdin kritęs vaikinas tai pastebėtų. Mergaitė su džiaugsmu galvojo, kad paskutinę pjūties dieną susijungė du dalykai, padedantys ištverti taip blogai prasidėjusią vasarą: Dievo Motinos kultas ir potraukis prie Koleno.

Susipynę draugėn, šie jausmai iš dalies užpildė tuštumą, atsivėrusią Joninių naktį, kai susilpnėjo iki tol buvusi tokia karšta meilė motinai. Staiga išaiškėjęs Mari ir Komo ryšys ją baisiai įskaudino. Dukters švelnumas visada gaubė moterį susižavėjimo spindesiu, kone prilygstančiu aureolei. Aureolė nukrito į birželio dulkes, ir sužeista nuskriaustos mergaitės širdis sudrebėjo iš šalčio. Prisiglaudusi prie gailestingosios Mergelės kojų, ji ilgai verkė, o paskui užmigo, virpėdama iš liūdesio.

Pagarba ir meilė motinai staiga išgaravo, o jai taip reikėjo ką nors gerbti ir mylėti! Laimė, tuo metu, kai neteko pagrindo, ant kurio laikėsi visas jos jaunas gyvenimas, atsirado dvi progos tikėti ir prisirišti. Švenčiausioji Mergelė, globojusi ir saugojusi ją tą klaikią naktį, pakeitė motiną, kuri – jaudinantis sutapimas! – turėjo tokį pat vardą, o išvydus Koleną, kurio kaimiško žavesio anksčiau nepastebėjo, širdyje pabudo naujas jausmas. Šiaip taip atgavusi jos prigimčiai būtiną pusiausvyrą, mistišką ir drauge sentimentalią, Odė nebesikrimto jau keletą savaičių, mat nerimą akimirksniu išsklaidė įvairūs atradimai.

– Na štai, baigiau, – tarė ji, dėdama šalia savęs vainiką. – Dabar truputį užkąsiu ir nunešiu jį į bažnyčią.

Ji su malonumu atsigėrė medumi pasaldinto rūgpienio ir, laižydamasi pirštus, sušlamštė keletą šaltų blynų.

Valstiečiai rąžydamiesi kėlėsi ir, atsiraitę kelnes, pasispjaudę delnus, vėl čiupo dalgius ir grėblius.

Kolenas, pakirdęs taip pat lengvai, kaip ir buvo užmigęs, grakščiai atsistojo.

– Gal norėtumėt gabalėlio blyno? – paklausė Odė, tiesdama pusė savojo, jau mažumėlę prakąsto.

– Tokio pasiūlymo negalima atsisakyti! – sušuko jaunuolis ir, paėmęs auksinį sklindį, nugurkė daug nekramtydamas. – Labai gardu. Ačiū, panele.

Jis nusišypsojo mergaitei, išskėstais pirštais susišukavo vešlius plaukus ir, užsivožęs šiaudinę skrybėlę, nuėjo.

„Jis suvalgė mano pradėtą blyną! – svaigdama tarė sau Odė. – Čia lyg meilės komunija! Bet aš viena tai žinau..."

Pasigriebusi varpų vainiką, ji nulėkė lyg ant sparnų.

Pabėgėjusi keliuku palei obelis ir praėjusi pro gyvatvorę, mergaitė atsidūrė kitame, jau nupjautame, lauke. Pasiekusi siauro takelio galą ir ruošdamasi sukti į Žantiji kelią, ji išgirdo šaukiant. Atsigręžusi pamatė Blanšą, mojančią jai ranka. Pusseserė atjojo su Džamaliu, Žildu ir Ursina aplankyti Anjesės ir praleisti kaime dviejų šventės dienų.

– Mama jus kviečia, brangioji, – tarė mergina, kurios apvali krūtinė greitai kilnojosi po paprasta nebalintos drobės kota. – Ji skundžiasi nematanti jūsų tiek, kiek norėtų.

Tas tris dienas, kurias Mari buvo kaimo name, Odė nepakeitė savo įpročių ir toliau leido laiką su ūkininkais.

– Susitiksim per vakarienę, – nekantriai atkirto mergiotė. – Turiu nunešti į bažnyčią vainiką, kurį nupyniau Dievo Motinos statulai. Jis bus uždėtas šį vakarą ir puoš ją rytoj per procesiją.

– Ar galiu jus palydėti?

– Mielai! Juk žinote, Blanša, man visada patinka būti su jumis.

Pusseserių draugystė užsimezgė tada, kai Blanša kitądien po Joninių rado Odę Švenčiausiosios Mergelės koplyčioje. Nors skyrėsi amžiumi, jas artino vienodas, intuityvus, besąlygiškas tikėjimas. Vyresnioji, puoselėjanti planus duoti įžadus, nuo birželio nedažnai pasirodydavo kaime, tačiau aplankydavo Anjesę, kai tik galėdavo. Odė tada ilgai kalbėdavosi su būsimąja vienuole, ketinančia pasitraukti į vienuolyną rugsėjo pradžioje. Blanšos tėvai džiaugėsi, kad duktė pasišvęs Dievui, ir leido pačiai pasirinkti ją priimsiantį ordiną.

Žavėdamasi pašaukimu, kurį pažadinti neginčijamai padėjo ir ji, Odė apiberdavo pusseserę klausimais apie maldas, malonę, apie tai, kaip sužinoti, kad esi pašaukta Dievo, apie sunkų pasirinkimą iš įvairių vienuolynų, į kuriuos galima stoti.

Jos ir vėl šnekučiavosi apie šituos dalykus, eidamos į Žantiji, kur kunigas, savo papratimu, šiurkščiai, bet šiltai jas priėmė. Jis padėjo vainiką ant Mergelės Marijos altoriaus, ketindamas per vakarines mišias jį pašventinti, padėkojo mergaitei ir grįžo prie savo darbų.

Pusseserės patraukė namo per nupjautą lauką, plytintį priešais tą, kur plušėjo ūkininkai, bet staiga, išgirdusios riksmą, panašų į skerdžiamo gyvulio, sustojo kaip įbestos.

– Švenčiausioji Mergele! – sušuko Odė ir triskart persižegnojo. – Kas tai?

Blanša parodė dvi senas kriaušes, ražienos pakraštyje išskleidusias vaisiais apkibusias šakas.

– Šauksmas sklinda iš ten!

Pasikėlusi kotos apačią, ji pasileido medžių link. Odė nudūmė iš paskos taip greitai, kad gyvatvorę pasiekė sykiu su Blanša.

Ant žemės, nugara atsirėmusi į gruoblėtą kamieną, sėdėjo vyresnioji Vienakio Tibero duktė, ką tik pagimdžiusi kūdikį.

Jai tarp šlaunų, ant nebalintos drobės gabalo, patiesto ant sausos žolės, muistėsi, pirmąkart klykdamas, krauju aptekęs vaikelis.

– Berniukas! – tarė jauna mama ir patenkinta nusišypsojo. – Juo geriau. Aš jau turiu keturias dukras ir tik vieną sūnų.

Mikliai, kaip tokiuose reikaluose įgudusi moteris, ji pasilenkė, nukando virkštelę ir greit užrišo ją ant lipnaus naujagimio pilvuko.

– Dabar reikia jį nušluostyti, – lyg niekur nieko pasakė ji Blanšai. – Laimė, šįryt prieš eidama į darbą, apsijuosiau strėnas šia drobine juosta. Žinojau, kad esu galudienė. Todėl, pajutusi pirmuosius gimdymo skausmus, palikau kitus ir išskubėjau į Vieversio Nagus, bet šitas padauža buvo vikresnis už mane ir štai gimė lauke!

Ji nusijuokė.

– Čia nėra vandens jam nuprausti, – tarė Blanša, šluostydama kūdikį nebalinta drobe, kurios turėjo Bertrada.

– Nieko! Aš įpratusi, – atsakė valstietė, valydamasi nuo placentos. – Ne pirmą kartą gimdau gryname ore ir tikriausiai ne paskutinį!

Ji vėl nusikvatojo gyvenimo džiaugsmo ir pašaipos kupinu juoku, jos balse skambėjo iššūkis.

Blanša trynė tvirtam, gerai sudėtam naujagimiui krūtinę ir kojytes.

– Jūsų mažylis gražus, – tarė ji jaunajai motinai. – Norėčiau būti jo krikštamote.

– Šių pareigų niekas nemėgins iš jūsų paveržti! – ironiškai rėžė Bertrada. – Vietiniai mano, kad gimdau per dažnai, ir nesirungs, kuriam nešti šį mažių prie krikštyklės!

Kalbėdama ji šiaip taip nusišluostė kruvinais marškiniais, atsikėlė ir valandėlę stovėjo, atsirėmusi į kriaušę.

– Kokį vardą norėtumėt jam duoti? – paklausė ji Blanšos, sūpuojančios naujagimį, kad nustotų rėkti.

– Nežinau, – palenkusi galvą, atsakė mergina, ir jos veidas spindėjo dėmesingu džiaugsmu, – nežinau. Kaip jo tėvo.

Bertrada vėl nusijuokė.

– Vienas Dievas težino jo tėvo vardą, panele! Bent jau aš negalėčiau atsirinkti!

Blanša klausiamai pažvelgė į ją.

– Kai užpakaliu įkrinti į skruzdėlyną, bene žinai, kuri skruzdė tau įkando? – ramiai, kaip visada, nėmaž nesigėdydama, atsakė Bertrada.

– Iš tiesų, – sutiko Blanša, – tai neturi reikšmės. Kad ir kaip buvo pradėtas, šis vaikelis niekuo nekaltas. Tai svarbiausia. O jei pavadintume jį Liudviku, kaip mūsų siras karalius, toks geras ir teisingas? Jam tai būtų puiki globa.

– Tebūnie Liudvikas, panele! Mano išperėtoje vadoje tokio vardo nėra. Paprašysiu kunigo, kad po Žolinių jį pakrikštytų, ir pavesiu Dievo Motinai globoti šį vargšą pavainikį!

– Palydėsiu jus iki tėvo namų, – pasisiūlė Blanša. – Iki jų geras kelio galas, o jūs turbūt pavargusi.

– Nelabai, aš stipri! – išdidžiai pasigyrė Bertrada. – Bet džiaugsiuosi, jei eisite su manim, panele, ir padėsit išmaudyti mažylį, išvalyti akytes ir suvystyti. Močiutė prižiūri jo brolį ir seseris, ji per daug užsiėmusi ir neturės laiko man pagelbėti net tokiu atveju, kaip šis!

– Ar galiu eiti su jumis? – paklausė Odė, iki šiol nepratarusi nė žodžio, po šio neregėto įvykio nuklydusi į nepažįstamą pasaulį.

– Ne, ne, mieloji, – uždraudė Blanša. – Skubėkit namo. Jau vėlu, ir jūsų motina turbūt nerimauja. Aš veikiausiai užtruksiu Vieversio Nagų ūkyje, rūpindamasi Bertrada ir kūdikiu. Iki pasimatymo!

Odė priėjo prie pusseserės ir, pagauta sumišusių jausmų – neaiškaus šleikštulio, drovos, smalsumo, traukos, – pažvelgė į mažą raudoną padarėlį juodais, prie galvos prilipusiais plaukais, dar padengtą tirštu vaško spalvos skysčiu. Ji piršto galu palietė švelnią, gležną kaktytę, nusišypsojo ir nubėgo.

Odė buvo lyg ne savam kailyje.

„Ar ir aš taip klykiau, išlindusi mamai iš pilvo? – su nuostaba svarstė ji. – Ar mama rėkė kaip Bertrada, stumdama mane iš savęs?"

Priblokšta stulbinančio atradimo, ji staiga suprato, kas iš tiesų yra gimimas, suvokė, kad kūno vaisius toks pat, kaip medžio, kad ji nudrėbta iš to paties molio, kaip ir Mari.

Šis naujai nušvitęs dalykas sujaudino ją iki širdies gelmių. Ar ji gali nutraukti tokį ryšį vien todėl, kad smerkia moterį, dovanojusią jai gyvybę? Jų abiejų gyslomis tekantis vienodas kraujas daug svarbesnis už įsiplieskusius nesutarimus...

Nervinis sukrėtimas, jausmas, kad staiga prisilietė prie giliausios kūrimo paslapties, prie paties jos branduolio, smarkiai pranokstančio jos proto galias, pastūmėjo ją pulti ant kelių prie Monžua*, sukrauto ten, kur susikryžiuoja Žantiji ir Baltojo Šerno keliai.

„Dievo Motina, – meldė mergaitė, purtoma tokio vidinio drebulio, kad maldos žodžiai daužėsi į dantis, – Švenčiausioji Mergele, atleisk, kad blogai galvojau apie savo motiną! Neturiu teisės jos smerkti. Ji išnešiojo mane savo įsčiose ir pagimdė kraujuose, kančiose ir džiaugsme. Aš to nežinojau. Sužinojau ir supratau tik po to, ką pamačiau. Aš kalta, kad buvau jai pikta ir nedėkinga. Maldauju, dangiškoji motina, dovanok ir padaryk taip, kad su savo žemiškąja motina vėl būtume tokios artimos, kokios buvom anksčiau!"

Odė persižegnojo ir atsistojusi nubėgo į senelio namus.

Ji buvo taip susijaudinusi, kad net nestabtelėjo sutikusi vežimą, gabenantį į ūkį paskutinius javų pėdus. Papuoštą krūmokšniais, žaliomis šakomis ir laukinėmis gėlėmis, jį vadelėjo Leonaras, vadovavęs darbams visą savaitę. Aplink ūkininką dainavo ir pokštavo pjovėjai ir grėbėjai – vyrai, moterys, vaikai. Vieni buvo užsikišę varpų už skrybėlės, kiti jų laikė rankose, o Kato nešėsi paskutinį pėdą.

– Šįvakar bus šventė! – mergaitei pavymui šūktelėjo ūkininkė. – Ar ateisit pas mus, panele?

– Nežinau, – metė Odė. – Nieko nežinau!

Nors prabėgdama ir žvilgtelėjo į Koleną, bet veikiau iš įpročio, nei iš noro. Jos mintys buvo kitur. Ji žengė pro vartus, atsiveriančius į giraitę ir jos pavėsingas slėptuves, nukurnėjo per sodą, kurio gale po medžiu pamatė Lamberą, besikalbantį su nepažįstamu vyriškiu, ir uždususi atlėkė į terasą kaip tik tuo metu, kai iš namo išėjo metras Lekleras su teta Šarlote. Jiems iš paskos bidzenantis didelis juodas šuo prišoko prie jos, norėdamas pažaisti, bet ji jį atstūmė. Dabar buvo ne laikas!

---

* Monžua (*montjoies*) – akmenų krūvelės, rodančios kelią ir žyminčios atmintinus įvykius.

– Jūs visa suplukusi, dukra! – pasakė terapeutė. – Sugalvok tu man lakstyti per tokį karštį! Kur jūs buvot?

– Gal žinot, kur mama? – paklausė mergaitė, nė neketindama atsakyti. – Norėčiau ją pamatyti.

– Ji ką tik išjojo į Paryžių, – atsakė Matjė Lekleras. – Turi sutvarkyti skubų reikalą.

– Su kuo?

– Nežinau. Ji man nesakė.

– Šit kaip! Juo blogiau, – burbtelėjo Odė galvodama, kad dėl šio netikėto išvykimo kaltas galanterininkas, ir ant jo pečių užvertė savo kartaus nusivylimo naštą.

„Jis ir vėl stojo tarp jos ir manęs! – tarė sau mergaitė degdama neapykanta, nuo kurios užkaito skruostai. – Aš jo nekenčiu! Jei ne jis, mes jau būtume susitikusios ir juokusios viena kitos glėbyje!“

Ji apsisuko ir nubėgo į slėptuvę giraitėje.

Nuojauta jos neapgavo. Tuo metu, kai ji įžengė į lapijos šventovę, Mari kirto Šv. Viktoro vartus ir įjojo į Paryžių.

Prieš tai ji gavo Komo raštelį, atneštą tarno. Draugas skundėsi, kad ji dingusi kitą dieną po vakarienės Trusevašo gatvėje. Kodėl nuo tada neparodžiusi jokio gyvybės ženklo? Ką reiškianti ši nesuprantama tyla iškart po to, kai ji buvo pristatyta seseriai ir svainiui? Ar ji taip norėjusi išlieti nusivylimą ir antipatiją vieninteliams artimiems jo šeimos nariams? Jis sužinojęs, kad ji skubiai išvykusi į Žantiji ir grįžusi tik vienai nakčiai, o paskui vėl išvykusi. Kodėl tąnakt jo nesusiradusi? Ką nuo jo slepianti? Ir apskritai ar dar jį mylinti?

Apiberta aibe klausimų, Mari vis tiek būtų keletą dienų palaukusi, prieš atsakydama Komui, bet laiško pabaigoje jis pridūrė, kad, jei ji tą patį vakarą neišvaduos jo nuo neramių minčių, kitą rytą jis atvyks į Žantiji su ja išsiaiškinti, nes jam tai atrodo būtina.

„Viešpatie Dieve! Kodėl meilė skatina Komą būti tokį savininkišką ir budrų tokiu metu, kai aš blaškausi tinkle ir bijau, kad tik

jis nieko nesužinotų? Maldauju, padėk man neišsiduoti, neparodyti savo kančių, neprasitarti apie Robero nusikaltimus ir apie mums su vaikais gresiantį pavojų! Ir dar padėk nenusiristi tiek, kad tektų prašyti jo pagalbos, leisti sutvarkyti reikalą, kuris jo neliečia! Viešpatie, suteik jėgų kovoti vienai!“

Tada, kai, išsiskyrusi su šešuru, nakvojo savo namuose Kokijė gatvėje, norėjo parašyti galanterininkui, bet nuogastaudama, kad jis neprimestų jai savo valios, persigalvojo. Apie tai mąstydama, moteris tarėsi, kad jos savimeilė stipresnė už potraukį prie šio vyro... O jei atvirai, ar vien šie būgštavimai tolino ją nuo meilužio? Mintys visai susipainiojo, ir Mari jau nesusigaudė, kas jai darosi.

Ji jautėsi tokia prislėgta, kad, perjojusi Didįjį tiltą, sustojo prie Šv. Jokūbo bažnyčios, kurios vienas šonas buvo aplipęs raštininkams skirtais kambarėliais, netoli paskutinės krautuvės pririšo mulą prie žiedo, tam tyčia įkalto į sieną, ir įėjo vidun.

Atsiklaupusi ant altoriaus laiptelių, abejinga ją supančiam bruzdesiui, kankinama abejonių ir klausimų, nematydama kelio, kuriuo turėtų eiti, moteris tik apnuogino sielą prieš Tą, kurio globos karštai troško, prašė nuspręsti už ją ir padaryti taip, kad jos veiksmai nepakenktų amžinajam išganymui.

Ko ji norėjo? Ko nenorėjo? Jos širdyje knibždėjo pagundos ir silpnybės. Pirmąkart gyvenime ji nepasitikėjo ir nepritarė savo samprotavimams.

Mari išėjo iš bažnyčios taip ir neradusi ramybės, bet tvirtai pasiryžusi neparodyti draugui graužulių, kurie jam tokie svetimi. Nors į Komo meilę iki šiol atsakinėjo tik dvejonėmis ir atidėliojimais, moteris vertino jo nuoširdžius jausmus. Ji nieku gyvu nenorėjo aptemdyti nuomonės, kurią jis buvo apie ją susidaręs, pasisakydama, ant kokios bedugnės krašto stovi.

Per švenčių išvakarėse įprastą šurmulį, žmonėms karštligiškai stengiantis užbaigti pasiruošimus rytojui, Dievo Motinos dienai, Mari išsiblaškiusi risnojo į Trusevašo gatvę.

Aidint kurtinamiems plaktukų dūžiams ir šauksmams, paryžiečiai kabino ant namų fasadų užuolaidas ir gobelenus, kuriuos moterys ir merginos puošė rožių, saulėgrąžų, rugiagėlių ir lapų girliandomis. Staliai baiginėjo statyti triumfo arkas, nudažytas ir padabintas kaspinais, o vaikų ir jaunuolių būreliai čia pat kartojosi dainas ir giesmes, numatytas įterpti tam tikrose procesijos vietose.

Kaip visada švenčių išvakarėse, Trusevašo gatvės sandėliai po pietų buvo uždaryti.

Įjojusi pro vartus, Mari atidavė mulą arklininkui, perėjo grįstą kiemą, nuo saulės įkaitusį kaip krosnis, ir dvejodama pakėlė plaktuką, kurio dūžiai tuoj pat pakvietė tarną.

– Pranešiu apie jus, ponia, – skubiai pasakė jis, įleisdamas ją į svetainę.

Tarno uolumas bylojo apie šeimininko nekantravimą, ir Mari neapsiriko.

Komas pasirodė nedelsdamas. Jis buvo sunerimęs. Visada spindinčios jo akys buvo niūrios, putlių lūpų kampučiai įtempti kaip niekad.

– Pagaliau atėjote!

Sumišęs, susirūpinęs, jis sustojo už keleto žingsnių nuo meilužės nežinodamas, kaip elgtis.

– Aš niekur nedingau, – per jėgą nusišypsojo Mari.

– Kad jūs žinotumėt, ko tik aš neprisigalvojau!

– Be reikalo. Dirbtuvėje turėjau galybę darbų, o namuose užlaikė atvykusi sesuo su vyru.

– Argi tai priežastis palikti mane nežinioje?

– Ketinau jums parašyti...

– Bet neparašėt...

Mari gūžtelėjo pečiais.

– Koks skirtumas? Dabar aš čia.

Ji susiraukė.

– Tai šitaip jūs mane priimat?

Apsidairiusi ir pamačiusi pernelyg tobulą tvarką salėje, ji pasiūlė:

– Gal einam į sodą?

– Einam.

Pagaliau, atgavęs pasitikėjimą savimi, Komas prisiartino prie Mari ir, savo pamėgimu, paėmęs ją už alkūnės, stipriai suspaudė pirštais.

Turbūt šitas vyras, išlepintas moterų dėmesio, įpratęs prie gražuolių ir jų nuotaikų kaitos, buvo baisiai įsimylėjęs, jei elgėsi su Mari kaip drovus, nekantraujantis paauglys! Tai moterį sujaudino, bet sykiu ir mažumėlę suerzino. Jai būtų labiau patikęs tvirtesnės valios vyras, ne taip pataikaujantis jos užgaidoms...

„Nejau ir aš viena iš tų patelių, kurios trokšta būti patino pavergtos ir botagu valdomos, o ne švelniai merginamos? Negali būti! Arba aš labai pasikeičiau! Argi nuo pat pažinties pradžios Komo rodomas dėmesys nebuvo vienas didžiausių jo privalumų? Kas man darosi? Viešpatie Dieve! Aš apkerėta!"

Sodas pasitiko juos tvarkingais heliotropų, verbenų, šalavijų gėlynais, gražiai nugenėtomis giraitėmis.

– Eime į pavėsinę.

Po sausmedžių skliautu stovėjo medinis suolas. Mari ant jo atsisėdo. Komas liko stovėti šalia, atsirėmęs į pavėsinės lankus. Jis vilkėjo mėlyno šilko siurko, o po juo – žalios saržos kotą, ir šis žalumos ir dangaus spalvų derinys jam labai tiko.

„Jis žavus ir mane myli, – su beviltišku įniršiu tarė sau Mari. – Ko daugiau norėti? Kur mano protas lyginti šį dorą žmogų su piktadariu?"

– Kas jums, mieloji? – paklausė galanterininkas. – Ganėtinai gerai jus pažįstu ir matau, kad turite naują rūpestį.

– Mano tėvas miršta.

– Jo būklė prasta jau kuris laikas, bet niekada neregėjau jūsų tokios susikrimtusios.

– Sesers atvykimas pažadino aibę prisiminimų, kuriuos tariausi užmiršusi.

– Apie motiną?

– Apie motiną ir apie tas prakeiktas vedybas!

Atsargiai! Privalu saugotis, kad nepasakytų apie Roberą, ko nereikia.

– Jūs jau dveji metai našlė, Mari, turėjot pakankamai laiko ištrinti liūdnus tos nelemtos santuokos prisiminimus!

– Žinoma. Bet, apie ją pagalvojus, visada pasidaro sunku.

– Yra dar kažkas, mieloji!

Juos gaubė švelnus, saldus sausmedžių aromatas. Svarbiausia buvo nepasiduoti šios valandos malonumui, viduje kirbančiai baimei, norui išlieti širdį, nepaisant ankstesnio pasiryžimo tylėti.

– Ne, Komai, patikėkit manim! Nieko nėra.

Po lengvomis plaukų sruogomis, kuriose spindėjo keletas sidabro gijų, aukštoje galanterininko kaktoje įsirėžė raukšlės.

– Esu tikras, kad susitikimas su mano seseria aną vakarą labai sugadino jūsų nuomonę apie mane, – dusliai ištarė jis.

Moteris gūžtelėjo pečiais.

– Jūsų sesuo, jūsų sesuo...

– Pamatęs jus priešais ją, iškart supratau, kad ji jums nepatinka. Nuo jūsų sklido toks šaltis, kad jaučiau jį visu kūnu.

Kadangi Komas pakišo tokią patogią dingstį, Mari nemėgino jos neigti.

– Ji tokia negeranoriška...

– Žinau, mieloji, žinau, bet pamėginkite ją suprasti. Būdama keturiolikos, ji beprotiškai įsimylėjo baroną iš Puatu, mūsų klientą. Jis ją niekino, nes mes buvome tik pirkliai. Ji baisiai kankinosi ir labai greit ištekėjo už to vargšo Anri. Jo dėka tikėjosi pabėgti nuo prekybos ir patekti į valstybės tarnautojų luomą, artimesnį aukštuomenei. Anri ją nuvylė vidutiniškumu, be to, netrukus ėmė lakstyti paskui merginas.

– Ne ji viena nusivylė sutuoktiniu...

– Dėl Dievo, mano drauge, jūs teisi, bet, matote, vėliau jai neteko patirti kitų džiaugsmų! Per ketverius metus ji pagimdė tris negyvus kūdikius, ir po paskutinio persileidimo pribuvėja davė suprasti, kad ji niekada iki galo neišnešios gyvo vaisiaus. To buvo jau per daug, nuo šio smūgio ji taip ir neatsigavo. Nuo tada jos charakteris pasikeitė, širdis sukietėjo.

– Daugelį kitų žmonių taip pat ištiko didelės nelaimės, bet jie vis tiek netapo pikčiurnomis, – užsispyrusi atkirto Mari, pati suprasdama, kaip tai nesąžininga.

Komas atsiduso.

– Matau, jūs ant jos labai pykstat, – tarė jis, neslėpdamas susierzinimo. – Mari, teprašau lašelio atlaidumo Ersandai. Tiek nedaug, ir mūsų šeimyniniai santykiai dėl to pagerėtų.

– Ar mane su jūsų seseria kada nors sies šeimyniniai santykiai? – nesiliovė priešgyniavusi Mari.

– Ką norite pasakyti?

– Tą, ką sakau, ir nieko daugiau. Kiek žinau, mes dar nevedę!

Komas sudrebėjo, lyg draugė būtų skėlusi jam antausį. Jis sugriebė ją už pečių ir, jėga pakėlęs, pastatė priešais save.

– Kas jums darosi, Mari? Koks velnias tempia jus už liežuvio?

– Joks velnias, tik didelis nuovargis.

Moteris neaiškiai vylėsi, kad jis suspaus ją, lieps nutilti ir palenks savo valiai. Matydama, kad jai pasipriešinus jis nuliūdo ir sumišo, ji vėl pasijuto padėties šeimininkė ir, paklusdama nelogiškai širdies logikai, ant jo užpyko.

– Šis pokalbis nieko gera neduos, – su jam nesuprantamu karčeliu tarė Mari. – Einu namo. Dabar mes vienas kitą tik skaudinam. Mums reikia pabūti atskirai ir pamąstyti.

Komui ant veido, iki šiol mažai tepaliesto laiko, nusiminimas staiga uždėjo sielvarto kaukę, vienu kartu jį pasendinusią.

– Prisiekiu savo siela! Jūs neišeisit lyg niekur nieko...

– Reikia, mano drauge. Patikėkit manim, taip bus geriau. Užuot pykęsi dėl jūsų sesers, kiekvienas iš savo pusės apsvarstykime padėtį ir išsiaiškinkim, kokia ji.

Komas norėjo priglausti ją prie savęs. Mari nekantriai išsprūdo jam iš glėbio, nes jis nedrįso suspausti jos tvirčiau.

– Mieloji, aš taip jūsų geidžiu, – tylutėliai sušnibždėjo jis. – Neišeikit dabar. Pasilikit pas mane šį vakarą.

Geismo prisipažindamas, kai ji to geismo visai nejautė, padėjo jai galutinai apsispręsti.

– Negaliu, – begėdiškai mėgaudamasi savo žiaurumu, atkirto ji. – Turiu eiti tuojau pat. Kurį laiką nesimatysime. Aš jums pranešiu, kai padarysiu išvadas...

– Ak, nutilkit! Jūs mane skaudinat! – sušuko jis, staiga nusisukdamas.

Ir, nepridūręs daugiau nė žodžio, nėrė šalin.

Mari norėjo jį pašaukti, bet ją apsėdusi piktoji dvasia neleido ir ji išėjo iš sodo, paskui iš namų, nė nepamėginusi sušvelninti smūgio, kurį be jokio reikalo kirto vieninteliam ją mylinčiam žmogui.

Švenčių išvakarėse dirbtuvėje nebuvo ko veikti ir ji nusprendė aplankyti tėvą, o paskui grįžti į Žantiji. Į vakarienę pavėluos, bet argi tai svarbu? Tik taip galėjo pabėgti nuo įkyrių minčių ir baimių...

Burdonė gatvėje iš Tiberžės la Begin Mari sužinojo, kad metras Briunelis, per dieną prisikankinęs, miega ir jo verčiau nežadinti.

Jai teliko dingti iš Paryžiaus. Todėl leidosi tuo pačiu keliu, kuriuo neseniai jojo, tik priešinga kryptimi.

Sausą pastarųjų savaičių kaitrą jau rytą pakeitė šutra, pranašaujanti audrą. Vakaruose tvenkėsi juodi debesys, bet dar nelijo. Tik virš Bjevro slėnio dundėjo griaustinis – lyg būtų riaumojęs žvėris, ieškantis, ką čia surijus. Pažįstamas kraštovaizdis pasikeitė, nes dabar, kitaip nei paprastai, čia nevaikščiojo žmonės, parkviesti į namus artėjančios vakarienės ir lietaus baimės. Gindamas dangumi lekiančius tamsius debesis, stiprus vėjas nertėdamas blaškė žvirblius, per neatsargumą nesulindusius į užuoglaudas, laukuose paliktus šiaudgalius ir kelio dulkes.

Pagaliau Mari pasiekė namus, kai dangų, lyg užgriuvus apokalipsei, jau tvaiskė bauginančios pašvaistės ir kruvini žaibai, pragariška šviesa skrodžiantys audros stumdomus ir draskomus debesis.

Moteriai lipant nuo mulo, prie jos prišoko mažas vikrus padarėlis. Jai dar nespėjus paklausti savęs, kodėl taip staiga pasikeitė dukters

elgesys, Odė puolė motinai į glėbį, apkabino kaklą ir karštai pabučiavo.

– Mano brangenybe, mano mažyte!

Puiku! Ji gerai padarė, palikusi Komą ir grįžusi čia. Duktė, lyg per stebuklą, rodės, užmiršo pagiežą. Ji vėl ją atgavo tokią pat aistringą, kaip anksčiau, tokią pat patiklią, tokią pat artimą...

– Mama, – tarė Odė, kai jos, susikibusios už rankų, plakamos vėtros šuorų, ėjo į didžiąją salę, – mama, šiandien mačiau nepaprastą dalyką: Bertrada pagimdė kūdikį lauke už Monžua, ir aš beveik dalyvavau gimdyme!

Aplinkui siaučiantys vėjo sūkuriai draikė muslininį Mari šydą, tamsias Odės kasas, nuo medžių nuplėštus lapus, smėlį, kapotus šiaudus, bet nei viena, nei kita nekreipė į tai dėmesio, nes jos vėl suartėjo!

Vakarienė, paskui budėjimas prie Anjesės lovos, visiems ten susirinkus paklausyti Džamalio muzikos ir Ursinos dainų, kurioms antrino audros stūgavimas ir paauglės kosulys, praėjo lyg sapne. Odė nesitraukė nuo motinos ir kažką tyliai jai pasakojo, ryžtingai stumdama šalin brolį, burbantį, kad visos mergiotės – tikros varnų marčios, bet nesiginčijo su seseria, norėdamas pasirodyti orus. Gerdama su Mari iš vieno puodelio, duodama jai cukruotų kriaušių, ką tik nuskintų riešutų, svarainių marmelado, kurių, dovanojimo ir dalijimosi ženklan, prieš tai pati būdavo paragavusi, Odė jautėsi laiminga. Ji murkė iš malonumo – visai kaip geneta, susirangiusi jai ant kelių.

Iš ekstazės jos nepažadino net vėlai, tyliai grįžusi Blanša. Mergina pavalgė virtuvėje ir nuėjo miegoti, patikinusi pusseserę, kad Bertradai ir jos kūdikiui viskas gerai.

Naktį, kai Mari, Odė ir Vivjenas, sukalbėję poterius, sugulė į plačią vasarinę lovą, mergaitė prisiglaudė prie motinos ir iškart užmigo. Beribis susitaikymo džiaugsmas atnešė nusiraminimą, kurio, pačiai net nenumanant, jai taip reikėjo. Vėl jausdama motinos kvapą,

kūną, kuriam dabar žinojo priklausanti, iš laimės ji buvo devintame danguje.

Audra šėlo visą naktį, bet lietus taip ir neprapliupo. Griaustinis ir perkūno trankymasis nepažadino vaikų, įsikniaususių į patalus ir ramiai besiilsinčių motinai prie šono. Užtat Mari niekaip negalėjo užmigti...

Rytojaus rytą, sudalyvavę procesijoje, einančioje pro išpuoštus, gėlėmis apkaišytus kaimo namus, išklausę iškilmingų Žolinės mišių ir drauge su kitais maldininkais priėmę komuniją, ką darydavo tik tris ar keturis kartus per metus, Leklerų šeimyna su svečiais patraukė namo.

Tada pas juos atbėgo Žanekenas. Jis buvo baisiai susijaudinęs: prie Pievų Malūno užtvankos upėje buvo rastas nepažįstamo žmogaus lavonas su didele skyle pakaušyje!

15

Vivjenas kaip patrakęs įlėkė į „Geriančios Šarkos" taverną ir, žvilgsniu apmetęs lankytojus, nuskubėjo prie Ambruazo, su dviem draugais saviškai švenčiančio Žolines.

Susėdę prie stalo, nukrauto dubenėliais vaflių, gliaudytų migdolų, prieskonių, įvairių sūrių, riešutų ir padėkliukais česnakų, trys vyrai linksmai tuštino vyno taures. Aplink erzėjo smagus klegesys.

– Štai kur jūs! Aš jūsų visur ieškojau: ir dirbtuvėje, ir pas kaimynus! – sušuko vaikas, net nepasisveikinęs su amatininko draugais. – Dabar palikit visa tai, palikit greičiau, ir bėgam su manim!

– Kur, Dieve šventas? – ramiai paklausė Ambruazas.

– Į Pievų Malūną! Ten ištrauktas skenduolis!

– Tepriima Viešpats jo sielą, – maloniai atsakė šikšnius, – bet leiskite jums pasakyti, mano berniuk, kad turiu geresnį užsiėmimą, nei gaišti laiką žioplinėjimui.

– Jūs klystat! – treptelėjęs koja, sušuko Vivjenas. – Labai klystat! Ten jūsų skubiai reikia!

– Ir kodėl gi? – paklausė senis, atsiprašomai dirstelėjęs į sugėrovus.

Nepaisydamas smalsumo, staiga atsiradusio Ambruazo draugų veiduose, Vivjenas suirzęs atsiduso ir susikryžiavo ant krūtinės rankas.

– Todėl, kad niekas nepažįsta skenduolio, o aš esu tikras, jog jūs jį pažįstat!

– Aš?

– Na taip! Prisimenat, sakiau jums, kad per Joninių vakarienę, su Lamberu nuėjęs į sodą nusiskinti kopūstlapio, įrankių sandėlyje pamačiau vyrą ir Lamberas su juo pasikalbėjo. Jūs tarėtės žinąs, kas jis toks, bet nusprendėt verčiau patylėti.

– Aš tik spėjau, – sumurmėjo šikšnius, dar labiau sutrikęs dėl to, kad žmonės ir prie kitų stalų atkreipė dėmesį į Vivjeno žodžius.

– Tikrai ne! – atkirto vaikas. – Net pridūrėt, kad tai nedoras žmogus ir jį verčiau užmiršti.

– Jūsų per daug gera atmintis, mažiau, – burbtelėjo Ambruazas. – Jei jau patariau jį užmiršti, reikėjo taip ir daryti.

– Aš apie jį ir negalvojau! Tik dabar, pamatęs pievoje, atpažinau.

Aplinkui visi nutilo, susidomėję jų pokalbiu.

– Klausyk, Ambruazai, – tarė vienas iš sugėrovų, peilininkas. – Klausyk, šitas berniukas neišsigalvojo! Jei tvirtina prie malūno matęs skenduolį, vadinasi, skenduolis ten yra, jei tvirtina, kad sakeisi jį pažįstąs, turėtum ten nueiti.

– Nenoriu eiti tokiu oru, juk tuoj prasidės audra, – suniurnėjo šikšnius. – Be to, negyvėlio vardo reikėtų klausti Lambero, o ne manęs!

– Lambero nėra namie. Šiandien, kaip žinia, jis nedirba pas mano senelį, todėl nubėgau pas jo motiną. Ji pasakė, kad jis išėjęs pasivaikščioti.

Matydamas, kad salės gale vyksta kažkas neįprasta, prie stalo, kur ginčijosi vyrai, priėjo tavernos šeimininkas. Tai buvo mažas, lašiniais aptekęs žmogelis, po drobine kepure slepiantis plikę ir nemėgstantis, kad apie ją kas užsimintų. Rankoje jis laikė du pusbutelius, ir nuo jo per mylią tvoskė vynu.

– Jūs nesmalsus, bičiuli! – garsiai nusijuokė. – Aš jūsų vietoje, jei neprekiaučiau tavernoje, jau būčiau ten!

– Jis teisus, – stodamasis pritarė antras stalabendris. – Reikia eiti, drauguži! Nėra ko gaišuoti, aš tave palydėsiu.

Tai buvo kaimo kurpius, laikomas išmintingu žmogumi, ir visi jo mielai klausė. Jam prakalbus, pakilo ir dar keletas alaus ir rausvojo vyno gėrovų.

– Na, tai einat ar ne? – netekęs kantrybės, sušuko Vivjenas.

– Einam, einam, – suniurnėjo šikšnius. – Ne taip jau čia skubu...

– Labai skubu: jūsų laukia mano senelis su malūnininku ir tikriausiai mesiras kunigas, pašauktas iš bažnyčios, – nutaisęs reikšmingą miną, paprieštaravo Vivjenas.

– Tiek žmonių dėl kažkokio nenaudėlio!

– Matote, jūs jį pažįstat!

Nugalėtas vaiko logikos ir kitų gėrovų raginimų, Ambruazas nusileido.

– Gerai, jau gerai, einu! – atbula širdimi sutiko jis. – Bet man tai bus pamoka: liežuvį reikia laikyti už dantų!

– Mes tau padėsim iškęsti šį sunkų išbandymą, bičiuli, – pokštaudamas patikino kurpius. – Šiame krašte ne taip dažnai nutinka kas nors įdomaus!

Ilgiau nebetverdamas, Vivjenas puolė prie durų. Šikšnius nusekė paskui jį, o šiam pridurmui – būrelis smalsuolių.

Plakami dulkes siūturiuojančių šuorų, jie nusileido gatve į bendruomenės pievą, perkirto upę, kurios vanduo, pašiauštas piktų gūsių, teliūškavo tarp vėjo sulaužytų nendrių ir meldų, paėjėjo palei Bjevrą ir galop pasiekė malūną.

Po besitvenkiančiais debesimis stovėjo keletas žmonių, ratu apsupusių vešlioje ganyklos žolėje gulintį kūną.

– Štai ir mes! – sušuko Vivjenas.

Matjė Lekleras atsigręžė.

– Tesaugo jus Dievas, Ambruazai. Tikimės, kad padėsite atskleisti šią paslaptį...

Pasisveikinęs su abatu Piošonu, vos spėjusiu nusivilkti iškilmių drabužius ir apsisiausti kapa, su metru Lekleru ir malūnininku, šikšnius pasilenkė prie lavono, greitosiomis uždengto tuščiu miltų

maišu. Ambruazas pamatė išpurtusį, blyškų veidą, tarsi apibarstytą balta pudra. Senis susiraukė.

– Taip ir maniau, – be entuziazmo pareiškė jis. – Šis piktadarys, kurio siela jau tikriausiai spirga pragare, vardu Radiulfas. Jis buvo Lambero pusbrolis, vadinasi, gėlininkės Rišildos ir jos vyro Marteno Žąsiaodžio sūnėnas.

– Aš apie tokį net nežinojau, – tarė abatas Piošonas.

– Nieko nuostabaus! Jūsų, ponas kunige, dar nebuvo Žantiji, kai Rišildos sesuo iš čia išsidangino su savo išsigimėliu sūnum. Jau ji buvo šeimos gėda, patikėkit manim, o jos išpera – šlykščiausias kirminas!

– Ar jie seniai iš čia išvažiavo? – paklausė Matjė Lekleras.

– Bus kokių penkiolika metų... Truputį prieš tai, kai jūs iš nusigyvenusio pono Feriko de Žantiji nusipirkot vienkiemį, mesire.

– Ką jie abu veikė paskui?

– Bernarda buvo kekšė ir paskui kryžininkus išsitrenkė į Palestiną, kaip daugelis į ją panašių.

– O jos sūnus?

– Paryžiuje susidėjo su šunauja sukčių ir iš velnio sėklos tapo tikru išgama.

– Ar jūs įsitikinęs, kad čia jis? – paklausė malūnininkas.

– Deja, taip. Jis kartkartėmis sugrįždavo išsilupti šiek tiek pinigų iš dėdės ir tetos... Per vieną tokį apsilankymą neseniai pavakare buvo užėjęs į mano dirbtuvę nusipirkti naujų pavadžių.

– Ar jūs neapsirikot? Ar esate visiškai tikras? – pakartojo abatas Piošonas.

– Dabar, kai Ambruazas pasakė, ir aš jį atpažįstu, – patvirtino kurpius, po neilgų dvejonių įsiterpdamas į pokalbį. – Nemačiau jo nuo vaikystės, bet neabejoju, kad čia jis!

– Nunešime jį į zakristiją, – pasakė kunigas. – Kad ir kuo tapo, jis buvo krikštytas ir negalima su juo elgtis kaip su šunim. Paskui informuosiu apie jį monsinjorą Paryžiaus arkivyskupą. Kaip žinote, mūsų žemėse jis turi aukščiausią teisinę valdžią.

Šikšniaus pasakojimas Matjė Leklerą labai nuliūdino. Po kunigo žodžių jis tik linktelėjo galva, bet nieko nepasakė. Kaip ir visi, iš smalsumo susirinkę prie apgailėtinų palaikų, jis žinojo, jog karalius prieš keturis amžius Žantiji suverenitetą perleido Paryžiaus vyskupui Ėnželvenui, kad iš šių žemių gautu pelnu būtų apmokama už katedros apšvietimą. Todėl, savaime suprantama, apie kruviną nusikaltimą buvo privalu jam pranešti.

– Svarstau, kas galėjo įmesti į vandenį šitą... Radiulfą, taip taikliai jį užmušęs, – atsiduso malūnininkas. – Man regis, juo kažkas atsikratė kitur, ne mano užtvankoje! Kiek būtų buvę vargo, jei jo kūnas būtų užstrigdęs malūno ratą!

– Garbės žodis, – tarė Žanekenas, su keletu kitų valstiečių smaksojęs čia nuo tada, kai ankstyvas žvejys rado lavoną, – garbės žodis, tai plačiai paplitęs būdas trukdančioms aukoms nudaigoti. Upė suvirškina viską, nudobei priešą ir sušėrei žuvims!

Jo pokštas nieko neprajuokino.

– Daugelis šio reikalo aplinkybių turės būti išaiškinta, – pridūrė kunigas. – Mes jau pasistengsim. O dabar kas norėtų nunešti šį nelaimėlį į zakristiją?

Vivjenas paėmė senelį už rankos sunerimęs, kad jo veidas niūresnis ir nugara sulinkusi labiau nei visada.

– Eime namo, čia mums daugiau nėra ko veikti, – pasakė Matjė Lekleras. – Eime, vaikeli.

Atsisveikinę su šios nekasdienės scenos dalyviais, jiedu pasuko vienkiemio link. Vivjenas tylėjo išdidus, kad matė tokį nepaprastą įvykį, o sesuo su kitais grįžo tiesiai namo. Pirmąkart gyvenime susidūręs su mirtimi, jis neišsigando ir net atpažino, kad šis negyvėlis – tai tas keistuolis, lankęsis pas juos Joninių vakarą. Nebylus senelis, iš kurio tikėjosi sulaukti pagyrimų, Vivjeną šiek tiek nustebino, užtat jis guodėsi įsivaizduodamas, kaip pasakos apie šį nutikimą kaimo vaikams.

– Man reikia pasikalbėti su Lamberu, – jiems einant per sodą, staiga tarė metras Lekleras. – Kur jis galėtų slėptis?

– O kodėl turėtų slėptis, tėve? – paklausė berniukas.

– Galva neišneša. Pats sakėt, kad jis žinojo apie pusbrolio sugrįžimą. Nuo Joninių jie neabejotinai buvo susitikę.

– Manot, Radiulfas visą tą laiką buvo šiose apylinkėse?

– Kur jam daugiau būti? Jei toks nusikaltėlis, kaip jis, grįžo į gimtinę, kur kiekviename žingsnyje rizikavo būti atpažintas, vadinasi, turėjo svarbių priežasčių dingti iš Paryžiaus!

– Kaip norėčiau sužinoti šias paslaptis! – vis labiau jaudindamasis, sušuko Vivjenas.

Matjė Lekleras rimtai pažvelgė į anūką, lyg ir norėjo kažką sakyti, bet tik tylomis uždėjo ranką ant susitaršiusios galvos, pakeltos į jį.

– Gali būti blogai gilintis į daiktų esmę, – pagaliau tarė jis. – Ir dar blogiau – ją sužinoti. Jums laikas pusryčiauti, vaikeli. O aš turiu reikalų.

Vivjenas ūmai čiupo kaulėtą senelio plaštaką, spaudžiančią jam plaukus, pabučiavo ją ir nubėgo.

Metras Lekleras nenorėjo valgyti. Jis spėjo, kad pusryčiai dar nebus pasibaigę ir kai kurie svečiai tebesėdės salėje, todėl padarė lankstą, kad nereikėtų per ją eiti, ir atsidūrė sode, kur, kai namai būdavo pilni žmonių, kartais nulįsdavo pamąstyti.

Jį pasitiko pažįstamas rūgštokas vaisių kvapas. Jis paėmė taburetę, kurių čia buvo keletas, ir atsisėdo.

Vadinasi, Robero sėbras taip pat buvo nugalabytas! Blogis niekada neišnyksta!

Nuo tada, kai Mari persakė jam Šv. Eustachijaus bažnyčioje iš lombardo išgirstus žodžius, jis nesiliovė galvojęs apie apverktiną sūnaus likimą. Ausyse nuskambėjęs Radiulfo vardas trenkė lyg antausis. Jeigu Roberas įklimpo į purvą, argi dėl to iš dalies nekaltas šis niekšas, buvęs tarpininku ir paskui save nusitempęs jį į gėdingą sukčių broliją? Kodėl šitas šliužas nudaigotas? Kam tai naudinga? Reikia sužinoti.

Virš slėnio vėl nusirito griaustinio dundesys.

„Kol neprasidėjo audra, turiu pasikalbėti su Lamberu, – tarė sau senis. – Vienintelis asmuo gali žinoti, kur jis. Jo motina.“

Metras Lekleras pakilo ir išėjo iš sodo.

Dangus juodo tiesiog akyse. Blanda viską pakeitė, ir Bjevro slėnis, paprastai toks linksmas, šioje švininėje šviesoje atrodė niūrus.

Pasukęs už savo namų kampo, metras Lekleras įžengė į liepų alėją ir po vienu medžiu pamatė besiginčijant Blanšą su Žildu. Jaunuolis kalbėjo karštai, tačiau abejingas, giedras jo pašnekovės veidas bylojo, kad jųdviejų požiūriai anaiptol nesutampa.

– Nestovėkite po šia liepa, – praeidamas patarė Matjė. – Pavojinga būti po medžiu, jei į jį trenktų žaibas!

– Mes jau grįžtam! – atsakė Blanša.

Nors buvo įmetėjęs ir baisiai nerimavo, nors vėjas lipdė siurko prie kojų, iliuminatorius gana greitai įveikė atstumą, skiriantį nuo pirmojo kaimo namo.

Matjė išvydo geltonų ir oranžinių saulėgrąžų vainiką, kabantį ant vinies, tam tyčia įkaltos į gėlininkės duris.

Jas atidarė Rišilda.

– Prisiekiu savo siela, tikėjausi šiandien jūsų sulaukti, metre Leklerai!

– Ar Lamberas namie?

Storulė linktelėjo galva.

– Ar galiu jį pamatyti?

– Jei tik norit, mesire.

Už kambario, kuriame nuskintos gėlės laukė, kada Rišilda jas panaudos, buvo salė. Prie židinio, priešais verdantį puodą, iš kurio kvepėjo karštu, prieskoniais pagardintu vynu, sėdėjo sodininkas.

– Štai ir jūs, mesire, – stodamasis teištarė jis.

– Sėskis, Lamberai. Noriu su tavimi pasikalbėti.

– Imkite kėdę, metre Leklerai, – pasiūlė gėlininkė, įėjusi paskui senį. – Gal išgertumėt puodelį karšto vyno?

– Ačiū, Rišilda. Norėčiau pasikalbėti su jūsų sūnumi akis į akį.

– Suprantu, – atsiduso moteris, – suprantu.

Jai išėjus, Matjė atsigręžė į sodininką.

– Ar žinai, kas nužudė tavo pusbrolį? – santūriai paklausė jis.

– Dėl Dievo! Kas daugiau galėjo tai padaryti?

Jis gūžtelėjo pečiais, pabrėždamas akivaizdų dalyką.

– Kaip tu iki to priėjai? Argi jis čia nebuvo jau ištisas savaites?

– Taip, bet vakar vėl norėjo išlupti iš manęs pinigų. Turiu pasakyti, mesire, kad jis pabėgo iš Paryžiaus birželį po vieno nešvaraus reikalo. Nuo tada slapstėsi lūšnoje, esančioje kartūzų miške už Baltojo Šerno kūdros. Gyveno ten iš medžioklės ir žvejybos, bet, užsigeidęs merginų, išlįsdavo iš girios...

– Jis buvo šuo! – sviedė Matjė su tokia pagieža, kad Lamberas net nustebo. – Šuo!

– Tai jau tikrai, iš jo nebuvo nieko gero, – sutiko sodininkas. – Tas Judas tiek prikankino mano tėvus! Bet mes kartu augom...

– Tu jam jau davei didelių sumų?

– Šiaip ar taip, didesnių, nei norėjau! Jūs žinot, kaip būna!

– O vakar?

– Vakar buvo viena iš tų dienų, kai jis netekdavo proto, kai į jį įlįsdavo velnias. Radiulfas iš manęs pareikalavo dešimties livrų, o kadangi aš nedaviau, jis visai pasiuto ir pareiškė, jei jau taip, atkeršysiąs pagrobdamas mažąją Odę.

– Dieve!

– Jis buvo lyg apsėstas. Aš nenorėjau tikėti, ir tada jis tėškė man į veidą siaubingų dalykų apie jūsų sūnų, apie jo darbelius ir tamsius sandėrius...

Lamberas nutilo, nedrįsdamas pasakoti toliau. Nuleidęs galvą, vengė šeimininko žvilgsnio.

– Žinau, ką jis galėjo tau pasakyti, – karčiai ištarė senis. – Aš tai neseniai išgirdau ir vis dar neatsigaunu, mano vargše Lamberai, bet kalbėk, aš nebeturiu iliuzijų, kurias galėčiau prarasti!

– Gal nederėtų pasakoti jums tokių dalykų, bet tas niekšas pasigyrė nužudęs jūsų sūnų, kai jiedu susikivirčijo...

– Taip ir maniau!

Roberui žuvus, teisėsauga nenustatė, kas tai padarė, ir byla buvo nutraukta, taip ir neradus nusikaltėlio.

Abu vyrai valandėlę tylėjo. Vyno burbuliukai sproginėjo, kilnodami puodo dangtį, ir visas kambarys kvepėjo vynu su cinamonu.

– Ką dar galėjau padaryti, jei ne užmušti tą pavojingą žvėrį? – galop sumurmėjo Lamberas. – Pats sakėt, mesire, Radiulfas buvo šuo!

Matjė Lekleras užsimerkė. Ne slėpdamas ašaras, riedančias raukšlių vagelėmis, o mėgindamas susitvardyti. Jo sūnus!.. Kristau Karaliau, negalima dabar apie tai galvoti!.. Dabar reikia atremti šį smūgį.

– Klausyk, Lamberai, – susivaldęs tarė jis, – įdėmiai klausyk. Ar kas nors matė, kaip nužudei Radiulfą?

– Nemanau. Tai įvyko jūsų sode. Aš drožiau ramsčius obelims, nes jos šiais metais taip užderėjo, kad net šakos lūžta. Kai tas kiaulė pakartojo pagrobsiąs mažytę, čiupau užaštrintą kuolą ir atsisukau į jį. Jis suprato mano pasipiktinimą, įniršį ir norėjo pabėgti... Tada iš visų jėgų smogiau jam per pakaušį...

– O paskui, kai vilkai kūną?

– Buvo tamsu. Kaip ir dabar, artėjo audra. Paslėpiau jį po nusvirusiomis riešutmedžių šakomis, aplinkui nieko nebuvo, kai jį iš ten ištraukiau ir nutempiau prie upės.

– Taigi visų akyse būsi nekaltas. Girdi, Lamberai, visiškai nekaltas! Kas galės tave apkaltinti? Tik nereikia bijoti rodytis žmonėse. Šiandien šventė, todėl suprantama, kad nebuvai namie, kai buvo rastas tavo pusbrolio kūnas. Tai normalu, bet netrukus kaimiečiai pradės stebėtis, kad tavęs nesutinka. Turi nueiti į kaimą, pasikalbėti su tavernose ir kitur besilinksminančiais žmonėmis, pasakyti, kad apgailėtinas Radiulfo galas jus visus tris labai nuliūdino. Nors jis ir nuėjo šunkeliais, jus jungė per daug artimi šeimyniniai ryšiai, kad juos užmirštumėt. Niekas nesuprastų, jei tavo motina, tėvas ir tu abejingai žiūrėtumėt į jo žūtį. Taigi privalai atrodyti prislėgtas ir užsiminti, jog velionis tikriausiai tapo savo sėbrų auka. Nesunku bus

šnipštelėti, neva jūs ir tikėjotės tokios blogos baigties. Ambruazas tau jau paruošė dirvą garsiai pareiškęs, kad skenduolis buvo baisus nedorėlis ir gavo tai, ko nusipelnė!

– Jis buvo teisus taip sakydamas! – tarė Lamberas. – Tai tikra tiesa!

– Nesigink žinojęs, kad jis slapstėsi Žantiji apylinkėse, – užbaigė metras Lekleras. – Sakyk, kad jis nedrįso pas jus ateiti ir kad su juo nebeturėjot jokių reikalų... Šiame krašte tu gerbiamas, žmonės tavim patikės.

Sodininkas pritariamai linktelėjo galva.

– Supranti, – po kurio laiko pridūrė buvęs iliuminatorius, – niekas niekada neturi sužinoti teisybės. Pirmiausiai dėl tavęs, nes esi šaunus vaikinas, o teismai pakenktų tavo reputacijai. Paskui dėl mano anūkų: jie nekalti dėl tėvo piktadarysčių, ir aš nė už ką nesutiksiu, kad jų ateitis būtų sugadinta. Pagaliau dėl mudviejų šeimų...

– Šiaip ar taip, bendrininkai anksčiau ar vėliau būtų jį nugalabiję. Jis jau buvo pražuvęs ir drebėjo iš baimės, – truktelėjęs medkirčio pečiais, tarė Lamberas.

– Tokia dalia tenka visiems, susidėjusiems su šunauja! Už tai užmokėjo ir mano sūnus!

Matjė Leklero balsas vėl užlūžo. Abu vyrai žiūrėjo į ugnį, vienintelį šviesos šaltinį kambaryje, apgaubtame lauke vis tirštėjančių sutemų. Židinio atšvaitai šoko jiems prie kojų ant plūktinių grindų.

– Aš jau eisiu, – pagaliau prabilo Matjė Lekleras. – Maniau, audra prasidės greičiau, bet dabar gal dar spėsiu grįžti namo. O tu eik į Žantiji ir kalbėk drąsiai. Nieko nebijok. Aš prisiimu kaltę dėl melagysčių, kurių tau teks pažerti. Tu ginsi teisingą reikalą.

– Prisiekiu savo šventuoju globėju! Nemanau, kad blogai pasielgiau, sutrukdydamas Radiulfui įvykdyti naują nusikaltimą. Bet yra parašyta: „Nežudyk". O mano sąžinę slegia žmogaus mirtis... Nedelsdamas turiu keliauti išpažinti nuodėmės į tolimą parapiją, kur manęs niekas nepažįsta.

– Gerai padarysi, bet manau iš anksto galįs patikinti, kad Viešpats tau atleis!

Vėjas virto uraganu, ir senukui ne kartą teko gaudyti kvapą, kol įveikė atstumą iki namų. Jis lengvai susigriebdavo slogą, todėl paprastai bijodavo vaikščioti blogu oru. Šį kartą į tai nekreipė jokio dėmesio...

Jo sūnus buvo viešnamių tiekėjas, prekiautojas moterimis, nesąžiningas lošėjas! Jo niekšybių padariniai dabar taškė purvais visus šeimos narius, ir net Odė, tas vaikas, per plauką išvengė žiauraus likimo, rengiamo jai buvusio tėvo sėbro!

„Ar gali būti, kad Roberas, kuriam jo motina ir aš manėm užtikrinę garbingą ateitį, būtų puolęs taip žemai, kad baigtų gyvenimą kaip paskutinis nedorėlis, kristų nudurtas išgamos, su kuriuo varė gėdingą prekybą? Viešpatie Dieve, ar įmanoma tokia šlykštybė? Vadinasi, privalėsiu laikyti teisingomis kančias, kurioms mane pasmerkė vienturtis taip mylėtas sūnus?“

Atidarydamas namų duris, jis buvo tvirtai įsitikinęs: jei šioje žemėje kas nors gali išpirkti Robero nuodėmes, tai tik tas, kuris paleido jį į šį pasaulį. Atgailaudamas visą likusį gyvenimą, melsdamas Viešpatį tą nuopelną priskirti mirtinoje nuodėmėje nužudyto sūnaus sielai, galbūt įstengs ją išgelbėti?

„Pasižadu paskirstyti savo turtą į tris dalis. Viena bus vargšams, kita – Vivjenui, trečia – Odei, sau nepasiliksiu nieko. Pasiimsiu piligrimo lazdą ir eisiu nuo vienos šventyklos prie kitos, maldaudamas didžiausius Krikščioniškojo pasaulio šventuosius užtarti prieš Tave, Visagali Dieve, išprašyti Tavo atleidimą ir pasigailėjimą!“

Juočkė Edelina, matyt, laukusi grįžtančio šeimininko, išdygo vos šiam įžengus į kambarį.

– Pagaliau parsiradot, mesire! Šįryt nė trupinio burnon neįsidėjot ir turbūt labai išalkot, – šaižiu balsu tarė ji. – Todėl pastačiau šiltai sviestinį paplotėlį ir pieno su spirgučiais. Ar valgysit virtuvėje, ar atnešti į kambarį?

– Nei viena, nei kita. Aš nepusryčiausiu.

– Reikia valgyti!

– Nieko, Edelina, nesirūpinkit. Per pietus bus geresnis apetitas... Gal žinot, kur mano marti?

– Tikriausiai ji su visais kitais sėdi prie vargšės Anjesės.

– Nueikite ir tyliai pasakykit, kad noriu su ja pasikalbėti. Aš būsiu savo kambaryje.

Po valandėlės, kai Mari įžengė į patalpą, kurioje buvo tamsu kaip vidurnaktį, pirmieji lašai, pranašaujantys smarkiausią vasaros liūtį, jau barbeno į čerpių stogą, o virš slėnio it furija staugė vėtra.

– Pagaliau pradėjo lyti, – atsiduso moteris. – Vakar taip šutino, kad jau turėjo prapliupti!

Griaustinis, nesiliovęs nuo vakar vakaro ir tik tarpais nutildavęs, ėmė dundėti dar pasiučiau. Keletą kartų iš eilės gana arti trenkė žaibas. Sulig šiuo ženklu, tarsi lūžus užtvankai, iš dangaus ant namo su neregėtu įniršiu, net putodami klioktelėjo lietaus sūkuriai, ir vanduo ėmė taip garsiai žliaugti per stogą, kad šių krioklių riaumojimas kuriam laikui užgožė perkūno trankymąsi. Vienas po kito blyksintys violetiniai, balti, geltoni žaibai apšvietė sodą, ir iš jo į kambarį pritvino šlapios dirvos kvapo. Ištroškusios, atsidavusios žemės išgaros ir aromatai pro atvirą langą plūdo drauge su lietaus lašais, tykštančiais ant grindų.

– Laimė, derlius jau suvežtas, – mašinaliai pasakė Matjė Lekleras.

– Norėjote su manimi pasikalbėti, tėve?

– Norėjau jums pasakyti, dukra, kad rytoj ketinu važiuoti į Paryžių pas savo notarą ir sutvarkyti kai kuriuos reikalus. Ta pačia proga paimsiu iš jo mūsų minėtą sumą ir atiduosiu jums. Tada teliks nunešti pinigus jų reikalaujančiam lombardui. Terminas nustatytas kitą dieną.

– Terminas... taip...

Plykstelėjus žaibui, visai čia pat kažkas sausai sutraškėjo, tarsi nirtulinga stichija būtų užsigeidusi sugriauti namą.

– Trenkė nelabai toli, – pasakė Mari.

Ji krūptelėjo, nors ir jautė kūnišką malonumą, kurį visada patirdavo kvėpuodama sieros pritvinkusiu audros oru ir pasiduodama tai jaudinančiai ir bauginančiai jėgai.

– Suskaldė dar vieną mūsų liepą, – atitarė metras Lekleras, rodos, nekreipdamas į tai jokio dėmesio. – Keletas jau tapo perkūno aukomis, kitos atsilaikė...

– Beje, dėl aukų, – susigriebė Mari – kas buvo tas skenduolis, rastas malūno užtvankoje?

– Asmuo, apie kurį neseniai girdėjote, dukra: Radiulfas, Lambero pusbrolis.

– Tas, kuris...

– Tas pats.

– Ką jis čia veikė?

– Slapstėsi, stengdamasis pabėgti nuo tamsių sąskaitų suvedimo.

Audra siautėjo, baladojosi, žioravo, liejosi ant Bjevro slėnio.

– Ar žinote dar ką nors, tėve?

– Juo mažiau žinai apie tokius žmones, juo geriau, Mari. Daugiau nesukit galvos dėl to niekšo. Jis nusinešė savo bjaurias paslaptis.

– Ar žinoma, kas jį nužudė?

– Ne. Žmogus, sugrąžinęs jį į pragarą, iš kurio jis verčiau būtų niekada neišėjęs, padarė visiems didelę paslaugą. Užmirškite tai, dukra. Ši istorija baigta.

Mari suprato, kad šešuras nebenori būti klausinėjamas apie šį įvykį. Veikiausiai turi tam savų priežasčių. Todėl paliko jį nieko daugiau nekvosdama.

Ji labai džiaugėsi, atgavusi Odės pasitikėjimą, bet rūpesčių dar turėjo per akis, todėl nenorėjo užsikrauti naujų.

Sulig kiekviena valanda moterį vis labiau graužė sąžinė dėl Komo. Ją persekiojo šūksnis, išsprūdęs jam prieš nueinant: „Ak! Jūs mane skaudinat!“ Kaip ji galėjo būti tokia žiauri žmogui, kuriam neturėjo ko prikišti ir kuris tikrai nenusipelnė tokio įžeidimo?

Žeminanti tėvo agonija, meilužiui suduotas smūgis ir septynių dienų terminas, sugniaužiantis paširdžius kaskart, kai apie jį pagalvodavo, – štai tie dalykai, apie kuriuos, sustodamos tai prie vieno, tai prie kito, dabar be paliovos sukosi jos pakrikusios mintys.

Ji taip į jas nugrimzdo, kad joks kitas įvykis nepajėgė ilgam prikaustyti jos dėmesio. Nei Radiulfo žūtį gaubianti paslaptis, nei apverktina Anjesės būklė nepažadino jos iš tų apmąstymų.

Vis dėlto paauglės likimas ją jaudino, nes vargšelės sveikata diena po dienos blogėjo. Nors buvo rūpestingai slaugoma, nors prie jos lovos nuolat budėjo įtėviai ir draugai, ligonė, užuot taisiusis, nyko tiesiog akyse.

Lūžiai jau turėjo būti sugiję, ir teta Šarlotė tikino, kad įtvarai greitai bus nuimti, bet Anjesė vis smarkiau kosėjo, kartais užeidavo siaubingi dusulio priepuoliai ir jie pavojingai dažnėjo. Ji nuolat karščiavo, kentėjo krūtinės dieglius ir spjaudė krauju.

Sulysęs Anjesės veidas prarado skaistumą, pasidarė pilkšvas, tik skruostus kai kada išmušdavo nesveikos raudonos dėmės.

Sėdėdama kambaryje, kur smilkyklėse degė rozmarinai, Mari piešdama arba siuvinėdama klausydavosi Džamalio, skaitančio ligonei pasakas arba grojančio savo šalies melodijas. Patetiška kančia, plečianti įkritusias Anjesės akis, gildė iliuminatorei širdį iki ašarų. Ji kaip įmanydama jas slėpė, kad dar labiau neskaudintų tos, kurios apgailėtinas gyvenimas, rodės, artėjo prie pabaigos...

Po audros, suskaldžiusios, kaip Matjė Lekleras ir sakė, vieną liepą ir patvindžiusios Bjevrą, liūtis nesiliovė kiaurą dieną ir kiaurą naktį.

– Rugpjūčio vidurys jau pranašauja žiemą! – pareiškė Juočkė Edelina kitą rytą, kai Mari susiruošė joti į Paryžių. – Baigėsi gražūs orai!

Moteris vos neatsakė, kad ši įvykių gausi vasara ir taip ilgai užtruko, bet nutylėjo.

Dėl jos išvykimo Odė puolė į neviltį.

– Aš noriu su jumis, mama! Nenoriu jūsų palikti!

– Mes išsiskiriame trumpam, aukseli! Po keleto dienų jūsų ir Vivjeno mokykloje prasidės pamokos. Netrukus grįšiu ir išsivešiu jus namo.

– Žinau... bet be jūsų būsiu tokia nelaiminga! Pasiimkit mane!

– Maniau, norite dalyvauti Liudviko krikštynose?

Draskoma dviejų priešingų norų, mergaitė dvejojo.

– Būkit protinga, mieloji, – pasakė Mari. – Mes greit susitiksime.

Moteris sunkia širdimi su šešuru išjojo iš Žantiji. Veržli, aistringa dukters prigimtis pranašavo jai neramią ateitį.

Burdonė gatvėje, kur nujojo pirmiausiai, tėvas į ją nė nepažvelgė. Nejudančiomis akimis, visas susibaigęs, Etjenas tapo neprieinamas.

„Jis nieko nejaučia, – tarė sau Mari, pasilenkusi prie sustingusio kūno. – Tarytum jau būtų miręs, gyvalioja tik vargana forma, tuščias apvalkalas. Aš nebeturiu tėvo!“

Vėluojantys darbai, susikaupę jai esant Žantiji, padėjo ištverti laukimo valandas, kurias reikėjo prastumti.

Apie vidurdienį metras Lekleras atnešė pinigus, kuriuos ji rytoj turės atiduoti Amori. Jis nenorėjo pabūti ilgiau ir susyk išjojo namo.

Komas nesirodė.

Naktį Mari beveik nemiegojo, ir į rytines mišias Šv. Eustachijaus bažnyčioje nuėjo išbalusi, nervinga.

Jau nebelijo, bet ištisas savaites tvyrojęs slogus karštis baigėsi, išblaškytas audros, ir žvarbus vėjas ginė dangumi dūmų spalvos debesis, dar labiau didinančius po švenčių apimančią melancholiją. Ant fasadų virpėjo girliandos nubyrėjusiais lapais, o kaspinais išdabintose arkose šios murkšlinos puošmenos liūdnai karojo virš purvinų šaligatvių.

Ant kotos Mari buvo užsivilkusi lengvą pilko satino apsiaustą, saugantį nuo vėjo ir slepiantį odinį krepšį, kuriame nešė sidabrines išpirkos monetas.

Per ceremoniją ji buvo dėmesingesnė tam, kas vyksta aplinkui, o ne mišių aukojimui. Jos mintys buvo kitur, kūną krėtė nesulaikomas drebulys.

Ar Amori jau bažnyčioje? Ji dirsčiojo į kairę ir į dešinę, bet jo nematė. Pamaldos jai niekada neatrodė tokios ilgos ir kartu tokios trumpos.

Išeinančią iš Šv. Eustachijaus bažnyčios ją apėmė toks silpnumas, kad manė apalpsianti, bet ištvėrė. Šventorių pasiekė taip ir nepastebėjusi, kur slepiasi jos budelis.

Moteris dvejojo, nežinodama ką daryti, ir tada ją užkalbino vaflių pardavėjas, siūlantis tikintiesiems savo skanėstus.

– Jūs turbūt kažko laukiat, gražioji ponia? – paklausė jis, spigindamas klastingomis akytėmis, kurių gelmėse žybčiojo pašaipūs žiburėliai.

– Galbūt...

– Ar tik ne Amori?

Moters širdis pašoko.

– Ar jis ateis? – sušnibždėjo ji.

– Man paliepta jus pas jį nuvesti, – pasakė žmogėnas, įbedęs nosį į pintinę, kurią nešėsi pasikabinęs ant kaklo plonu dirželiu. – Pirkite vaflių ir nepasirodykit per ilgai su manimi užgaištanti. Eikit į gatvę, greitai mane ten pamatysit ir jums tereikės sekti iš paskos.

Drebančiomis kojomis, it pamišusi, Mari padarė, ką liepta.

Netrukus vyras ją aplenkė, paėjėjo Pirčių gatve, pasuko į dešinę ir nužingsniavo tarp žemų namų. Daugelyje fasadų pro atvirus langus buvo matyti kambariai, kur galvų plovėjos, apsirengusios lengvais drabužėliais, dainuodamos dirbo savo darbą. Visi žinojo, kad šios merginos dažniausiai nesitenkindavo vien plaukų plovimu ir kvėpinimu: jos buvo nebaikščios ir neatsisakydavo palydėti klientų į antrą aukštą, jei tik šie pakviesdavo.

Į vieną iš tokių namų ir įėjo vaflių pardavėjas. Kadangi Mari nesiryžo sekti iš paskos, jis grįžo atgal ir paragino moterį nestovėti ant slenksčio.

Jie nužingsniavo ilgu koridorium, pro skliautą pateko į žydintį kiemą ir jo gale įėjo į pastatą, ne aukštesnį už tuos, kurie šliejosi prie gatvės, bet daug ramesnį.

Antrame aukšte žmogus pabeldė į vienas duris ir jos tuoj pat atsidarė. Sargybinis mediniu veidu, kovotojo pečiais, apsivilkęs odiniais žiedmarškiniais, įleido moterį į prabangiai apstatytą kambarį, papuoštą persiškais kilimais ir nuo kitos, už jo esančios, patalpos atskirtą mėlyno aksomo užuolaida.

Narvelyje prie lango čiulbėjo nepažįstami paukščiai ryškiomis plunksnomis, išsitiesęs ant pagalvės, letenas kruopščiai laižėsi pilkas gražuolis kurtas.

Vaflių pardavėjas dingo. Sargybinis taip pat išėjo, netaręs nė žodžio.

Aksominė užuolaida prasiskleidė, ir pasirodė Amori. Ant violetinių, auksu dygsniuotų šilkinių marškinių jis vilkėjo rytietišką drabužį, platų, išsiuvinėtą įvairiaspalviais šilko siūlais, neregėto dailumo ir margumo. Be kepurės, garbanotus plaukus ant kaktos persirišęs ornamentuota juostele, apsiavęs perlais nusagstytomis juodo aksomo šlepetėmis, jis turbūt manė, kad dera priimti lankytoją kambariniais apdarais.

– Prisiekiu Jėzaus Šventojo Veido atvaizdu, brangioji ponia, jūsų akys šįryt mėlynos kaip jūra! – lenkdamasis moteriai, trikdančiu balsu pasakė jis.

– Ką visa tai reiškia? – paklausė Mari, kad išsklaidytų nerimą, pirmoji jį užsipuldama. – Kodėl priimat mane tokioje vietoje? Maniau, turime susitikti Šv. Eustachijaus bažnyčioje.

– Žinoma, žinoma, bet religines priedermes atliksiu vėliau. Argi čia ne patogiau ir ramiau kalbėtis?

– Bet aš neturiu ko jums pasakyti! Atėjau įteikti reikalaujamos sumos ir mainais gauti laiško, kurį įsipareigojote grąžinti!

– Na ką jūs, brangioji ponia, kol kas atidėkime į šalį tuos banalius klausimus. Nusivilkit apsiaustą ir paragaukit šių prieskonių, galinčių pradžiuginti net švelniausią gomurį.

Jis padėjo jai nusirengti ir padavė ranką.

– Eime į gretimą kambarį. Liepiau jums paruošti lengvų užkandžių vietoj pusryčių, kurių dėl mano kaltės nespėjote pavalgyti.

Pilkasis kurtas atsistojo taip pat elegantiškai ir lanksčiai, kaip jo šeimininkas, priėjo prie jo ir meiliai pažvelgė auksinėmis akimis. Amori paglostė gražuoliui gyvūnui galvą ir, pakėlęs mėlyną užuolaidą, pasitraukė į šalį, praleisdamas Mari. Įkliuvusi į spąstus, moteris nesumojo, nei ką daryti, nei ką galvoti.

Kitame kambaryje, išmuštame tviskančiais šilkais, stovėjo plati lova pakeltomis užuolaidomis, o ant jos buvo užmestas baltutėlaitis šermuonėlių apklotas.

Iš po jo kyšojo tamsiai raudono satino paklodės ir pagalvės. Galvūgalyje ant žemės padėta žadeito smilkyklė leido dūmus, kurių aromatas žadino mintis apie visokias Rytų pagundas.

Vidury kambario perlamutru ir dramblio kaulu inkrustuotas stalas buvo padengtas sidabriniais padėklais ir taurėmis su valgiais ir gėrimais.

– Aš nesuprantu, – nustebusi tarė Mari, – aš tikrai nesuprantu, ką reiškia šis priėmimas!

– Prisiekiu Jėzaus Šventojo Veido atvaizdu, čia nėra ko suprasti, brangioji ponia, visiškai nėra! Mėginau tik sušildyti santykius, kurie, mano pageidavimu, užsimezgė pernelyg šaltai. Aš taip myliu gražias moteris, kad nepakenčiu, kai jie apsiriboja vien prekybiniais ryšiais. Todėl norėjau jus pamatyti ir pats pasirodyti kitokioje, palankesnėje, šviesoje. Štai ir viskas!

Priėjęs prie stalo, Amori įpylė auksinio vyno į raudoną taurę ir padavė jai.

– Prašom paragauti. Šis vynas iš Graikijos ir, man regis, yra vertas tos palaimingos šalies dievų.

Viena ranka jis paėmė sidabrinį padėklą su retais prieskoniais: kalendromis, imbierais, muskato riešutais, galangalais*, anyžiais, kadagių uogomis, negliaudytais migdolais, keptomis šventagaršvėmis, o kita – padėklą su glaistytais abrikosais, nuga, pyragėliais, sausainiukais ir sklindžiais, aplietais skystu medumi. Jis ištiesė jai abu.

– Vaišinkitės, ponia, – paragino Amori, šypsodamas smaližiaus šypsena. – Šitie dalykėliai turėtų jums patikti.

Mari mašinaliai paėmė taurę. Saldumynų atsisakė.

* Galangalai – daugiamečiai nendrinių šeimos augalai, kurių šaknys vartojamos kulinarijoje ir medicinoje.

– Ką reiškia šis priėmimas? – gailiai pakartojo ji tardama sau, kad jos sumišimas aiškiai pastebimas.

– Liaukitės davinėjusi tuščius klausimus, – nesivaržydamas atsakė Amori. – Valgykit, gerkit, naudokitės tuo, kas jums siūloma, ir užmirškite skrupulus!

Mari pastatė taurę ant stalo.

– Aš čia atėjau ne linksmintis, o atiduoti pinigų, kurių reikalavote, – tarė ji, stengdamasi išlikti ori. – Štai jie.

Moteris padavė jaunajam sukčiui sunkią piniginę, atsineštą po pažastimi.

Jis atsainiai paėmė ją ir numetė ant stalo.

– Ar nepatikrinsite jos turinio?

– Kam? Juk jūs ne tik dora, bet ir sąžininga!

Priėjęs prie moters, jis ėmė ją apžiūrinėti, kaip gyvulių pirklys turguje apžiūrinėja kumelaitę.

– Sąžiningumo daugiau nei doros, – tarė sukčius, pirštu pakėlęs kalinės smakrą. – Bent aš taip tikiuosi.

Mari krūptelėjo.

– Na, matot, – lyg niekur nieko pasakė jis.

Ir taip pat, kaip anąkart bažnyčioje, prisitraukė ją prie savęs ir stipriai pabučiavo.

Jo burna kvepėjo santalu ir degino kaip aštriausi prieskoniai. Moterį užliejo iš gelmių atsiritusi banga, ir ji sudejavo.

Netardamas daugiau nė žodžio, Amori ją apkabino. Jo rankos slydinėjo vangiai besiginančiu kūnu ir įžūliai jį čiupinėjo.

– Ne! – sušuko Mari. – Ne!

– Kodėl ne? Papildomas malonumas ne pro šalį!

– Aš nenoriu...

– Netiesa, jūs norit!

Amori taip smarkiai spaudė ją prie savęs, kad Mari negalėjo nesuprasti jo ketinimų. Ją pagavo geidulingas viesulas. Ir tada ji suvokė dabar pat privalanti pasirinkti viena iš dviejų: šviesų gyvenimą arba

tarnavimą tamsioms jėgoms, švelnią meilę arba gyvuliškumą, Komą arba Amori...

Įsitikinusi, kad lemia savo likimą, Mari sutelkė paskutines gynybines pajėgas ir, lyg kapanodamasi iš įtraukti grasinančio purvo, visais dantimis, be gailesčio įkando jam į lūpą.

Riktelėjęs iš skausmo, jis atšoko ir atgalia ranka, kaip mušti įpratęs vyras, skėlė jai antausį.

Ji susverdėjo, atšlijo, vos neparkrito, bet spėjo įsikibti į stalą, už kurio galop ir užlindo.

– Jūs man bjaurus! – sušuko ji, neįstengdama suvaldyti balso.

Paėmęs nuo staltiesės plono batisto servetėlę, Amori šluostėsi kraują, tekantį iš sužeistos lūpos. Bet vis tiek nesiliovė jos stebėjęs.

Kurtas pritūpęs urzgė.

– Saugumą statyti aukščiau už malonumus man atrodo nepataisoma kvailystė, – po kurio laiko pareiškė jis. – Nežinote, ką prarandat, mano gražuole!

Amori niekinamai gūžtelėjo pečiais.

– Jūsų galanterininkas gal ir ne stuobrys lovoje, bet jis per daug garbingas, kad atskleistų jums dalykėlių, kurių moku aš ir apie kuriuos jūs nė nenutuokiat!

– Draudžiu jums kalbėti apie Komą! Malonumas dėl malonumo manęs nedomina! – su užsidegimu sušuko Mari, nors dabar visa savo esybe su siaubu jautė, kad, priešingai, nuo šiol niekas daugiau ir nebus svarbu. – Aš atėjau tik iškeisti šitų pinigų į laišką, kurį man pažadėjote. Atiduokit jį man, pasakykit, ko reikalaujate už kitus, ir leiskite išeiti!

– Nusiraminkit, brangioji ponia, nusiraminkit! Esu tikras, mudu galime susitarti. Susitaikykim, tai buvo tik nesusipratimas.

Amori vėl pralinksmėjo ir tapo padėties šeimininku.

– Pirmiausiai nustokite slėptis už šito stalo kaip už paskutinio įtvirtinimo, – pašaipiai patarė jis. – Kiek žinau, jūs ne apgulta tvirtovė! Galiu patikinti, kad prievarta niekada nesu paėmęs jokios merginos, ir šiandien tikrai jos nesigriebsiu!

Jis numetė krauju šiek tiek suteptą servetėlę ir, įsipylęs į taurę geltono vyno, pasimėgaudamas jį išgėrė.

– Sėskim ir pakalbėkim, – tarė jis.

– Aš neturiu ko jums pasakyti.

– Jūs taip manot?

Sukčius klastingai nusišypsojo.

– O aš turiu pasiūlymą.

Jis pasiėmė pyragaitį ir, nepaisydamas sužeistos lūpos, suvalgė.

– Aš jus nustebinsiu, bet, matote, nesu godus pinigų.

Mari atsirėmė į sieną, tačiau neprarado budrumo ir liko ten, kur buvo. Antausis pažadino ją iš košmaro, išsklaidė svaigulingus kerus.

Ji buvo ne iš tų moterų, kurios leidžiasi mušamos... Jausmai nespėjo jos taip pavergti, kad susitaikytų su smurtu. O gal nebuvo ir ganėtinai apžavėta, kad šitaip pasiduotų. Gal per daug save gerbė, kad taip žemai nusiristų... Šiaip ar taip, parodydamas tikrąjį veidą, Amori neteko pranašumo gudriame žaidime, kurį anksčiau sugebėjo žaisti...

– Jūsų pasipriešinimas man patinka, gražuole, – tarė jis, mėgindamas atitaisyti klaidą. – Man visada labiau prie širdies besiginantis grobis, o ne pasiduodantis be kovos, be to, aš moku vertinti drąsą, kad ir kur ji pasireikštų. Kol nebuvote man taip gražiai įkandusi, aš jūsų tik geidžiau. O dabar jūs mane dominat.

Jis iš tolo ištiesė jai pilnutėlaitę vazą žirniukų.

– Galite vaišintis be baimės, aš nepiktnaudžiausiu šia padėtimi.

Mari tylėdama papurtė galvą.

– Prisiekiu Jėzaus Šventojo Veido atvaizdu! Be reikalo atsisakot, mano žirniukai puikūs!

Pasisėmęs saują, jis dailiai dėjosi juos į burną ir kramtė. Mari nusuko akis.

Jo balti, stiprūs dantys, triauškiantys migdolus, apetitas viskam, kas pasiekiama, žadino pagundas, kurių prieš valandėlę manė ryžtingai atsikračiusi...

– Jeigu sutinkat, ateikite po dviejų dienų. Kartoju: po dviejų dienų, ir aš įteiksiu jums dar vieną gerojo Robero laišką, – pridūrė lombardas. – Tiek mažai laiko duodu todėl, kad šįkart jums nereikės rūpintis lėšomis. Mainais už laišką nereikalausiu nė vieno solio!

Jis pakilo, bet stovėjo atstu nuo moters ir prisimerkęs žiūrėjo į ją taip, kaip ji buvo mačiusi darant paukštininkus, norinčius prisijaukinti paukštį.

– Kitą kartą, gražioji ponia, jums nereikės nieko atnešti, garbės žodis, nieko, tik save!

Mari pajuto, kad paraudo nuo galvos iki kojų pirštų galiukų. Kraujas užliejo ir nudegino šviesią odą.

– Matau, kad mane supratot, – su jam būdingu cinizmu sviedė Amori. – Na ir puiku. Nors dedatės mananti kitaip, mudviem lemta sutarti! Esu įsitikinęs, mus jungia malonumų pomėgis, ir galite neabejoti, mano lovoje jums neteks nuobodžiauti!

– Nutilkit! Nutilkit! Nutilkite pagaliau!

Ji šaukė, paskutinius skiemenis išrėkė kaip nesavu balsu.

– Nervų priepuolius palikite kitam susitikimui, brangioji ponia! Išmokysiu jus kuo geriausiai juos panaudoti mūsų fantazijose...

Jis pakėlė užuolaidą ir nuėjo į kitą kambarį. Truputį pagalvojusi, Mari nusekė jam iš paskos.

Atidaręs mauriškos juodmedžio ir perlamutro komodos stalčių, sukčius ištraukė gražiai sulankstytą pergamento lapą. Į jos eskizų sąsiuvinį panašus formatas jai buvo pažįstamas, ji atpažino ir Leklerų antspaudą.

– Štai pirmas laiškas, gražioji ponia. Antras jūsų lauks po pagalve, – pasakė Amori, duodamas pergamentą.

Tiksliu, vikriu judesiu, kaip auką čiupti įpratęs medžiotojas, jis sugriebė ištiestą Mari ranką, prisitraukė ją prie savęs ir vėl suspaudė glėbyje.

– Jeigu norėčiau, tuoj pat priversčiau jus paklusti, – tarė jis. – Bet geriau palauksiu, kol atsiduosite pati, nes man patinka galvoti, kad

šis taip vulgariai prasidėjęs nuotykis tęsis mėgaujantis malonumais, kuriuos vienas kitam teiksime.

Jis pasilenkė ir sužeistomis lūpomis palietė švelnią odą toje vietoje, kur baigiasi kota ir prasideda kaklas. Šis bučinys nudegino Mari lyg įkaitinta geležis.

– Štai matote, – begėdiškai šypsodamas, pakartojo jis.

Tada atsitraukė ir suplojo delnais. Tuoj pat pasirodė sargybinis, turbūt laukęs laiptų aikštelėje.

– Palydėk šitą damą į gatvę, – paliepė Amori.

Ir su apsimestine pagarba, dėl to dar užgaulesne, padavė moteriai pilko satino apsiaustą.

– Po dviejų dienų būtinai ateikite į Šv. Eustachijaus bažnyčią, – pasakė jis, – ir neužmirškit, kad jūsų vaikai priklauso nuo jūsų... geros valios.

Amori nusilenkė.

– Vienas iš mano pasiuntinių lauks jūsų šventoriuje, brangioji ponia, ir atves į kitus namus.

Atrodo, jam ir vėl pasidarė labai smagu.

– Ko jūs norit, manęs niekad negalima rasti toje pačioje vietoje du kartus iš eilės, – maloniai paaiškino sukčius. – Aplinkybės verčia imtis tam tikrų atsargumo priemonių!

16

Kai Mari įžengė į Karališkųjų rūmų Pirklių galeriją, joje buvo prisigrūdę žmonių.

Moteris žinojo, kaip galanterininkų salė traukia sostinės dabitas. Numanė, kad čia bus kamšalynė, triukšmas, judėjimas.

Baisiausiai skubėdama, kai ką pastumdama, alkūnėmis skindamasi kelią pro spalvingą minią pirkėjų, vaikštančių po milžinišką skliautuotą akmeninę galeriją, plačią kaip upė ir aukštą kaip katedra, ji pagaliau prisiyrė iki Perenų krautuvės.

Durys buvo užkimštos pirmyn atgal siuvančių klientų, smalsuolių, abejojančiųjų ir žmonių, užvaldytų pirkimo aistros.

Seniausia parduotuvės tarnautoja, Adelaidė Bonekost, vadovaujanti visiems pardavėjams ir pardavėjoms, iš tolo pažino lankytoją. Palikusi garbingą teisėją, kuriam padėjo matuotis berilo lęšius su apskritais mediniais, raginiais, variniais ir geležiniais rėmeliais, vadinamuosius sukaltinius akinius, nes du permatomo kristalo lęšius ant kaktos, tarpuakyje, jungė vinis, moteris nuėjo pasitikti viešnios.

– Garbės žodis! – maloniai ir drauge išdidžiai, kaip jai buvo įprasta, sušuko Adelaidė. – Garbės žodis, mesiras Perenas nusimins, kad šįryt nebuvo čia! Jis išvyko svarbiu reikalu – pirkti drobinių, gelumbinių ir lininių audeklų, tad pačiam teko keliauti į Galanterininkų namus Venseno kelyje. Nežinau, kada jis sugrįš, bet, bijau, užtruks, nes ten susitiks su anglų, italų ir flamandų pirkliais.

Mari klaikiai nusivylė. Ji turėjo pamatyti Komą ir pasikalbėti, tuojau pat!

– Ką gi, – atsakė ji Adelaidei Bonekost, žiūrinčiai į ją su dirbtine šypsena, – ką gi, aš palauksiu! Man reikia su juo pasikalbėti.

– Gal atsisėstumėt ant suolo už kepurių prekystalio? Jums ten bus geriau nei už ginklų ar prieskonių prekystalių, nes jie visada apgulti.

– Kaip pageidausit, – abejingai atsakė Mari.

Liesa, ryžtinga moteris, skindama kelią pro pirkėjų spūstį, greit atvedė ir pasodino ją ant pagalvėlėmis nukloto suolo tarp lentynų su povo plunksnų, fetro, aksomo bei aukso juostų skrybėlėmis, ir ilgo stalo, ant kurio buvo sudėtos kepurės, kykai, muslino galvos apdangalai ir plisuoti, krakmolyti, perlais ar aukso siūlais išsiuvinėti šydai.

– Čia jums bus patogu laukti, – pasakė Adelaidė Bonekost. – Prašau man atleisti, ponia, bet negaliu pabūti su jumis tiek, kiek norėčiau, nes turiu grįžti pas poną Bonevo, atėjusį nusipirkti akinių. Tai naujas išradimas, padedantis pataisyti blogą regėjimą, tik jis neišsirenka iš įvairių formų, kurias jam siūlau.

Nusišypsojusi daug žinančios moters šypsena, ji nuėjo.

Mari atsirėmė į vaškuoto medžio lentynos statramstį ir užsimerkė. Ją buvo užvaldęs chaosas, baimė, ji kai ką suprato...

Ypatinga galanterijos krautuvės atmosfera, kurioje maišėsi kvapai, aromatai, garai, tvaikai, skleidžiami kvepalų, muilų, prieskonių, audeklų, kanapinių virvių, kailių ir kitų prekių, kartais atvežtų iš labai toli, tie kvapsniai, pritvinkę įvairių pagundų, gaubė moterį tokiu pažįstamu dvelkimu...

Kodėl Komo nėra? Jai jo taip reikia, reikia jo ramios jėgos, jo dėmesio...

Kol nuėjo trumpą atstumą nuo žemo namo, stovinčio galvų plovėjų gatvelėje, iki Pirklių galerijos, jai tapo akivaizdus vienas dalykas. Svarbus dalykas: ji myli Komą!

Visos abejonės, išsisukinėjimai, sąžinės priekaištai, iki šiol trukdę atsiduoti jam suvisai, ūmai vienu gaistu išgaravo, nušluoti liepsnos pliūpsnio, nutvilkiusio ją per sceną su Amori. Likusi beginklė, sugriuvus vidinėms gynybinėms sienoms, ji staiga suvokė, kad prisirišimas prie meilužio yra jos vienintelis prieglobstis.

Beprotė! Ji buvo beprotė, žaisdama tokiais karštais jausmais! Po patirto sukrėtimo moteris suprato, kad našlystė, padedanti išvengti aplinkinių spaudimo ir teikianti taip branginamą laisvę, nesaugo jos nuo savų silpnybių. Jai reikėjo žmogaus, kuris ją gintų nuo jos pačios, ar tikriau nuo pabaisų, pasislėpusių tamsiausiuose jos sielos užkaboriuose. Tikėjimas į Dievą buvo jos dvasinis skydas, o meilė Komui dabar atrodė kaip kūno šarvai... Iki šios dienos ji niekada neturėjo progos įsitikinti, kokia yra pažeidžiama, kai apninka piktosios jėgos. Amori glėbyje ji virto paprasčiausia patele. Nė už ką nenorėjo taip žemai pulti! Tapti sukčiaus išjoda! Štai kur ją būtų nuvedusios pageidos, jei su antausiu nebūtų gavusi skaudžiausios gyvenimo pamokos!

„Viešpatie Dieve! Nežinojau, kad manyje tiek purvo! Jei tas vyras nebūtų manęs palietęs, niekad nebūčiau įtarusi, ko galiu prikrėsti, ir be sąžinės graužaties toliau niekinusi lengvo elgesio merginas! Iš visos širdies prašau Tavo atleidimo... Pagalvojus, kad taip ilgai buvau akla, mane nukrečia šiurpas. Aš nesugaudžiau abato Piošono žodžių, kai per vieną vasaros pamokslą jis teigė, kad kūno nuodėmė nelabai svarbi. Tam šventam, tiesiam kunigui tai tebuvo meilė, tvirtais švelnumo saitais jungianti vyrą ir moterį. Dabar žinau, kad esama ir kitokio polinkio, sulyginančio mus su gyvuliais, pasisavinusio meilės vardą, o iš tiesų tik stumiančio į pavojų ir teršiančio! Įdiegtas ožiakojo, jis mus jam ir atiduoda! Tai raupsai, graužiantys tol, kol visiškai sunaikina mūsų garbę ir tikėjimą, o paskui įsimeta į sielą ir ją pražudo!“

– Atleiskite, kad trukdau, ponia, bet negaliu pasiekti šitos lentynos...

Mari atsimerkė. Priešais ją, paraudusi iš gėdos, pakreipusi ant peties galvą, stovėjo jauna parankinė šviesiomis pelenų spalvos kasomis ir pūstais žandais.

– Prašom, prašom, Žakina, tai aš jums trukdau...

Keletas klienčių grumdėsi kitapus ilgo, siauro stalo, stovinčio priešais ją, ir matavosi kykus, auksinius bei sidabrinius rožinius, tinklelius, tuo tarpu vyrai tolėliau domėjosi gobtuvais, ausinėmis, fetro skrybėlėmis ir visokių dydžių kepurėmis, siūlomomis pardavėjo.

– Aš truputį pasivaikščiosiu ir užleisiu jums vietą, – pasakė Mari.

Ji atsistojo ir iškart buvo įtraukta į sūkurį, siautėjantį po parduotuvę.

„Ne be reikalo sakoma, kad galanterininkai prekiauja viskuo, – dar kartą įsitikino ji. – Tai universalus amatas!“

Per kiekvieną apsilankymą galanterijos krautuvėje ji stebėdavosi tokia grožybių įvairove, gausa, sugrūdimu. Kaip nepasiduoti pirkimo karštligei?

Trumpindama laiką, Mari pamažu leidosi nešama minios.

Nuo įvairiausių prekių lūžo lentynos ir sunkios skrynios, sustatytos pasieniais, jų buvo prikrauta ant stalų, ant grindų sudėtose pintinėse ir padėkluose. Nuo jų net blaiviausia galva galėjo susisukti! Kaspinai, diržų ir batų sagtys, kumštinės, paprastos ir kailiu pamuštos pirštinės, raišteliai, žalvariniai ir sidabriniai smeigtukai, paauksuoto sidabro antpirščiai, aštriausio plieno skustuvai, siuvinėjimo žirklutės, ausų ir dantų krapštukai, žnyplės plaukams lyginti ir raityti, raižytos grandinėlės, brangenybių dėžutės, odinės piniginės, šilkinės juostos, raginiai batų šaukštai, vėžlio šarvo šukos, veidrodžiai, rausvi ir balti skaistalai gražuolėms, Paryžiaus muilai, sagės, krepšeliai (argi ne panūdusi vieną iš jų nusipirkti Mari pirmąkart sutiko Komą?), aukso bei šilko sagutėmis papuošti pavadžiai, ūdrenomis bei voverenomis pašiltinti paltai, voverių ir kiškių kailiukų pamušalai, vaškinės rašymo lentelės su stiletais, įvairūs muzikos instrumentai – nuo fleitos iki arfos, visokiausios gražmenos, vaikų žaislai, sviediniai ir aprengtos lėlės, pyragų formos, drebuliniai

šaukštai, peiliai užapvalintomis ir smailiomis geležtėmis, nendrių krepšiai, buksmedžio ir marmuro grūstuvai...

Prieskonių kvapas sustiprėjo. Ant plačių pintų padėklų kūpsojo plonos drobės maišiukai: čia galėjai nusipirkti krokų, imbierų, kuminų, pipirų, gvazdikėlių, kardamonų, cinamonų, pistacijų, čiobrelių, krapų, rozmarinų, dašių, šalavijų miltelių ar šviežių lapų...

– Pasitraukit, moteriške! Aš skubu!

Mergina su lauko gėlių vainiku ant galvos ir ryškiai raudono šilko siurko pastūmė Mari, ir ši nulydėjo ją akimis iki baltinių prekystalio, rodos, ją labai masinančio. Panelė su tiesiog nepadoriai dideliu ir akivaizdžiu malonumu čiupinėjo marškinius, skareles, kojines, palaidinukes, nėrinius, kailiais apkraštuotus siurko, siuvinėtus diržus ir kitas moteriškas puošmenas. Ji nardino rankas į šilkus, linus, satinus, moleskinus, krepus bei muslinus su tokiu gašliu godumu, kad negalėjai į ją žiūrėti nesivaržydamas.

„Štai viena iš tų, kurią nelabasis apsėdo per koketiškumą, – liūdnai pagalvojo Mari. – Jis iš tiesų naudojasi visomis priemonėmis!“

Nusisukusi ji atsidūrė priešais drobės, saržos, kamloto, muslino, pliušo, gelumbės, kanapinio, lininio, medvilninio audeklo rietimus, krūsnimis gulinčius ant rogių lentų.

Ką veikia Komas? Kodėl taip ilgai negrįžta? Kam jam naujos medžiagos, jei dar tiek jų turi?

Mari klaikiai nervinosi. Dabar meilužis jai atrodė vienintelis svarbus žmogus, vienintelis įmanomas prieglobstis. Iš nesveiko potraukio prie Amori, iš vos nepražudžiusio svaigulio liko tik baimė ir pasibjaurėjimas. Lombardas buvo klastingai gundančio blogio, ištvirkimo, begėdiškiausio malonumo įsikūnijimas. Jis kėlė moteriai siaubą, nes atskleidė jos niekingiausias savybes...

– Tesaugo jus Dievas, ponia!

Mari atsigręžė. Su ja sveikinosi chirurgas, gydantis Anjesės lūžius.

– Nesitikėjau jūsų pamatyti tokioje vietoje, metre Garenai.

– Aš iš tiesų atėjau ne pasitrainioti šioje tuštybių mugėje, – linksmai pripažino juodbruvas vyriškis, – ir galite būti tikra, aukso

blizgučiai, sidabro papuošalai, brangakmeniai, perlai, koralai, chalcedonai, ametistai, gintarai ir agatai džiugina mane tik atspindžiais, kuriuos uždega žmonių akyse!

Nuo vilkiškos šypsenos didelė jo burna išsišiepė iki pat smailių ausų.

– Nusiraminkit, brangioji ponia! Atėjau čia tik nusipirkti lancetų kraujui nuleisti, vaistų nuo dedervinių, podagros ir pilvo skausmų, neminint jau galangalų, kurie, kaip visiems žinoma, teikia dvasininkų balsams stiprumo ir skambumo.

– Ar seniai buvote Žantiji pas mūsų vargšę ligonę? – pasiteiravo Mari.

– Netrukus ją aplankysiu. Laikas nuimti įtvarus. Tai būtų gera naujiena, – visai kitokia veido išraiška atsakė daktaras, – jei jos būklė nebūtų tokia sunki.

Jis susiraukė ir pasikasė pakaušį.

– Ji jaučiasi blogai, – nepatenkintas pridūrė, – labai blogai, ir bijau ne kažin kuo galėsiąs padėti.

– Kas jai yra?

Minia stumdė juos iš visų pusių, ir buvo keista kalbėti apie nelaimę tokioje judrioje, žmonių pilnoje vietoje.

– Nežinau. Būgštauju, kad lūžęs šonkaulis nebūtų pradūręs plaučio, – vėl susiraukė chirurgas. – Ji spjaudo kraujais.

– Ir nieko negalite padaryti?

– Išbandžiau visus vaistus, deja, nesėkmingai.

Mari suspaudė lūpas ir liūdnai atsisveikino su daktaru.

Kai Tomas sugrįš iš tolimos kelionės su leidimu tuoktis ar be jo, kažin ar dar ras savo sužadėtinę.

„Kokia netvarka! – tarė sau Mari. – Kokia netvarka šiame pasaulyje! Jėzus Kristus buvo teisus sakydamas, kad atėjo pas muitininkų viršininką Zachiejų gelbėti, kas buvo pražuvę. Nuodėmės pražudyto žmogiškojo padaro!

Moteris priėjo akinių prekystalį, kur darbavosi Adelaidė Bonekost. Jos klientas buvo jau seniai nuėjęs, ir dabar ji aptarnavo

apkūnią moteriškę, abejojančią, ar pirkti stiklinius lęšius raginiais rėmeliais.

– Mesiras Perenas tuoj turėtų grįžti, – tarė pardavėja, ištiesusi į Mari kaklą, kad ši ją girdėtų per balsų erzelynę. – Rytas jau baigiasi.

– Palauksiu dar truputį, – atsakė Mari.

Ji nuėjo prie kvepalų prekystalio. Į ją plūstelėjo jazminų, vilkdalgių, apelsinų žiedų, raudonėlio, miros, rožių, smilkalų, vetiverijų, žibučių aromatai, bet visus juos užgožė muskusas.

„Nemėgstu muskuso kvapo, – tarė sau Mari. – Jis per stiprus.“

Ji pagalvojo, kad jai labiau patinka ambra, atmintyje susijusi su Komu, ir jos širdis pašoko.

„Pagaliau įsimylėjau vyrą, su kuriuo jau du mėnesius esame meilužiai! – padarė išvadą Mari, imdama Venecijos veidrodį, panašų į tą, kurį jai padovanojo galanterininkas, ir žvelgdama į save. – Nagi, pažiūrėkime, kaip atrodo įsimylėjusi moteris!“

Po lininiu galvos apdangalu šviesūs plaukai rėmino kraujo užlietą veidą išsišovusiais skruostikauliais. Per trumpa nosis, per didelė burna nestebino, bet akių gelmėse ji išvydo karštį, jaudulį, apėmusį iš nerimo ir vilties, ir tai buvo kažkas nauja.

– Grožimės savimi? – merkdamas akį, pritildęs balsą, užkalbino ją kresnas, raudonas žmogėnas. – Gal sutiktumėt, kad apžiūrėčiau jus iš arčiau, tik ne čia?

Gūžtelėjusi pečiais, Mari padėjo veidrodį ir nuėjo.

Jai dingojos, jog Komo nėra jau visą amžinybę.

„Kad tik jis ant manęs nepyktų, – galvojo ji. – Kad tik būtų man atleidęs...“

Žinodama, kaip labai meilužis ją myli, ji per daug nesikrimto dėl kivirčo, kurį taip lengvabūdiškai sukėlė. Kai susitiks su juo, jis supras, kaip ji pasikeitė. Apie nutikimą su lombardu papasakos tik tiek, kiek būtina, ir paprašys padėti juo atsikratyti visiems laikams. Paskui...

– Gal norėtumėt vėl atsisėsti? – skaidriu balsu paklausė Žakina.

Mari padėkojo. Bet nusprendė dar pasivaikščioti. Eidama užmetė akį į klientams siūlomus žaidimus: medinius, raginius, paprasto ar

dramblio kaulo kauliukus, juodmedžio, gintaro, perlamutro šachmatus, triktraką, kėglius, rutulius, mereles*, lėles, lankus...

Ji ištekės už Komo. Visi išankstiniai nusistatymai griuvo. Dabar ji buvo tikra, kad šalia jo ras laimę ir ramybę. Reikės įkalbėti Odę ir Vivjeną, kad gera valia su tuo sutiktų. Ji pasistengs. Dėl iliuminavimo, tai ji jo neatsisakys ir pieš tomis valandomis, kai vyras dirbs savo darbą...

Mari nesidomėdama praėjo pro ginklus, vinis, žirkles ir kitokius geležies, plieno, vario, bronzos, žalvario dirbinius, pro visokio dydžio smeigtukų ir adatų dėžutes, pro užraktus, spynas, žvejybos ir medžioklės reikmenis, bet valandėlę stabtelėjo prie apmušalų, užuolaidų, vatinių antklodžių, apklotų, sakydama sau, kad, tapusi Komo žmona, turės pačių gražiausių.

Apėjusi krautuvę, ji ėmė pagarbiai apžiūrinėti maldaknyges, maldynus, psalmynus, katekizmus, tvarkingai išdėliotus ant žaliu aksomu užtiesto stalelio, virš kurio kabojo keletas paveikslų ir medinių dekoruotų ar nudažytų pano. Nors puikiausiai galėjo spręsti apie darbo kokybę, dabar nepajėgė sutelkti į juos dėmesio. Visos galios buvo nukreiptos į ateitį, kurią be perstojo kūrė ir perkūrinėjo iš naujo.

Netoliese suskambę Šv. Koplyčios varpai paskelbė ryto pertrauką, ir Mari nuėjo pas Adelaidę Bonekost.

– Jūs uždarysite krautuvę, – tarė ji pardavėjai. – Todėl aš eisiu. Kaip manote, ar mesiras Perenas grįš, kai vėl ją atidarysit?

– Po pietų jis gana dažnai eina į Garnjė Šv. Ladro gatvę pasimankštinti ir pažaisti *Jeu de Paume***, – atsakė galanterininko patikėtinė. – Nežinau, ar šiandien ketina ten būti.

---

* Merelės (*mérelles*) – vienas iš seniausių pasaulyje stalo žaidimų, žaidžiamas dviejų asmenų. Jį sudaro 24 taškai, linijomis sujungti į keturkampius. Žaidėjai po juos varinėja pėstininkus, kol sustato trimis eilėmis.

**Daugiau nei prieš 1000 m. atsiradęs žaidimas, panašus į tinklinį arba tenisą. Žaidėjai plika, pirštinėta ranka arba rakete muša kamuolį per tinklą.

Mari padėkojo pardavėjai ir išėjo drauge su kitais klientais, sunkiai atsiplėšusiais nuo malonaus dykinėjimo ir derėjimosi.

Išsibrovusi iš Galanterininkų galerijos, ji pamatė apniukusį dangų ir pajuto tokiam metų laikui per šaltą vėją.

Perėjusi per Didįjį tiltą, ji atsidūrė prie Briunelių krautuvės, kurioje tėvą pakeitė brolis Bertranas. Šiuo metu krautuvė buvo tuščia, kaip ir visos, prisiglaudusios vienos prie kitų išilgai centrinio grįstkelio. Po tiltu be atvangos sukosi vandens malūnų ratai, plakdami mentėmis ir kurtindami ūžiančiais mechanizmais.

Už Didžiosios pilies ji leidosi po tiesumai, nesustodama perėjo Burdonė gatvę, Sausojo Medžio gatve pasiekė Trahuaro Kryžiaus aikštę, kurioje nuolat stovėjo kartuvės, paskui pasuko Šv. Honorijaus gatve, iš abiejų pusių įrėminta gražiais namais, ir galiausiai Orleano gatvė išvedė ją į Kokijė gatvę.

Mari suspėjo grįžti namo kalbėti padėkos maldos ir sėsti prie stalo su pameistriais, parankinėmis ir Deniza Puatiete; ši pranešė šeimininkei apie Žano Gerojo Tarno dingimą. Darbininkas, kaip visada, išėjo vakar vakare, bet rytą nepasirodė. Kai susirgdavo, jis paprastai atsiųsdavo pasiuntinuką pasakyti kolegoms, kad tuščiai nelauktų. Šįkart nebuvo nieko panašaus.

– Veikiausiai užtruko dėl kokio asmeninio reikalo, – spėjo Mari. – Po pietų neabejotinai grįš.

Moteris valgė greitai, nesiklausydama pameistrių plepėjimo, šiems pagal seną, giliai įsišaknijusią tradiciją erzinant dvynes. Ji norėjo ramiai pagalvoti apie tai, ką išgyveno per pastarąsias valandas, tačiau Deniza, jau keletą dienų laikanti ant savo pečių visą dirbtuvę, nė nemanė to leisti. Jai rūpėjo iškloti iliuminatorei visas smulkmenas, nutikusias nuo savaitės pradžios, ir pasiskųsti, kad tokiu blogu oru ilgai nedžiūsta dažai.

– Reikėtų užtepti šeštą mėlio sluoksnį Marijai Magdalenai ant apsiausto, kurį kaip tik baigiu, – dėstė ji savo įprastine kalbėsena, lyg duodama pamoką tiems, kurie jos klausosi. – Bet negaliu, nes ankstesnysis dėl drėgmės niekaip neišdžiūsta!

– Verčiau neskubėti ir truputį palaukti, – patarė Mari. – Mūsų darbų kokybę lemia atida, su kuria atliekame net menkiausią smulkmeną.

– Be abejonės, aš tai žinau! – nusimanančio žmogaus tonu atsakė Deniza. – Kartą viduržiemį teko laukti septynias ar aštuonias dienas, kol darbas išdžiūvo ir ant jo buvo galima tepti naują dažų sluoksnį. Taip jau yra!

Balsų klegesys, karvelių burkavimas paauksuotame narvelyje, Denizos aiškinimai lydėjo Mari mintis, bet nepajėgė jų išblaškyti. Jai reikėjo kuo greičiau pasikalbėti su Komu.

Lombardų finansiniai reikalavimai neišgąsdino tiek, kad prašytų meilužio pagalbos, tačiau pernelyg aiškūs Amori pasiūlymai vertė kreiptis į jį. Ji neleido sau kaulyti keleto livrų iš mylinčio vyro. Juodu su šešuru, kad ir sunkiai, bet garbingai, galėjo gauti reikiamą sumą. Pinigai – ne didžiausia bėda... Dabar buvo kalbama apie visai kitus dalykus! Per rytinę sceną ji suvokė, koks trapus jos saugumas ir iš kokių tamsių gelmių trykšta jos nedorų geismų šaltinis.

Ji jokiu būdu negalėjo leisti, kad kas nors jį sudrumstų ir sumaišytų su dumblais. Amori pasiūlytas sandėris kėlė pavojų tam, ką ji turėjo brangiausia: jos dorumui ir savigarbai. Ši grėsmė buvo daug baisesnė už išpirkos reikalavimus!

Susidūrus su tuo vyru, atsirado didžiausia būtinybė, būtinybė bet kokia kaina išvengti to, kas statė į pavojų jos ir jos šeimos garbę, tikėjimą šiame gyvenime ir išganymą aname!

– Deniza, – staiga tarė ji, nutraukdama iliuminatorę per pusę žodžio ir nėmaž dėl to nesirūpindama, – Deniza, šią popietę manęs vėl nebus. Tėvo būklė prastėja sulig kiekviena diena, ir aš privalau eiti pas jį. Jūs vėl turėsit mane pakeisti.

– Galite manim pasikliauti, brangioji ponia! Aš puikiai susitvarkysiu.

Mari nebeatpažino savęs. Įprotį skrupulingai atlikti dirbtuvės vadovės pareigas pakeitė vienintelis troškimas: pamatyti Komą. Pasikalbėti.

Nuo tada, kai su juo susipažino, nuo tada, kai jis pradėjo ją merginti, nuo Žantiji ir Paryžiuje drauge praleistų naktų mintys apie meilužį niekad nebuvo jos taip apsėdusios.

„Matyt, likimo man buvo skirta ne pamilti jį iš pirmo žvilgsnio, o priešingai, pamažu ir tarsi nejučiomis, net pačiai nepastebint. Suprasti, koks stiprus tas prisirišimas, tik po žiauraus sukrėtimo, nutraukusio nuo akių skraistę!“

Jeigu anksčiau jai reikėjo pratintis prie meilės, tai dabar ji tapo jos auka.

„Amori bus bent tiek pasitarnavęs! – pamanė moteris, užlipusi į savo kambarį, kur atsigaivino veidą rožių vandeniu ir gausiai pasikvėpino. – Jei ne jo griežti reikalavimai, kiek laiko dar nebūčiau susivokusi, kas man likimo skirtasis?“

Lauke ji pamatė, kad dangus dar neišsiblaivęs, bet vėjas jau nurimęs.

Nusprendusi susirasti Komą žaidimų salėje, Mari patraukė į Garnjė Šv. Ladro gatvę. Ši gatvė, esanti naujame kvartale, netoli sienų, kuriomis savo sostinę liepė apjuosti velionis karalius Pilypas Augustas, buvo nužymėta statybų aikštelėmis.

Erdvus medinis pastatas, apdrėbtas molio ir šiaudų mišiniu, švietė naujumu.

Salėje buvo devynios galybės žmonių.

Mari įžengė į medinę galeriją, supančią keturkampę patalpą, po kurią bėgiojo žaidėjai. Komo tarp jų nebuvo.

Tarp aukštų akmeninių sienų skambėjo servuotojo šūksniai: „Imkit!“ – padrąsinimai ir švilpimai, dusliai bumbsėjo odiniai, vilnos prikimšti kamuoliai, atsimušę į plūktines grindis arba ore pagauti varžovų plikomis rankomis, ir visus šiuos garsus atkartojo aidai.

Miesto jaunuoliai, pirkliai, amatininkai, dvaro senjorai ir apylinkių gyventojai susitikdavo čia parungtyniauti abipus virvės, ištiestos skersai aikštės.

Pagaliau netoli durų Mari pamatė Komą. Laukdamas savo eilės mušti, jis kalbėjosi su gerokai už jį vyresniu, mažo ūgio, pusplikiu žmogum.

Stumdydama galerijose susispietusius žiūrovus ir žiūroves, moteris pasileido prie to, kurio ieškojo.

Artėjant prie meilužio, ją užgulė toks dusinantis jaudulys, jog netoliese gavo valandėlei stabtelėti, kad nurimtų besidaužanti širdis ir visą kūną purtantis drebulys.

Tada atsigręžęs galanterininkas ją ir pamatė. Mari stovėjo nejudėdama, prispaudusi ranką prie krūtinės, smarkiai išblyškusi, ir žiūrėjo į jį tokiu žvilgsniu, kokio jis jos veide dar nebuvo regėjęs.

Komas dvejojo, nežinodamas kaip elgtis. Moteriai priėjus, jo nuostaba akimirksniu virto griežtumu.

– Mano drauge, – tarė ji, – mano drauge, noriu su jumis pasikalbėti.

Mari abejingai pasisveikino su Komo pašnekovu; šis prie jų neužtruko ir, atsakęs į sveikinimą, nuėjo.

– Maniau, buvote nusprendusi laikytis nuo manęs atokiai, kol ramiai įvertinsit savo jausmus, – pagiežingai atkirto galanterininkas.

– Viskas pasikeitė, Komai!

– Leiskite nusistebėti tokia staigia permaina, kurios niekas nepranašavo, ir sutikit, kad dabar man reikia pagalvoti...

– Drauge, – tarė ji, pamynusi savimeilę po kojom, – drauge, prašau, nepalikit manęs! Man atsitiko baisus dalykas! Jūs – mano vienintelis ramstis!

Pradėta partija baigėsi.

– Dabar mano eilė žaisti, – nesileido suminkštinamas galanterininkas. – Savo rūpesčius išdėstysit vėliau.

Mari nuleido galvą.

– Komai! Aš jus myliu, – tylutėliai ištarė ji.

Jis krūptelėjo, lyg perlietas botagu. Sunkiai tramdomas žiaurumas sutraukė jo bruožus, uždėjo nepasitikėjimo kaukę ant veido, tokio kitados patiklaus.

– Ar suvokiate, ką sakot? – pro sukąstus dantis iškošė jis, čiupdamas ją už rankos.

– Aš tai sužinojau tik šįryt, – vienu atsikvėpimu prisipažino ji, pasirengusi iškęsti bet kokius pažeminimus. – Anksčiau man niekas nebuvo aišku.

Baigę partiją, žaidėjai ėjo iš aikštės į gretimą salę, kur jų laukė gultai: ant jų išsitiesę, jie bus nušluostyti didelėmis multino paklodėmis, išmasažuoti, o paskui trauks į netoliese esančias pirtis išsimaudyti.

– Eime, – tarė Komas taip stipriai spausdamas Mari ranką, kad jai net skaudėjo. – Eime. Čia negalim kalbėtis.

Prasimetęs atsiradusiu svarbiu reikalu, jis praeidamas atsiprašė varžovo, prieš kurį turėjo žaisti kitą partiją, ir nusivedė draugę į salės galą.

– Eime į sargo sodą, – pridūrė jis. – Ten nuošali vieta ir mes galėsim ramiai išsiaiškinti.

Jis atidarė vartelius ir parodė moteriai salotų, pupų, ropių, burokų, žirnių, kopūstų, porų lysves, nusidriekusias iki upelio, tekančio palei tvorą. Pakrantėse augo gluosniai ir keletas alksnių, o po šakomis, lyg kviesdami atviro pokalbio, stovėjo du mediniai suolai. Blogas oras netiko pasivaikščiojimams, ir sodas buvo tuščias.

Jiems palindus po medžiais, Komas paleido Mari ranką. It mėlynas plieno žaibas tarp nendrių pranėrė čiurlys, skrendantis į kitą upelio krantą, ant kurio net nuo menkiausio pūstelėjimo virpėjo jaunos tuopos.

Moteriai dingojosi, kad viską mato kitomis akimis. Ji buvo nutvieksta vidinės šviesos, ta šviesa iš jos spinduliavo ir keitė pasaulį.

– Drauge, – tarė ji, žiūrėdama į meilužį susižavėjusiu žvilgsniu, – drauge, iki šiol jus nelabai mylėjau, bet dabar išaušo diena ir meilė pagaliau mane apšvietė!

Mari anksčiau niekad nebuvo pastebėjusi, kokia draugiška gamta, kaip blizga žolė, kaip švelniai šnara vanduo...

– Sėskimės, – pasiūlė ji, sėsdamasi ant suolo. – Ateikit prie manęs ir kantriai išklausykit. Aš tiek daug turiu jums pasakyti!

– Nesuprantu jūsų, – vis dar santūriai pareiškė Komas. – Prieš dvi savaites palikot mane, sviedusi neteisingus, žiaurius žodžius,

užsiminusi, kad neketinat toliau palaikyti mūsų santykių, ir štai dabar sugrįžtat pasikeitusi, sakydama tai, ko niekada neprisipažinot, švelni, atsidavusi... Ką visa tai reiškia? Kodėl turėčiau jumis tikėti?

– Todėl, kad taip sakau, ir todėl, kad tik dabar sakau teisybę.

– Tai jūs mane mylit? Vadinasi, padėtis visiškai pasikeitė!

– Tikrai pasikeitė, Komai! Dabar aš esu prašytoja...

Ji sėdėjo prie pat meilužio ir, paėmusi jo ranką, pakėlė prie lūpų. Komas atitraukė pirštus ir susikryžiavo rankas ant krūtinės. Išėjęs iš namų žaisti, jis buvo tik su paprasta baltos drobės kota, užvilkta ant pliušinių marškinių, ir be siurko. Kaktą juosė purpurinis galionas, laikantis plaukus.

– Aš vis dar nesuprantu, Mari, – pakartojo jis, bet jau ne kaltinančiu balsu, kokiu kalbėjo iš pradžių. – Ne, aš iš tiesų nesuprantu...

– Paklausykit manęs, meile, ir tuojau suprasit.

Norėdama paaiškinti draugui, kaip kito jos jausmai, ji, deja, turėjo papasakoti, kaip jie rutuliojosi per tą laiko tarpą, ir išdėstyti tai nulėmusius faktus...

Kalbėti Komui apie Amori buvo ne taip paprasta! Pasakodama meilužiui apie susitikimus su juo, Mari susigriebė, kad jai labai sunku sumenkinti lombardo asmenybę ir pavojingą žavesį, kuris ją apkerėjo. Jis vos nenusitempė jos į pragarą, todėl ji pavaizdavo jį nutviekstą velniškos šviesos, dar labiau išryškinusios jo gąsdinantį siluetą.

– Turėjote iškart į mane kreiptis! – sušuko Komas, kai ji priėjo prie scenos koplyčioje. – Kodėl taip nepadarėt?

– Dėl kvailo išdidumo ir dėl to, kad tada dar nežinojau to, ką žinau dabar, – prisipažino ji.

Pasakoti apie Roberą ir jo nusikaltimus buvo palyginti nesunku. Ji teisėtai galėjo vaizduoti save kaip dviejų vyrų auką, prakeikti sutuoktinį, nužudytą prieš dvejus metus, bet nustotą mylėti daug anksčiau, tokį jai tolimą, o štai kalbėti apie savo santykius su sukčiumi neišsiduodant, kokį jaudulingą nerimą jie jai sukėlė, buvo kur kas kebliau.

Dėmesingas viskam, kas susiję su mylimąja, Komas neapsiriko.

– Tas kiaulė – tikras velnio išpera! – jai nutilus sušuko galanterininkas. – Prisiekiu savo siela, jį reikia sunaikinti!

Nors Mari apdairiai sumenkino užgaulių Amori pasiūlymų įspūdį, tose gėdingose derybose ji vis tiek rizikavo savimi ir negalėjo nuslėpti, kokie žodžiai ten buvo vartojami.

– Jeigu tas niekšas pasiūlė jums tokį šlykštų sandėrį, – tarė Komas, – matyt, įsivaizdavo jus pakerėjęs... Sakykite tiesą, Mari, ar jums nekilo pagunda?

Nusprendusi būti visiškai atvira, moteris išklojo teisybę.

– Blogiausioji mano dalis gal ir susižavėjo pragarišku to šėtono įgudimu, bet aš jam nepasidaviau, – prisipažino ji, ir jos veidas virpėjo iš noro viską meilužiui pasisakyti. – Ačiū Dievui, orumas ir meilė bei pagarba jums padėjo nepalūžti!

Komo akis apniaukė naujas rūpestis.

– Ar jis jus lietė? – niūriai paklausė jis.

– Aš būčiau nesileidusi! – karštai sušuko Mari, per jųdviejų pokalbį suvokusi, kad esama per daug skaudžių tiesų, kurių verčiau nesakyti, ir kad poros santarvė reikalauja trupučio melo.

Komas pakilo, žengė keletą žingsnių po šakomis, valandėlei stabtelėjo ir, nusisukęs nuo draugės į upelį, nereginčiomis akimis žiūrėjo, kaip skraido dideli mėlyni ir žali laumžirgiai, pasirodantys tik vasaros pabaigoje.

Mari taip pat pakilo ir, atsistojusi meilužiui už nugaros, uždėjo rankas ant plačių pečių.

– Prisiekiu sielos išganymu, Komai, tas žmogus man atgrasus ir begėdiškomis intrigomis nepasiekė nieko daugiau, tik padėjo susivokti, kad labai jus myliu ir kad tą meilę, pati to dar nežinodama, nešiojausi širdyje kaip kūdikį įsčiose!

Visas įsitempęs jis atsigręžė ir, apkabinęs Mari per liemenį, stengėsi kažką įskaityti jos šviesiame į jį pakeltame veide.

– Šitiek dienų kankinot mane labiau, nei galite įsivaizduoti, – piktai prabilo jis. – Jūs sutrypėt man širdį, o dabar štai be jokios

gėdos ateinate pasakyti, kad klydot dėl savo tikrųjų jausmų ir kad mane mylit! Kuo man tikėti? Moterim, kuri mane atstūmė, ar ta, kuri pas mane sugrįžo?

– Argi nežinot?

– Žinosiu tik tada, kai įrodysit savo ištikimybę!

– Kokio įrodymo jums reikia?

– Vienintelio, turinčio vertę: kad sutiktumėt tapti mano žmona ir priešais altorių iškilmingai duotumėt amžiną priesaiką!

– Aš nieko daugiau ir netrokštu!

– Jūs už manęs tekėsite?

– Kada panorėsit, kur panorėsit ir kaip panorėsit...

Komo lūpos tebekvepėjo Mari pažįstamu ambros aromatu, bet dabar jos buvo valdingesnės, godesnės negu anksčiau...

– Aš jus beprotiškai myliu!

– Mes būsime laimingi, Komai! Labai laimingi!

– O kaip jūsų vaikai, jūsų amatas, taip branginamos laisvės netektis?

– Aš būsiu laisva ir galėsiu kasdien iš naujo jums atsiduoti! Ir padėsiu prisijaukinti vaikus.

– Teišgirsta jus Dievas!

Komas pirmąkart per dieną nusišypsojo.

– O kaip Ersanda? Ar ir ją ketinat priimti į savo stovyklą?

– Kodėl gi ne, juk tekėsiu ne už jos? Šiaip ar taip, prisiekiu deramai su ja elgtis.

– Tikėkimės, tolesni įvykiai parodys, kad jūs teisi...

Jis vėl surimtėjo.

– Prieš galutinai atsikratydami praeities ir ko nors imdamiesi, privalome sukliudyti lombardams įvykdyti savo grasinimus. Pasikliaukite manimi, brangioji. Būtinai išvaduosiu jus nuo tos nepakeliamos naštos, imsiuosi visų priemonių, galite neabejoti! Tie sukčiai turi būti skubiai areštuoti, nuteisti ir nubausti. Nusiraminsiu tik tada, kai savo akimis pamatysiu juos kabančius Monfokono kartuvėse!

– Ką ketinate daryti?

– Šv. Eustachijaus kvartalas – karaliaus žemė, taigi yra prevo* Etjeno Bualo teritorijoje, o mano tėvas buvo vienas ištikimiausių jo draugų. Aš jį gerai pažįstu. Jūs žinote, tai sąžiningas, veiklus ir teisingas žmogus. Juo galima pasitikėti. Nuo tada, kai savo jurisdikcijoje įvedė teisingumą ir nešališkumą, jo autoritetas mūsų siro karaliaus akyse labai išaugo ir žmonės pageidauja būti jo teisiami.

– Eisite pas jį?

– Tuojau pat, brangioji! Ir, jeigu norit, galime eiti drauge.

Jie vėl leidosi per daržą, kuris tebebuvo tuščias.

– Rožių sodas man niekada neatrodė toks gražus, kaip šios ropių ir salotų lysvės, – tarė Komas. – Kai į jį įėjau, krūtinę slėgė šimto svarų akmuo, bet jūs jį nuritinot ir aš atgimiau!

Paryžiaus prevo Etjeno Bualo būstinė buvo Didžiojoje pilyje. Į tą niūrų pastatą Mari su Komu ir patraukė po debesuotu dangum, jau pranašaujančiu rudenį.

Jie žingsniavo judria Šv. Martyno gatve, viena plačiausių Paryžiaus arterijų. Ji ėjo į šiaurę. Gatvė buvo tokia triukšminga, kad joje negalėjai kalbėtis. Abipus grįsto vieškelio su nutekamuoju grioviu per vidurį, beveik ištisai uždengtu lentomis, spaudėsi aukšti, siauri namai. Juose gyveno pirkliai ir amatininkai, ir praeiviai pro atvertus į gatvę langus galėjo iš arti pamatyti įvairias jiems siūlomų prekių gamybos stadijas. Čia nepaliaujamą erzelį kėlė katiliai, alavo kalėjai, odminiai, pirtininkai, ginklininkai, vinių dirbėjai, siūlų pardavėjai ir keletas menestrelių, violistų bei žonglierių, nekalbant jau apie tavernas ir įvairius keliaujančius amatininkus, kurių lengvi vežimai trukdė eismui.

Spiečiai pirkėjų, ratai, neštuvai, būriai raitelių, punduliais apkrauti asilai ir mulai, nešikai su kuprinėmis, visų ordinų vienuoliai, tarpuvartėse įsitaisiusios pieno pardavėjos, vagišiai, besidairantys, ar neras ko nukniaukti, stumdėsi nuo Senos krantinių iki Šv. Martyno

---

* Prevo viduramžiais buvo senjoro arba karaliaus atstovas, valdantis jam pavestas žemes ir vykdantis jose teisingumą.

vartų, sudarydami spalvingą, kleganČią, kvatojančią, banguojančią minią.

Komas, vėl paėmęs Mari už rankos, ryžtingai vedė ją per spūstį. Kartą užstojo nuo grūstynių sūkurio, sukelto didelio keturračio vežimo, pakinkyto dviem ristais žirgais, vežančiais iš vieno Paryžiaus galo į kitą ant suolų susėdusius keleivius. Jam važiuojant per sausakimšą gatvę, žmonės šasčiojo į visas šalis.

Lankstu apsukusi avinų bandą ir į skerdyklą vedamus jaučius, pora pagaliau pasiekė Didžiąją pilį.

– Dešinės pusės pastatuose įsikūrusi prevo jurisdikcijos būstinė, – paaiškino Komas. – Keletą kartų esu čia buvęs, su tėvu arba vienas lankydamasis pas mesirą Bualo. Kairės pusės pastatuose yra kalėjimai ir karceriai.

Abipus pilies fasado stūksojo po apvalų bokštą. Dešinysis, smailų stogą iškėlęs aukščiau už kairįjį, turėjo išsikišusį balkoną, kuriame vakarais sargybon stodavo panaktinis. Po siauru centriniu dviaukščiu būstu su laikrodžiu ir varpinuke viršuje, pačiame viduryje buvo įrengtas skliautuotas praėjimas, iš kurio galėjai patekti į abu bokštus.

Komas žengė prie masyvių, medinių, geležinėmis vinimis apkaltų durų, už kurių buvo prevo būstinė. Jas saugojo seržantas. Galanterininkas prisistatė ir paklausė, ar mesiras Bualo yra ir ar galėtų jį priimti skubiu reikalu.

Pas jį nusiųstas sargybinis greitai grįžo ir pranešė, kad prevo su keletu perrašinėtojų dirba labai svarbų darbą, tačiau draugystės su Perenų šeima vardan sutinka priimti Komą.

Norint pasiekti teismo sales, reikėjo užlipti gana tamsiais sraigtiniais laiptais, tik kur ne kur apšviestais siaurų angų ir keleto į sieną įstatytų deglų, tada turėjai užkopti dar vienais, vedančiais į prevo tarnyboms skirtas patalpas.

Vienoje iš jų, apsuptas perrašinėtojų, sėdėjo Etjenas Bualo. Šis aukštas, galingas, tamsiai raudonu aksominiu siurko vilkintis ir puikiai besijaučiantis šešiasdešimtmetis vyras iš pirmo žvilgsnio kėlė simpatiją ir pagarbą.

Jis nuoširdžiai pasisveikino su Komu ir mandagiai nusilenkė Mari.

– Kaip tik rengiu rinkinį apie statutų, papročių ir mokesčių visumą, skirtą įvairioms mieste veikiančioms amatininkų korporacijoms, – tarė jis, rodydamas storus pergamento sąsiuvinius, atverstus priešais jį ant stalo. – Tai milžiniškas darbas, bet jo skubiai reikėjo imtis, nes ir mūsų siras karalius to labai pageidauja.

Perrašyti dailia, pasvira rašysena, dviem stulpeliais tvarkingai rikiavosi sąrašai.

– Palikime tai ir eikim į mano asmeninį kabinetą, – pakvietė Etjenas Bualo.

Prevo žengė prie durų į mažą, skoningai apstatytą kambarėlį ir įleido į jį lankytojus.

Kabinete, puikiai pritaikytame prevo poreikiams, stovėjo keletas kėdžių, dvi gražios drožinėto medžio skrynios, užrakinamos dideliais geležiniais užraktais, ir gobelenu užtiestas darbo stalas, ant kurio buvo padėta sunki trišakė žvakidė, rašalinė, pergamento lapų, žąsies plunksnų, liniuotė, peiliukas ir keletas švino lazdelių.

Atsisėdęs Komas išsamiau pristatė Mari, kurios tėvą Etjenas Bualo taip pat gerai pažinojo, ir paprašė kalbėti ją; moteris naujam klausytojui, tiesa, jau supaprastindama, papasakojo tai, ką buvo pasakojusi meilužiui.

– Su teisėsauga ir policija susijusius klausimus paprastai sprendžia mano civilinių bylų leitenantas, – pasakotojai nutilus, tarė prevo. – Vis dėlto, brangusis Komai, kadangi jūsų velionis tėvas buvo mano draugas, negali būti nė kalbos, kad nesidomėčiau jo sūnui tokiu svarbiu reikalu!

Jis pašaukė sargybinį ir liepė pakviesti leitenantą.

– Jūs žinote, kad lombardais vadinami iš visų sričių kilę italai, – patikslino prevo. – Florentiečiai, genujiečiai, lukiečiai, milaniečiai, pjačentiečiai, astiečiai, sieniečiai ir daugelis kitų, įsikūrusių Prancūzijoje ir besiverčiančių prekyba. Kai kurių čia gyvena jau kelios

kartos, bet ne visi jie pinigų keitėjai, skolintojai ar lupikautojai, kaip apie juos manoma. Tarp jų yra turtingų gelumbininkų, ypač atvykusių iš Lukos, kur audžiamos labai gražios ir brangios medžiagos. Yra ginklų ir brangenybių tiekėjų. Tai ištisa bendruomenė. Deja, ją sudaro ne tik dori pirkliai, žinau ne vieną vagį, atsibeldusį iš anapus Alpių! Jūs, ponia, per nelaimę susidūrėte su kai kuriais iš jų.

Netrukus prisistatė leitenantas ir jam taip pat buvo pasakyta, ko iš jo tikimasi.

– Žinome, kad, prisidengdami prekyba, tarp mūsų sienų jie vykdo gėdingą veiklą, – pasakė jis. – Bet iki šiol nepasisekė sučiupti tų šunų nusikaltimo vietoje. Jūsų atvejis galėtų suteikti mums progą.

– Šiuos duomenis papildo žinios, pateiktos mano sūnėno Tomo Briunelio, šiuo metu esančio Italijoje, – pridūrė Mari ir trumpai išdėstė, ką buvo sakęs Tomas.

Etjenas Bualo ir jo leitenantas su didžiausiu dėmesiu klausėsi informacijos.

– Kur, sakote, buvo rastas jūsų vyro kūnas? – paklausė leitenantas.

– Gatvelėje už Grevo aikštės.

– Paklausykit: praėjusią naktį, prieš pat aušrą, sargybos lankininkai, patruliuojantys Grevo kvartale, išgirdo šauksmus. Gretimoje gatvelėje jie pamatė ant žemės gulintį žmogų. Jam į šoną buvo įsmeigtas peilis. Jie norėjo nugabenti jį į ligoninę, bet sužeistasis pasakė žinąs, kad jam galas, kad niekas nebepadės, ir tik prašė jį išklausyti. Jis turėjo pasakyti svarbių dalykų ir pageidavo pasikalbėti su seržantu.

– Kur tas seržantas? – paklausė prevo.

– Apačioje, mesire, sargybos salėje. Liepsiu pašaukti.

– Atveskite jį.

Vyrai netrukus atėjo.

– Papasakokit mums, seržante, ką sakė sužeistasis, kurį šiąnakt radote, paskutinįkart apeidami kvartalą, – paliepė Etjenas Bualo.

Seržantas buvo jaunas ir nedrąsus.

– Prisiekiu visais šventaisiais, mesire, į jį buvo baisu žiūrėti! – galop prabilo jis. – Prieš įsmeigdami peilį, žudikai jį žiauriai sumušė, visas veidas buvo aptekęs kraujais.

– Jis su jumis kalbėjosi. Ką pasakė?

– Kad gailisi už nuodėmes ir, jei jau nėra kunigo, nori atlikti išpažintį man.

– Vis dėlto pakartok paskutinius jo žodžius, Brekenai, – paragino leitenantas. – Tavęs nesaisto paslaptis, kaip saistytų dvasininką, o mums reikia vykdyti teisingumą.

– Žinau, vade, žinau... Vyras verkė, dejavo, drebėjo iš baimės nuo minties, kad turės stoti prieš Dievą, sunkiai jam nusidėjęs... Be to, palengvino sąžinę, apkaltinęs save nesaikingu azartinių lošimų pomėgiu. Anot jo, dėl šios ydos taip žemai ir puolė.

– Ji paskandino ne jį vieną! – pareiškė Etjenas Bualo. – Mūsų gerasis karalius po visą karalystę išmintingai išplatino įsaką, draudžiantį kauliukus, stalo žaidimus ir šachmatus. Bet veltui. Kauliukų gamintojai ir toliau lyg niekur nieko drožia juos iš medžių, kaulų, ragų, dramblio ilčių... Nuo lošimo manijos niekas negali išgydyti. Ji apsėda ir turtuolius, ir vargšus.

– Vyriškis buvo vienas iš tų, kuriuos ji pražudė, – pasakė seržantas. – Kaip pats prisipažino, dėl pinigų pradėjo dirbti kai kuriems Didžiosios sukčių brolijos nariams. Viliojo prostitutes, prisidėdamas prie nusikalstamos jų prekybos. Šiuo nedoru būdu gautas sumas tuoj pat ištaškydavo pogrindiniuose lošimo namuose.

– Ar jis sakė, kam dirbo?

– Kalbėjo apie lombardus, kažkokį Fulką, kuris, rodos, buvo jų vadas, ir jo sūnėnus... bet vapaliojo neaiškiai, nieko nepatikslino, nepasakė jokio adreso.

– Užtenka ir vardo! – sušuko Komas. – Mes neabejotinai susidūrėme su ta pačia niekšų gauja!

– Prieš galą mirštantysis ėmė kliedėti, – toliau pasakojo seržantas. – Šaukėsi šeimininko vėlės, nes ir tą, pasak jo, nužudę tie patys sukčiai. Regis, vyrukas buvo nuoširdžiai prie jo prisirišęs ir

prašė pagalbos... Trumpai tariant, Brekeno garbės žodis, man labai palengvėjo, kai tas nenaudėlis išleido paskutinį atodūsį!

– Ar jis spėjo pasisakyti vardą? – paklausė Mari.

– Taip, ponia. To pirmiausiai ir pasiteiravau. Jis sakėsi esąs Žanas Gerasis Tarnas, pagal profesiją iliuminatorius.

Mari nepratarė nė žodžio.

– Ar paaiškino, už ką jie jį nubaudė? – paklausė leitenantas.

– Atrodo, vyrukas sužinojo, kad šeimininko mirtis susijusi su lombardų veikla, ir tarp jų kilo audringas pasiaiškinimas. Jis pagrasino juos įskųsiąs... Ir jie tam sutrukdė... savaip!

– Dėl to, ką mums papasakojot, seržante, ir jūs, ponia, – padarė išvadą Etjenas Bualo, – pagaliau pavyks užkirsti kelią nusikalstamai merginų prekybai ir susemti lombardus! Būkit ramus, brangusis Komai, mes sučiupsim tuos išgamas!

Kampuotas prevo veidas tvirtais žandikauliais sugriežtėjo.

– Kadangi tie sukčiai nuolat keičia gyvenamąją vietą arba slapstosi Nekaltųjų Vaikelių kapinėse, kurios yra prieglauda ir kur negalime jų ieškoti, teks paspęsti spąstus...

Tada jis kreipėsi į Mari.

– Tam, ponia, prireiks jūsų pagalbos. Jūs būsite jaukas...

17

Bertrada susisiautė lininius marškinius ant pūpsančių krūtų.

– Imkit, panele, – pasakė ji, duodama kūdikį Blanšai. – Štai jūsų krikštasūnis. Baisus rajūnas! Dabar jis prisiplempęs iki kaklo!

Odė pasilenkė, kad geriau matytų naujagimį, kurį pusseserė atsargiai paėmė ir pakėlusi laukė, kol atsirūgs. Suvystytas ir surištas juostomis, sukryžiuotomis ant pilvuko ir kojų, kad būtų tiesios, su baltos drobės kepuraite, uždėta ant gležnos galvelės ir surišta po smakru, mažasis Liudvikas atrodė patenkintas.

– Jis gražus, – tarė ji.

– Teisybė, man jis gerai pavyko! – sutiko jauna mama. – Tikėkimės, vėliau padės mums išlaikyti ūkį!

Rišdamasi šiurkštaus audeklo prijuostę, prieš eidama ravėti daržo, ji metė pagiežos kupiną žvilgsnį į slenkstį, ant kurio sėdėjo kitas, ketverių metų, sūnus. Kuprotas šleivakojis vaikas žaidė medžio skiedromis ir smulkiomis šakelėmis, kurias nepavargdamas dėliojo ištisas valandas.

– Nesuprantu, kaip galėjau paleisti į pasaulį tokį išsigimėlį, – pro dantis iškošė ji.

– Jis anaiptol nekvailas, – užtarė berniuką Blanša.

– Tik to ir trūktų! Bet, matot, panele, mums čia labiau reikalingos rankos, o ne smegenys! Mano tėvas ne visada bus toks stiprus, kaip dabar. Kada nors mums prireiks žaliūko, kuris jį pakeistų.

– Jūsų dukterys dailios. Jos ištekės, ir žentai padės Tiberui, kai šis pasens.

– Nebent neturėtų savos žemės! – truktelėjo pečiais Bertrada, viską palikdama likimo valiai. – Pamatysim. Šiaip ar taip, viliuosi, kad jos bus apdairesnės už motiną ir mokės susirasti vyrą, kai ateis laikas!

Jos skaidrus juokas išbaidė po stalu lesinėjusias vištas. Prieš išeidama Bertrada išvaikė jas, smagiai mostaguodama rankomis. Ji atgavo gerą nuotaiką, ir jos balsas linksmai suskambo kieme, kur močiutė, sėdėdama prie šulinio seno šeivamedžio pavėsyje, gliaudė žirnius ir prižiūrėjo dvi jauniausias anūkes. Vyresniosios laukuose ganė ožkas ir avis.

– Laimė, jūs čia, pussesere, ir galite pasirūpinti krikštasūniu, – tarė Odė. – Nežinau, ką Bertrada be jūsų darytų!

– Visur nešiotųsi lopšyje ir guldytų ant žolės sau prie kojų, – atsakė Blanša, sūpuodama beužmiegantį kūdikį. – Ji įpratusi.

– Vis dėlto jam pasisekė, kad turi tokią krikštamotę!

– Aš prie jo iškart prisirišau, – prisipažino Blanša. – Jis toks mielas!

Odė smalsiai žiūrėjo į merginą.

– Kodėl stojat į vienuolyną, jei taip mylite vaikus? – paklausė ji.

– Labiau už šias būtybes myliu Viešpatį, – ramiai atsakė Blanša. – Be to, šie dalykai netrukdo vienas kitam. Liudviko gimimas padėjo atrasti tikrąjį pašaukimą. Pasirinksiu tokį ordiną, kuriame man bus leista rūpintis vargingiausiais, nelaimingiausiais iš mūsų. Galvoju apie Šv. Klaros seseris. Pas klarises galėsiu tarnauti Viešpačiui ir tiems, kuriems reikia, kad juos kažkas mylėtų Jo vardu, ir savo meilę Liudvikui derinti su švelnumu jiems!

– Puiki mintis, – pritarė Odė. – Krikštasūnis tam tikra prasme bus jūsų vedlys, žengiant dangaus keliu!

– Geresnio nebūčiau galėjusi rasti! – džiugiai šypsodama tarė Blanša, švelniai guldydama kūdikį į medinį lopšį.

Mergina rūpestingai jį apkamšė ir valandėlę stovėjo prie lingės, supdama ją ir sučiauptomis lūpomis niūniuodama lopšinę.

Vienintelis šių namų kambarys buvo tamsus ir purvinas. Saulės šviesa, suspindusi po keleto apsiniaukusių dienų, skverbėsi į jį tik pro siaurą langelį, išeinantį į sodą, ir pro duris, atidarytas į kiemą. Prie galinės sienos kėpsojo aprūkęs židinys, po kurio kakta karojo keletas kumpių ir dešrų. Ant geležinio kablio kabėjo puodas, kuriame virė pupų sriuba. Ant priėždos buvo sudėti vieliniai krežiai, moliniai puodai, grotelės, smaigas mėsai iš prikaistuvio traukti, dumplės, žnyplės.

Odė priėjo prie pajuodusio ąžuolinio stalo, ant kurio gulėjo kepalas duonos, o iš šonų stovėjo du suolai. Paėmusi kepaišį, įdėjo jį į duondėžę, kuri su dviem taburetėmis, minkytuve, lašinių skrynia ir sūrių lentyna buvo švariausi iš visų rakandų.

Viename kampe buvo akmeninė kriauklė, o priešingame stovėjo didelė lova sulopytais apklotais, kurioje miegojo Bertrada su keturiomis dukterimis ir ligota senelė. Tėvas su kupriuku gulėjo ant tvarto, esančio šalia virtuvės, sandėliuke, šildomame tik galvijų skleidžiamos šilumos.

– Vienakis Tiberas iš tiesų vargšas, – grįžusi pas pusseserę, tarė Odė. – Kaip Vieversio Nagai skiriasi nuo Vienuolių Sodybos!

Blanša linktelėjo, nesiliaudama niūniuoti. Naujagimis dabar ramiai miegojo. Jį stebinti Odė ūmai apstulbo: vaikelis buvo panašus į Koleną!

Mergaitė pasijuto taip, lyg jai būtų trenkusi nematoma ranka. Ji visa išraudo, akis ėmė deginti ašaros. Piktai jas nusibraukusi, ji pasilenkė prie veidelio užmerktais vokais. Abejonių neliko: smulkučiai bruožai buvo tiksli jaunojo ūkininko kopija!

Kol kūdikis be perstojo muistėsi, klykė, žindo, verkė, panašumas buvo ne toks pritrenkiantis, o dabar tiesiog badė akis!

Skaudus nusivylimas suspaudė mergaitei širdį. Kolenas, jos Kolenas, gražusis piemenėlis, ne geresnis už kitus? Odė laikė jį skaisčiu ir paslaptingu, kaip ir ji, laukiančiu ateities, kuri juos pagaliau sujungs... ir staiga pasirodo, kad Bertrados kūdikis – jaunuolio sūnus!

Po šio atradimo žlugusios viltys ir svajonės lyg sūraus vandens banga siūbtelėjo jai ant širdies. Ją apėmė baisus pasišlykštėjimas.

Sugižusio pieno, kopūstų, dūmų, vištidės ir lajinių žvakių kvapai, kuriais – ji tik dabar tai pastebėjo – buvo pradvisęs kambarys, staiga tapo nepakeliami.

Nieko neaiškindama, Odė nėrė laukan, kaip strėlė nulėkė per kiemą, atstūmė šunį, norintį su ja pažaisti, išbaidė antis ir puolė prie duobėto tako, vedančio į kelią.

Kolenas gulėjo su Bertrada! Juokingai plunkė ant jos, kaip arklininkas ant Almodi! Vadinasi, jis toks pat gyvuliškas, toks pat nešvankus, kaip ir kiti berniokai!

Dulkėmis ir pelenais virto viskas, ką ji šią nelemtą vasarą taip kvailai įsivaizdavo ir apie ką svajojo! Mergaitė nubėgo prie mažų senelio sodybos vartelių, atsiveriančių į mišką, ir vis dar tekina atlėkė į savo slėptuvę po šakomis, norėdama išsiverkti. Čia jos laukė medinis trikojis ir puodynėlės karčių, paslaptingai rauginamų skysčių. Ant lapų krūvos miegojo geneta. Išgirdęs Odės sukeltą šlamesį, gyvulėlis atsistojo, pasirąžė ir vienu šuoliu atsidūrė jai ant kelių. Apsikabinusi genetą, mergaitė įsikniaubė veidu į žvėrimi atsiduodantį kailiuką ir atsidavė sielvartui.

Jei būtų ne taip liūdėjusi ir graužusis, pamiškėje būtų pamačiusi senelį, kalbantį su Lamberu.

Matjė Lekleras, lydimas didelio juodo šuns, atėjo pas sodininką, kapojantį raugerškių krūmus, jo nuomone, per toli išplitusius į pievą.

– Lamberai, atnešu naujieną, sugrąžinsiančią tau ramybę, – tarė gėlininkės sūnui sodybos šeimininkas. – Sukčių gauja, kuriai priklausė ir tavo pusbrolis Radiulfas, sulaikyta. Jie įkišti į Didžiosios pilies kalėjimą, įsakius mūsų prevo mesirui Etjenui Bualo, kuris asmeniškai rūpinosi šiuo reikalu.

– Motina Švenčiausioji! Iš kur jūs žinot, metre Leklerai?

– Iš Paryžiaus atjojo marti. Ji ir pasakė apie jų areštą. Praeitą naktį jie nužudė vieną iš mūsų iliuminatorių, taip pat susimetusį

su tais niekšais. Sužinojusi apie jo mirtį, ji laiku nuėjo pas prevo ir padėjo juos sučiupti.

– Tai daugiau neturiu ko bijoti? Tikrai?

– Tikrai, Lamberai. Vieną iš vadeivų nudobė Tomas Briunelis, su vargše Anjese bėgdamas iš įtvirtinto namo, kuriame jie buvo uždaryti. Antras įkliuvo per pasimatymą, kurį buvo paskyręs mano marčiai, siekdamas išsireikalauti pinigų, o trečią, jų abiejų dėdę, išdavė vienas sėbras, lupikautojas. Jis buvo užkluptas savo namuose.

– Garbė Dievui! Pagaliau nusikratėm tos šunaujos! Tikiuosi, daugiau niekada nieko apie juos neišgirsiu!

– Jie buvo kvočiami ir verčiami pasakyti bendrininkų vardus. Regis, pavyko išgauti visą informaciją, nes mesiras Etjenas Bualo pasakė mano marčiai, kad su jos pagalba karalystės sostinė pagaliau buvo išgydyta nuo ją ėdusios opos.

– Tai pati maloniausia žinia, kokią galėjot pranešti, – tarė sodininkas. – Dabar manęs nekankins košmarai! Tegul mane pakaria vietoj tų dvokiančių gyvulių, jei per šias savaites kada nors sumerkiau akis ilgiau nei valandai!

– Šįvakar galėsi miegoti ramiai, mano gerasis Lamberai. Tavo ir mūsų nelaimių kaltininkai daugiau nenuskriaus savo artimo!

Vyrus apgaubė stiprus, kartokas kvapas, kylantis nuo nukirstų šakų, gulinčių jiems prie kojų.

– Pažvelkit į savo šunį, – parodė sodininkas. – Jis užuodė kiškį!

– Ar čia bent vieną matei?

– Net ir šią popietę! Kapodamas raugerškius, radau dar šiltą guolį kaip tik ten, kur Karambolis įkišo nosį!

– Jis geras medžiotojas... Mudu dažnai bastydavomės po mišką!

Senis palingavo galva.

– Ką gi, netrukdysiu tau dirbti, – tarė jis. – Ir aš turiu krūvą reikalų.

Jis sušvilpė šuniui, ir šis, paklusęs šeimininkui, apgailestaudamas paliko kiškio guolį.

Matjė Leklerui iš tiesų niekas nebuvo baigta. Nors jam labai palengvėjo sužinojus, kad anūkams nebegresia pavojus, keliamas dabar jau sunaikintos nusikaltėlių gaujos, jį slėgė mintis, kad jos gėdingoje veikloje dalyvavo ir jo sūnus. Nebus per daug, jei iki dienų galo stengsis savo auka išgelbėti paklydusią Robero sielą.

Nusprendęs visą likusį gyvenimą skirti tam išpirkimui, jis rengėsi kelionei. Be namiškių žinios sutvarkė reikalus, padalijo turtą, pasirūpino palikimu. Prieš amžiams palikdamas ramų vienkiemį, prieš tapdamas keliaujančiu piligrimu, Dievo klajūnu, jis teturėjo paskelbti šeimai savo paskutinę valią.

Sode, per kurį ėjo, karštoje popietės saulėje raudonavo nokstantys obuoliai.

„Baigiasi rugpjūtis, – pagalvojo Matjė. – Iškeliausiu rugsėjo pradžioje, po Švenčiausiosios Mergelės Gimimo dienos."

Eidamas palei gyvatvorę, skiriančią sodą nuo daržo, jis išvydo žolėje susmukusį žmogų. Prisiartinęs atpažino raudantį Džamalį.

– Dėl Dievo! Kas atsitiko, drauguži?

Jaunasis egiptietis pakėlė į jį nevilties kupiną veidą.

– Anjesė miršta, – sušnibždėjo jis ir vėl įsikniaubė į žemę. – Ji žuvusi!

– Maniau, šiandien turi ateiti metras Garenas ir, nuėmęs tvarsčius, pasakyti, kad lūžę kaulai sugijo.

– Prisiekiu siela, jis atėjo! Nuvyniojo drobines juostas, veržusius jai klubus ir rankas, bet ji ir toliau dūsta, negali kvėpuoti ir pilna burna spjaudo krauju!

Šarlotė seniui buvo sakiusi, kad paauglės būklė prasta, bet jis nemanė, kad tokia sunki.

– Gana, negulėkite taip, – tarė jis jaunuoliui. – Dejonės čia nepadės. Kelkitės, vaikine. Laikas parodyti, kad mokate būti tvirtas. Kam reikalinga drąsa, jei ji neparodoma tokiomis valandėlėmis, kaip ši?

Egiptietis paėmė jam ištiestą ranką, atsistojo ir paskui metrą Leklerą nusekė į namus.

Iš jų išėjo Flora su Filipu, išlydintys chirurgą.

– Sužinojau, kad jūsų duktė neatsigauna, – tarė jiems Matjė Lekleras.

Nuo tada, kai sutuoktiniai pas jį apsistojo, šeimininkas su jais palaikė tik mandagius santykius. Prislėgtas sielvarto, visą laiką skirdamas savo planui įgyvendinti, kamuojamas dvasios kančių, jis vengė pokalbių. Visus svečių priėmimo ir namų priežiūros rūpesčius paliko Šarlotei Froman ir Juočkei Edelinai.

– Deja, tai baisu! – atsakė Flora. – Nebeturime vilties jos išgelbėti.

Moters akys taip pat buvo paraudusios, ir Matjė pastebėjo, kad jos veidas sukritęs, tarsi pakąstas gėlos.

Jis atsisuko į daktarą.

– Bet juk tokio amžiaus vaikai būna gyvybingi! – sumurmėjo jis, jausdamasis nepatogiai, kaip visi drovūs žmonės, priversti kažką sakyti liūdnomis aplinkybėmis.

– Ji ištisas savaites kovoja su vidine negalia, draskančia kasdien vis labiau, – paaiškino daktaras. – Bijau, jos jėgos bus jau išsekusios.

Neįstengdamas toliau klausytis, Džamalis pasitraukė šalin.

– Nėra ko nė svajoti apie jos nuvežimą prie Tūro šventojo Martyno kapo arba prie Piui Dievo Motinos, – nusiminusi pasakė Flora. – Ji tokia silpna, kad jokia kelionė neįmanoma.

– Išnešti iš kambario reikštų ją nužudyti, – pridūrė Filipas. – Vienintelė pagalba – malda. Nors ir ne visada būna taip, kaip tikimės, mūsų maldos niekada nelieka be atsako.

– Žinau, mano drauge, žinau, – atsiduso Flora. – Bet pripažinkit, kad mūsų dukters likimas negailestingas.

Matjė žinojo šios moters istoriją. Nerasdamas žodžių, jis žiūrėjo į tolstančią trijulę.

Tikra teisybė, Anjesės dalia buvo žiauri: našlaitė, įdukrinta norint pakeisti mirusį vaiką, negalėjusi ištekėti už mylimojo, sužeista, mirštanti, vargšė mergina visada buvo tik auka.

„Nekaltų žmonių kančios – viena iš sunkiausiai pakeliamų paslapčių regimajame pasaulyje, – mąstė senis. – Mūsų protas nesuvokia,

kodėl būtina gėrio ir blogio jėgų pusiausvyra, ir sunkiai susitaiko su kančiomis, kurias tenka iškęsti, kad atsvertume tokią daugybę nusikaltimų! Tai ir yra pagrindinė kliūtis, trukdanti tikėti Šventųjų Bendravimu!"

Mintydamas tokias mintis, Matjė Lekleras nudūlino prie kambario, kur paauglė gyveno paskutines valandas. Bet prie durų sustojo. Jis išgirdo gargaliavimą, pertraukiamą kosulio ir dusulio. Senis nedrįso ir nesijautė turįs teisę trikdyti šios agonijos.

Jis apsisuko ir buvo beeinąs į salę, tačiau jo dėmesį patraukė šauksmai ir ginčai, sklindantys iš virtuvės.

Įėjęs į patalpą, iš kurios buvo girdėti triukšmas, Matjė pamatė Almodi, dryksančią ant žemės prie žilvičių pintinės su gyvais unguriais, vibždančiais žolėje, ant kurios buvo sudėti. Jau pusiausėdom tysančią virėjos pagalbininkę prilaikė Žerberžė, vėduodama ją pyragui ruošiamu įdaru aplipusia ranka, ir klūpanti Juočkė Edelina, šlapiu skudurėliu vilgydama smilkinius. Mari, taip pat palinkusi prie merginos, taisė kyką, nusmukusį jai krintant.

– Kas čia darosi? – pasiteiravo šeimininkas. – Ar laikas taip kudakuoti, kai mus rengiasi aplankyti mirtis?

Virėja atsuko į jį liepsnojantį veidą.

– Šavalka! – sušuko ji nepaisydama, ką pasakys Matjė. – Mažoji šavalka! Tik pažiūrėkit, ji įsitaisė pilvą!

Senis suraukė antakius.

– Tėve, – paaiškino Mari, – Almodi apalpo, kai Žerberžė liepė jai nuskusti Vivjeno parneštus ungurius: juk žinot jo naują pomėgį žvejybai. Pats pirmas išslydo jai iš rankų ir išgąsdino...

– Dėl tokio menkniekio nebūtų nuleipusi, jei nebūtų nėščia! – piktinosi virėja.

– Sublogavusi, – ramiai užbaigė Mari, – mažė iš tiesų prisipažino besilaukianti.

Juočkė Edelina atsistojo, Mari padedama pakėlė būsimąją motiną ir nuvedė prie artimiausio suolo.

– Sėskis, – paliepė, – ir atsigaivelėk.

Edelina taip pat buvo griežta nusidėjėlei, bet netūžo ir sumojo, ką daryti.

– Ar galime sužinoti, kas kaltas dėl tavo padėties? – aiškiu balsu paklausė ji.

Almodi nuleidusi galvą tylėjo.

– Nesunku atspėti! – sušuko Žerberžė. – Nereikia toli ieškoti! Jau kelis mėnesius trainiojosi su tuo ožiu arklininku, lakstančiu paskui kiekvieną jaunikle!

– Ar tai tiesa? – paklausė Matjė Lekleras. – Sakyk teisybę, mažyte. Mes nelinkim tau blogo ir sutvarkysim taip, kad viskas baigtųsi gerai... jei tik rasim būdą.

Virėjos parankinė pravirko.

– Nusiramink, – tarė Mari, uždėjusi ranką jai ant peties, – nusiramink, nebijok. Niekas neprarasta!

– Tėvas mane primuš! – suvaitojo prasižengėlė.

– Neprimuš, jei ištekėsi, kol apie tavo nėštumą dar niekas nežinos, – nuramino ją Mari. – Žanekenas laisvas. Jei vaiko tėvas tikrai jis, tai ves tave, ir baigtas kriukis!

– Nežinau, ar norės!

– Vadinasi, tai jis, – pasakė metras Lekleras.

Mergina, užuot atsakiusi, šniurkščiodama linktelėjo galva.

– Prisiekiu Viešpačiu! Čia reikia padaryti tvarką! – pridūrė senis. – Dabar pat einu pas Žanekeną ir pasakau, ką apie tai manau!

Almodi nubraukė šviesių plaukų sruogas, krintančias ant akių.

– Jis bus nepatenkintas, – tarė ji.

– Apie tai turėjo galvoti anksčiau! – pasakė metras Lekleras. – Jei įtaisai vaiką dorai merginai, privalai ją vesti! Būk rami, mažyte, aš žinau, ką pasakysiu, ir jam teks mane išklausyti!

Mari pritarė šešurui.

– Jūs teisus, tėve. Kalbėdamas su jumis, jis nedrįs išsisukinėti. Privalo atitaisyti mergaitei padarytą skriaudą.

Matjė Lekleras nuėjo į arklidę, ir Žerberžė vėl įniko bambėti, kapodama paštetui skirtus produktus: antieną, petražoles, riebią kiaulieną, svogūnus, pistacijas ir kietai virtus kiaušinius.

Juočkė Edelina toliau dėliojo į pintinę kriaušes, o Mari vėl ėmėsi piliarožių puokštės, kurią buvo pradėjusi komponuoti Anjesės kambariui papuošti. Atjojusi iš Paryžiaus pranešti šešurui apie lombardų areštą, ji nusprendė pasilikti Žantiji, nes ligonės būklė atrodė grėsminga.

Kai Almodi, drebanti, bet užsispyrusi, vėl stojo skusti ir skrosti kibire šiužančių karpių bei lydekų, nesiliesdama prie ungurių, Mari pagalvojo, kad Komas jos lauks ir reikėtų jį įspėti, kuo skubiau išsiuntus pasiuntinį į Paryžių.

Po apsilankymo pas Etjeną Bualo jie išgyveno tris siautulingas dienas, kurdami ateities planus ir dirbdami savo darbus. Abu sutarė nedelsiant paskirti vestuvių datą ir pasirinko rugsėjo vidurį, kitą dieną po Šv. Kryžiaus Išaukštinimo šventės. Dėl Etjeno Briunelio paralyžiaus jos bus labai paprastos, be prabangos ir triukšmo.

„Net normaliu metu antrąkart tekančios našlės vestuvės turi būti kuo kukliausios, – manė Mari. – Net jei tėvo sveikata būtų gera ir skausmingai nemerdėtų Anjesė, nenorėčiau, kad draugai ir pažįstami susirinktų po mūsų langais ir sukeltų lalesį, kaip tokiais atvejais įprasta... Dabartinėmis aplinkybėmis padorumas reikalauja, kad sujungtume gyvenimus tyliai, nepastebimai ir beveik slapta.“

Komas šiek tiek gailėjosi puotos ir žaidimų, kuriais geidavo papuošti jųdviejų vestuves, parodyti jų reikšmingumą ir spindesį, bet nusileido būsimosios žmonos argumentams. Galų gale vienintelis jiems rūpimas dalykas buvo susituokti.

„Mes būsime kartu, – sakė sau Mari. – Kam mums ta šventė! Svarbiausia – mūsų santarvė ir bendras gyvenimas!“

Dabar, kai išsivadavo iš Amori ir jo pinklių, moteris pasijuto atjaunėjusi, lengva kaip nuotaka...

Prevo gudrybė pranoko visų lūkesčius. Sena sąvadautoja, užkalbinusi Mari išeinančią iš Šv. Eustachijaus bažnyčios, nuvedė ją į Bufeterijos gatvę, į vieno lupikautojo namus, kurių antrame aukšte jos laukė lombardas. Primygtiniu Komo prašymu, prevo žandarai, slapčia atsekę paskui moterį, puolė sukčių, šiam nespėjus nė susi-

vokti, kas dedasi, mat jis, kupinas pasitikėjimo savimi ir savo žavesiu, pasitiko ją tik su chalatu, be ginklo ir be apsauginio...

Vis dėlto Amori gynėsi kaip pasiutęs ir, eidamas pro tą, kurią tikėjosi gausiąs kaip medžioklės laimikį, iškeikė ją paskutiniais žodžiais. Jai buvo baisu žiūrėti į pusnuogį kalinį surištomis rankomis ir kojomis, su panieka ją užgauliojantį ir grasinantį jos vaikams.

Laimė, lupikautojas, taip pat priklausęs šutvei ir drauge su sukčiumi nuvestas į Didžiąją pilį, vos pagąsdintas kankinimais, nedvejodamas išdavė sėbrus. Jo prisipažinimai padėjo iškart sučiupti gaujos vadeivą Fulką Lombardą jo paties namuose. Kartu buvo suimta ir keletas bendrininkų, buvusių po jo stogu.

Patenkintas Etjenas Bualo padėkojo Mari už pagalbą sunaikinant nelemtą piktadarių broliją ir patikino, kad jai daugiau nėra ko bijoti.

Nuraminta moteris lengviau atsiduso.

„Dabar beliko pasakyti šešurui apie vedybų planus..."

Matjė Lekleras kaip tik ir pasirodė. Paskui jį į virtuvę įsliūkino arklininkas, ne taip iškėlęs skiauterę, kaip paprastai. Jį pamačiusi Almodi paleido iš rankų stambų karpį, ir šis nuslydo per plokštes kaip per kūdros paviršių.

– Viskas sutvarkyta, – pranešė metras Lekleras. – Žanekenas prisipažino paėmęs šitą mergaitę, kai ji dar buvo nekalta, ir neneigia, kad kūdikis gali būti tik jo. Todėl sutiko atitaisyti skriaudą ir stengtis tapti geru vyru!

Almodi sucypė kaip pelė ir susverdėjo. Ji vėl būtų parkritusi, jei Juočkė Edelina apdairiai nebūtų jos sulaikiusi ir pasodinusi ant suolo.

– Matote, – pasakė Mari, – visada verta išsiaiškinti.

– Šitie du vis tiek pirma laiko medų iškopinėjo! – niurzgė Žerberžė, veikiausiai užmiršusi ne itin drovią savo jaunystę. – Jei tai būtų mano duktė, nebūčiau patenkinta!

– Ačiū Dievui, ji ne jūsų duktė ir jos tėvai nieko nesužinos, jei laikysit liežuvį už dantų! – griežtai sudraudė ją Matjė Lekleras. – Kitą savaitę šie vaikai susituoks, ir niekam nepatariu derglioti jų visose pakampėse!

Jis atsisuko į arklininką, dar neištarusį nė žodžio.

– Žanekenai, – paliepė šeimininkas, – pabučiuokite sužadėtinę ir eikit pas tėvą prašyti jos rankos.

– O jei Leonaras nenorės manęs į žentus? – sumurmėjo šis.

– Aš pas jį nueisiu pirma jūsų, drauguži. Nebijokit. Garantuoju, Leonaras sutiks.

Arklininkas nuspūdino prie alpėjančios Almodi, prisiversdamas pabučiavo į kaktą ir išmovė laukan.

– Dabar pat einu į Vienuolių Sodybą, – tarė metras Lekleras. – Juo greičiau sutvarkysim šį reikalą, juo geriau bus visiems!

Jam žengiant pro duris, vidun viesulu įlėkė Odė.

– Mama! Mama! Nežinojau, kad jūs sugrįžot! – sušuko ji, puldama motinai į glėbį. – Aš taip džiaugiuosi, taip džiaugiuosi! Jūs neįsivaizduojat, kaip džiaugiuosi jus matydama!

– Ir aš laiminga, mano stirnele, – atsakė Mari. – Juo labiau, kad netrukus jau nebesiskirsime. Kai tik galėsiu, išsivešiu jus su broliu į Paryžių.

– Tai ko mes laukiam?

– Deja, širdele, privalome kurį laiką pabūti čia. Anjesė labai silpna.

– Manot, ji mirs?

– Daktaras Garenas, šią popietę atvažiavęs nuimti įtvarų, pasakė daugiau nieko dėl jos negalįs padaryti.

– Gal teta Šarlotė?..

– Ji taip pat, dukrele.

– O Tomo vis dar nėra!

– Teatleidžia man Dievas, bet bijau, kad jis pavėluos.

Iš virtuvės motina su dukra per didžiąją salę, kur Mari pastatė molinį ąsotį su gėlėmis, jau negalinčiomis nudžiuginti ligonės akių, išėjo į terasą ir atsisėdo po tankiomis didelio kukmedžio šakomis, saugančiomis nuo saulės.

Diena krypo vakarop. Tolumoje peiliu sausai čekšėjo Lamberas, tebekapojantis pamiškės krūmus. Pro šalį čirkšdami lakstė čiurliai. Prie arklidžių pratisai nusižvengė žirgas.

Už keleto žingsnių nuo suolo, ant šiltos plokštės prie slenksčio, snūduriavo juodas šuo.

Mari suėmė delnais dukters veidą. Jo oda buvo tokia šviesi ir plona, kad net nuostabu. Joks žiedlapis negalėjo prilygti šiam gyvam vaiskumui, po kuriuo mėlynavo smulkios gyslelės. Rausvaskruostis, baltas kaip pienas, švytintis veidelis buvo įsikūnijęs gležnumas ir slėpiningas žavesys, kuriuo Dievas apdovanojo žmonių vaikus ankstyvame, taip greit praeinančiame amžiuje...

Moteris suraukė antakius:

– Jūsų akys paraudusios, balandėle... Atrodo, lyg būtumėt verkusi!

Mergaitė prikando lūpą.

– Tai dėl mažojo Liudviko, – drebančiu balsu atsakė ji.

– Viešpatie! Kuo tas bambliukas jus nuliūdino?

– Mane įskaudino ne jis, o kitas dalykas...

Odė niekada niekam nebuvo užsiminusi apie potraukį prie Koleno. Tai buvo meilės paslaptis, kurią ji pavydžiai saugojo. Bet dabar jautėsi taip nusivylusi, kad vėl apsiašarojo ir prisipažino motinai iki šiol mylėjusi jaunąjį ūkininką, bet dabar jos akyse jis galutinai praradęs ir pagarbą, ir patrauklumą.

Prisiglaudusi motinos glėbyje, įkniaubusi veidą jai į krūtinę, Odė liejo širdį trūkčiojančiu, raudos purtomu balsu.

– Maniau, jis lauks, kol man ateis metas tekėti, – su naiviu apmaudu kalbėjo ji. – O jis lakstė paskui Bertradą!

Mari glostė rusvaplaukę galvą, lygino minkštas sruogas, išlindusias iš po plonos Reimso drobės kepuraitės ir susigarbiniavusias ant grakštaus sprando. Pakišusi ranką po kota, švelniai vedžiojo pirštais per nugaros linkį, tokį trapų, kad, nelyginant rožinio karoliukus, galėjo apčiuopti kiekvieną kaulelį.

Jai visai nesinorėjo šaipytis iš vaikiškos aistros, apie kurią dukra pasisakė. Anaiptol! Mari seniai išmoko skaitytis su karšta, nežabota mergaitės prigimtimi. Argi ką tik nebuvo skausmingai patyrusi jos nenuolaidaus, kategoriško būdo ašmenų? Dabartinis prisipažinimas

apie vaikišką, nevykusį nuotykį buvo dar vienas įrodymas, kaip stipriai prisiriša ši mergaitė, kaip moka saugoti instinktyvius jausmus, kokia akla jos širdies jėga.

Reikėjo baimintis nenuspėjamų tokios impulsyvios būtybės kūno ir pajautų pabudimo. Į kokius kraštutinumus ji gali pulti, sulaukusi pirmosios tikros meilės?

– Mano brangioji dukrele, mano aukseli, jūs pasirinkot ne tą žmogų, – švelniai pasakė ji, nutilus mikčiojančiai Odei. – Kolenas šaunus vaikinas, bet jis ne jums. Netinka nei amžiumi, nei protu. Kai ateis laikas, jums reikės susirasti tokį, kuris mokės jus suprasti ir mylėti, tokį, kurio pomėgiai sutaps su jūsiškiais, kuris bus geras, patikimas draugas, koks jums reikalingas. O iki tol, jei norit, duokite valią vaizduotei, tik žinokit, kad ji gali būti bloga patarėja, jei bus nežabota ir nekontroliuojama, bent jau širdies reikaluose.

Odė užsimerkusi klausėsi. Jai vėl įsižiebė viltis. Motina buvo teisi: reikėjo laukti... laukti dar mažiausiai ketverius ar penkerius metus. Tada išsirinks draugą, apie kurį vis tiek nesiliaus svajojusi... O iki tol pasitikės Mari ir pasikliaus jos švelnumu bei patirtimi...

– Jūsų tiesa, – spontaniškai pripažino mergaitė, pakėlusi galvą smulkiu, rimtu veideliu ir jau išdžiūvusiomis akimis. – Aš per jauna mylėti dar ką nors, be jūsų! Kam galvoti apie vaikiną, kai šalia turiu jus, priklausančią man, geriausią pasaulyje?

– Paukšteli, – tarė Mari, – nereikia priskirti man visų dorybių. Aš tokia pat moteris, kaip daugelis kitų...

Kaip tik tuo metu iki tol snūduriavęs juodas šuo staiga atsitūpė ir, ištiesęs snukį į dangų, išžiojęs nasrus, ėmė kaukti, pranašaudamas mirtį.

– Man tai nepatinka, – nebaigusi sakinio, tarė moteris ir susirūpinusi pažvelgė namo pusėn. – Ne, čia tikrai negeras ženklas!

Tebespausdama delne dukters ranką, ji atsistojo.

– Eime pažiūrėti Anjesės, – tepasakė.

Kambaryje, į kurį jos abi įėjo, nebuvo girdėti nei gargaliavimo, nei dusulio.

Ligonė sėdėjo lovoje, atsirėmusi į krūvą pagalvių, ir atrodė stebuklingai atgijusi.

Drobinis gobtuvas, dengiantis šviesius garbiniuotus plaukus, juos paslėpęs išryškino tartum išskaptuotus bruožus, išgrynintą veidą, drauge su vaikišku tyrumu atgavusį virpulingą, kone džiugų spindesį.

– Man nieko neskauda! Ir nesunku kvėpuoti! – pralinksmėjusi tarė paauglė. – Garbė Dievui! Atrodo, lyg būčiau pasveikusi!

Stovėdama jos galvūgalyje, Šarlotė Froman, betiesianti ligonei gėrimą, sustingo. Ji laikė rankose puodelį nežinodama, ką su juo daryti.

Kitoje lovos pusėje, priešais tetą, sėdinti Flora klausiamai pažvelgė į ją.

Už žmonos stovintis Filipas nepatikliai pasilenkė prie jos.

Džamalis, pakėlęs galvą, ant gretimos pagalvėlės šalia guolio atsargiai padėjo rebabą, kuriuo dabar nebegrojo.

– Jei išgyvensiu iki tol, kol pamatysiu sugrįžusį Tomą, būsiu išgelbėta... – pagauta ekstazės, kalbėjo Anjesė. – Aš tai žinau. Jaučiu.

Meilė negalėjo pasireikšti geresniu pavidalu. Spindulingas karštis tvieskė iš išplėstų akių, juosė veidą vilties nimbu, keitė jį.

– Tomai! – sušuko Anjesė skaidriu kaip krištolas, tyru kaip šaltinis balsu. – Tomai!

Jai iš burnos srove plūstelėjo kraujas, per smakrą nutekėjo ant krūtinės, tepdamas baltą paklodę raudona šliūže, ir ji aukštielninka, grakščiai kaip iš rankų paleistas šilkinis drabužis, susmuko ant pagalvių.

– Viešpatie Dieve! – suvaitojo Mari, puldama ant kelių.

Odė apsivijo rankomis motinos kaklą ir įsikniaubė į jį.

Šarlotė Froman pasilenkusi be galo švelniai, pagarbiai nykščiu užspaudė violetiniais ratilais apjuostus vokus, uždengdama tebespindinčias akis, skudurėliu nušluostė kruvinas lūpas ir taip pat atsiklaupė.

Flora, laikanti perblyškusią jaunos numirėlės ranką, pakėlė ją prie lūpų, priglaudė ir ten paliko. Ji verkė be garso, nejudėdama ir

taip baisiai, nenuraminamai prislėgta, kad regėjosi, jog su ašaromis tekėjo ir jos gyvybė...

Filipas jai už nugaros, įsitempęs, surūstėjęs, lėtai atsitiesė. Priešingai, nei galėjai tikėtis iš šio atidaus vyro, jis nemėgino guosti žmonos. Ir jai, ir jam ši mirtis atgaivino nepakeliamus prisiminimus, atvėrė blogai užgijusią žaizdą, kurią dar paaitrino ši netektis...

Džamalis aimanavo, veidu prigludęs prie žemės.

Šarlotė Froman mąstė, kad, užmerkdama Anjesei akis taip dažnai kartotu gestu, ji tarsi užantspaudavo, matyt, nenusisekusį gyvenimą. Bet ką mes žinome apie šio ir ano pasaulio tikrovę? Ką išmanome? Argi nuolat neklystam, susidūrę su apgaulingais faktais?

Tai, ką laikome žuvusiu, sugadintu dalyku, ką vadiname beprasme egzistencija, visada tėra asmeninis požiūris į neapibrėžtą tiesą. Šiame pasaulyje nėra kelio, kuris visas būtų nueinamas sėkmingai. Žmogaus netobulumas neišvengiamas. Tik Amžinybė duos atsakymą į mūsų ieškojimus, apčiuopomis, negrabiai vykdomus šioje žemėje. Atsakymas mūsų laukia kažkur, kitame tunelio gale, anapus... ten, kur dabar buvo mergaitė, iškeliavusi į Nežinomybę...

Šarlotė nuleido galvą ir ėmė garsiai kalbėti septynias atgailos psalmes.

18

Iliuminatorių dirbtuvėje dabar buvo tuščia vieta.

– Ar žadat greitu laiku pakeisti tą dvokiantį gyvulį Žaną Gerąjį Tarną? – paklausė Katelina.

– Dar nežinau, – atsakė Mari. – Nuspręsiu vėliau, kai būsiu ištekėjusi...

Moteriai reikėjo patikėtinės ir draugės, todėl ji papasakojo savo darbininkei apie pastarųjų savaičių įvykius. Pasisakė ir apie vestuvių planus. Jai reikėjo su kuo nors pasikalbėti apie Komą.

– Suprantu, – tarė Katelina. – Pasikeis jūsų gyvenimas, o kartu ir daug kas!

Po darbo dienos, panašios į daugelį kitų, moterys sėdėjo dirbtuvėje prie lango, atverto į sodą.

Deniza Puatietė, pameistriai ir pagalbininkės buvo išėję. Rytoj, per Švenčiausiosios Mergelės Gimimo šventę, jie nedirbs, nes tai laisvadienis.

Artinosi vakaras. Rugsėjo tebuvo praėjusios kelios dienos, tačiau blankesnė šviesa jau pranašavo rudenį.

– Aš dar nesugalvojau, kaip pranešti vaikams apie šią santuoką ir dideles permainas, kurias ji įneš į mūsų gyvenimą, – atsiduso Mari. – Nežinau, kaip tai padaryti.

– Tiesiog pasakykite, ponia!

– Tai ne taip paprasta...

Ji baiminosi. Iš anksto žinojo, kad jie labai blogai priims naujieną apie antrąsias vedybas.

– Jie supyks ir įsižeis, – pridūrė ji. – Visi jų įpročiai bus sutrikdyti, o vaikams, Dievas liudytojas, jie labai svarbūs! Tai vienintelės jų gairės šiame pasaulyje, kur jiems skirta tiek mažai vietos.

– Manot, jie pavyduliaus jūsų antram vyrui?

– Nežinau... Matote, jie mane gal per daug myli. Aš jiems ir motina, ir tėvas. Atstoju viską...

Parvažiavę su ja iš Žantiji ir vėl pradėję lankyti mokyklas, atidarytas paskutinę rugpjūčio savaitę, Odė ir Vivjenas kuo natūraliausiai grįžo prie įprasto gyvenimo. Jų motinai taip nebuvo.

Dabar ją kankino meilė. Tiesiog apsėdo širdyje išsikerojęs galingas poreikis matyti Komą, dalytis su juo kiekviena valandėle, pasipasakoti apie kiekvieną nutikimą. Bet ir vienas, ir kitas turėjo mažai laiko pasimatymams.

Po Joninių nakties, kai buvo išsigandusi, kad praras Odę, po keletą savaičių ją draskiusios gėlos, Mari buvo tvirtai apsisprendusi nesuardyti trapios santarvės tarp jos ir vaikų... Tai buvo svarbiausia. Todėl daugiau negalėjo naktimis priiminėti Komo savo namuose, kaip mėgo daryti vasarą.

Liko tik dienos. Būsimiesiems sutuoktiniams iš savo darbų tepavykdavo išplėšti menkutes intymumo skiauteles. Dėl to abu kentėjo.

– Reikia žūtbūt išsivaduoti iš šios padėties, – tarė Mari. – Artėja mudviejų nustatyta vestuvių data, o aš apie jas dar nepranešiau nei šeimai, nei vaikams!

Kasnakt, gulėdama plačioje lovoje šalia Vivjeno ir Odės, ji be paliovos gromuliavo tai, ką turėjo jiems pasakyti, mąstė, kaip pasakyti ir kokių atsargumo priemonių imtis. O rytą šį pokalbį vėl atidėdavo, visada manydama, kad tam netinkamas metas, ir nuolat nuo jo išsisukinėdama...

– Iki šiol vis pristigdavau drąsos, – prisipažino ji. – Taip ilgiau trukti negali! Mane kausto baimė įskaudinti vaikus, bet privalau ją

įveikti. Šiaip ar taip, jie greit nusiramins ir netrukus pamils naująjį tėvą... bent jau noriu tuo tikėti!

– Visos antrąkart ištekančios našlės susiduria su tokiais sunkumais, ponia, – atsakė Katelina. – Kokie vaikai iš pirmos santuokos maloniai sutiktų įsibrovėlį, atimantį iš jų motiną? Jie visada kreivai žiūri į tai, kad jis užima velionio vietą.

– Teisybė, – pritarė Mari, – bet reikia pripažinti, dabartinės aplinkybės nepadės jiems su tuo susitaikyti. Vargšės Anjesės mirtis po tokios daugybės nepaprastų įvykių juos labai prislėgė.

– Tai jau tikrai, ši vasara jums buvo nelengva! – sutiko Katelina.

Mari sekė akimis genetą, sode ieškančią grobio ir atsargiai sliuogiančią lazdyno šaka.

– Iš Romos netrukus turėtų grįžti sūnėnas, – atsiduso moteris. – Bijau net pagalvoti, kaip jis sielvartaus!

Grįžusi į Paryžių iškart po Anjesės laidotuvių, iliuminatorė, nors turėjo savų bėdų, nuolat galvojo apie paauglės mirtį. Giltinės apsilankymas jos giminėje, velionės jaunumas, jos būties trumpumas ją labai sukrėtė. Be abejonės, ir agonija, kamuojanti paralyžiaus ištiktą tėvą, galintį užgesti bet kurią akimirką, dar paaštrino išsiskyrimo gėlą.

– Sesuo ir svainis iškeliavo į Tūrą taip nusiminę, kad nebeišmanėm, kaip juos gedinčius paguosti, – toliau kalbėjo Mari, žiūrėdama į dangų, kur tvenkėsi beveik violetiniai debesys. – Iš pradžių norėjo vežtis dukters palaikus su savim, bet, mūsų visų patariami, galop paliko juos Žantiji.

– Dabar jie amžinai bus vieni, – pasakė Katelina. – Deja, aš žinau, ką tai reiškia. Man jų gaila.

– Koks apverktinas Floros likimas! – atsiduso Mari. – Kai pagalvoju, kiek vilčių teikė jos jaunystė, sakau sau, kad kvaila pasikliauti ateitimi.

Moters dėmesį patraukė staiga kilęs triukšmas, riksmai, sklindantys iš salės antrame aukšte.

– Turbūt Vivjenas su Ode susikivirčijo, – tarė ji. – Einu pažiūrėti, kas ten dedasi.

Ji rado sūnų ir dukrą besiniaujančius kaip kačiokus.

– Dėl Dievo meilės! Kas jums darosi? – skirdama peštukus, paklausė ji.

– Jis išdrįso knaisiotis po mano skrynelę ant aukšto, – pasipiktinusi paaiškino Odė.

– Ir ką jau aš ten radau? – niekinamai atkirto Vivjenas. – Tik puodus su šlykščia sriuba ir dėžutes džiovintų žolių ar dvokiančių grūdų!

– Tai kodėl ten ėjot paslapčiomis? – sušuko mergaitė iš pykčio liepsnojančiu veidu. – Kodėl, vos man nusisukus, visur rausėtės? Jei mano daiktai jums tokie bjaurūs, nereikėjo jų liesti!

– Liaukitės, – sudraudė Mari. – Nusiraminkit abu. Jūs blogai pasielgėt, sūnau, atidaręs Odės skrynelę, kai jos nebuvo. O jūs, dukra, neturėtumėt pasiduoti tokiam įniršiui. Maniau, esate santūresnė.

– Nekenčiu, kai kas nors lenda prie mano daiktų, – įsiutusi atrėžė mergaitė. – Kiekvieno nuosavybė šventa!

– Tačiau mums liepiama dalytis su savo artimu, – pamokė Mari.

– Ne bet kuo! Mielai sutinku dalytis duona, drabužiais, žaislais, tik ne gyduolėmis, parsivežtomis iš Žantiji!

Atsisėdusi ant krėslo, Mari prisitraukė dukterį prie savęs.

– Tai jos jums tokios brangios, balandėle?

– Labai brangios, mama. Senoji Mabilė išmokė mane dalykų, neprieinamų didžiajai daugumai žmonių, ir aš didžiuojuosi juos žinodama. Tas asilas Vivjenas nieko neišmano ir gali viską sugadinti!

– Ką čia tauškiat? Ką tauškiat? – pašoko berniukas, jau sėdėjęs prie stumdomo stalo, ant kurio buvo pergamento lapas, teptukai ir sugrūsti dažai. – Jūs mane pavadinot asilu!

– Teisybė akis bado, – tėškė Odė, verdama brolį niekinamu žvilgsniu.

– Užteks! – subarė Mari. – Gana vaidytis. Tuoj atvažiuos senelis.

– Visa laimė, – su kartėliu atsakė Vivjenas. – Bent jau jis mane supranta!

– Gerai, sūnau, pabučiuokit mane, – pasiūlė Mari. – Jūs ne taip skriaudžiamas, kaip, regis, įsivaizduojate!

Ji suspaudė vaikus glėbyje.

– Dabar viskas užmiršta, – pasakė. – Eime visi trys į virtuvę. Reikia pažiūrėti, ar ant iešmo sumautos raudonosios kurapkos vakarienei.

Matjė Lekleras buvo įspėjęs marčią, kad Švenčiausiosios Mergelės Gimimo dieną ketina švęsti Paryžiuje. Jis nepaaiškino šio nenumatyto apsilankymo priežasčių. Mari dėl to nesirūpino. Be abejonės, turi kažkokių reikalų, o ji taip pat nori su juo pasikalbėti.

Apie vedybų planus šešurui moteris privalėjo pranešti anksčiau negu visiems kitiems. To reikalavo padorumas. Kažin ką jis pagalvos?

Ji apie tai mąstė, kai jie drauge vakarieniavo, ir nusprendė viską pasakyti, kai tik bus suvalgytas kepto sūrio pyragas ir vaikai nusiųsti į lovą.

Dangus vėl buvo grėsmingas, tad Matjė Lekleras ir Mari neišėjo pasėdėti ant akmeninio suolo, atremto į namo fasadą, atgręžtą sodo pusėn. Jie pasiliko salėje, apšviestoje ant stalo pastatytų kandeliabrų, kuriuose degė po keturias žvakes. Priešais juos buvo padėklas šviežių graikiškų bei lazdyno riešutų ir butelis prieskoniais pagardinto vyno. Ant šalia stovinčios skrynios taurėje smilko gvazdikėliai ir imbierai, kad išsklaidytų kambaryje tvyrantį maisto kvapą.

– Dukra, – tarė buvęs iliuminatorių vadovas, – netikėtai atvažiavau pas jus todėl, kad turiu pranešti apie svarbius potvarkius.

– Ir aš, tėve, noriu su jumis pasikalbėti. Bet pirmiausiai išklausysiu jus.

Senis, sėdintis ant krėslo aukšta atkalte, pasidėjo rankas ant ranktūrių, ir marčią vėl pribloškė jo pirštų liesumas ir juosvų po oda pūpsančių gyslų raizgalynė.

– Nenustebinsiu jūsų pasakęs, kad manęs nė valandėlei neapleidžia mintys apie siaubingą Robero mirtį, – pradėjo Matjė Lekleras. – Žinodamas, kad jo sielai gresia amžinas prakeikimas, neturiu ramybės.

Už šių žodžių spėjai slypint beribę kančią.

– Todėl nusprendžiau, kiek jėgos leis, atgailauti už sūnaus kaltes, – toliau kalbėjo senis. – Ilgai svarsčiau ir priėjau prie išvados, kad vienintelis būdas mėginti tai padaryti – skirti išpirkimui visą laiką, likusį man šioje žemėje. Jei noriu išgelbėti Robero amžinąjį gyvenimą, privalau paaukoti savąjį. Jo išganymas įmanomas tik tokia kaina. Šis darbas reikalauja visiško atsiskyrimo nuo pasaulio. Kad tai pavyktų, pirmiausiai dera atsižadėti žemiškųjų turtų. Todėl pasiryžau atsisakyti to, ką turiu. Išdalysiu viską iki paskutinio su ir iškeliausiu, kaip daugelis kitų piligrimų. Bet man neužteks aplankyti kurią nors šventovę. Vaikščiosiu nuo vieno užtarėjo pas kitą ir maldausiu perduoti mano prašymą Viešpačiui. Nukaksiu pas Tūro šventąjį Martyną, pas šventąjį Jokūbą, į Romą... ir net į Jeruzalę, jei spėkos tesės!

– Tokia kelionė jūsų metų žmogui, tokiomis vargingomis sąlygomis – tai beprotystė, tėve!

Metras Lekleras įsmeigė į marčią drumstą, jau tolimą žvilgsnį.

– Nėra kitų vaistų tokiai sunkiai ligai gydyti, dukra. Kaip jau sakiau, galutinai subrandinau savo sprendimą. Daugiau prie jo negrįšiu. Išvykstu po dviejų dienų.

– Taip greitai! Ar tikrai pasvėrėt viską, ko teks atsižadėti priėmus tokį sprendimą? Jūs būsite klajūnas, nebeturėsit namų, šeimos... Nematysit, kaip auga anūkai!

– Žinau, Mari, žinau. Tai bus baisiausia. Bet koks būtų nuopelnas, jeigu nebūtų aukos?

– Dievas geras, tėve! Geresnis, nei manote. Jis nereikalauja taip save bausti!

– Mūsų pačių nuodėmėms Jis, be abejonės, daug atlaidesnis. Bet čia kalbame ne apie mano nusidėjimus, dėl kurių užtektų sėdėti namuose ir mąstyti apie savo paskutinę valandą. Kaip sunkią papildomą naštą aš užsikraunu sūnaus nuodėmes. Robero įvykdyti nusikaltimai reikalauja pavyzdingo marinimosi. Jie žiaurūs, taip ir knieti sakyti – nedovanotini! Vis dėlto turiu vilties juos išpirkti, bet tik didžiausia kaina!

– Maldauju, pagalvokite dar!

– Ne laikas galvoti. Aš įsitikinęs, kad esu vieninteliame teisingame kelyje. Svarsčiau keletą savaičių ir jau viską parengiau. Šiandien, dukra, tai pranešu jums, nes nenoriu, kad iš notaro sužinotumėt apie sprendimus, kuriuos teko priimti ir kuriuos privalau čia išdėstyti.

– Aš jumis pasikliauju, tėve. Man svarbiausia ne piniginiai reikalai, o tai, kad jūsų nebus.

– Aš sujaudintas jūsų prisirišimo, Mari. Jis mane šildys siaurame kelyje, į kurį leidžiuosi... Vis dėlto turiu pasakyti, kas ir kaip. Savo turtą padalijau į tris dalis. Auksą ir sidabrą palieku Šv. Eustachijaus parapijos vargšams. Odei užrašau Vienuolių Sodybą ir vienkiemį. Vivjenas paveldės dirbtuvę, šį butą ir kitą nedidelį, lengvai išnuomojamą namą Šv. Jokūbo gatvėje, už kurį gautas pajamas aš išsaugojau.

– Jūs pagalvojote apie viską, tėve!

– Bijojau, kad nesijaustumėt nuskriausta.

– Jokiu būdu ne, patikėkit! Kol vaikai bus nepilnamečiai, turtą valdysiu aš. Kai suaugs, viską atiduosiu į jų rankas.

– Mano notaras gavo įsakymą teikti jums pagalbą, kada tik prireiks... Supraskit, Mari, aš negalėjau pasielgti kitaip.

– Jums nėra ko teisintis, tėve. Normalu, kad tėvo turtas atitenka vaikams. Teisingiau pasielgti nė negalėjote. Odė myli Žantiji labiau už viską. Ji mokės rūpintis namais ir ūkiu. Be to, tai bus kuo geriausias kraitis ir drauge su tuo, ką aš ketinu duoti, vėliau padės jai susikurti puikią padėtį. Dėl Vivjeno, tai jūs žinot, jis jau dabar domisi iliuminavimu. Kaip buvome susitarę, nuo mokyklos laisvu laiku jis dirba su manimi. Jūsų sprendimas paskatins jį atsidėti amatui dar labiau. Jei pritariat, jau šį mėnesį pakelsiu jį į pameistrius.

– Savaime suprantama, dirbtuvei, kaip ir anksčiau, vadovausite jūs, kol sūnus sulauks tokio amžiaus, kai galės tai daryti pats. Jūsų patarimai ir patirtis jam bus būtini.

– Man bus labai malonu dirbti su Vivjenu, – švelniai šypsodama, pasakė Mari. – Mudu taip gražiai sutariam! Iš jūsų ir iš manęs jis paveldėjo gerą skonį. Mes iš jo padarysim talentingą iliuminatorių.

– Džiaugiuosi, kad taip ramiai viską priimat, dukra, – prisipažino Matjė Lekleras. – Bijojau jūsų kaltinimų...

– Blogai mane pažįstate, tėve!

Moters šypsena staiga išblėso. Ji sutrikusi nuleido akis. Žvakių atšvaitai nurausvino veidą, išryškino skruostikaulius, išlenktas lūpas, kurias ji ėmė kandžioti, kaip visada darydavo sunkiais momentais.

Paauksuotame narvelyje, sudrumsdamas vakaro tylą, suburkavo purplelis, paskui staiga nuščiuvo.

– Šiaip ar taip, jūsų padalijimas man būtų atrodęs geras ir teisingas, – po valandėlės prabilo Mari. – Bet neseniai susiklostė naujos, viską keičiančios aplinkybės ir jūsų sprendimas, užuot mane nuliūdinęs, nuramino.

Senis, nesuvokdamas, kas gali būti svarbiau už tai, ką jis išdėstė marčiai, sunkiai atsiplėšė nuo savo minčių ir pasiruošė klausyti, ką ji jam pasakys.

– Minėjote, kad norit pasikalbėti su manim apie kažkokį planą, – lyg busdamas iš sapno, tarė jis.

– Taip, tėve.

Moteris, pasidėjusi ant kelių krepšelį, nervingai pašė jo kutus.

– Tai štai, aš ketinu tekėti antrąkart.

Matjė Lekleras linktelėjo galva.

– Jau vasaros pradžioje pastebėjau, kad nebenešiojat našlės kyko, – regis, be jokio apmaudo tarė jis. – Man tai visai suprantama. Bijau, kad Roberas nebuvo jums geras vyras!

– Būčiau gyvenusi dėl vaikų, jei nebūtų tekusi laimė sutikti žmogaus, man rodos, apdovanoto visomis dorybėmis, kurių galėjau tikėtis iš būsimojo gyvenimo draugo, – rausdama paaiškino Mari. – Ir dar turiu prisipažinti, kad aš jį myliu...

– Kas gi čia peiktina? Džiaugiuosi už jus, dukra. Ar jis iš mūsų draugų rato?

– Per Jonines jis buvo atvažiavęs su manim į Žantiji. Tai Komas Perenas.

– Galanterininkas! Nuostabi partija, Mari! Jis labai turtingas.

– Ne tai svarbiausia, patikėkit manim, tėve!

Senasis iliuminatorius atsiprašydamas ištiesė marčiai ranką.

– Gailiuosi taip kvailai leptelėjęs, – tarė jis. – Pirmai bijojau, ar nebūsiu jūsų įžeidęs, o dabar užgavau per neapdairumą. Užmirškite šią netaktišką pastabą, prašau jūsų... Puikus pasirinkimas, Mari. Šią vasarą nedažnai mačiau jūsų draugą, bet vis dėlto supratau, kad jis sąžiningas ir geras. Su juo būsite laiminga. Jis doras žmogus, kilęs iš garbingos šeimos. Pažinojau jo velionį tėvą, jis buvo vienas iš keturių prisiekusiųjų, kuriuos kolegos galanterininkai išrinkto prižiūrėti ir valdyti visai bendruomenei. Nereikia nė sakyti, kaip Perenai gerbiami šiame mieste!

– Ir jūs atleiskit man už susierzinimą, viskas per tuos nervus! Bijojau pranešti apie antrąsias vedybas, nes tai galėjo jums nepatikti.

– Jūs dar jauna, Mari. Natūralu, kad norit pradėti gyvenimą iš naujo. Linkiu, kad antroji santuoka būtų sėkmingesnė už pirmąją!

Sugrąžintas prie įkyrių minčių, senis nusisuko ir pro atvirą langą liūdnai įsižiūrėjo į tirštėjančią tamsą. Nė vienos žvaigždelės. Jokios šviesos. Vien sutemos.

– Nežinau, ar spėsiu įvykdyti užduotį, – su nerimu pasakė jis. – Gyvenimas krypsta į pabaigą, o aš dar tiek turiu padaryti!

– Ar jūs tikras, tėve, kad negalite pasielgti kitaip?

– Visiškai tikras. Nekalbėkim daugiau apie tai, dukra, ir eikim miegoti.

Jis paėmė alavinę žvakidę.

– Ar žadat Odei ir Vivjenui pranešti apie išvykimą ir apie priimtus sprendimus?

– Rytoj po pietų išguldysiu svarbiausius dalykus.

– O aš, naudodamasi šia proga, pasakysiu, kad išteku.

– Jūs jiems dar nieko nesakėt?

– Neišdrįsau!

Senio lūpomis nuslinko virpanti, švelni, supratinga šypsena.

– Tesaugo jus Dievas, Mari! Jūs gera motina. Jūsų vaikams pasisekė!

– Argi motina neturi būti gyvenimo laimė? – paklausė moteris, pūsdama balto vaško žvakes.

Rytojaus rytą, per iškilmingas mišias, laikomas Mergelės Marijos Gimimo garbei, ir po jų pliaupė smarkus lietus.

Per pietus liūtis nurimo, švystelėjo karšta saulė.

Virš Paryžiaus dangus tebebuvo juodas, aptrauktas švininiais debesimis, bet vakaruose juos praplėšė giedra prošvaistė, nei mėlyna, nei žalia, kai kurių jūros gelmių spalvos. Paryškintas pilkų miglų juostos, apvedžiotos sidabru ir nudažytos rausvais bei oranžiniais atspalviais, spindintis srautas švelniai apšvietė blizgančius sostinės stogus.

– Eikšekit pažiūrėti vaivorykštės! – sušuko Vivjenas, iškart po pietų pirmas išbėgęs į sodą. – Tokios gražios dar niekada neregėjau!

Milžiniška, nuostabi, apžergusi visą miestą, kabančiais vandens garais jungdama žemę su dangumi, įvairiaspalvė arka stūksojo kaip stebuklingas skliautas, kaip šviesos vartai, atsiveriantys į nežinia kokią dangišką šventyklą.

– Tai Švenčiausiosios Mergelės juosta! – įsitikinusi savo teisumu, pareiškė Odė. – Nieko keista, juk šiandien jos gimtadienis.

– Ir vis dėlto ne mes, o Dievo Motina dovanoja mums gražią dovaną, – pasakė Mari. – Ar galima svajoti apie puikesnę?

Ji prisitraukė sūnų su dukra prie savęs ir, pakėlusi galvą, ilgai gėrėjosi vaivorykšte, dėkodama dangui.

Paskui šešuras grąžino ją į tikrovę.

– Ši audros saulė man per karšta, – tarė jis. – Eime vidun.

Tenai, pavėsyje, jis pranešė anūkams apie savo sprendimą. Neaiškindamas priežasčių pasakė, kad vyksta į piligiminę kelionę melstis Viešpačiui už Robero sielą ir kad ta kelionė bus ilga.

Tiesiai sėdėdamas ant krėslo, jis kalbėjo tvirtu balsu, paprastai, nesigraudindamas ir nemeilikaudamas. Brolis su seseria, įsitaisę ant pagalvėlių jam prie kojų, susižavėję klausėsi šnekų apie Romą ir Jeruzalę. Kai senelis prabilo apie praktiškus potvarkius, padarytus jų labui, vaikai nustebo, mažumėlę sutriko ir nusiramino tik tada, kai

jis patikino, kad niekas nepasikeis ir kad motina toliau viskuo rūpinsis.

– O aš, – pašėlusiai spurdančia širdimi pasigavo jo žodžius Mari, – aš, naudodamasi šiuo iškilmingu momentu, pranešiu jums, brangieji, dar vieną naujieną. Ketinu ištekėti antrąkart.

Ji stovėjo už Matjė Leklero krėslo, atsirėmusi į jo atkaltę.

Vivjenas pašoko kaip įgeltas. Paraudęs, blizgančiomis akimis, jis pasišiaušė it įniršęs gaidukas.

– Ką? Ką jūs sakot? – sumurmėjo vaikas.

– Jūsų motina dar labai jauna ir turi sunkių priedermių, – tarė senis. – Normalu, kad nori imti vyrą, galintį jai padėti. Nurimkit, mano berniuk. Pamatysit, tai bus geriausia išeitis visiems.

Vaikas piktai atmetė šviesias plaukų sruogas, užkritusias ant kaktos.

– Nenoriu, kad čia ateitų kitas vyras, o ne mano tėvas!

– Jūsų tėvo nebėra, Vivjenai, – griežtai pasakė metras Lekleras. – Berniukas, greit sulauksiantis vienuolikos metų, turi būti protingas ir susitaikyti su tikrove, kurią privalo suprasti. Ši nauja santuoka visiems išeis į naudą. Kaip jau sakiau, dirbtuvė atiteks jums, kai tik galėsite jai vadovauti. Jūsų motinos išsirinktas vyras nesikiš į šį reikalą. Jis nemėgins jūsų nustumti ir nesiginčys dėl pirmenybės, nes, ačiū Dievui, pats turi gerą amatą.

– Tai jis ne iliuminatorius? – nepatikliai paklausė Vivjenas.

– Žinoma, ne! – rėžė Odė, iki šiol tylėjusi ir tik trūkčiojusi kasas. – Jis ne iliuminatorius. Jis galanterininkas!

Ji grakščiai kaip žebenkštis pašoko ir išpuolė iš salės, niekam nespėjus jos sulaikyti.

– Viešpatie Dieve! Kur ji nubėgo? – sušuko Mari.

Šešuras atsigręžė į ją.

– Nebijokite, dukra, – pasakė. – Matot, ji jau žinojo, ko tikėtis.

Į salę įėjo Gijemina ir pranešė, kad iš Žantiji atjojo Žanekenas. Jis turėjo šeimininkui svarbią naujieną.

– Tegul įeina.

Į kambarį įžengė arklininkas.

– Sugrįžo mesiras Tomas Briunelis, – be užuolankų tarė jis. – Namuose rado tik Žerberžę. Iš to susijaudinimo ši neapgalvotai išsitarė, kad panelė Anjesė prieš dvi savaites mirė. Jis paklausė, kur ji palaidota, ir išlėkė į Žantiji bažnyčią.

– Kur jis dabar?

– Tenai. Bažnyčioje. Kryžium atsigulęs ant akmeninės plokštės, verkia kaip vaikas ir neatsakinėja kunigui, bandančiam jį paprotinti. Abatas Piošonas ir patarė man jus įspėti.

– Bertranas dabar išvažiavęs į Šampanę, į karštąją* Trua mugę! – sušuko Mari. – Grįš savaitės pabaigoje...

– O Lodina?..

– Ji tik aimanuos drauge su sūnumi.

Mari, suspaudusi lūpas, galvojo.

– Mano tėvas turėjo Tomui šiokią tokią įtaką, bet dabar apie tai nėra ko nė galvoti... Brolis gal paklausytų ir Blanšos, tačiau ji pradėjo noviciatą klarisių vienuolyne... Lieka teta Šarlotė, jos nuomonę visi esam įpratę gerbti... Savo tvirtybę ji sugeba perduoti tiems, kuriems jos reikia. Ją ir turime pakviesti!

Kol Anjesė sirgo, Šarlotė, mėgstanti jaustis naudinga, veiklos rasdavo slaugydama ligonę. Paauglei mirus, ji neteko darbo ir nusprendė būti prie Etjeno. Jos buvimas ir patirtis galėjo bent kiek pagelbėti paralitikui. Taigi dabar ji gyveno Burdonė gatvėje.

– Bėgu tenai! – pasakė Mari.

– O aš grįžtu namo, – tarė metras Lekleras. – Vietoje pamatysiu, ar galiu kuo nors padėti vargšui vaikinui.

– Sudie, tėve, jeigu jau taip nusprendėt! – liūdnai atsisveikino Mari. – Tesaugo jus Dievas tolimuose keliuose, kuriais vaikščiosit!

– Svarbiausia, melskitės, kad Jis mane išklausytų, dukra!

– Mums jūsų labai trūks, – sušnibždėjo moteris, apkabinusi senį. – Labai.

---

* Trua mieste vasarą vykdavo karštoji mugė, o žiemą – šaltoji.

– Man jūsų trūks dar labiau, patikėkit, Mari! Bet argi turiu pasirinkimą?

Jis susitvardė.

– Būkite laiminga, – pridūrė. – Jūs to nusipelnėt!

Sustingusi šypsena ir begalinis liūdesys akyse buvo paskutinis jo paveikslas, kurį marti išsaugojo.

Burdonė gatvėje, kur snūduriavo Etjenas Briunelis, niekaip nedalyvaudamas jo aplinką krečiančiuose įvykiuose, Mari papasakojo Šarlotei apie Tomo sugrįžimą ir elgesį.

– Jūs vienintelė, teta, mokėsit padėti jam susitaikyti su netektimi.

– Viliuosi, man pavyks apmaldyti jo nežmonišką skausmą, – pasakė terapeutė, – bet pati žinot, koks jis ūmus. Gali prikrėsti didžiausių kvailysčių.

Šarlotė išvažiavo į Žantiji, o Mari nuėjo namo. Vaivorykštė buvo dingusi. Vėl apsiniaukęs dangus aptraukė Paryžių audros debesimis. Vėjas skraidino, sūkuriavo žiedlapius, rytą išbarstytus procesijos dalyviams po kojų. Nepaisydami blogo oro, šventadienį žmonės vaikštinėjo ir šoko kryžkelėse.

Moteriai knietėjo lėkti pas Komą, turbūt labai jos pasiilgusį, bet ji prisivertė grįžti pas vaikus. Mat baiminosi dėl to, kaip jie priėmė žinią apie antrąsias vedybas.

Kitaip, nei tikėjosi, rado juos ramiai sėdinčius salėje. Jie žaidė drauge. Odė, ištraukusi iš dėžutės, rodė broliui terakotinius žmogeliukus ir gyvulėlius, versdama juos judėti ir kalbėti kaip pasakose.

Mari nesumojo, ką sakyti, todėl, pasiėmusi eskizų sąsiuvinį, atsisėdo prie sūnaus su dukra. Ir įniko piešti juos abu, vartaliojančius figūrėles.

– Aš apgalvojau tai, ką mums sakėte, – po kurio laiko tarė Vivjenas. – Be reikalo pykau, todėl prašau man atleisti.

Jis vikriai, kaip visada, pašoko ir atsistojo priešais motiną, palenkęs ant peties galvą, droviai šypsodamasis, sumišęs, kupinas gerų

ketinimų ir toks į ją panašus, kad ji, šiltos bangos užlieta širdimi, prisitraukė jį prie savęs.

– Aš taip jus abu myliu, – lyg patikėdama paslaptį, pasakė Mari. – Aš taip labai jus myliu! Negalėsiu nusiraminti, jei jūs nebūsit ramūs!

– Noriu, kad būtumėt laiminga, – pridūrė Vivjenas. – Senelis teisus. Jūs to nusipelnėt, ir mes neturime teisės jūsų liūdinti.

Bučiuodama sūnų, Mari pažvelgė į dukterį. Odė sėdėjo ant taburetės sustingusi, pasilenkusi prie figūrėlės, mikliais pirštais vartaliodama ją į visas puses su perdėtu dėmesiu, dėl to atrodančiu nenatūraliai. Griežtas jos profilis nuleistomis akimis aiškiai bylojo, jog ji yra prieš.

„Man pavyks įkalbinti ir ją, – pagalvojo Mari. – Vivjenas sutinka su mano antrosiomis vedybomis, ir tai jau daug. Paprastai sūnūs sunkiausiai susitaiko su mintimi apie kitą santuoką!“

Ant miesto leidžiantis sutemoms, į kambarį įėjo Šarlotė Froman.

– Na kaip, teta, ar pasisekė prakalbinti Tomą? – paklausė Mari.

– Tai ne taip paprasta, mieloji.

Daktarė atsisėdo. Susikūprinusi, sukritusiu veidu, ji staiga pasidarė labai sena.

– Šiaip taip atplėšiau jį nuo Anjesės kapo akmens, – pasakė Šarlotė, – bet nežinau, ar gerai padariau. Vargšas vaikinas buvo baisiai nusiminęs, kaip nesavas.

– Ar jis, taip greit užsiplieskiantis, nesiautėjo?

– Nėmaž. Buvo ramus, prislėgtas, ir tai darė didesnį įspūdį nei pykčio priepuoliai, kurių tikėjausi. Jis keletą kartų pakartojo: „Aš tai žinojau... Žinojau... Ji man pasirodė sapne per vieną postovį ir pasakė turinti išeiti ir mane palikti. Ji dūsavo kaip Tristanas, kad negali ilgiau išlaikyti gyvybės...“

– Privalėjome daug labiau gerbti jų meilę... – sumurmėjo Mari.

– Be abejonės, dukra, be abejonės... Jie buvo tobuli įsimylėjėliai... Tomas man tai įrodė: jis nevaidino, nesmarkavo, nepuolė į kraštutinumus, tik baisiai sielvartavo. Į jį žiūrint plyšo širdis. Jis man priminė žaibo nutrenktą jūsų šešuro liepą: atrodė lyg ir gyva,

bet šerdis po žieve buvo suanglėjusi... Vėliau jis man pasakė nė dienos nenorįs likti šalyje, nužudžiusioje jo draugę. Nusprendė išvykti tuojau pat.

– Viešpatie Dieve! Išvykti? Kur?

– Kalbėjo apie Italiją.

– Ką jis ten veiks?

– Regis, Romoje, kur nebuvo popiežiaus priimtas, kaip tikėjosi, jis sutiko jūsų vyresnįjį brolį Arno, su misija atvažiavusį į Amžinąjį miestą.

– Arno! Jis išvyko taip seniai! Kaip norėčiau jį pamatyti!

– Tai bus negreitai, dukra. Sprendžiant iš keleto žodžių, kuriuos įstengiau išplėšti iš Tomo, jūsų brolis yra svarbus asmuo Neapolio ir Sicilijos karaliaus dvare. Jis puikiai atlieka ambasadoriaus pareigas ir draugauja su princu, prie kurio yra akredituotas. Taigi Arno pasiūlė sūnėnui, nusivylusiam, kad negavo trokštamo leidimo, ieškoti laimės pusiasalyje. Tada jis kvietė Tomą atvykti su Anjese. Dabar, likęs vienas, jaunuolis ketina stoti į armiją tarnauti Anžu kunigaikščiui, tapusiam dar ne visiškai pajungtų regionų karaliumi.

– O Bertranas taip svajojo, kad sūnus paveldės iš jo šeimyninį auksakalystės verslą!

– Turės savo svajonės išsižadėti. Ačiū Dievui, vaikų jam netrūksta! Tomui, rodos, atgrasu viskas, kas primena gedulingą praeitį. Jis tvirtai pasiryžęs palikti Prancūzijos karalystę.

– Tomas kausis kaip karžygys!

– Deja, mieloji, aš linkusi manyti, kad jis kariaus tik norėdamas mūšyje gauti progą garbingai žūti!

– Sakot, jis trokšta mirties?

– Man buvo taip graudu, kai jis užgesęs, nusiminęs atvirai prisipažino nematąs kito būdo susitikti su Anjese.

Moterys nutilo.

Pro durų apačią įsisukęs vėjas pustė židinio pelenus. Sode nuo jo šuorų lingavo tamsos apgaubtų medžių šešėliai.

– Kaip liūdna, – atsiduso Mari. – Juodu tapo meilės aukomis!

Tuo metu, kai į salę su žvake rankoje įėjo Gijemina, norinti uždegti žvakes kandeliabruose ir apšviesti patalpą, nuskambėjo negailestingos logikos kupinas Odės balsas:

– Jei Tomas taip myli Anjesę, kad nori mirti, tai kodėl nenusižudo ant jos kapo?

– Ką jūs kalbate, dukra? Juk žinot, kad savižudybė – viena didžiausių nuodėmių, kurias gali padaryti krikščionis! Tai reiškia, kad žmogus daugiau nieko nelaukia iš Dievo, nepasitiki Juo!

– Žinau, – atsakė mergaitė, – bet kaip tada įrodyti, kad sugebi besąlygiškai mylėti?

– Niekas negali norėti tokio meilės įrodymo, – nukirto daktarė, kaip visada, nestokojanti sveiko proto. – Beje, mergyte, nuo meilės mirštama retai. Patikėkit mano patirtimi.

– Pakalbėkim apie ką nors kita, – pasakė Mari.

– Gal praneškite tetai Šarlotei, kad greit ištekėsit antrąkart, mama? – pasiūlė Odė, tebevartanti terakotines figūrėles, sustatytas priešais ją ant stalo.

– Ką? Ką šita mažytė sako?

– Tiesą. Mudu su Komu Perenu nutarėm daugiau nelaukti ir sujungti savo gyvenimus.

Iliuminatorės balse suskambo iššūkio gaidelė, bet ji buvo skirta ne tetai.

– Jūs visiškai teisi, dukra! Moteris negali ilgai būti viena, nepakenkdama sau, be to, verta antrąkart išmėginti laimę!

– Vadinasi, jūs mums pritariat?

– Tai pats maloniausias dalykas, kokį galėjote pranešti. Juo labiau, kad puikiai pasirinkot, mieloji. Jūsų draugas patikimas, stiprus vyras, į kurį galėsite atsiremti.

Šarlotė Froman pasilenkė prie jos ir pritildė balsą.

– Tiesą sakant, – šypsodama prisipažino ji, – jūsų paslaptis man jau nebe paslaptis nuo birželio mėnesio, tik nežinojau, kada mums ją atskleisit.

– Ketiname susituokti labai greit, – pridūrė Mari. – Iškart po Šv. Kryžiaus Išaukštinimo.

Ji naudojosi pasitaikiusia proga pasakyti vaikams apie savo planus, tiesiogiai į juos nesikreipdama.

– Dėl dabartinių aplinkybių nekelsime prašmatnios puotos, – toliau kalbėjo ji. – Bus paprasčiausia ceremonija: rytinės mišios ir pietūs, į kuriuos bus pakviesti tik keli abiejų šeimų nariai.

– Puiku, dukra, vis dėlto tikiuosi, kad neapsieisit be sužadėtuvių! – pareiškė Šarlotė.

– Nusiraminkite, teta, mes jas surengsim! Bet, kadangi esu našlė, viskas turi būti kiek įmanoma kukliau. Vienintelius Komo artimuosius, seserį ir svainį, mano giminei pristatysime sukvietę ją čia į šeimos vakarienę drauge su Šv. Eustachijaus bažnyčios kunigu.

– Tai jums jau nėra kada gaišti!

– Todėl pirmąjį susiėjimą paskirkim kitą šeštadienį.

– Puiki mintis, dukra! Iš anksto džiaugiuosi. Pagaliau bus vakaras, skirtas vilčiai! Jis mus bent kiek prablaškys po visų užgriuvusių nelaimių!

Tetai kalbant, Mari sutiko Odės žvilgsnį, šiai pagaliau pakėlus galvą. Į ją įsmeigtose akyse moteris įskaitė rimtumą, dėmesį, nerimą ir gailestį, o ne pyktį ar panieką. Ji iškart suprato, kad duktė dabar giežia apmaudą ne ant jos, o ant Komo. Mergaitė, be abejonės, laiko motiną galanterininko auka. Taip pat brolį ir save pačią.

Keletą dienų tarp Švenčiausiosios Mergelės Gimimo šventės ir sužadėtuvių vakarienės iliuminatorė, nors turėjo krūvą darbų, visąlaik buvo budri.

Odė buvo dar švelnesnė ir dėmesingesnė motinai, tačiau ši vis tiek nerimavo. Kas dėjosi už lygios, bet paslaptingos visko prisigalvoti gebančios mergaitės kaktos?

Įsisukusi į pasiruošimų sužadėtuvėms ir greit po jų būsiančioms vestuvėms sūkurį, moteris neturėjo laiko nuolat sekti, kaip elgiasi ir ką veikia duktė. Jai reikėjo ne tik rūpintis dirbtuve, bet ir paprašyti kunigo, kad palaimintų būsimųjų sutuoktinių įžadus, vadovautų

santuokos sakramento priesaikai, kurią jie vienas kitam duos, sukviesti svečius, sudaryti valgiaraštį, pas maisto pardavėją užsakyti sudėtingesnius patiekalus, kurių nemokės sutaisyti Leklerų virėja, ir įteikti užsakymų sąrašą Komui. Tai jis turės parūpinti prieskonių, spalvotų žvakių, naujų drabužių šeimynykščiams, kvepiančių miltelių, kurie smilkdami iškvėpins salę, Grenašo vynuogių, Graikijos, Kipro vynų ir net persiškų kilimų, prabangiai papuošiančių sienas!

Jis atsiuntė į Kokijė gatvę du tarnus, kurie, atnešę pintines vaisių ir gėlių, raganių ir žvaigždūnių vainikų, padėklų su egzotiškais vaisiais, virtais baltame Haifos cukruje, taures žirniukų, anyžių bei kalendrų, pasiliko namuose padėti. Jo dosnumas buvo ne pasipuikavimas, o meilės ir džiaugsmo apraiška.

Bent jau Mari taip manė. Nors turėjo begalę triūso ir motiniškų rūpesčių, iš susijaudinimo širdį užliejo didžiulis pasitenkinimas, o skruostus raudonis. Plušėdama, žiūrėk, ima ir sustoja, sustingsta vietoje, uždėjusi ranką ant krūtinės, kad geriau pajustų tokios naujos jai pažadėtos laimės skonį, paskui tęsia darbą.

Atėjo šeštadienis.

Artinantis vakarienės metui, prasidėjo bruzdesys ir nervinimasis, Mari ėmė nekantrauti, nes iš Ženevos atgabento gelsvo satino kotos raišteliai per daug veržė, o į kasas supintus plaukus laikančio žalio šilkinio tinklelio akys buvo didesnės, nei ji manė. Gijemina, dėmesingai tūpčiojanti aplink šeimininkę, atleido raištelius ir sutvarkė šviesias kasas, galop gražiai sugulusias šilkiniame gaubte.

Apsivilkusi smaragdinio aksomo siurko, išsiuvinėtu margais sinavadais, susijuosusi plonų aukso žiedelių grandine, Joninių rytą padovanota mylimojo, apsiavusi paauksuotos odos bateliais, pasidabinusi ilgu perlų vėriniu iš Matildos skrynutės, ant kaktos užsidėjusi dailų lankelį, pagamintą Briunelių dirbtuvėje, spindinti būsimoji nuotaka, popietei baigiantis, įėjo į salę pasitikti Komo.

Galanterininkas, prisistatęs gerokai anksčiau už svečius, stengėsi elgtis laisvai, kaip įpratęs. Bet jam nesisekė. Išbalęs, aiškiai susijaudinęs, jis sukinėjo pirštais minkštos odos pirštines, priderintas prie

aprangos. Komas taip pat buvo šventiškai pasipuošęs. Po plačiu storo mėlyno šilko apsiaustu vilkėjo violetinio, baltai dryžuoto aksomo siurko. Ant galvos buvo uždėta skrybėlė su plonomis balto povo plunksnomis, kojos apautos žemais violetinės odos batais, pamuštais voverenomis, o iš po jų buvo matyti mėlynos kelnės.

Įėjęs jis iškart žengė prie Mari, suėmė delnais baltą, iškvėpintą veidą, valandėlę tylėdamas, su atsidavimu žiūrėjo į jį, paskui palietė virpančias lūpas. Jis bučiavo ją ilgai, rimtai, pagarbiai, lyg dėdamas antspaudą ant šilto vedybinės sutarties vaško.

– Pagaliau atėjo taip ilgai laukta diena, mieloji, – po šio beveik pamaldaus bučinio prikimusiu balsu tarė jis. – Šiandien jūs man pasižadėsit!

– Užmirškim, kas buvo, – sušnibždėjo moteris. – Praeities nebėra. Prasideda naujas gyvenimas!

Iš kabančio prie diržo krepšelio Komas ištraukė tamsiai raudonos odos dėžutę, išėmė iš jos platų aukso žiedą, papuoštą gražiu smaragdu, ir uždėjo sužadėtinei ant bevardžio piršto.

– Laukdama vestuvinio žiedo, nešiokite šį mūsų abipusio įsipareigojimo simbolį, mieloji, – tarė jis. – Vidinėje pusėje iškaldinau posakį, kurį mūsų siras karalius pasirinko, vesdamas karalienę Margaritą: „Šiame žiedelyje – visa mano meilė“. Geriau turbūt ir nepasakysi.

Į salę įbėgo Vivjenas ir nusilenkė būsimam motinos vyrui.

– Būkit pasveikintas, mesire Perenai, ir tesaugo jus Dievas! – spontaniškai pasakė jis.

Mari dėkingai paglostė raganėmis papuoštą vaiko galvelę.

– Ar sesuo su jumis neatėjo, stirniuk?

– Ji niekaip nebaigia ruoštis! – atsakė berniukas.

Jis turėjo tiek kitų reikalų! Atidavęs mandagumo duoklę, vaikas puolė prie vaišėmis nukrautų stalų.

Netrukus pasirodė Šv. Eustachijaus bažnyčios kunigas. Komas su Mari žengė prie jo. Šis aukštas, gerai sudėtas, bet švelnus ir drovus klebonas buvo panašus į kovotoją.

Paskui atėjo Bertranas su Lodina ir jų antrasis sūnus Reno, Tomui išvykus į Dviejų Sicilijų karalystę, tapęs Briunelių paveldėtoju ir būsimuoju auksakalystės verslo valdytoju.

Mari brolis ir brolienė, nors stengėsi būti tvirti, sunkiai derinosi prie šventinės nuotaikos. Vyresnėlio likimas juos liūdino, ir niekas už tai jų negalėjo smerkti.

Apsikarsčiusi brangiais papuošalais, išsigašinusi purpurinės taftos drabužiais, lydima mažaūgio skambiai kvatojančio vyro, į salę įžengė Ersanda, ir jos atėjimo niekaip negalėjai nepastebėti.

– Jūsų namai visai neblogi, brangioji ponia, – tarė ji šeimininkei. – Pageidausiu apsilankyti ir dirbtuvėje. Ketinu užsisakyti keleto psalmių iliuminacijas...

Tada prisistatė Šarlotė.

– Taip norėčiau, kad šiandien su mumis būtų tėvas, – bučiuodama daktarę, sušnibždėjo jai į ausį Mari. – Laimė, turiu jus, teta!

Paskutinė pasirodė Pleputė Katelina. Šiame šeimyniniame susirinkime ji viena atstovavo visiems darbininkams, be to, buvo pakviesta kaip draugė.

– Mesiras Perenas visai žavus, – šnipštelėjo ji namų šeimininkei. – Jūs vienas kitam labai tinkat!

Iš Trusevašo gatvės atsiųsti tarnai atnešė svečiams taures rausvojo aromatizuoto vyno ir padėklus švelniais prieskoniais paskanintų migdolų, skrudintų pistacijų, pinijų sėklų su medum ir karštų pyragėlių, įdarytų kapota kiauliena su svogūnais ir kuminais.

– Jūsų būstas gražus, bet šis kvartalas keičiasi iš pagrindų, – kalbėjo būsimai mošai Ersanda. – Visur statybos, kylančios sienos. Kaip galite gyventi tokioje makalynėje?

– Garbės žodis, neturiu laiko tuo rūpintis, – atsakė Mari, nusprendusi būti kantri. – Oras čia geras, ir man labai patinka, kad netoli yra didelis sodas prie rūmų, kuriuose gyveno karalienė Blanka.

Šv. Eustachijaus bažnyčios kunigas šnekėjosi su Komu ir Bertranu.

– Sklinga gandai, – susirūpinęs tarė jis, – neva mūsų siras karalius mąsto apie antrą žygį į Šventąją žemę. Tikiuosi, jie melagingi!

– Užjūryje mūsų reikalai prasti, – pripažino Bertranas. – Arbaletininkas Baibaras užgrobė Saladino valdas. Jis suniokojo Nazaretą, sugriovė Švč. Mergelės bažnyčią. Vos neužkariavo Sen Žan d'Akro!

– Pernai krito Cezarėja ir Arsūras, – pritarė Komas. – Paskutinėmis žiniomis, tas velnio sultonas paėmė Safedą!

– Blogiausia, kad Kristaus kapas tebėra netikėlių rankose, – atsiduso kunigas. – Ar kada nors jį atgausime? Šiaip ar taip, metas blogai pasirinktas. Mūsų karaliaus sveikata nėra gera, be to, jo labiau reikia karalystėje nei kur kitur!

– Nemanau, kad mūsų sirą sustabdys tokios kliūtys, – pasakė galanterininkas. – Jis aukščiau už jas! Net įtariu, siekia kankinystės!

– Jūsų žodžiuose yra tiesos, – sutiko Bertranas. – Bet man atrodo, karaliaus pareigos turi nugalėti pagundą tapti šventuoju!

– Pamaldus karalius – didelė palaima karalystei, – tarė kunigas, – ir vis dėlto man labiau patiktų, jei jis būtų savo sostinėje, o ne Egipto dykumoje!

Mažasis notaras žarstė banalius komplimentus Mari ir Katelinai, o jo žmona, mėgstanti skandalus, klausinėjo Reno apie Tomo ir Anjesės meilę.

Šarlotė Froman sėdėjo šalia Lodinos.

– Jūsų Blanša dabar apsaugota nuo visų šitų sukrėtimų, – maloniai šypsodama, tarė ji. – Tai stipri, šviesi siela, pasirinkusi, be abejonės, vienintelį teisingą kelią.

– Mes visada manėme, kad ji ištekės, – atsakė Lodina, – tačiau buvom patenkinti jos sprendimu. Vakar aplankiau ją vienuolyne. Ji spinduliuoja laime, kaip visi, kurie pajunta įkvėpimą.

– Dar niekada iš taip arti nesu regėjusi Dievo kūrinio, taip tvirtai žengiančio ten, kur girdi šventą kvietimą, – toliau kalbėjo Šarlotė. – Per pastaruosius mėnesius stebėjau, kaip kalasi ir skleidžiasi jos pašaukimas. Tai panašu į nesulaikomą potvynį...

Prieš sėsdami prie stalų, svečiai nusiplovė rankas gražiuose vario dubenyse, paduotuose Komo tarnų. Paskui visi užėmė savo vietas. Pirmiausiai moterys, paskui vyrai.

Ant ilgos baltos staltiesės rikiavosi taurės, sidabriniai indai su dviem ąsomis, šaukštai, peiliai dramblio kaulo rankenomis, didelės riekės duonos mėsai užsidėti, raižytos druskinės ir auksakalių darbo nava, padovanota Bertrano.

Svečiams buvo patiekta lašinukų prismaigstytos elnienos su juodaisiais pipirais, upėtakių tešloje, keptas paršelis, kurio kvapas maloniai plito po kambarį, ir tada, atėjus laikui kalbėti padėkos maldą, visi susigriebė, kad nėra Odės. Tai daryti, kaip jauniausiai, priklausė jai.

– Kodėl jūsų duktė dar nepasirengusi, brangioji ponia? – paklausė Ersanda.

– Nežinau. Matyt, užtruko savo kambaryje. Pasiųsiu ką nors jos pakviesti.

Mari šnipštelėjo Gijeminai, prie stalo prižiūrinčiai, kaip pjaustomos mėsos, ir ši liepė tarnaitei pašaukti Odę.

Viršutiniame aukšte nuskambėjęs šaižus klyksmas nustelbė pokalbių erzelį, ir tučtuojau tekina atlėkė kambarinė persimainiusiu veidu.

– Mažoji panelė guli ant žemės prie lovos, – išsigandusi pranešė ji stojusioje tyloje. – Ji raitosi lyg apsėsta, iš burnos drimba putos!

Mari pajuto, kaip iš širdies į pilvą ritasi ledinė banga. Ji paklaikusi pažvelgė į Komą ir perbalusi, sverdėdama, linkstančiomis kojomis atsistojo.

– Teta, – dusliai ištarė, – eime su manim.

Šarlotė jau buvo pakilusi.

– Pradėkite vakarieniauti be mūsų, – pasakė ji sunerimusiems svečiams. – Mes eisim pažiūrėti, kas atsitiko tam vaikui, ir paskui prisidėsim prie jūsų.

Kambaryje, palei lovą, į kurią kasvakar šalia jos atsiguldavo motina ir brolis, ant žemės galavosi Odė. Baisūs traukuliai tampė kūną, kraipė bruožus. Ji gargaliavo užmerktomis akimis, putotomis lūpomis.

Mari parklupo šalia dukters. Ji visa drebėjo. Paširdžius gniaužė nežmoniškas siaubas. Ji dingojosi svaiginamu greičiu krintanti į prarają...

Pakėlusi mergaitės voką, Šarlotė pamatė perverstą akį. Tada pabandė įkišti pirštus tarp surakintų žandikaulių, bet neįstengė.

– Reikia kuo skubiau ją pravimdyti, – trumpai pasakė ji. – Tai gyvybės ar mirties klausimas.

– Kuo galiu pagelbėti? – bespalviu balsu paklausė už Mari atsistojęs Komas.

– Pirmiausiai padėkit įkelti šį vargšą vaiką į lovą. Paskui pašaukite Gijeminą ir liepkit iš virtuvės atnešti šaukštą ir dubenį.

Jiems buvo nelengva išlaikyti Odę, kol įveikė tą trumpą atstumą. Mergaitė smarkiai blaškėsi ir tarpais pastirdavo, ištikta mėšlungio priepuolių, lenkiančių ją lanku.

Ji konvulsyviai tampėsi ir paguldyta ant patalo.

– Mari, – paliepė daktarė sugniužusiai dukterėčiai, – ateikit ir laikykit savo dukrą. Kitaip ji vėl gali nukristi ant žemės.

Eidama moteris užkliudė koja tuščią puodelį, virpėdama jį pakėlė ir padavė tetai.

Šarlotė apžiūrėjo jo dugną, kur buvo likę tiršto, lipnaus, rausvo skysčio pėdsakų, pauostė juos.

Sugrįžo Komas su Gijemina.

Sukaupę jėgas, jie keturiese vargais negalais apvertė gležną pastirusį kūnelį, krečiamą nesiliaujančių drebulių, ir palenkė mergaitės galvą virš tarnaitės atnešto indo.

Įkišusi tarp sukąstų dantų šaukšto kotą, terapeutė jį paspaudė, jėga pražiodė žandikaulius ir giliai įgrūdo į gerklę du pirštus.

Mergaitė ėmė žiaukčioti, dejuodama ir vaitodama.

Tik po didelių pastangų jai pavyko išvemti maisto ir raudonos, lipnios košės mišinį, kuriame plaukiojo juosvi gabaliukai. Po kambarį pasklido šlykšti vėmalų smarvė.

– Taip neišplausime iš jos šitos medžiagos, – tarė Šarlotė. – Dabar reikia sugirdyti specialaus gėrimo.

Kaip ir tuomet, kai nuolat gelbėjo gyvybes, tarnaudama ligoninėje, ji vėl sprendė greitai ir davinėjo įsakymus.

– Nedelsdami turim gauti ąžuolo žievės, – paliepė daktarė.

– Kur mes jos rasim, ponia?.. – buvo bepradedanti Gijemina.

– Ąžuolų yra gretimų rūmų sode, – pasakė Mari.

– Gerai. Bėkit paprašyti Reno Briunelio, turbūt vikriausio iš mūsų visų, kad pasiimtų peilį ir, perlipęs per bendrą sieną, nuo pirmo pasitaikiusio ąžuolo atpjautų keletą gabalėlių žievės.

Tarnaitė išlėkė iš kambario.

– Ar išgelbėsit ją, teta? – sušnibždėjo Mari.

– Jei tokia bus Dievo valia...

Mergaitės būklė negerėjo, neatrodė, kad nuo vėmimo jai būtų palengvėję.

– Kukmedžio uogos sukelia labai smarkius skausmus, – pasakė terapeutė. – Jose yra pavojingų nuodų, ir reikia žūtbūt sukliudyti jiems pasiekti širdį...

Palinkusi prie dukters, krečiamos baisių drebulių, Mari buvo kaip pritrenkta, neliejo ašarų ir nieko nedarė... Negalėjo net melstis. Ją kaustė klaikus siaubas.

– Kur ji galėjo prisirinkti tų prakeiktų uogų? – paklausė Komas, dar tebelaikantis mergaitę už pečių.

– Žantiji. Gale terasos auga didelis kukmedis. Jo uogos rugpjūčio pabaigoje kaip tik prinoko.

Mari prieš akis iškilo tankus medis, po kurio šakomis jos su Ode sėdėjo tą dieną, kai ji pasisakė apie nusivylimą Kolenu ir savo nekaltą meilę... Tamsius lapus puošė ir gyvino raudoni rutuliukai melsvai juodomis sėklomis.

„Viešpatie! Mano duktė prisiskynė tų uogų, sutrynė jas, sutaisė šią baisią tyrę ir prarijo ją čia viena, kol aš linksminausi apačioje net nepastebėdama, kad jos nėra!“

Atrodė, jai sprogs krūtinė.

Moteris apalpusi susmuko šventinių drabužių klostėse, aptaškytose vėmalais.

– Paguldykite ją į lovą šalia mažytės, – patarė Komui Šarlotė, – ir pasirūpinkit ja. Aš neturiu laiko.

Ji atsidėjusi masažavo mergaitei skrandį stengdamasi, kad ši išvemtų kuo daugiau nuodų.

Pasilenkęs prie Mari, Komas vilgė jai veidą šaltu vandeniu ir su pagarbia meile bučiavo užmerktas draugės akis.

Salėje džiugų vakaro pradžios šurmulį pakeitė sumaištis. Nutrūkusių sužadėtuvių svečiai paskui kunigą ėmė kalbėti maldas. Ant stalo aušo pradėti valgiai.

Bertranas išėjo su sūnumi padėti jam perlipti per sieną. Reno greitai grįžo. Įduotame krepšyje jis parnešė saują žievės laupenų.

– Lipam į viršų, – tarė Bertranas.

Mari vis dar nebuvo atgavusi sąmonės.

– Negaišdama nė akimirkos, sutaisykit iš jų nuovirą, – paliepė terapeutė Gijeminai. – Sudėkit žieves į mažą puodelį šalto vandens ir išvirinkit. Paprašykit virėjos, kad ji tuo metu atskirtų nuo trynių dviejų kiaušinių baltymus ir gerai išplaktų. Kai nuoviras jums atrodys ganėtinai stiprus, perkoškit jį pro medžiagos skiautę, sudėkit plaktus baltymus ir atneškit gėrimą man... Paskui mums reikės pieno...

Odė vis dar raitėsi, laikoma Šarlotės, neleidžiančios jai keltis. Mergaitė kliedėjo. Jai iš lūpų veržėsi nesuprantami žodžiai, frazės.

– Ne! Ne! Mabile! Ne... ne jis... ne jis... niekas... Kukmedis juodas, juodas, juodas...

Ji dejavo, verkė, trūkčiojo, tampoma mėšlungio.

– Aš jo nekenčiu! Jis turi mirti... Švenčiausioji Mergele, numarink jį! Ne! Ne! Ne mane, jį! Jį! Man skauda! Oi, kaip skauda!..

Ji dusulingai alsavo.

– Mama! – truputį pasikėlusi sušuko Odė. – Mama! Gelbėk! Ne! Niekada, niekada! Aš nunuodysiu tą prakeiktą arklininką!

Ji atvirto aukštielninka pastirusiomis rankomis ir kojomis, šaukė, blaškėsi.

– Niekada! Niekada! Mano motina ir jis... Ne! Niekada!

Mari pamažu atsigaivelėjo, pasiklausė dukters ir staiga vėl pakraupo.

– Mieloji, mieloji, – sušnibždėjo Komas, bučiuodamas jai delnus. – Maldauju, atsipeikėkit... Aš jus myliu!

Moteris pažvelgė į jį užgesusiomis akimis ir lėtai papurtė galvą.

– Mums viskas prarasta, – atsiduso ji. – Niekas neįmanoma... Teks laukti, laukti...

Pasilenkęs prie draugės, tebelaikydamas jos rankas, sutrikęs, nusiminęs Komas nenorėjo suprasti.

Visą Mari kūną draskė skausmas.

– Mano meile, – sušnibždėjo ji, – mano brangiausioji meile, kad ir kas atsitiktų...

Ji prigludo mylimajam prie krūtinės ir prapliupo raudoti.

Į kambarį įėjo Gijemina su alaviniu puodeliu rankoje.

– Dabar turėsime sugirdyti jai šį nuovirą, – pasakė Šarlotė. – Tai bus nelengva.

– Mama! Mama! – kliedėdama šaukė mergaitė. – Nenoriu, kad jus nusineštų klajojantis prekeivis! Ne! Ne! Aš turiu tik jus... Neikite į arklidę! Neikite ten! Kitaip aš jį nužudysiu... Aš jus nuo jo išvaduosiu! Mama! Jei negalėsiu jūsų išgelbėti, nusižudysiu! Nusižudysiu! Aš ne tokia, kaip Tomas... Galėsiu numirti iš meilės jums!

Ji pakilo, bet, netekusi jėgų, vėl parkrito ant pagalvių.

Mari atsiplėšė nuo Komo, atsistojo, apėjo aplink lovą, pakeliui padėjo ant skrynios ilgą perlų vėrinį ir aukso žiedą su inkrustuotu smaragdu, ryžtingai atstūmė tetą ir pasilenkusi apkabino Odę.

Skruostu prigludusi prie dukters skruosto, ji laistė jį ašaromis ir ilgai, meiliai glostė plaukus...

– Mano aukseli, mano balandėle, mano baltoji stirnele, – kalbėjo ji palūžusiu, bet labai švelniu, raminamu, lėtu, monotonišku balsu, tarsi niūniuodama lopšinę. – Mano mažyte, reikia gerti. Aš su jumis. Aš jūsų nepaliksiu. Niekada nepaliksiu. Aš jums pažadu... Bet reikia gerti, reikia gerti, reikia gerti...

II

EPILOGAS

1271 m. kovas–balandis

Kartaginos reidas... Antikinio miesto griuvėsiai... deginantis smėlis... ir staiga tolumoje, nuo prancūzų stovyklos pusės, pasigirsta sielvartaujančio būrio aimanos, verksmai, dejonės...

– Karalius mirė! Mes pavėlavome! Ak, kodėl, kodėl, Anžu ir Sicilijos monsinjore, privertėt taip ilgai laukti ant šito prakeikto kranto, kur liga pakirto mūsų gerąjį valdovą, jūsų brolį?..

Kryžininkus gniuždo liūdesys, slegia skausmas, kepina karštis. Saulė, ta dangaus ugnis, svilina mums odą, akis, žliugdo prakaitu net nuo menkiausių pastangų, krinta ant mūsų kaip prakeiksmas...

Kas išlaisvins mane iš šitų grandijų, plieninio apvalkalo, spaudžiančio plonais sulydytais žiedeliais, įkaitintais Afrikos dangaus krosnyje? Kovinė kota, užvilkta ant viršaus, kad karštis ne taip pliskintų metalą, nėmaž negelbsti... Su mūšių apranga esame įkalinti geležyje ir būsime įkalinti, kęsdami baisias kančias, pasmerkti jausti, kaip mūsų grandijai virsta ugninėmis tunikomis...

– Mūsų siras karalius mirė! Valdovu tapo jo sūnus princas Pilypas.

– Jis to dar nežino... Jis taip pat serga, kaip ir pusė armijos... Nuo jo kiek įmanoma ilgiau buvo slepiama mirtis, suteikianti jam valdžią tokiomis niūriomis aplinkybėmis!

Mūsų kunigaikštis-karalius, Karolis Anžujietis-Sicilietis, puola kaip patrakęs... mes paskui jį...

– Ak, monsinjore mano broli!

Taip sušunka jaunėlis, išvydęs šypsantį, nurimusį vyresnįjį brolį. Jis puola ant kelių prie besiilsinčio kūno, paguldyto, kaip pageidavo, ant pelenų patalo, paskutinio guolio. Bučiuoja jam kojas ir verkia kaip vaikas!

Jis! Šaunus gražios Dviejų Sicilijų karalystės valdovas, jis, narsus, despotiškas, išdidus, ambicingas užkariautojas, susmunka ir rauda prie šių ramių palaikų, neseniai paliktų sielos...

– Ak, monsinjore mano broli!

Šis šūksnis išsiveržia, skamba, plinta, kartojasi neslopstančiu aidu...

– Nutilkit! Dėl Dievo meilės, nutilkit! Prancūzijos karaliaus mirtį reikia nuslėpti nuo Tuniso musulmonų. Jie apsidžiaugtų ir mus pultų...

Tuniso įtvirtinimai! Apgultis! Smarvė ir karštis! Karštis!..

Tomas staiga pabudo.

Po storais vilnoniais apklotais, pamuštais kiškių kailiukais, giliuose plunksnų pataluose, atitvertam iki galo užtrauktų užuolaidų, Tomui karšta, per daug karšta, karšta kaip Kartaginoje!

Jis buvo atpratęs miegoti tokiose minkštose lovose kaip ši... Taip ilgai gulėjo ant kietos žemės kur pakliuvo, kur sustodavo poilsio! Ir dabar negalėjo pakęsti švelnaus, glebno patogumo!

Jis atsisėdo, savo papratimu išskėstais pirštais persibraukė rusvus plaukus, atmetė apklotus ir atsikėlė saugodamasis, kad nepažadintų šalimais miegančių dviejų brolių, Reno ir Šarlio.

Kambarys, kuriame nesikūreno ugnis, buvo nešiltas! Lauke šalo. Šį ledinį kovą žiema niekaip nenorėjo užleisti vietos pavasariui. Rodos, gedėjo net gamta ir griežta gavėnia labiau tiko prie liūdnų įvykių, nei būtų tikusi gražiai šypsanti saulutė... Lijundra, pašalas, ledas teikė iškilmingumo ir atšiaurumo regionams, per kuriuos į Paryžių keliavo Tomas su dviem pasiuntiniais, drauge su juo įpareigotais paruošti laidotuvių procesijos sutiktuvių ceremoniją...

Kaip buvo keista po penkerių klajonių ir nuotykių metų atsidurti Burdonė gatvėje, sename, nepasikeitusiame šeimos name!

Kai, paralyžiaus ištiktas, po daugelio mėnesių užgeso Etjenas Briunelis, senelis, su kuriuo jis kitados taip gerai sutardavo, Bertranas, Lodina ir septyni gyvi likę vaikai atsikraustė tarp šių sienų, tebesaugančių dar juntamus jų tėvų praeities pėdsakus.

Vyresnėliui Arno išvažiavus visam laikui ir su šeima apsigyvenus Palerme, namus ir dirbtuvę paveldėjo antrasis auksakalio sūnus...

Tomas tyliai išsitraukė iš skrynios voverenomis pamuštą vilnonę antklodę, patiesė ją ant žemės prie lovos, kurioje ramiai alsavo pasakojimų apie karą prisiklausę paaugliai, susivyniojo į ją, traukdamas kaimišką ant grindų pribarstyto šieno kvapą, ir lyg atsigulęs į palapinę, užmerkė akis.

Bet vis tiek negalėjo užmigti. Per daug visokių minčių sukosi galvoje.

„Aš bijojau sugrįžti, tačiau be reikalo. Tikrai gerai padariau, kad priėmiau monsinjoro Karolio pasiūlymą", – mąstė jis.

Kunigaikštis-karalius, kurio armijoje Tomas kariavo beveik penkerius metus, kad pajungtų atkaklią Dviejų Sicilijų karalystę, žinojo galįs pasikliauti šiuo drąsiu, karštu jaunuoliu.

„Atvykti į Paryžių kaip princo pasiuntiniui su dviem draugais, paskirtais tokioms pat pareigoms šioje pasitikėjimo misijoje, daug geriau, negu klampoti nesibaigiančiais keliais per sniegą ir ledinį purvą!"

Kėlimąsi per Alpes ir ėjimą per Monseni tarpeklį jis prisiminė kaip košmarą.

Jie turėjo vedlius, Savojos vienuolius ir kaimiečius. Gimę kalnuose, šie buvo prie jų pripratę ir žinojo visus pavojus. Tai jie sniege nužymėjo taką, nutiesė per bedugnes virves ir vedė be galo nusitęsusį konvojų per svaiginantį, įkyriai baltą kraštą. Jie skynė kelią nešuliniams mulams ir baugštiems arkliams, tempė keleivius ant kaimiškų rogių, padarytų iš virvėmis surištų eglišakių. Gindamiesi nuo spiginančio šalčio ir žilpinančios saulės, nužėrusios apledėjusius, apsnigtus šlaitus, kariai buvo priversti vilkėti apsiaustus su gobtuvais, kuriuose buvo iškirptos apskritos skylės akims ir burnai, todėl liūdna procesija dar labiau panėšėjo į vaiduoklius.

Vaizdas buvo įspūdingas.

Iš Tuniso išsigelbėjusi armija sunkiai stūmėsi tarp viršukalnių, paslaptingu aukštumu bauginančių ir keliančių pagarbą net geriausiai

užgrūdintoms sieloms, tarp bedugnių prarajų, per koridorius, iškirstus sniege arba lede. Kareiviai, daugelis prastos būklės, tempėsi su savimi moteris, vaikus, ligonius, maisto atsargas, bagažą – vora gramozdų ir žmonių, mėginančių drąsintis psalmių giedojimu... Ir dar karstai!

„Tikra tiesa, kelyje mus persekiojusios baisios negandos pavertė grįžimą pragaru!“

Visą vakarą jis pasakojo saviškiams apie virtinę nelaimių, kurių aukomis jie tapo. Bet kaip šitai nupiešti, kad jie suprastų? Tvarkingas Briunelių gyvenimas taip skyrėsi nuo siautėjančių demoniškų jėgų, įnirtingai puolančių gedinčius kryžininkus, kad buvo beveik neįmanoma perteikti jiems tų kančių.

Kaip sūnus palaidūnas, Tomas grįžo pas tėvus netikėtai, dienai baigiantis. Norėdamas gerai jį priimti ir pasidalyti džiaugsmu, tėvas sukvietė vakarieniauti visus Paryžiuje gyvenančius šeimos narius...

Šiugždindamas šieną, Tomas vartėsi nuo vieno šono ant kito.

Per tą greitosiomis surengtą vakarienę jam buvo keista, atprasta matyti aplink save veidus, supusius jį vaikystėje! Salėje, kur viskas buvo palikta kaip prie Etjeno Briunelio, kaip kitados, liepsnojo didelė ugnis ir niekas atrodė nepasikeitę...

Vis dėlto pasikeitę buvo daug kas!

„Tėvą radau dėmesingesnį, sukalbamesnį, nei mano prisiminimuose. Tačiau tokį pat pasitikintį savimi, pasirengusį atremti negandas. Motina, regis, patenkinta. Kaskart, laukdamasi kūdikio, ji įgauna taip gerai man pažįstamą laimingos matronos išvaizdą. Teta Šarlotė visiškai nepasikeitusi. Tik mažumėlę gunktelėjusi... Nors man ji visada atrodė sena ir išmintinga!“

Daktarė, gyvenanti pas sūnėną, dabar buvo likusi vienintelė savo kartos atstovė.

Be Šarlotės Froman, Bertrano, Lodinos, Reno ir Šarlio, nepaliaujančių žiūrėti į vyresnįjį brolį susižavėjusiomis akimis, be jaunėlių seserų Aeli ir Manti, kurias jis mažai prisiminė ir kurios tapo mielomis mergaitėmis, dar buvo Leklerai.

Mari, ne tokia linksma ir guvi, kaip anuomet, Vivjenas, dabar penkiolikmetis paauglys, toks pat žvalus ir judrus, ir galiausiai Odė.

„Nebūčiau jos atpažinęs! Kiek jai galėtų būti metų? Trylika, keturiolika? Keista mergina! Graži, bet uždara. Tarytum jau moteris, tačiau baikšti kaip dykumų gazelė!“

Paauglė įdėmiai klausėsi pusbrolio pasakojimo apie kryžininkų sielvartą mirus karaliui, apie jų nusiminimą. Ji žiūrėjo į ugnį, kurioje, rodos, matė tik jai vienai suprantamus ženklus. Staiga Odė pakėlė akis. Tomui pasidingojo, kad vėl išvydo Italijos dangų... Ilgų tamsių kasų įrėmintą veidą plona nosimi, putliomis lūpomis ir labai aukšta kakta visą užgožė šviesūs vyzdžiai. Tyras žvilgsnis iš po juodų tankių blakstienų žadino mintis ne apie nekaltybę, o veikiau apie nepažįstamas kalnų ežero gelmes...

Tomas nusimetė antklodę ir atsistojęs ėmė vaikščioti po kambarį, stengdamasis nekelti triukšmo.

Vakar jis tiek kalbėjo vėl atrasto židinio šilumoje, kad dabar norėjo gerti.

Atsargiai atvėręs duris, jaunuolis nulipo laiptais į salę, kur pamažu ruseno nakčiai pelenais apipilta ugnis, nuėjo į virtuvę, pasisėmė iš ąsočio vandens (to paties, apie kurį taip svajojo sausuose smėlynuose), atsigėrė dideliais gurkšniais ir grįžo į salę.

Aplinkui tvyrojo visiška tyla. Turbūt buvo pats vidurnaktis.

Tomas žengė prie židinio ir kakta atsirėmė į šiltą akmenį. Apšviesti blankios žarijų šviesos, jo bruožai atrodė ryškesni nei kitados, rusvi plaukai ugningesni. Išvykdamas iš namų, jis jau buvo tvirtas, o sunkus vėlesnis gyvenimas padarė jį dar stotingesnį, dar drūtesnį. Paauglys virto kareiviu lanksčiais, stipriais raumenimis.

– Patirti išbandymai jus užgrūdino, sūnau, – išdidžiai ir sykiu liūdnai pripažino Lodina. – Dabar jūs subrendęs vyras. Saulė įrudino jūsų odą, mūšiai praplatino pečius. Kur dingo mano ručkis anų laikų buliukas?

– Jei gyvenimas manęs nepagailėjo, – atsakė jaunuolis, – tai, be abejonės, todėl, kad man reikėjo tokio parengimo. Kai kurie žmonės kaip odos: juo labiau daužomi, juo darosi atsparesni!

Tuo metu į pokalbį įsiterpė iki tol tylėjusi Odė.

– Kokias kančias jums buvo sunkiau ištverti? – paklausė ji. – Tas, kurios gildo širdį, ar tas, kurios žeidžia kūną?

Jos balsas buvo nebe toks skaidrus kaip vaikystėje, žemesnis, bet melodingai nutęsiantis žodžių galūnes.

– Ar aš žinau? – staiga susidomėjęs atsakė Tomas. – Ar tikrai žinau? Būtų lengviau ir gražiau patikinti, kad dvasinės kančios pranoksta kūno kančias... Ir vis dėlto aš linkęs manyti, kad skaudesnės tos, kurios kamuoja kūną. Sielos žaizdos netrukdo veikti, dažnai net skatina. O kūno sopuliai paverčia mus skudurais, apgailėtinais gaišenomis, visiškai priklausančiais nuo kitų malonės!

– Garbė Dievui! Jūs pasikeitėt mažiau, nei galėjai tikėtis, – tiesiai ir aiškiai, kaip jai buvo būdinga, pareiškė paauglė. – Likot toks pat išdidus!

Kodėl ji jam smigtelėjo?

Tomas pasilenkė prie žioruojančios po pelenais ugnies ir įkūrė ją, pastumdęs žarstekliu. Plykstelėjo mažos liepsnelės...

Ko iš jo norėjo ta pusseserė, tokia nepanaši į merginas, su kuriomis jis daug metų bendravo?

Grįžęs ten, kur patyrė pirmąją meilę, Tomas pastebėjo, kad žiaurus anų dienų sielvartas virto liūdnu, švelniu prisiminimu... Anjesė! Mirus mylimajai, jis kaip pamišęs pabėgo iš savo šalies. Tikėjosi įnirtinguose mūšiuose gauti ieties ar špagos kirtį, kuris padarytų galą jo skausmui ir pagaliau juos abu sujungtų... Viešpats liudytojas, jis savęs negailėjo ir nesistengė išvengti pavojaus! Bet jo žaizdos niekada nebuvo ganėtinai sunkios, keliančios grėsmę gyvybei, ir jam nebuvo skirta įžengti pro bronzinius vartus...

Ilgainiui jaunystė paėmė viršų. Jis buvo tikras, kad Anjesės vardas jam visada skambės su širdį draskančiu švelnumu, tačiau turėjo pripažinti, jog nepakeliama gėla malšo ir mylimas veidas nyko laiko miglose...

Kariškas gyvenimas įtraukė jį į nuotykius, neturinčius rytdienos. Visada kovodamas, jis niekur nesustodavo, ir tai jam puikiausiai tiko, nes prie nieko nenorėjo prisirišti.

Manė daugiau niekada nepatirsiąs jaudulio, užplūdusio, kai įsimylėjo, ir žinojo, kad jokia mergina, jokia moteris, net ir labai žavinga, nepajėgs ištrinti iš širdies gležno jo velionės šešėlio... Bet jam buvo dvidešimt dveji metai, jis turėjo reiklius pojūčius ir matančias akis.

Jaunuolis atsinešė pagalvėlę galvai pasidėti, numetė ją prie židinio ir atsigulė ant žemės.

Šitoje pačioje vietoje kiek ankstėliau jis pasakojo ratu aplink jį susėdusiems artimiesiems liūdną be savo karaliaus likusių kryžininkų istoriją.

– Kas neregėjo sumaišties, nusiminimo, nevilties, apėmusios Kartaginos stovyklą mirus mūsų sirui, negali įsivaizduoti, kokį autoritetą jis turėjo savo armijoje ir kaip buvo garbinamas, – kalbėjo jaunuolis. – Tie šiurkštūs kareiviai buvo panašūs į vaikus, kurių tėvas atidavė dvasią.

– Jo gailėjosi ne tik armija, – patikino Bertranas. – Joks monarchas nebuvo labiau ir nuoširdžiau apraudamas savo karalystėje! Nuo kilmingiausio barono iki kukliausio žemdirbio – kiekvienas asmeniškai jautėmės prislėgti netekties. Šis gedulas bendras visiems Prancūzijos žmonėms. Siras Liudvikas IX buvo geriausias, teisingiausias, nešališkiausias iš mūsų karalių. Visi tai žino, visi taip sako. Daugelis mano, kad jis nepakeičiamas.

„Tikrai nepakeičiamas, prisiekiu Kristaus krauju! – pagalvojo Tomas, gulėdamas šiltoje tamsoje. – Sūnus net jo mažojo pirštelio nevertas!“

– Nežinau, kokia karalystė bus ateityje, – atsakė jis Bertranui, nenorėdamas per daug gąsdinti saviškių, – bet neatrodo, kad karalius Pilypas, trečias tokiu vardu, turėtų visas tėvo dorybes.

– Perimti valdžią iš tokio valdovo, kaip šis, niekam nebūtų lengva, – tarė Šarlotė Froman. – O aplinkybės, susiklosčiusios pereinant nuo vieno karaliavimo prie kito, taip pat nebuvo pačios palankiausios.

– Teisybė, teta, bet, teatleidžia man Dievas, nelaimės tada tik prasidėjo! Vėliau karališkąją šeimą ėmė persekioti stulbinamos, nesibaigiančios nesėkmės! Kiek siekia žmonių atmintis, taip niekada nėra buvę!

Kaip apsakyti žmonėms, žinantiems tik kasdienio gyvenimo rūpesčius ir apsaugotiems nuo sukrėtimų, koks iš tiesų buvo tas košmariškas grįžimas į Prancūziją?

Tomas užsimerkė. Netolima praeitis atsekė paskui jį net čia!

...Vietoj sūnėno Pilypo, iš skausmo pametusio galvą ir nesugebančio priimti sprendimų, vadovauti armijai stojo Dviejų Sicilijų karalius Karolis Anžujietis.

Nors naujasis vadas vėl įkvėpė kryžininkams pasitikėjimo ir drąsos, Tuniso apgultis baigėsi nedideliais susirėmimais ir viduriavimu... Po trijų nereikšmingų pergalių valdantysis kunigaikštis, pritariant kitam broliui, Alfonsui Puatiečiui, pasirašė taikos sutartį su Tuniso sultonu. Paskui pasirengė laipintis į laivus.

Rugpjūčio pabaigoje armija išplaukė į jūrą, pasiėmusi garbinamo karaliaus Liudviko ir karališkojo princo Jono Tristano kūnus: vaikas gimė Dumjate, o mirė Tunise anksčiau už tėvą, ir jo gyvenimas tebuvo trumpa viešnagė šioje žemėje tarp dviejų karo žygių. Pagal paprotį, prieš tai nuo griaučių buvo atskirti ir į urnas sudėti viduriai ir širdys. Lavonai buvo išvirti taip, kad liktų tik kaulai, šie negendantys karaliaus ir jo sūnaus palaikai buvo rūpestingai surinkti į odinius maišus, uždaryti į karstus ir gabenami į protėvių karalystę.

Pačiame pirmame kelionės etape, po kurio kryžininkai turėjo pasiekti Sicilijos sostinę Palermą, kilo Apokalipsės verta lygiadienio audra, išblaškiusi flotilę ir paskandinusi laivus, šiems jau esant netoli uosto! Keista, bet karališkuosius palaikus gabenęs laivas, įnirtingoms bangoms nutraukus jį laikančius lynus, pasuko atgal į Tunisą, lyg magnetas būtų traukęs jį į krantą, kur karalius užmigo Viešpaties ramybėje... Jūreiviams tik per didžiulius vargus pavyko jį suvaldyti...

Paskui liūdna, gedulu paženklinta kelionė tęsėsi.

Sicilijoje, Trapane, beveik vienu metu mirė Navaros karalius Tibo ir jo žmona Izabelė Prancūzė, Liudviko IX duktė, kurią tėvas labai mylėjo.

Kalabrijoje kūdikio besilaukianti karalienė Izabelė Aragonietė, lepinama naujojo valdovo Pilypo III žmona, nėštumui jau besibaigiant, nukrito nuo žirgo, jodama pro triukšmingą sargybinių būrį. Ji buvo pakelta leisgyvė ir, vos nuvežta į Kozencą, atidavė Dievui sielą. Vaikelis žuvo drauge su ja.

Kiek vėliau užgeso Alfonsas Puatietis, paskutinis Karolio Anžujiečio-Siciliečio brolis, ištikimas velionio karaliaus draugas džiaugsme ir varge, o netrukus paskui jį iškeliavo ir jo žmona Žana Tulūzietė...

Užsimerkęs Tomas regėjo kraupų kortežą. Per karštį, purvą, galop per Alpių ledą ir sniegą patį viduržiemį traukė konvojus, lėtai, sunkiai, nepabaigiamai...

Tokia daugybė išmėginimų pranoko vaizduotę!

Kapetingų dinastiją, iki šiol garsėjusią sėkme, mirus Liudvikui IX užgriuvo nenutrūkstama nelaimių virtinė!

Paskui vargšą karalių Pilypą kaip vaiduokliška procesija vilkosi aštuoni karstai, kuriuose gulėjo jo tėvas, žmona, brolis, sesuo, svainis, dėdė, teta ir negyvas gimęs karalienės Izabelės vaikelis!

Nekalbant jau apie numirėlius, paliktus Kartaginos smėlynuose, bangose, po akmenimis, paskubomis surinktais nuo kelio...

„Tai, ką ten mačiau, siaubinga, – mąstė Tomas. – Tarytum su siru Liudviku mus būtų palikusi laimė ir harmonija. Mūsų karaliaus dorybės atsispindėjo ir jo valdyme. Jam iškeliavus, kaip paveldas mums liko tik baimė ir nerimas! Seni kryžininkai kiekvienam pasitaikiusiam kartojo, kad į jaunimą papūtė nauji vėjai, kad gyvenimo malonumai išlepino sielas, kad žemės druska tapo beskonė... ir kad pjauname tai, ką pasėjom! Seniai visada kalbėjo panašius dalykus, o gal mums iš tiesų pasibaigė laikai, kurių gailėsimės?“

Išsitiesęs prie ugnies, Tomas užmigo.

Sapnuodamas regėjo tuos pačius vaizdus, kaip ir budėdamas.

Matė save sniege, kertantį Alpių tarpeklį, einantį palei prarajas, kurių dugne blizgėjo keisti mėlyni ežerai juodomis nendrėmis apaugusiais krantais. Jį stingdė šaltis. Jis pasilenkė, norėdamas geriau apžiūrėti ežerus, paslydo ir krito, krito, krito... kol atsidūrė prie vandens ir su džiugia nuostaba pajuto, kad jis šiltas, labai šiltas, deginantis...

Iš miego jį pažadino jausmas, jog netoliese kažkas yra.

Atsimerkęs prietemoje pamatė jį stebintį baltą siluetą. Pasitrynęs akis, pasikėlė ant alkūnės ir pagaliau pažino Odę, jaunąją pusseserę, panašią į vaiduoklį.

Apsivilkusi paprastais, ant klubų surištais drobės marškiniais, palaidais plaukais, basa, ji nejudėdama sėdėjo ant kulnų, delnais pasirėmusi į šlaunis. Tokia poza jos plaukai krito iki žemės ir dengė ją visą gyva skraiste, rusvai mirguliuojančia nuo blankios nuodėgulių šviesos. Jai papurčius galvą, nuo jų kaskart pakvipdavo heliotropais.

– Dėl Dievo meilės, Ode, ką jūs čia veikiat vidury nakties? – apsnūdusiu balsu paklausė Tomas.

– Žiūrėjau į jus miegantį.

– Ar tokiu metu, kai visi ilsisi, atsikėlėt tik pažiūrėti šio nuostabaus reginio?

Kadangi keliautojo pasakojimas užtruko iki vėlaus vakaro, mieste jau buvo užgesinti žibintai, tad Mari, Vivjenas ir Odė sutiko verčiau pernakvoti Burdonė gatvėje, negu tokią valandą grįžti namo.

– Laukiau, kada pabusite.

– Kodėl?

– Todėl, kad turiu pasakyti jums svarbų dalyką.

– Ar negalėjot keleto valandų palaukti?

Ji lėtai papurtė galvą. Heliotropų kvapas sustiprėjo.

– Tomai, – rimtai, bet aistringai tarė mergina, – privalote žinoti: aš jus myliu!

Jaunuolis atsisėdo.

– Mes nesimatėm penkerius metus!

– Taigi! Aš jus beveik užmiršau. Išsaugojau tik miglotus, bet susižavėjimo kupinus prisiminimus. Jūsų meilės nuotykis man panė-

šėjo į riterių romanų istorijas. Tačiau mano mintyse jūsų nebuvo... O kai šįvakar jus pamačiau, tą pat akimirką supratau, kad jūs, ir niekas kitas, man skirtas. Visam gyvenimui.

– Ką jūs sau manot, Ode?

Ji grakščiai pašoko ir priėjo prie jo.

Atsistojusi priešais raudonuojančius nuodėgulius, liauna, bet jau pražydusi, po plonyte drobe aiškiai įžiūrimu nuogu kūnu, ji išsiskyrė tamsaus židinio fone kaip tobulas moteriškumo paveikslas, paryškintas ankstyvos jaunystės kerų.

Ji ištiesė Tomui abi rankas, kad ir jis atsikeltų. Stovėdami priešpriešiais, jie valandėlę žiūrėjo vienas į kitą nė nekrusteldami.

– Jūs gebate mylėti labiau nei daugelis mirtingųjų ir tai įrodėt, – dusliai pratarė mergina. – Aš taip pat, patikėkit manim. Ir tai įrodysiu!

Tomas ištraukė rankas iš jas laikančių pirštų ir atbulas žengė keletą žingsnių.

– Jūs turite viską, kad patiktumėt, Ode, aš to nėmaž neneigiu, – lyg nenoromis atsakė jis. – Bet tarp mūsų nieko negali būti! Juk aš tikras jūsų pusbrolis!

– Tai bus ne pirmas kartas, kai meilė nepaisys įstatymo nuosprendžių!

– Bet kokia mūsų sąjunga bus laikoma nusikaltimu. Žinau tai iš savo patirties!

– Kieno laikoma? Ar Viešpats Dievas kada nors taip sakė? Nei Senajame, nei Naujajame Testamente neradau, kad tai būtų smerktina! Priešingai, Šventajame Rašte pilna pasakojimų apie neįmanomas meiles, kurios vis dėlto gyvavo! Jei to nedraudžia Dievo įsakymai, tai nėra ko sukti galvos!

Iš jos, iš jos žodžių, iš visos jos esybės sklido tokia drąsi, tokia karšta aistra, kad Tomas pasijuto priblokštas.

Pakėlusi į jaunuolį šviesias akis, ji žiūrėjo į jį taip, lyg būtų seniai žinojusi savo žvilgsnio galią, lyg būtų norėjusi jį apkerėti...

– Ode, – dar ištarė Tomas, bet jo balsas buvo jau pasikeitęs, – Ode, maldauju, pasigailėkit savęs, pasigailėkit manęs!

Ji nusišypsojo, uždėjo rankas ant plačių vaikino pečių, apvilktų tik baltos gelumbės kota, ir pasistiebusi ant pirštų galų, taip nelauktai, taip impulsyviai, kad jis nespėjo nė pasipriešinti, priglaudė jam prie burnos godžias, karštas, nepatyrusias lūpas, kurioms įgusti tereikėjo akimirkos...

Tomo dar niekada niekas taip nebučiavo. Susijaudinęs labiau, nei būtų norėjęs, jis instinktyviai pamėgino apkabinti ją per liemenį, bet mergina, grakščiai kryptelėjusi klubais, išsilaisvino ir pabėgo...

Likęs vienas, jaunuolis persibraukė ranka per lūpas ir pamatė, kad jos dreba...

Keista likimo užgaida, po penkerių metų pasiuntusi išmėginimą, panašų į anuometinį, jį sukrėtė ir suteikė dar daugiau svarbos tam, kas ką tik įvyko. Vadinasi, jis kentėjo kaip apsėstas ir kovėsi kaip pasiutęs tik tam, kad sutiktų kitą (daug labiau viliojančią!) Anjesę?

– Viešpatie Dieve, – skausmingai sumurmėjo jis, – gerasis Dieve, neleisk pasiduoti pagundai! Ne, jokiu būdu neleisk!.. Šįsyk aš už save neatsakau!

Rytą, nusipraususi ir apsirengusi, visa šeima, tebespaudžiant šalčiui, išėjo į Šv. Germano Oseriečio bažnyčią dalyvauti rytinėse mišiose ir padėkoti už vyriausiojo sūnaus sugrįžimą.

– Iki greito pasimatymo, – mišioms pasibaigus ir šeimynykščiams atsibučiuojant, šnipštelėjo Tomui į ausį Odė. – Iki greito pasimatymo!

Mari su sūnum ir dukra nuėjo namo.

Kokijė gatvėje gyvenimas vėl grįžo į savo vėžes.

Po pusryčių Mari su Vivjenu nuėjo į dirbtuvę, Odė – į Didžiąją mokyklą, kur mokėsi lotynų kalbos, literatūros, astronomijos, astrologijos, matematikos, muzikos, piešimo ir teisės pagrindų, prieš pradėdama studijuoti mediciną, kuriai ketino skirti gyvenimą.

Dirbtuvėje per penkerius metus niekas nepasikeitė, tik darbuotojai. Denizos Puatietės neliko po to, kai gatvėje ją partrenkė

pasibaidęs arklys. Ji visam laikui atgulė į patalą. Kaip vyriausiąją darbininkę, ją pakeitė Katelina. Tada pas juos įsidarbino jaunas iliuminatorius. Jis buvo vardu Anso, gerai išmanė savo amatą, buvo linksmas ir malonus.

Mari nusprendė nesamdyti ketvirto žmogaus. Laukė, kol profesinį pasirengimą baigiantis Vivjenas galės sėsti prie tuščio Žano Gerojo Tarno stalo.

Geriausias iliuminatorės gyvenimo valandas dabar ji praleisdavo tarp šių sienų, kur atsidavė pergamentu, klijais, aliejumi, gipsu, augaliniais dažais, ceruzitu, krokais, vašku ir daugeliu kitų medžiagų, neatskiriamai susimaišiusių ir sudarančių raminantį, jos profesijai įprastą kvapą.

– Ponia, – netrukus priėjusi prie Mari, pasiteiravo Katelina, – ar jūsų sūnėnas sakė, kaip vyks mūsų velionio karaliaus laidotuvės? Sklando tiek visokių gandų...

– Daugiausiai jis pasakojo apie kuklios ir krikščioniškos jo mirties aplinkybes, paskui apie baisias nelaimes, persekiojusias namo grįžtančius kryžininkus. Mes verkėme jo klausydami!

– Deja, ponia! Tai sujaudino visą Paryžių!

– Kitąkart, brangioji, smulkiau papasakosiu jums apie tą siaubingą kelionę atgal. Dabar turiu paskirstyti darbus.

Dvynės ištekėjo už dviejų mūrininkų, ir naujais parankiniais tapo berniukas ir mergaitė, jų draugai Martenas ir Alisona Šosbiurai, kuriuos jos rekomendavo Mari. Maži, guvūs, vikrūs brolis ir sesuo greit visko išmoko ir tapo gerais pagalbininkais.

Du pameistriai išėjo į kitą dirbtuvę. Juos pakeitė Vivjenas ir jo draugas Greguaras Masijo, balnų dailininko sūnus, panoręs įsigyti iliuminatoriaus profesiją, nes tėvas prieš jį jau buvo įdarbinęs keturis vaikus.

Mari buvo patenkinta Vivjenu. Jis kartu su ja džiaugdavosi gerai atliktu darbu, lengvai nenuleisdavo rankų, turėjo neklystamą grožio pajautą ir iš meilės savo menui mokėjo tramdyti prigimtinį smarkumą.

Kaip kitados prie Žantiji šikšniaus Ambruazo, jis galėdavo ištisas valandas sėdėti prie puošiamos raidės – taip jo veikla jį įtraukdavo.

Bet, išėjęs iš dirbtuvės, nelygu metų laikas, Vivjenas bėgdavo paplaukioti į Paryžiaus maudyklą prie Mažojo tilto, su draugais pašaudyti iš lanko arba pasivaikščioti po priemiesčius. Dar jis mėgo irklinę valtį ir kartu su kitais savo amžiaus paaugliais dalyvaudavo atmintinose varžybose Senoje. Jo judriai, energingai prigimčiai, be abejonės, reikėjo tokių iškrovų.

Mari su švelnumu galvojo, kad sūnus meilus, sveikas, darbštus, linksmas, geras ir už tai dėkojo Viešpačiui. Į smulkias jo išdaigas nekreipė dėmesio.

Šį rytą, kiekvienam paskirsčiusi užduotis, ji priėjo prie Vivjeno ir, pasilenkusi per petį, pažvelgė, kokią pažangą jis padarė. Berniukas iliustravo Bibliją, užsakytą į Paryžių atvykusio flamandų didiko. Kaip pameistrys, jis negalėjo daryti visko ir piešė tik antraeilius personažus, darbininkams jau nutapius pagrindines figūras.

– Piešiant antakius, nosies liniją, šnervių skyles, cinoberį ir ceruzitą reikia maišyti su kūno spalvos dažais, – išbėrė jis motinai, šypsodamasis sąmokslininko šypsena. – Toms vietoms, kurios turi būti nuspalvintos rausvai ar raudonai, prie kūno spalvos dažų reikia pridėti cinoberio ir truputį švino suriko.

Mari juokdamasi linktelėjo galva.

– Prisiekiu Dievo Motina! Jūs gerai išmokote pamoką, sūnau, – tarė ji, pirštų galais glostydama jo šviesius, amžinai susitaršiusius plaukus. – To iš jūsų ir tikėjausi!

Jiems abiem patiko dalytis mėgstamo amato džiaugsmais ir vargais.

– Lūpoms ir skruostams, – toliau kalbėjo Vivjenas, – maišome švino suriką su ceruzitu...

– Užteks, sūnau, – nutraukė jį Mari. – Parodėte savo žinias. Aš jus palieku.

Vivjeno draugas Greguaras Masijo buvo ištįsęs, liesas vaikinukas išsišovusiu Adomo obuoliu ir juodomis akimis.

– Ponia, – iliuminatorei artinantis, pakvietė jis, – gal ateitumėt pažiūrėti? Ar reikia dėti antrą sluoksnį, kad sutvirtinčiau permatomą kopijavimo popierių, kurį dabar darau?

Mari žinojo, kaip svarbu gerai atlikti šį anaiptol nelengvą darbą. Didelis, lygus, nugludintas akmuo, atitinkantis lapo ilgį ir plotį, būdavo plonai aptepamas avių lajumi. Tada ant jo teptuku užgliejamas sluoksnis klijų, sudarytų iš odos klijų, kulkšnių klijų, žuvų klijų, sumaišytų su trupučiu alūno ir keletu lašų acto, ir paliekamas išdžiūti. Baigus ruošinį, tas šviesus, blizgantis sluoksnis, plonas kaip ploniausias šilkas ir permatomas kaip stiklas, nagu būdavo pakeliamas ir patikrinamas jo stiprumas. Jei neatrodydavo ganėtinai atsparus, reikėdavo tepti antrą sluoksnį.

Šie permatomi lapai iliuminatorių dirbtuvėse būdavo dažnai naudojami, nes padėdavo sutaupyti laiko, atkartojant kai kuriuos motyvus.

Moteris pakišo nagą po plonyte juostele ir papurtė galvą.

– Bijau, kad teks perdaryti, – tarė ji Greguarui. – Šis pirmas sluoksnis man atrodo per gležnas.

– Kalviu tampi tik kaldamas! – išmintingai atsakė berniukas, kurio niekas neišmušdavo iš vėžių.

Jis vėl ėmėsi darbo.

Mari grįžo prie savo stalo.

Ji buvo pradėjusi iliustruoti lapo paraštę storoje valandų knygoje. Ją užsakė Etjenas Bualo, vis dar tebeinantis Paryžiaus prevo pareigas. Ji išsaugojo su juo gerus santykius nuo tos dienos, kai su Komu buvo nuėjusi prašyti, kad areštuotų lombardus...

Komas!

Piešdama susivijusias šakeles ir triskilčius lapus, po kuriuos lakstė, šokinėjo, šliaužiojo, skraidė fazanai, beždžionės, sraigės, drugeliai, laumžirgiai, ereliai, liepsnotosios pelėdos, dagiliai, Mari mąstė apie prarastą meilę...

Jos dažniausia ir didžiausia kankynė buvo nuolat perkratinėti aplinkybes, privertusias nutraukti sužadėtuves, apie jas oficialiai dar

net nepaskelbus! Kai Odė pamėgino nusižudyti ir ją vos pavyko išplėšti iš mirties nagų, viskas sudužo... Po nutrūkusios šventės praslinkus keletui dienų, ji nuėjo pas Komą grąžinti auksinio žiedo, į kurį buvo įmontuotas jų trumpų sužadėtuvių smaragdas.

Plyštančia širdimi moteris paaiškino jam, kad negali nė svajoti apie vestuves, kol aistringa, nesivaldanti mergaitė bus su ja. Klaiki baimė, apėmusi išvydus mėšlungio tampomą dukters kūną, bet kuriuo metu suspausdavo gerklę ir neduodavo ramybės net sapnuose.

– Ji per daug mane myli, brangusis, – prisipažino Mari. – Be galo, be krašto. Jei mane vesite, nežinia, ką dar gali iškrėsti!

– Dėl tos kvailutės pasmerksit mudu vienatvei ir apgailestavimams? – sušuko Komas, nenorintis jos suprasti. – Tai neįmanoma. Susituokime! Ji pripras.

– Nepripras!

Jie ilgai kalbėjosi, svarstydami likusias galimybes. Jos buvo menkos. Galanterininkas norėjo Mari kaip žmonos, o ne kaip atsitiktinės draugės, bet kelią prie altoriaus jiems užtvėrė žiauri, atkakli vaiko valia... Taigi jie susitarė matytis Trusevašo gatvėje du ar tris kartus per savaitę laukdami, kol atsiras geresnis sprendimas.

Praėjo keletas mėnesių. Baigiantis vienai gruodžio nakčiai, prieš pat Kalėdas, mirė Etjenas Briunelis, neatgavęs žado ir gebėjimo judėti. Mari verkė tėvo, verkė juo graudžiau dėl to, kad jis išsinešė dalį jos laimingos vaikystės ir paliko vieną grumtis su negandomis...

Trumpi, skuboti pasimatymai, nuvogti nuo kasdienių darbų, netenkino nei vieno, nei kito. Abu bjaurėjosi ir maištavo, kad turi mylėtis slapčiomis, nors trokšta tikrų vedybinių ryšių.

Jų santykiai pamažu gedo.

Mari jautėsi pažeminta pogrindinio gyvenimo, kurį turėjo gyventi, ir priemonių, kurių teko griebtis. Ji buvo priversta naudoti kempines, sumirkytas druskos ir alūno nuoviru, kad nepastotų. Moteris verkė iš gėdos, naudodama tuos niekingus daiktus, parūpintus Šarlotės Froman.

Susilaukti Komo kūdikio jai būtų buvęs didžiausias džiaugsmas, per tą trumpą, vilčių kupiną laikotarpį jie dažnai kalbėdavosi apie vaikus, gimsiančius iš jų meilės...

Mari pastebėjo, kad piešiama sraigė drumsčiasi prieš akis. Metusi darbą, ji peiliuku ėmė drožti žąsies plunksną...

Kiek ašarų ji išliejo po nutrauktų sužadėtuvių! Tai, ko bijojo nuo to momento, įvyko: Komui nusibodo nuolat tarp jų iškylančios kliūtys, atidėliojami pasimatymai, vėlavimai, skubėjimas, nerimas, išsisukinėjimai, melas... Jis nesiliovė jos mylėjęs, tačiau pavargo nuo ryšio, neduodančio visko, ko troško. Prie to prisidėjo ir įvykiai. 1267 metų pavasarį karalius Liudvikas paskelbė nusprendęs leistis į antrą kryžiaus žygį. Nors patarėjai į tai žiūrėjo santūriai, būsimuosius kryžininkus vėl apėmė tolimų kelionių karštinė ir vieninteliu tuometiniu rūpesčiu tapo pasirengimai. Reikėjo papildyti vyrų ir žirgų ekipuotę, viską numatyti rengiamai išvykai. Taigi prekyba užvirė smarkiau nei paprastai. Galanterininkas gavo natūralią progą važinėti ir nuolat nebūti namuose... Mari pati pasiūlė viską baigti ir išsiskirti, nes iš tiesų jie buvo išsiskyrę jau keletą mėnesių. Abu nutarė susitikinėti kaip draugai, bet nei vieno, nei kito širdis neatšalo tiek, kad tai būtų įmanoma... Dabar jie buvo nesimatę daugiau nei metus...

– Man rodos, šią plunksną labai sunku drožti, – prie pat jos sušnibždėjo Katelina. – Turėtumėt paimti kitą, ponia.

Vyriausioji darbininkė su teta Šarlote buvo vieninteliai asmenys, žinantys apie jos kančias. Poreikis pasikalbėti apie Komą su ištikima drauge labai suartino ją su Katelina, ji vertino jos paprastą drąsą, kartu piešė ir tapė ištisas dienas.

Tyliai priėjusi prie moters, rusvaplaukė darbininkė užjaučiamai uždėjo ranką ant palinkusio peties.

– Dėl Dievo meilės, susiimkite, ponia! – sušnibždėjo ji. – Liaukitės save kankinusi!

Katelina atsitiesė ir ėmė pasakoti kvailą įvykį, neseniai nutikusį teptukų pardavėjai, aprūpinančiai visą dirbtuvę.

Slinko valandos.

Vakarop grįžusi iš Didžiosios mokyklos, Odė atėjo į kambarį, kuriame triūsė motina su broliu. Taip buvo įpratusi, ir šis įprotis jai buvo svarbus. Ji mėgo žiūrėti į plušančius iliuminatorius ir dažnai mokydavosi pamokas šalia jų. Jai patiko stropus, netriukšmingas šios vietos gyvenimas, nes darbas ir kūryba čia buvo susilieję į vieną visumą.

Kai Odė šiandien pas juos atėjo, motina nustebo išvydusi, kad duktė visa spindi. Per greit užaugusi mergaitė neseniai tapo dailių formų paaugle. Vidutinio ūgio, liekna, bet nestokojanti apvalumų, Odė atrodė vyresnė, nei buvo iš tikrųjų. Ką gi, jai greit sukaks keturiolika ir ji teisėtai gali galvoti apie vedybas. Kai kurios draugės ištekėjo jau prieš keletą mėnesių.

Be privalumų, kuriais metams bėgant ją apdovanojo gamta, Odė staiga pasirodė motinai įgavusi naujo, subtilesnio žavesio. Veidas spinduliavo džiaugsmu, nušvietusiu akis, kaip saulės spinduliai nušviečia vandenį.

– Prisiekiu savo šventąja globėja! Jūs švytite kaip žvaigždė, panele! – sušuko Katelina, taip pat pastebėjusi, kaip sužydėjo paauglė. – Niekada nemačiau jūsų taip gerai nusiteikusios!

– Vėjas aštrus kaip geležtė, – atsakė Odė. – Jis nupūtė nuo manęs dulkes!

Ji nusijuokė, pabučiavo motiną, pastūmė Vivjeno dažus, priėjo prie židinio ir, pažerdama spiečių kibirkščių, užkrovė malkų ant jau degančių pliauskų.

– Jūs labai linksma, mano mergyte, – tarė Mari.

– Toks oras man patinka, – patikino Odė. – Vėjas išsklaidė debesis, ir dangus pagaliau nusigiedrijo. Žiema baigiasi. Nors ir šalta, jau dvelkia pavasariu!

– Pavasariu, – pakartojo Mari, – taip, žinoma, pavasariu...

– Mamyte, – paprašė paauglė, rodos, krečiama vidinio virpulio, – mamyte, norėčiau nueiti pas tetą Šarlotę ir pabūti jos „herbariume“ Burdonė gatvėje. Ar leisit?

– Jei tikrai norit, Ode, eikit, bet nepavėluokite vakarienės!

Kadangi mergaitė ketino studijuoti mediciną, terapeutė jai leido išskirtinį dalyką: ateiti pas ją į greta salės esantį kambarėlį, kuriame taisė vaistus ir priiminėjo pacientus.

Dabar visam laikui įsikūrusi velionio brolio namuose, kuriuose gyveno sūnėnas su gausia šeimyna, dėl amžiaus atleista iš ligoninės, Šarlotė Froman rado būdą ir toliau gydyti kenčiančiuosius. Kvartalo vargšai netruko sužinoti, kad šalia jų atsikėlė išmani daktarė, nenorinti nieko daugiau, tik rūpintis ligoniais ir luošiais, kuriems galėjo prireikti jos paslaugų. Taip ji retai būdavo viena ir neturėjo laiko nuobodžiauti.

Paprastai Mari džiaugdavosi, kad duktė lanko daktarę, bet šįvakar, Odei išėjus, jai pasidarė sunku ir liūdna. Paaiškinimas, kad paauglė taip pažvalėjo dėl artėjančio pavasario, jai atrodė nepakankamas.

Todėl, Šv. Eustachijaus bažnyčios varpams paskelbus darbo pabaigą, ji, nepaisydama šalčio, nusprendė taip pat nueiti į Burdonė gatvę.

Vos iškišusią nosį laukan, ją perėmė žvarbis. Nors buvo apsiavusi kailiu pašiltintus batus, apsivilkusi alyviniu ūdrenomis pamuštu apsiaustu ir užsitraukusi gobtuvą, šiaurys dūmė kaip pasiutęs. Jis purtė iškabas, ir šios girgždėjo virš galvų praeiviams, skubantiems į pastogę, bet užlaikytiems tarpais pasitaikančio plikledžio, likusio ten, kur nepašvietė saulė.

Šarlotė gyveno didelio Briunelių namo gale, dviejuose jaukiuose kambariuose, išeinančiuose į įvažiuojamąjį kiemą. Didesnysis buvo jos salė ir miegamasis. Mažesnysis, kurį juokais vadino „savo herbariumu", buvo skirtas ligoniams priiminėti ir vaistams saugoti.

Ji ten ir buvo, kai Mari pabeldė į duris.

– Užeikite, dukterėčia, užeikit, – pakvietė Šarlotė, įleisdama moterį į salę. – Įsitaisykit patogiai prie ugnies, nes turbūt sustirot į ragą! Aš tuoj baigsiu tvarstyti ir ateisiu pas jus.

Salė raudonais apmušalais buvo skoningai apstatyta žvilgančiais baldais. Prie sienos, priešingos židiniui, stovėjo didelė lova. Kaip ir

šeimininkė, kurios balsas, davinėjantis patarimus, buvo girdėti gretimame kambaryje, jos aplinka buvo šilta ir svetinga.

Mari prisislinko prie ugnies.

Ji visada susijaudindavo, atsidūrusi vaikystės namuose, tokiuose panašiuose ir kartu tokiuose skirtinguose nuo tų, kurie išliko prisiminimuose. Jai dingojosi, kad po juos turėtų klaidžioti Matildos ir Etjeno vėlės, nes čia praėjo jų santuokinis gyvenimas... Kaip tada buvo gera ir ramu!..

Grįžo Šarlotė.

– Jau baigiau, mieloji. Leiskite pasakyti, kad aš labai laiminga jūsų sulaukusi. Dabar lankotės taip retai!

– Turiu krūvą darbų!

– Žinau, Mari, žinau, ir todėl nepykstu!

Ji atsisėdo ant suolo, žiemą pastatyto po židinio kakta, ir pakvietė dukterėčią sėstis greta ant raudono aksomo pagalvėlės.

– Tikėjausi čia rasti Odę, – pasakė Mari.

– Ji buvo užsukusi ir net praleido su manim valandėlę, o paskui nuėjo į didįjį namą pas pusbrolius.

– Gerai, aš jos palauksiu, – tarė Mari.

Moterys kalbėjosi gana ilgai. Apie Vivjeną, kuris, nors ir nervingo būdo, buvo toks sugyvenamas, ir apie Odę, su kuria sutarti buvo sunkiau, nors ji ir jautė motinai savininkišką švelnumą.

– Augdama ji parodė charakterį, – paaiškino Mari. – Karšta prigimtis, anksčiau tramdyta vaikystės, dabar pasireiškia visur. Ji viskuo domisi. Jei dangus išspjauna drungnuosius, Odei toks pavojus tikrai negresia!

– Subrendusi ji labai pasikeitė, – pripažino Šarlotė. – Dabar reikės pagalvoti apie jos, kaip moters... gražios moters ateitį...

– Taip, teta. Štai ir ji tapo pagunda!

– Nežinau, gal kad senstu, – toliau kalbėjo daktarė, – bet aplinkui visur įžiūriu kylančią pagundų bangą! Viskas vyksta taip, lyg velnias patamsyje statytų spąstus ir ruoštų sau vietą po tokio teisingo karaliavimo, veikiausiai jam labai nepatikusio. Jis, be abejonės,

nori atkeršyti karalystei, kuri buvo taip gerai valdoma. Virtinėje nelaimių, vakar vakare papasakotų Tomo, matau ne vien negandas. Matau blogą ženklą...

– O argi mūsų siras karalius, nepaisydamas patarėjų nuomonės ir žygiuodamas į Tunisą kariauti, nepasidavė pagundai tapti kankiniu?

– Galima būtų taip teigti, dukra. Bet toks žmogus, kaip jis, buvo ne iš tų, kurie pasiduoda šio pasaulio kunigaikščio vilionėms. Jo mirtis prie Afrikos krantų tikriausiai turi prasmę, kurios mes nesuvokiam... Užteks apie tai. Mudvi kalbėjomės apie jūsų dukterį, kartais švelnią ir paklusnią, o kartais atžarią. Dėl to nesibaiminkit. Kad ir kaip svyruoja jos nuotaikos, aš ją labai myliu, nes ji gyvena klausydama širdies!

Temo. Reikėjo uždegti didelio varinio kandeliabro žvakes.

– Ta mergiotė vis negrįžta, eisiu jos pasiimti, – pasakė Mari. – Nenorėčiau labai susivėlinti namo.

Salėje, kur kiekviename kampe klaidžiojo jos praeitis, moteris pamatė gal dešimt paauglių ir jaunuolių, žaidžiančių „nemeluojantį karalių“. Sūnėnai Reno ir Šarlis, dukterėčios Aeli ir Manti su keletu draugų juokėsi, šnekėjo, davinėjo vieni kitiems netaktiškus klausimus.

Odės tarp jų nebuvo.

Pamojavusi ranka būreliui jaunuolių ir parodžiusi, kad nenori jiems trukdyti, Mari nuėjo pas Tiberžę la Begin, verpiančią prie židinio. Sėdėdama pagalvėlių prikrautame fotelyje, senutė šypsojosi, žiūrėdama į tuštumą. Po šeimininko mirties jai truputį pasimaišė galvoje ir ji pusbalsiu kalbėdavosi su savimi, darbuodamasi pirštais. Jos gyvenimas baigėsi ten, kur ir prasidėjo, Briunelių šeimoje, kuriai, galima sakyti, priklausė.

Artėdama prie buvusios ekonomės, Mari pamatė Tomą su Ode, sėdinčius gretimais ant medinio suolo aukšta atkalte, pristumto prie ugnies ir slepiančio juos nuo įeinančių žmonių akių. Ji pasuko prie jų, ir Tomas, tik tada pastebėjęs tetą, atsistojo su ja pasisveikinti. Odė atgręžė į motiną svajingą, apspangusį veidą. Kažin, ar išvis ją matė.

– Pasakojau jūsų dukrai apie Italijos grožybes, – pasakė jaunuolis. – Nuostabi šalis!

– Neabejoju. Ten tikrai ne taip šalta, kaip pas mus, – pripažino Mari ir išsiblaškiusi nusišypsojo.

Apsunkusi nuo nėštumo, į kambarį įėjo Lodina.

– Nežinojau, kad jūs čia! – sušuko ji, bučiuodama mošą. – Buvau pirmame aukšte ir prižiūrėjau siuvančias tarnaites. Šiuose namuose visada yra kalnai medžiagų, kurias reikia pasiūti, ir kanapių, kurias reikia suverpti!

– Nenorėjau jums trukdyti, brangioji. Be to, jau vėlu. Mudvi su Ode eisim namo.

Nors Lodina primygtinai prašė, Mari nepasiliko.

– Aš jus palydėsiu, – pasisiūlė Tomas. – Luktelėkit, kol paimsiu žibintą.

– Ar tai būtina? – paklausė Mari.

Odė, vargais negalais pabudusi iš svajonių, pašoko.

– Naktį pravartu turėti gynėją, kuris mus saugotų, – tvirtai pareiškė ji.

Trejetas neužtruko kieme, kur švaistėsi ledinis vėjas. Jiems artėjant prie vartų į gatvę, jie atsivėrė ir, lydimi tarno, aukštai iškėlusio žibintą, įėjo du vyrai. Vienas jų buvo Bertranas, grįžtantis namo. Antrojo veidą gaubė šešėlis.

– Tesaugo jus Dievas, tėve! – tarė Tomas, keldamas žibintą ir apšviesdamas atėjusius vyrus.

Svečias buvo Komas.

Mari pasijuto taip, lyg ugninė špaga būtų prismeigusi ją prie žemės.

– Čia jūs, sese! – sušuko Bertranas. – Prisiekiu šventuoju Jonu, nesitikėjau tokiu metu sutikti jūsų vėjų pustomame kieme!

– Mes jau išeinam, – sulemeno Mari. – Ir taip labai susivėlinom.

– Labas vakaras, Mari, – pasisveikino Komas.

– Labas vakaras, – sumurmėjo ji ir nubėgo.

Gatve, kurioje skubantys praeiviai graibstėsi už vėjo plakamų drabužių skvernų, moteris ėjo kaip lunatikė. Jai iš dešinės Tomas

apie kažką šnekučiavosi su Ode, šviesdamas joms abiem. Jos širdis drebėjo kaip persekiojamas žvėrelis. Ji niekad nė nepagalvojo, kad vieną dieną gimtųjų namų kieme gali susidurti su prarastu mylimuoju! Mari žinojo, kad Bertranas palaiko su galanterininku draugiškus santykius, bet brolis iki šiol tikriausiai saugojo, kad jie nesusitiktų.

Tapęs Briunelių šeimos galva, auksakalys labai rūpinosi jos nariais, ypač Mari, jauniausia iš visų seserų ir užimančia netvirčiausią padėtį. Tuos penkerius metus jis visada buvo jai meilus, ir ji žinojo galinti juo pasikliauti. Kaip ir kiti svečiai, jis buvo priblokštas nutrūkus sužadėtuvėms, kuriomis džiaugėsi, ir keletą kartų kalbėjo apie tai su jaunėle.

Dabar jis veikiausiai krimtosi, kad per jį Mari susidūrė su Komu, nes žinojo seserį dėl to kentėsiant.

Nieko nematydama, nejausdama šalčio, moteris tegalvojo apie viena: apie Komo akis, susitikusias su jos akimis. Žibinto šviesoje jose galėjai įskaityti skaudų priekaištą, bet sykiu ir jaudulį...

Abejinga viskam, kas dėjosi aplinkui, Mari beveik nepastebėjo įvykio, nutikusio Pirčių gatvės ir Šv. Eustachijaus aikštės kampe. Toje vietoje, pučiant šiauriui, dieną neištirpo plikledis, todėl grindinį tebedengė plonytė jo pluta.

Odė, einanti pusbroliui iš dešinės, paslydo ir būtų parkritusi, jei Tomas nebūtų spėjęs jos sugauti. Šviesdamas kelią, pirmiausiai Mari, jis nešė žibintą kaire ranka ir laisvą turėjo tik dešinę paauglei sulaikyti. Todėl ir čiupo negrabiau, šiurkščiau, nei būtų norėjęs. Jis sugriebė ją per liemenį ir, kad nepargriūtų, prispaudė prie savęs. Jie buvo susiglaudę tik trumpą valandėlę, bet per tą laiką jų kūnai, niekada nesilietę vienas prie kito, užsidegė tokia pačia liepsna ir akimirksniu suprato, kad yra sukurti susijungti ir mylėtis... Odė atsirėmė į Tomą visu svoriu, prisiplodama dar smarkiau, ir kai jie vėl žengė gatve, jų likimai jau buvo susieti...

Per vakarienę motina su dukra plaukiojo svajonių miglose. Pašnekesį mėgino palaikyti tik Vivjenas. Bet pamatęs, kad moterys nelabai atsiliepia į jo kalbas, iškart po vakarienės nuėjo į miegamąjį.

Iškeliavus seneliui, jis nakvodavo kambaryje, ilgai priklausiusiame Matjė Leklerui. Iš seno klajojančio maldininko per penkerius metus jie gavo tik dvi žinutes. Piligrimas, susitikęs jį Kompostelos Santjage, o po ilgo laiko pirklys, grįžęs iš Romos, buvo užsukę pasveikinti šeimos ir pasakyti, kad jis jaučiasi gerai.

Vivjenas dažnai galvodavo apie senelį, kurio jam taip trūko ir kurio išėjimas atvėrė didelę tuštumą, ypač Žantiji vienkiemyje, paliktame Juočkės Edelinos priežiūrai. Paauglys užmigo mąstydamas apie piligrimą, klaidžiojantį keliais ir meldžiantį paslaptingo atpirkimo...

Mari su Ode, tebemiegančios vienoje lovoje, užpūtė žvakes, persimetusios keletu nereikšmingų žodžių. Nė viena, nė kita nemanė atskleisti to, kas neduoda ramybės. Visą dėmesį sutelkusi į širdyje besiskleidžiančią aistrą, Odė dar nebuvo pasirengusi papasakoti apie ją motinai. O Mari, užmiršusi save, galvojanti tik apie Komo mintis ir veiksmus, žinojo nesulauksianti dukters supratimo.

Jau keletą metų kankinama nemigos, moteris, kas vakarą prieš guldama, įprato išgerti gudobelių ir barkūnų antpilo. Tačiau šiąnakt ir tai nepadėjo...

Gavėnia ėjo į pabaigą. Nedaug beliko iki Didžiosios savaitės. Balandžio mėnesį staiga prasidėjo pavasaris.

Vieną rytą virš Senos slėnio patekėjo atjaunėjusi saulė, ledai ištirpo ir visos šakos apsipylė pumpurais. Per dvi dienas oras sušilo.

Dabar Odė, grįžusi iš Didžiosios mokyklos, įjunko kas vakarą lankytis Burdonė gatvėje. Mari daugiau neidavo jos ieškoti. Užtat Tomas dažnai parlydėdavo pusseserę namo ir mielai užsukdavo išgerti karšto vyno su cinamonu salėje virš dirbtuvės. Perdavęs miesto valdžiai gautus įsakymus ir pasikalbėjęs apie įvairius renginius, numatomus per karaliaus laidotuves, jis baigė savo misiją. Laisvas kaip niekada, jaunuolis turėjo pavojingai daug laiko ir praleisdavo pro ausis tėvų klausimus apie ateities planus.

Šeštadienį, prieš Verbų sekmadienį, Mari, uždariusi dirbtuvę po rytinių darbo valandų, kaip visada šeštadieniais ir švenčių išvakarėse, iškart po pietų išėjo apsipirkti, ilgai tą apsipirkimą atidėliojusi.

Jai išėjus, į Kokijė gatvę netrukus prisistatė Tomas. Odė jį pasitiko, pasiūlė migdolų pieno, šiltu metu tinkančio labiau nei karštas vynas, o paskui jaunuoliai patraukė į sodą, kur pavasaris per keletą dienų pažadino gamtą. Pavėluotai išsprogę, augalai dėl to atrodė dar gražesni. Nužertos ne tokios geltonos, švelnios, linksmos, bet jau šiltos šviesos, giraitės ir net mažiausios šakelės apsitraukė žalsva migla. Iš visur tryško nežabota gyvybės jėga. Pro pūvančius praėjusios žiemos lapus kalėsi slenktenės, žibutės, raktažolės. Iš dėkingumo apsvaigę paukščiai treliavo, čirškėjo, švilpavo, čiulbėjo.

Oras vėl prakvipo, smagus vėjelis nešiojo dygstančios žolės ir apvaisintos žemės aromatus.

Gijemina, grįžtanti iš sandėlio sodo gale, kur leidosi merginama visai jai patinkančio vandens nešėjo, žingsniavo alėja taisydamasi kyką, ir tada išgirdo duslų šūktelėjimą, kuris ją sudomino.

Atsargiai, slėpdamasi už buksmedžių, bugienių ir amžinai žaliuojančių spygliuočių, ji nusėlino prie tvoros galo. Po liaunomis, žemai nusvirusiomis riešutmedžio šakomis, pasipuošusiomis gležnais žirginiais, stovėjo akmeninis apsamanojęs suolas. Ant jo gulėjo Odė. Jos žvilgančios kasos buvo nukarusios iki pat žemės. Šalia, priklaupęs ant vieno kelio, ją godžiai, viską užmiršęs, bučiavo Tomas, rankomis karštai slydinėdamas jaunu, nesipriešinančiu kūnu.

Gijemina sustingo vietoje.

– Juo ilgiau galvoju, mielasis drauge, – prislopusiu balsu sušnibždėjo paauglė, Tomui trumpam atsitraukus nuo jos lūpų, – juo ilgiau galvoju, juo mažiau stebiuosi, kad jus myliu. Aš mąstau apie vieną ženklą...

Ji suėmė delnais jaunuolio veidą ir pažvelgė į jį džiaugsmu spindinčiomis akimis.

– Papasakosiu jums nutikimą, kurio niekas nežino, – toliau kalbėjo ji. – Prieš beveik penkerius metus Joninių naktį Žantiji mačiau jus miegantį su Anjese purpurinės drobės palapinėje, kurioje nakvojot. Nejudėdami, it numirėliai, jūs nekaltai ilsėjotės, o tarp judviejų buvo įsmeigtas durklas. Aš ilgai jus stebėjau. Žavėjausi jūsų tyrumu ir drąsa

tokiomis keistomis aplinkybėmis... Pamenu, tada mane pribloškė vienas dalykas: mėnesienoje į jūsų prieglobsčio vidų krito mano ištįsęs, juodas šešėlis ir lyg trečias asmuo gulė tiksliai tarp judviejų...

Tomas atrėmė galvą draugei į petį. Pavasario šviesoje jo liūto karčiai blizgėjo variu.

– Mano meilė jums, gražuole Ode, iš tiesų yra tamsi, liepsninga kopija, atkartojanti jausmingą nuotykį, patirtą su Anjese, – aistringai atsakė jis. – Judvi apdovanotos ne tokiomis pačiomis galiomis... Ji buvo fėja, jūs – burtininkė...

– Visada žinojau, kad mokėsiu mylėti...

Ją nutraukė naujas bučinys. Matant jų karštas glamones, jų meilės alkį, Gijeminai į skruostus plūstelėjo kraujas.

Tomas pakėlė mėlynos vilnonės kotos apačią, pakišo ranką ir ėmė sliuogti aukštyn.

Odė čiupo jaunuoliui už riešo.

– Ne dabar, ne čia, – sušnibždėjo ji. – Greitai! Kitur!

Tomas liovėsi, bet, pasilenkęs prie atidengtų kojų, apmautų juodomis kojinėmis, laikomomis mėlynų keliaraiščių, palietė lūpomis baltą, švelnią, nuogą šlaunų odą virš siuvinėto šilko kaspinų.

Nuo šios glamonės paauglė sudejavo, ir Gijemina leidosi bėgti.

Tomas nejudėdamas, sutrikęs valandėlę klūpojo dūsautojo poza... Paskui atsistojo, tebežiūrėdamas į Odę. Ji gulėjo ant suolo užsimerkusi ir slapčiausioje širdies kertelėje mėgavosi jauduliu, tarsi dar nedrįsdama pasidalyti juo su draugu.

– Aš daugiau negaliu, – galop dusliai ištarė jis. – Ne, prisiekiu savo siela, daugiau nebegaliu! Pavasaris teka mano gyslomis ir kaitina kraują!

Ir bėgte išbėgo iš sodo.

Rytojaus dieną, Verbų sekmadienį, po iškilmingų mišių visa šeima susirinko į Burdonė gatvę pietauti.

Dukters elgesyje Mari nepastebėjo nieko neįprasta, ji skyrė po lygiai dėmesio pusbroliams ir pusseserėms.

Per pietus, beje, gana paprastus, nes prasidėjo Didžioji savaitė, šeima kalbėjosi apie Džamalį, grįžusį į Egiptą, ir apie Blanšą. Viskas bylojo, kad ji greitai taps viršininkės pavaduotoja. Išvakarėse tėvai buvo nuvykę į klarisių vienuolyną jos aplankyti.

– Atlikdama pareigas, kurios tikrai nėra lengvos, ji, neabejoju, mokės būti tvirta ir sykiu švelni, – pasakė Bertranas, visada didžiavęsis vyriausiosios dukters dorybėmis. – Ji man vis labiau panašėja į mūsų motiną.

– Blanša iš jos paveldėjo daug būdo bruožų, – pripažino Mari. – Bet nužengė dar toliau, aukodamasi kitiems: rūpestį, kurį motina skyrė tik mums, ji dalija visoms kenčiančioms būtybėms.

– Motiniška meilė gali būti daugeriopa, – patikino Šarlotė Froman, – bet, kad ir kokiu pavidalu pasireikštų, ji yra žemės medus...

Kodėl Mari kaip tik tą akimirką sutiko dukters žvilgsnį? Nerimas, neištarti klausimai, sužeistas švelnumas, kurį jame įskaitė, ją išgąsdino ir sugadino likusią dieną. Kas šįkart dėjosi už lygios, aukso galionu apjuostos kaktos?

Apnikta juodų minčių, ji vaikščiojo po žydru šilkiniu dangumi, nutviekstu šviesios balandžio saulės. Pavasaris paėmė viršų.

Žmonės plūdo iš miesto prie Senos pažiūrėti irklinių valčių lenktynių, kuriose dalyvavo ir Vivjenas.

Gedėdama savo mirusiųjų, ypač karaliaus, karalystė ilgiems mėnesiams atsisakė švenčių, tačiau jaunimui vis tiek reikėjo pasimankštinti. Todėl buvo apsiribota šiomis varžybomis ir vakare nerengiama jokia puota, jokios vaišės gamtoje. Visi traukė namo, per pirmąją pavasario iškylą nė neparagavę maisto, paprastai atsinešamo su savimi.

Briuneliai ir Leklerai išsiskyrė. Mari grįžo namo su Ode ir Vivjenu, dar įkaitusiu nuo lenkčių, kuriose rungėsi.

Paauglė pasakė, kad nuo pirmosios saulės jai visada įsiskaustanti galva ir ji nenorinti valgyti. Todėl, palikusi motiną ir brolį vakarieniauti vienus, iškart nuėjo į savo kambarį.

Po vakarienės iliuminatorė pasiliko salėje paplepėti su Vivjenu prie lango, atverto į sodą, ant kurio leidosi dar vėsios sutemos. Paskui ir ji nuėjo gulti, nes jau buvo metas.

Išgėrusi arbatą ir sukalbėjusi poterius, Mari išsitiesė šalia dukters, įsiraususios į patalus ir, atrodo, miegančios. Mažumėlę apsiraminusi, moteris gana greitai užsnūdo. Nuo gryno Senos pakrančių oro ji jautėsi pavargusi ir nuleipusi, skaudėjo kaulus, kaip būna per pirmuosius karščius.

– Mama! Mama! Pabuskit!

Ją pažadino nerimastingas Odės balsas.

– Kas atsitiko?

Dar nepakirdusi iš miegų, ji svyravo tarp sapno ir tikrovės.

Tik po valandėlės susivokė, kad paauglė stovi galvūgalyje apsirengusi, užsimetusi ant rankos mėlyną apsiaustą ir užsidėjusi ant galvos gobtuvą.

Odė atitraukė užuolaidas, ir Mari pamatė uždegtą žvakę ant rašomojo stalo. Buvo dar tamsu.

– Kas atsitiko, mieloji?

Moteris nesulaukė atsakymo, tik žvakės šviesoje pastebėjo, kad per įsitempusį dukters veidą rieda ašaros. Ji staiga atsisėdo drebančia širdimi.

– Dėl Dievo meilės! Kas jums, mažyte?

– Ak, mama! – raudodama sušuko Odė. – Kodėl turiu jus skaudinti, nors trokštu tik gero?

– Skaudinti? Kaip skaudinti? Paaiškinkit!

Odė suklupo prie lovos ir, paėmusi motinos ranką, prisiglaudė prie jos skruostu.

– Aš išvykstu, – raudodama sumurmėjo ji. – Išvykstu su Tomu.

– Ką jūs sakot?

– Mes mylime vienas kitą, mama! Mūsų meilė amžina, bet esame pusbrolis ir pusseserė, todėl nesitikim gauti leidimo tuoktis. Vadinasi, telieka bėgti, bėgti toli nuo čia, nuo mums priešiškų įstatymų, ir apsigyventi šalyje, kur mūsų niekas nepažinos!

Mari užsimerkė.

– Aš kraustausi iš galvos, – garsiai pasakė ji.

Odė pakėlė į ją ašaromis paplūdusį, bet tvirto ryžto kupiną veidą.

– Ši meilė užtvindė mus akimirksniu, – tarė paauglė, – bet ji nesugriaunama. Niekas neprivers mūsų atsižadėti vienas kito. Niekada.

– Bet, dukrele, niekas nestato gyvenimo ant kortos vien todėl, kad įsimylėjo!

– Jūs mane pažįstat, mama, ir žinote, ką galiu padaryti. Jei sakau, kad man tai gyvybės ar mirties klausimas, privalot manim patikėti.

– Ir Tomas, nors vyresnis ir turi karčios patirties, ne protingesnis už jus!

– Protas čia niekuo dėtas.

Odė atsistojo.

– Maldauju, mama, nesiskirkim prikalbėjusios žiaurių ir nereikalingų žodžių. Aš nepakeisiu sprendimo, kurį mums teko priimti, bet taip norėčiau atsisveikinti su jumis geruoju!

Mari nusimetė antklodę, atsikėlė ir, apsisiautusi baltu chalatu, kabojusiu ant drabužių karties, prikaltos išilgai sienos, atsisėdo ant kėdės prie apšviesto stalo. Su šia plačia, plevėsuojančia tunika ir plaukus dengiančiu lininiu gobtuvu ji buvo panaši į vienuolę, susiruošusią į naktines pamaldas vienuolyne.

– Ar bent pagalvojot, kaip ši jūsų kvailystė nuliūdins abi šeimas?

– Tomo patirtis šioje srityje byloja, kad neverta puoselėti iliuzijų ir tikėtis ko nors gero, jei liksime čia. Arba išvykstame mylėti vienas kito toli nuo Prancūzijos, arba liekame ir žūstam.

– Vadinasi, nusprendėt mus paaukoti!

Paauglė vėl atsiklaupė motinai prie kojų.

– Nemanykit, mieloji mama, kad išvykstu nekentėdama ir neapgailestaudama! Prisiekiu, jei būtų bent menkiausias šansas gauti santuokai reikalingą leidimą, būtume padarę viską, kad jį išpeštume...

Ji vėl tyliai pravirko.

– Aš taip norėčiau, kad vestuvių dieną būtumėt šalia, laiminga ir neprieštaraujanti!

– Bet juk jūs išvykstat!

– Aš jį myliu, mama, ir galiu mirti iš meilės... Ką dar turėčiau daryti, jei ne sekti paskui jį?..

– Judu sutinkat gyventi mirtinoje nuodėmėje?

– Mirtina nuodėmė būtų gyventi nesusituokus, bet taip nebus. Mes įsikursime tokiame krašte, kur niekas nežinos, kas esam, ir pirmas pasitaikęs kunigas mus sujungs, nė nenumanydamas apie mūsų giminystę. Ta santuoka gal bus negaliojanti žmonių akyse, bet galios prieš Dievą, nes Jis niekada nedraudė pusbroliams vesti pusseserių!

Alkūnėmis atsirėmusi į stalą, Mari užsidengė veidą rankomis. Vadinasi, ji atsisakė tekėti už Komo, kad sulauktų tokio atpildo?

Patylėjusi moteris atsiduso, pakėlė galvą ir atsitiesė.

– Ką ketinate veikti?

– Netrukus, auštant, Tomas atjos manęs pasiimti su dviem žirgais. Jis sustos po mūsų langais, ir aš nusileisiu pas jį su šiuo ryšuliu, į kurį įsidėjau keletą daiktų.

– Viešpatie Dieve! – sušuko Mari. – Judu bėgat kaip vagys!

– Kaip įsimylėjėliai... Kaip visi, kurie myli vienas kitą neturėdami teisės!

– Kur judu josit?

– Į Salerną Italijoje. Tomas ten turi draugų auksakalių, su kuriais galės dirbti. O aš studijuosiu mediciną žymiausiame krikščioniškojo pasaulio universitete!

– Jūs viską numatėt!

Odė atsistojo. Žvakės šviesa iš apačios krito ant bebaimio, nors ir ašaroto jos veido.

– Ar ne geriau išvykti žinant, kur keliauji, negu klaidžioti kur papuolė?

Mari nuginklavo toks ryžtingumas, tokia negailestinga logika.

– Dieve, dukrele mano, kaip jūs mane kankinat!

Odė puolė motinai į glėbį.

– Prašau, mama, maldauju, nepykit ant manęs! Po Tomo, jus myliu labiausiai pasaulyje!

– Po Tomo!

– Žinoma! Argi nėra pasakyta, kad vyras ir moteris paliks savo tėvus ir motinas ir taps vienu kūnu?

Mari staiga pasijuto be galo pavargusi...

Tolumoje sargybinio ragas paskelbė dieną.

Odė prisispaudė prie tos, kurią rengėsi palikti.

– Perduosiu jums žinią kaskart, kai tik pasitaikys proga, – skubiai tarė ji.

– Ir jūs, ir aš žinome, kaip ilgai keliauja net menkiausias laiškelis, kol pasiekia adresatą, – atsiduso Mari. – Keliuose tyko tiek visokių netikėtumų!

– Kodėl gi jums pačiai po keleto mėnesių neatvažiavus į Salerną peržiemoti su mumis?

– Kvailutė! – tepasakė Mari, bet jos balsas jau skambėjo įprastine švelnia gaida.

Jos ilgai glėbesčiavosi, verkdamos ir bučiuodamosi.

Staiga į gatvės grindinį sukaukšėjo žirgų kanopos. Odė sudrebėjo. Mari pasijuto taip, lyg širdį jai būtų suspaudusi ledinė ranka...

– Mama, – sunkiai ištarė Odė, – mama, turite guostis kartodama, kad jūsų duktė bus laiminga!

Mari suėmė delnais degantį, smulkų mergaitės veidą, tarsi norėdama, kad jis amžiams įsirėžtų jai į atmintį...

– Eik, – tylutėliai sušnibždėjo, – eik pas tą, kurį myli, dukrele! Gal tu ir teisi!

Odė palenkė kaktą. Motina nykščiu nubrėžė kryžiaus ženklą muslininio šydo šešėlyje, ir įsimylėjusi mergina išbėgo, nesitikėdama daugiau sugrįžti.

Netrukus Mari išgirdo tyliai atsidarant ir užsidarant laukujes duris. Kadangi kambaryje nebuvo lango į gatvę, ji išpuolė ant laiptų ir nulėkė prie dirbtuvės lango. Dukrą išvydo sėdančią į balną. Tomas jai padėjo iškėlęs galvą, ir jo veide atsispindėjo laimė, nerimas, nekantrumas. Paauglei ant skruostų dar buvo matyti ašarų žymės, bet draugui skirta šypsena švytėjo.

Ji nė karto neatsigręžė į paliekamus namus.

Mari stovėjo prie lango, kol raiteliai dingo už pirmo posūkio gaiviame, šilkiniame balandžio ryte, paskui kaip šimtametė užlipo į savo kambarį.

Uždaroje patalpoje dar tebetvyrojo heliotropų kvapas...

„Laimė, turiu Vivjeną, – pagalvojo ji, stengdamasi užtvenkti dusinantį murzino vandens srautą. – Sūnus manęs nepaliks, nes jį čia laiko darbas! Kada nors jis ves, susilauks vaikų... Aš būsiu senelė... Dieve, pasigailėk manęs!“

Skausmas pratrūko staiga. Sugriovęs visas užtvankas, ją užliejo šniokščiantis potvynis.

Veidu įsikniaubusi į patalus, kuriuose dar prieš keletą valandų miegojo duktė, ji pasidavė sielvartui.

Moteris prarado laiko nuovoką. Kai atsipeikėjo, buvo jau visai išaušę. Ji pakėlė galvą. Šviesios kasos buvo išsileidusios, ir plaukai pasklido ant pečių. Ji sudrebėjo... Odė daugiau niekada negrįš į šį kambarį...

Išvykdama ji užleido vietą mažos mergaitės vaiduokliukui, reiklios ir tokios švelnios mergaitės, kokia kažkada buvo. Mari turės tenkintis vien juo. Tai viskas, kas jai liko... Kita motina gal būtų pabandžiusi jėga sulaikyti nedėkingąją, taip lengvai užbraukusią jų bendrą praeitį, bet Mari žinojo, kad meilė vaikams neduoda į juos teisės. Dabar jai teks išmokti gyventi be dukters...

Ji, be abejonės, pasielgė teisingai, leisdama Odei žengti savo keliu taip, kaip pati pageidauja, ir su tuo, kurį myli... Norėjo tuo tikėti, bet nebuvo lengva...

Moteris atsipeikėjo, išgirdusi žingsnius koridoriuje. Namai budo. Gijemina greitai ateis į šalia esantį tualeto kambarį ruošti šeimininkei vonios. Nereikia, kad rastų ją tokią ištežusią, paskendusią širdgėloje... Mari atsikėlė ir išslinko iš kambario. Nieko nesutikusi, nulipo į dirbtuvę ir išėjo į sodą.

Po šakomis lyg tyras vanduo tekėjo oras. Giedojo paukščiai. Mirguliuojančioje ryto šviesoje gimstanti augalija, gležna ir sykiu nenugalima, brinko nuo syvų...

Odė su Tomu, apsvaigę nuo pavasario ir meilės, turbūt risnoja greta vienas kito spindinčiu keliu, vedančiu juos į nenuspėjamą, sunkumais grįstą ateitį...

Mari giliai atsiduso. Nors ir liūdėjo, atgimusi gamta ją užkrėtė. Dar niekada sodas jai neatrodė toks gražus. Šią valandą jis buvo tiesiog puikus, ir tokia švelnuma negalėjo nenuraminti.

Vaikštinėdama ant nuomonės, moteris kalbėjo sau, kad kūrybos stebuklai yra ženklai ir įsipareigojimai, kitaip negali būti. Argi Tas, kuris davė mums tokią tremties vietą, tyliai nepažadėjo, kad kitur visko gausime daug daugiau ir viskas bus daug geriau? Tereikia Juo pasikliauti, pasitikėti... Gamtos tvarka įrodo, kad Kūrėjo esama. Argi pasaulio grožis ne Jo meilės išraiška?

Kaip žmogus išnyra iš vandens, kojomis atsispyręs į dugną, taip Mari per balandžio ryto malonę pasijuto nyranti iš kančios. Ji kilo į paviršių tikėdama, kad gyvenimas yra gražus ir dar gali būti geras...

„Viešpatie Dieve, žinau, kad mūsų išbandymai prasmingi ir daug duoda tik tada, jei juos atlaikome... Matai, aš su tuo sutinku. Bet šis išmėginimas pernelyg žiaurus. Padėk man jį ištverti... Vadinasi, Tu norėjai, kad netekčiau dukters? Netekčiau dalelės širdies? Juo esame nelaimingesni, juo labiau Tu mumis rūpiniesi. Lauki mūsų erškėčiuotame kelyje ir dovanoji Viltį..."

Ji vėl ilgai, giliai traukė gaivų, medumi kvepiantį orą.

„Jokiu būdu negaliu sugniužti, pasiduoti silpnumui, – tarė sau Mari. – Tai būtų bailumas. Aš turiu tikėjimą į Dievą, Vivjeną, savo amatą, šeimą ir kas žino... galbūt Komą?"

Menilis le Rua,
1981 m. kovo 2 d.

Bourin, Jeanne
Bo-409 Pagundų verpetas: romanas / Jeanne Bourin; iš prancūzų kalbos vertė Stasė Banionytė. – Vilnius : Žara, 2014. – 384 p.
ISBN 978-9986-34-300-4

„Pagundų verpete“ prancūzų rašytoja, viduramžių žinovė, J. Bourin toliau pasakoja apie Paryžiaus auksakalius Briunelius, su kuriais susipažinome „Damų kambaryje“.

1266-ųjų birželis, paskutinė graži Liudviko Šventojo valdomos karalystės vasara. Per Jonines į kaimą suvažiuoja Briunelių jaunimas. Mezgasi draugystės, plieskiasi aistros, ryškėja polinkiai, charakteriai. Išminties, o kai kada ir nusivylimo kupinu žvilgsniu juos stebi vyresnioji karta...

UDK 821.133.1-31

PAGUNDŲ VERPETAS

Jeanne Bourin
(Žana Buren)

Iš prancūzų kalbos vertė
Stasė Banionytė
Viršelio dailininkė *Romualda Petryšaitė*
Viršelyje panaudota brolių Limburgų (Limbourg) iliustracija iš puošniojo Beri kunigaikščio valandų maldyno „Laimingiausios kunigaikščio Beri valandos“

Formatas 64×90/16, 30,5 apsk. leid. l.
Išleido leidykla „Žara“, a. d. 2699, LT-03007 Vilnius
Tel./faks.: (+370-5) 272 91 17. El. paštas: info@zara.lt
Svetainė internete: www.žara.lt

Spausdino: UAB BALTO,
Utenos g. 41A, Vilnius LT-08217

Šis romanas nukelia mus į XIII a. Paryž[…] kur klesti stambi prekyba ir smulkūs, meniški amatai, į kaimą, kvepiantį šienu ir medumi, tokį romantišką, žadinantį jausmus ir geidulius.

Jauniausia Briunelių duktė Mari, po motinos mirties neištvėrusi namuose ir be meilės ištekėjusi už Robero, tampa našle. Moteris turi du dievinamus vaikus, Vivjeną ir Odę, mėgstamą iliuminatorės amatą ir dėmesingą meilužį Komą Pereną. Tačiau mažoji Odė žiauriai pavydi motinos jos draugui, ir šiai nesiseka motiniškos meilės suderinti su potraukiu Komui. Negana to, šeimą užgriūva ir kitokios nelaimės. Viską stebint devynmetei Odei, ima suktis pagundų verpetas: pinigai, aistros, žiaurumas, neviltis, mirtis ir net šventumas...

Istorikė J. Bourin dar kartą įrodo, kad viduramžiai, kuriuos esame įpratę vadinti tamsybių epocha, nėra vien atsilikimo ir brutalumo sinonimas: ir tada gyveno šviesūs žmonės, buvo statomos katedros, kuriami meno šedevrai, trubadūrų dainos ir riterių romanai, steigiamos mokyklos ir universitetai.

Žara www.žara.lt
9 789986 343004